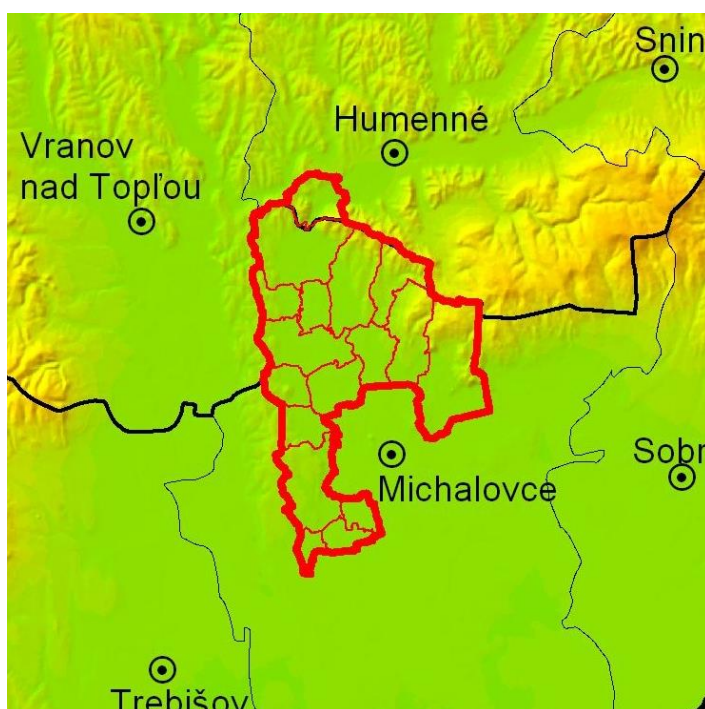


**Návrh - Stratégia CLLD MAS DUŠA, o.z.**  
(pre VZ 10.10.2022)

**Aktualizácia č. 1**

**s názvom:**

***Spolu za zdravé, ekonomicky silné a atraktívne územie spájajúce  
centrá Dolného a Horného Zemplína***



***Aktualizácia č. 1 S-CLLD bola vypracovaná v nadväznosti na pridelenú dodatočnú alokáciu v zmysle kapitoly 6.4 Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014-2020 a v zmysle Usmernenia č. 7 RO pre PRV SR (akt č. 1).***

***ktorou sa mení S-CLLD v zmysle Dodatku č. 2, verzia 2.1 k Stratégii CLLD MAS DUŠA, o.z. len v častiach Implementačný rámec a Finančný rámec ako aj v dotknutých prílohách.***

**Ostatné časti ostávajú v pôvodnom znení.**

## Abstrakt

*Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou (ďalej CLLD) v podmienkach mikroregiónu v pôsobnosti MAS DUŠA, o.z. predstavuje strednodobý strategický dokument určujúci základné rámce a prioritné oblasti pre regionálny rozvoj v ďalšom programovom období 2014 – 2020 a kontinuálne nadväzuje na Integrovanú stratégiu rozvoja územia mikroregiónu (ďalej ISRÚ) schválenú Valným zhromaždením MAS DUŠA, o.z. v roku 2010.*

*Rešpektuje princípy pre integrovaný prístup definované v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013, zo 17. decembra 2013, kde sú zakotvené zásady partnerstva a integrovaný prístup k územnému rozvoju.*

*Dôvodom jej spracovania, je zosúladenie strategickkej plánovacej dokumentácie MAS DUŠA, o.z. (ďalej združenie DUŠA) so Systémom riadenia Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, Systémom riadenia CLLD (Leader) a komunitným rozvojom pre programové obdobie 2014 – 2020, ako i Zákonom č. 309/2014 o podpore regionálneho rozvoja. Ten v § 18a ukladá programy rozvoja územných jednotiek uviesť do súladu s ustanoveniami zákona do 31.12.2015. Novelizovaný zákon prináša rozšírenie subjektov regionálneho rozvoja, zmeny v možnostiach podpory pre subjekty územnej spolupráce a zmenil tiež definíciu partnerstva. Zákon sa výrazne dotkne nielen obcí, ale i ďalších subjektov regionálneho rozvoja.*

*Stratégia CLLD v pôsobnosti združenia DUŠA na základe analýzy problémov a potrieb územia formuluje víziu, priority, ciele a opatrenia miestneho rozvoja. **Ma ambíciu zvýšiť dynamiku rozvoja obcí, akcelerovať miestny ekonomický rozvoj, rozvinúť marketing územia a prispieť k efektívnemu výkonu verejnej správy.** Stanovuje stratégiu ich dosahovania, implementačný a finančný rámec a priebežný monitoring naplňania poslania združenia DUŠA, čo bude mať podstatný vplyv na jej prínosy, dopady a výsledky. **Jej multiplikačný efekt** sa nesporne prejaví v kvalite života ľudí. Komunitne vedený miestny rozvoj – považuje za základný prístup a nástroj pre zapojenie obyvateľov alebo užívateľov územia na miestnej úrovni do plánovacích procesov i realizácie jeho rozvoja. Zároveň je nástrojom pre nájdenie odpovedí na lokálne sociálne, environmentálne a ekonomické výzvy a splnenie jej cieľov.*

## Obsah

1. Základné informácie o MAS .....	7
1.1. Identifikačné údaje MAS .....	7
1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje.....	7
2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD.....	9
2.1 Vznik a história partnerstva .....	9
3. Analytický rámec .....	22
3.1 Analýza zdrojov územia .....	22
3.2 SWOT analýza .....	74
3.3 Identifikácia potrieb .....	81
4. Strategický rámec .....	90
4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa.....	90
4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení .....	93
4.3. Súhrn strategického rámca.....	99
4.4. Integrované znaky stratégie CLLD.....	100
4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD.....	102
5. Implementačný rámec .....	104
5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu .....	104
5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS.....	105
5.1.2. Implementačný proces.....	110
5.2. Akčný plán.....	113
5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD .....	136
5.3.1. Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD.....	136
Riadenie rizík implementácie stratégie CLLD .....	141
5.3.2. Monitorovacie ukazovatele.....	143
6. Finančný rámec .....	144
6.1. Financovanie stratégie CLLD .....	144
6.2. Finančný plán pre opatrenia.....	146
7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť .....	147
7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia .....	147
7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV .....	148
7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP .....	152
7.4. Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD .....	152

7.4.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať .....	152
7.4.2. Synergie a komplementarity .....	158
7.5. Popis multiplikačných efektov.....	160

**Zoznam tabuliek** (uvádzajú sa povinné aj vlastné tabuľky)

**Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje MAS**

**Tabuľka č. 2: SWOT analýza**

**Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca**

**Tabuľka č. 4.A: Opatrenie Stratégie CLLD**

**Tabuľka č. 4.B: Opatrenie Stratégie CLLD**

**Tabuľka č. 4.C (atd.) : Opatrenie Stratégie CLLD**

**Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020**

**Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020**

**Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020**

**Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP**

**Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov**

**Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy nákladov v rámci príslušných programov**

**Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu**

**Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu**

**Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov**

## Zoznam skratiek

CLLD – miestny rozvoj vedený komunitou

MAS – miestna akčná skupina

MAS DUŠA, o.z. – združenie DUŠA

EÚ – Európska únia

VZ – valné zhromaždenie

ISRÚ – Integrovaná stratégia rozvoja územia

ZDO – Združenie obcí Duša

PHSR – Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja

MV SR – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

VSP – verejno-súkromné partnerstvo

PRO – Program rozvoja obce/obcí

Mikroregión DUŠA – územie verejno-súkromného partnerstva v pôsobnosti MAS DUŠA, o.z.

## 1. Základné informácie o MAS

### 1.1. Identifikačné údaje MAS

Tabuľka č. 1 Identifikačné údaje MAS

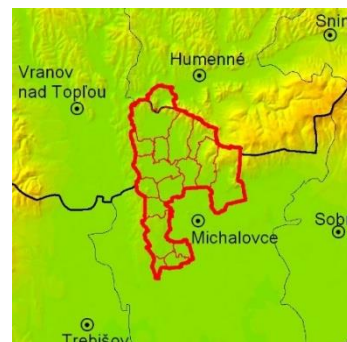
Údaje o MAS	Názov MAS	<i>Miestna akčná skupina DUŠA, o.z.</i>
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	<i>27.2.2008</i> <i>Č. spisu: VVS/1-900/90-317 03</i>
	Sídlo	<i>Námestie A. Dubčeka 300, 072 22 Strážske</i>
	IČO	<i>42100208</i>
	DIČ (ak relevantné)	<i>2022558780</i>
	Údaje o banke	Názov banky
	Číslo účtu	<i>4281325001/5600</i>
	IBAN	<i>SK58 5600 0000 0042 8132 5001</i>
	SWIFT	<i>KOMASK2X</i>
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	<i>Ján Frena</i>
	E-mail	<i>masdusa@interdum.sk</i>
	Telefón	<i>0905150442</i>
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	<i>Jana Kužmová</i>
	E-mail	<i>kuzmovajana300@gmail.com</i>
	Telefón	<i>0905150442</i>

### 1.2 Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Územie verejno-súkromného partnerstva v pôsobnosti MAS DUŠA, o.z.

Rozloha územia (v km <sup>2</sup> )	<i>201,86</i>
Počet obyvateľov (spolu)	<i>17 372</i>
Hustota obyvateľstva (obyv./ km <sup>2</sup> )	<i>86,05</i>
Priemerná nezamestnanosť (za MAS)	<i>16,64</i>
Počet obcí (spolu)	<i>17</i>

Územie nachádza v strede historického regiónu Zemplín a vyplňa jadro trojuholníka okresných miest Michalovce – Humenné - Vranov nad Topľou. Nachádza sa v dotyku troch okresov a dvoch samosprávnych krajov - Košického a Prešovského samosprávneho kraja, pričom katastre 16 obcí administratívne patria do okresu Michalovce a územie členskej obce Združenia DUŠA Brekov patrí do okresu Humenné v Prešovskom kraji.



<i>Obec</i>	<i>Počet obyvateľov k 31.12.2014</i>	<i>Hustota obyvateľstva na km<sup>2</sup></i>	<i>Celková výmera územia obce [m<sup>2</sup>]<sup>1</sup></i>
<b>BREKOV</b>	<b>1 368</b>	<b>132</b>	<b>9 706 830</b>
<b>KRÁSNOVCE</b>	<b>617</b>	<b>131</b>	<b>4 633 088</b>
<b>LAŠKOVCE</b>	<b>667</b>	<b>161</b>	<b>3 308 520</b>
<b>LESNÉ</b>	<b>443</b>	<b>65</b>	<b>6 815 317</b>
<b>NACINA VES</b>	<b>1 776</b>	<b>111</b>	<b>15 803 060</b>
<b>ORESKÉ</b>	<b>481</b>	<b>45</b>	<b>11 129 913</b>
<b>PETROVCE n/L</b>	<b>1 018</b>	<b>91</b>	<b>10 217 019</b>
<b>POZDIŠOVCE</b>	<b>1 289</b>	<b>68</b>	<b>18 049 016</b>
<b>PUSTÉ ČEMERNÉ</b>	<b>352</b>	<b>53</b>	<b>6 679 422</b>
<b>STARÉ</b>	<b>788</b>	<b>44</b>	<b>18 020 394</b>
<b>STRÁŽSKE</b>	<b>4 398</b>	<b>184</b>	<b>24 773 183</b>
<b>SUCHÉ</b>	<b>396</b>	<b>56</b>	<b>7 303 285</b>
<b>ŠAMUDOVCE</b>	<b>634</b>	<b>117</b>	<b>4 841 603</b>
<b>TRNAVA pri Laborci</b>	<b>591</b>	<b>34</b>	<b>15 939 454</b>
<b>VINNÉ</b>	<b>1 747</b>	<b>56</b>	<b>29 784 207</b>
<b>VOĽA</b>	<b>265</b>	<b>44</b>	<b>5 781 772</b>
<b>ZBUDZA</b>	<b>542</b>	<b>60</b>	<b>9 074 642</b>
<b>Spolu VSP</b>	<b>17 372</b>	<b>Priemer 89,87</b>	<b>201 860 725 m<sup>2</sup> 201,86 km<sup>2</sup></b>

Z uvedeného prehľadu vyplýva, že VSP MAS DUŠA, o.z spĺňa všetky podmienky:

1. VSP pôsobí na súvislom území (vid' mapu v prílohe) o rozlohe 201,86 km<sup>2</sup>
2. Počet obyvateľov celistvého územia k 31.12.2014 je 17 372
3. Celková hustota obyvateľstva je 89,87 obyvateľov na km<sup>2</sup>
4. Územie VSP je tvorené katastrami 17 obcí – z nich je 1 mesto (Strážske)
5. Priemerná nezamestnanosť na území VSP predstavuje 16,64 %

<https://www.katasterportal.sk/kapor/viewReportAction.do?reportId=>



## 2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

### 2.1 Vznik a história partnerstva

Hlavným dôvodom vzniku VSP združenia DUŠA bol zhoršujúci sa stav kvality života a nečinnosť orgánov verejnej správy po roku 1989, ktorý sprevádzal rozpad niekoľko desaťročí budovaného sociálno-ekonomického prostredia v satelitných obciach okolo bývalého priemyselného komplexu Chemko Strážske, š.p.

Hlavne jeho atomizácia, likvidácia chemickej a špeciálnej výroby, spolu s úpadkom poľnohospodárskej výroby mali veľmi negatívny dopad na konkurencieschopnosť regiónu a osobitne na uvedené obce. Poklesla ich ekonomická sila, čo sa prejavilo na dynamike ich rozvoja, poklese životnej úrovni a kvalite života obyvateľov celého územia. Likvidácia sofistikovaných výrob a výskumu, rozpad poľnohospodárskych podnikov sa prejavila v celom regionálnom podnikateľskom prostredí ako i v oblasti sociálnych služieb. Odchodom odborníkov a skúsených manažérov z mikroregiónu sa oslabil aj manažment obcí. Bolo potrebné riešiť nezamestnanosť, zhoršenie sociálnych a ekonomických podmienok ako i dôsledky výroby ťažkej chémie, zamorenia životného prostredia PCB látkami a inými exhalátmi - zlé životné prostredie a zlý zdravotný stav obyvateľstva.

Územie, vymedzené okresnými mestami Michalovce – Humenné - Vranov nad Topľou bolo označené ako „Trojuholník smrti“<sup>2</sup>.

Navyše obce v spádovom území stratili silného partnera, najväčšieho zamestnávateľa a donora svojho rozvoja. Rozvoj obcí sa zastavil a dostal do stavu bezradnosti a izolovanosti. Vznikla prirodzená potreba reagovať na výrazne zhoršenie kvality života, prepád životnej úrovne zamestnancov a obyvateľov obcí.

Pokles kvality života vyžadoval neodkladnú reakciu – analýzu problémov a potrieb, cieľavedomú diskusiu k hľadaniu optimálnych riešení a spojenie síl k revitalizácii života obcí na dotknutom území. Akútnymi problémami na riešenie boli stavebné uzávery niektorých obcí, potreba novo riešiť infraštruktúru verejnej dopravy a nanovo pristúpiť k miestnemu ekonomickému rozvoju.

---

<sup>2</sup> <http://korzar.sme.sk/c/4666339/pomenovanie-trojuholnik-smrti-je-pre-cast-zemplina-stale-aktualne.html>  
<http://humenne.dnes24.sk/film-o-tzv-trojuholniku-smrti-na-zempline-takyto-uspech-zozal-na-prestiznom-festivale-176770>

Vznik VSP na identickom území je priamou reakciou na potrebu riešenia uvedených spoločných problémov.

***Históriu verejno-súkromného partnerstva možno rozdeliť do niekoľkých fáz. Každá z nich svojim obsahom nadväzovala na výsledky predchádzajúcej.***

**Fáza 0** - Prvopočiatky formovania partnerstva sa datujú rokom 2003, kedy z iniciatívy živnostníka Ing. Andreja Paulinu (v súčasnosti člen výkonného orgánu) boli zorganizované



prvé stretnutia starostov - z obcí južne od Strážskeho, ktoré desaťročia tvorili zázemie pre priemyselné centrum regiónu v Strážskom - k predstaveniu prístupu Leader a vysvetleniu princípov partnerstva a jeho možných prínosov pre integrovaný rozvoj územia. Výsledkom druhého stretnutia, za účasti zástupcov MP SR, ARVI, VOKA (Ing. Paučírová, Ing. Tvrdoňová) bolo rozhodnutie o založení Združenia obcí Duša (ďalej ZOD) a jeho zaregistrovanie 13.11.2003 Krajským úradom v Košiciach. Združenie pôsobilo na území o rozlohe 113,4 km<sup>2</sup> s 10 546 obyvateľmi (v mapke územia MAS DUŠA vyznačené červene), čo bolo prvým inštitucionálnym krokom.

V roku 2005 v rámci ZOD došlo k diskusii o potrebe vypracovania Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja (ďalej PHSR) pre vtedajšie územie mikroregiónu DUŠA, k čomu boli prizvaní, resp. „sa nominovali“ predstavitelia neverejného sektora. Hlavným dôvodom bola potreba spoločného postupu pri riešení vyššie uvedených spoločných problémov, ohrození i príležitosti obcí v predmetnom území.

Inovatívny prístup k príprave PHSR – najmä prekonávanie pôvodnej rozdielnosti názorov na význam a obsah dokumentu, sa stali novým impulzom zapojenia predstaviteľov subjektov súkromného sektora, ako aj aktívnych občanov mikroregiónu.

V tejto fáze išlo o zapojenie každého, kto chcel na riešení problémov participovať. Na tejto báze sa formovala skupina miestnych aktérov z neverejného sektora, ktorá už v roku 2007 požadovala rozvinúť diskusiu aj s verejným sektorom. Navrhovala organizovať spoločne aktivity obidvoch sektorov na miestnej úrovni a ich spoločnú činnosť aj inštitucionalizovať.

**Fáza I** – V období rokov 2007-8 boli položené základy formovania VSP. Jej obsahom bolo akceptovanie návrhov na spoluprácu subjektov verejného a neverejného sektora. Hlavnými iniciátormi boli predovšetkým miestni podnikatelia. Začal sa uplatňovať nový spôsob diskusie. Od diskusie „všetkých o všetkom“ sa pristúpilo sa k moderovanej diskusii, pričom obsahom

diskusie sa stal konkrétny problém, pričom k jeho prediskutovaniu boli prizývaní odborníci na danú oblasť a tí, ktorých sa najviac dotýkal.

Dôležitým medzníkom pre formovanie lokálnych partnerstiev, MAS a informovanie verejnosti bol záver roku 2007, kedy na základe kritérií Rozvojového programu OSN (United Nations Development Programme – UNDP) v spolupráci s Košickým samosprávnym krajom bol mikroregión DUŠA vybraný a zaradený do pilotného projektu Budovanie kapacít pre udržateľný regionálny rozvoj v Košickom kraji, podporujúceho tvorbu viasektorových partnerstiev<sup>3</sup>. Výber sa uskutočnil v troch etapách analýzou 64 mikroregiónov, pričom odborníci prihliadali predovšetkým na hodnotenie indikátorov, ktoré garantujú trvalo udržateľný rozvoj mikroregiónov a dlhodobú spoluprácu miestnych subjektov.

Prístup Leader medzi občanmi, sociálnymi skupinami, osobitne v podnikateľskom prezentoval už odborný tím, ktorého členovia absolvovali školenia a vzdelávacie aktivity k Leadru a aktívne podporili samotný proces formovania lokálnych partnerstiev. V tíme pracovali Ing. Andrej Paulina, Jarmila Lopatová a Mgr. Ján Frena, ale aj experti UNDP Mária Ház, neskôr aj Ing. Ladislav Bartók.

V obciach mikroregiónu sa najskôr uskutočnili individuálne stretnutia s predstaviteľmi záujmových organizácií a štatutárnymi zástupcami podnikateľských subjektov, kde im bol vysvetlený zámer sformovať verejno-súkromné partnerstvá na lokálnej a následným sformovaním miestnej akčnej skupiny regionálnej úrovni rešpektujúc princípy prístupu Leader. Na základe záujmu minimálne troch subjektov v obci boli uzavreté neformálne dohody o vzniku lokálneho partnerstva a jeho začlenenia do partnerstva MAS DUŠA.

Prostredníctvom verejných zhromaždení občanov, individuálnych a skupinových konzultácií ako i letákov vydaných za pomoci UNDP boli o programe Leader informovaní aj ďalší občania. Vo väčšine obcí boli opakovane vysielané informácie prostredníctvom miestneho rozhlasu. Informácie o programe Leader a zapojení obcí mikroregiónu DUŠA boli odprezentované prostredníctvom regionálnych masovokomunikačných prostriedkov (Korzár, TV Východ, TV Zemplín a iné.).

---

<sup>3</sup> <http://europeandcis.undp.org/kosiceproject/sk/>

Integrovaný a multisektorový prístup sa stal novým kvalitatívnym prvkom pri hľadaní prienikov a návrhov riešení reálnych problémov mikroregiónu a jeho obyvateľov, čo vyústilo do spolupráce rôznych subjektov v obciach a prispelo k formovaniu lokálnych partnerstiev. Skúseností z prípravy PHSR mikroregiónu DUŠA sa stali rozhodujúcim impulzom pre postupné formovanie VSP na identickom území. V roku 2007 začali cieľavedomé aktivity miestnych aktérov smerujúce k vytvoreniu a inštitucionalizácii verejno-súkromného partnerstva. Zhoda na potrebe založenia verejno-súkromného partnerstva bola ich prvým výstupom. Dňa 28.2.2008 bolo MV SR zaregistrované občianske združenie v zmysle Zákona 83/1990 o združovaní občanov pod názvom MAS DUŠA.

**Fáza II** – Jej obsahom bola príprava kľúčových dokumentov pre a konanie Ustanovujúceho valného zhromaždenia a implementácia prijatého uznesenia. Jeho konaniu predchádzala dohoda na zameraní činnosti, cieľoch, návrhu Stanov a ďalších kľúčových dokumentov vrátane personálneho a organizačného zabezpečenia ustanovujúceho zhromaždenia v súlade s princípmi LEADER. V rokoch 2008 až 2010 bola kľúčová pozornosť venovaná budovaniu verejno-súkromného partnerstva a jeho sfunkčneniu v súlade so schválenými dokumentmi a uznesením VZ.

Vyvrcholením tohto obdobia bolo vypracovanie návrhu ISRÚ VSP a po jej akceptovaní zastupiteľskými orgánmi členských obcí a jej schválenie VZ združenia DUŠA. Súčasťou prípravy stratégie bolo rozšírenie územia VSP z katastrálneho územia 10 obcí postupne na 15, neskôr na 17, čo bolo v súlade s koncepciou rozširovania územia.

V roku 2010 sa združenie neúspešne uchádzalo predloženou ISRÚ o schválenie štatútu MAS. Napriek tomu, že stratégia riadiacim orgánom nebola prijatá a nebol združeniu DUŠA schválený štatút MAS, združenie doteraz k ISRÚ pristupuje ako k platnému dokumentu. Napriek obmedzeným možnostiam viaceré ciele plní a opatrenia realizuje. To potvrdzuje nielen jej reálnosť a opodstatnenosť, ale aj dostatočnú personálnu, odbornú a organizačnú kapacitu združenia.

**Fáza III** – Obdobie od rozhodnutia o neschválení štatútu MAS pre združenie DUŠA (nemôžeme ho časovo ohraničiť, pretože na podanú žiadosť o preskúmanie rozhodnutia v súlade s platnou príručkou a pravidlami nebolo odpovedané, ani po urgencii odpovede po polročnom čakaní) do konca roka 2014. Napriek sklamaniu a rozčarovaniu z predmetného rozhodnutia činnosť združenia sa podarilo udržať. V rokoch 2010-2014 práca orgánov

združenia bola systematická a cieľavedomá. Aj keď v obmedzenom rozsahu a na dobrovoľnej báze správna rada si udržala pozíciu organizátora a koordinátora integrovaného rozvoja mikroregiónu a prostredníctvom členov združenia implementovala ISRÚ VSP.

Výsledkom tejto fázy boli prijaté strategické rozhodnutia na základe odbornej diskusie:

- dohoda o kľúčových pilieroch ďalšieho budovania a posilňovania verejno-súkromného partnerstva MAS DUŠA, o.z., a to:
  1. Podpora zamestnanosti, miestneho ekonomického rozvoja a využitia potenciálu územia;
  2. Posilňovanie identity územia;
  3. Rozvoj cestovného ruchu a agroturistiky;
  4. Rast kvality verejnej správy a jej odborného potenciálu;
  5. Sieťovanie lokálnych partnerov a rozvoj spolupráce v mikroregióne;
  6. Moderný marketing územia a miestnych aktérov;
- pre stratégiu ďalšieho rozširovania územia v pôsobnosti združenia a tým aj orientácie v získavaní nových členov;
- o prednostnej podpore tých lokálnych partnerstiev, ktorý výsledky práce možno využiť ako príklad dobrej praxe v konkrétnych oblastiach života;
- k skvalitneniu informačného systému ako nástroju vytvárania predpokladov pre integrovaný prístup v mikroregióne;
- k príprave projektovej a technickej dokumentácie drobnej infraštruktúry posilňujúcej identitu územia

Završením tejto fázy bolo prijatie rozhodnutia o pokračovaní v činnosti združenia v novom programovacom období.

**Fáza IV** – Jej počiatok sa datuje dňom 13.1.2015, kedy na spoločnom rokovaní orgánov združenia bolo prijaté rozhodnutie o opätovnom uchádzaní sa o štatút MAS a aktualizácii ISRÚ. Túto prebiehajúcu fázu charakterizuje reštart činnosti združenia MAS vrátane lokálnych partnerstiev na katastrálnych územiach obcí v súlade pravidlami stanovenými pre nové programovacie obdobie 2014-2020. Prijaté rozhodnutia orgánov združenia o konkrétnych krokoch a postupoch vyplývajú z Partnerskej dohody medzi SR a EÚ, PRV SR a IROP schválených Vládou SR. V každom postupe sú zohľadnené princípy Leader, najmä so zreteľom na princípy inovácie a integrálnosti.

Plán prípravy Stratégie CLLD VSP DUŠA zohľadnil aj požiadavky zákona o regionálnom rozvoji na spracovanie Programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí (ďalej PRO).

V mesiaci september 2015 o vstup do partnerstva MAS DUŠA, požiadalo mesto Michalovce s počtom viac ako 39 000 obyvateľov. Rešpektujúc všeobecné podmienky výberu MAS – hustota obyvateľov nesmie byť vyššia ako 150 obyv./km<sup>2</sup> - mesto Michalovce nemožno zaradiť do celistvého územia uchádzajúceho sa o schválenie štatútu MAS. V súlade s cieľmi IROP, resp. inými strategickými rozvojovými dokumentmi sú vytvárané predpoklady pre trvalú a efektívnu spoluprácu, ktorej výsledkom bude udržateľnosť rozvoja a súdržnosť súosia Michalovce – Humenné.

Od Ustanovujúceho VZ MAS DUŠA, o.z. konaného dňa 12.3.2008 združenie na dobrovoľnej báze pôsobí nepretržite. Neschválenie štatútu MAS v uplynulom programovom období bolo členmi združenia, ale aj okolím prijaté s rozčarovaním. Napriek tomu, jeho činnosť neochabla, naopak je systematická a postupne realizuje schválenú ISRÚ. Združenie ako prijímateľ realizovalo niekoľko projektov, ktoré prispeli k posilneniu jeho odbornej a personálnej kapacity, zvýšeniu kvality verejnej správy na území VSP, zvýšeniu ekonomickej aktivity žien a rozvoju cezhraničnej spolupráce. Zásadným spôsobom sa zlepšila komunikácia vo vnútri VSP, medzi členskými obcami, v rámci obmedzených možností došlo k posilneniu spoločnej identity územia a partnerstva.

Možno konštatovať, že VSP DUŠA má dostatočnú odbornú, personálnu, technickú a organizačnú kapacitu koordinovať a rozvíjať územie a prispievať ku zvyšovaniu kvality života jeho obyvateľov.

Dosiahnuté výsledky potvrdzujú životaschopnosť partnerstva a pripravenosť vlastnými silami pripraviť a realizovať svoje stratégie a ciele v súlade s prijatou víziou, poslaním združenia pri napĺňaní Stratégie CLLD, k čomu má dostatočnú manažérsku kapacitu. Z vyššie uvedeného postupu v jednotlivých fázach vyplýva systematickosť a vyváženosť pri budovaní partnerstva, čo potvrdzuje aj prehľad doteraz realizovaných projektov, iniciatív a aktivít realizovaných samotným združením DUŠA za obdobie 2010-2015.

- ✓ Vypracovaná a implementovaná rozvojová stratégia - ISRÚ / aktuálne vypracovaná Stratégia CLLD
- ✓ Vypracovaná marketingová stratégia územia DUŠA

- ✓ Vypracovaná koncepcia uplatňovania prvkov ľudovej architektúry v podmienkach územia MAS DUŠA
- ✓ V súlade s vyššie uvedenou koncepciou uplatňovania prvkov ľudovej architektúry v podmienkach územia MAS DUŠA vypracovaná projektová, technická a rozpočtová dokumentácia prvkov drobnej architektúry
  - Autobusových zastávok – vyhotovený model
  - Informačných tabúľ k miestnym atraktivitám – funkčný model
  - Miestnych altánkov - funkčný model
  - Vstupov do obcí - funkčný model
  - Detských ihrísk - funkčný model
- ✓ Vydaná brožúra Odušu pre DUŠU
- ✓ Vydaných 5 čísiel informačných novín ECHO DUŠE
- ✓ Vyhotovené a osadené verejné informačné tabule MAS DUŠA v každej členskej obci
- ✓ Aktualizovaná webová stránka MAS DUŠA – www.dusa.sk
- ✓ Vytvorené domény webových stránok obcí
- ✓ V spolupráci s UNDP zrealizovaný vlastný mikrograntový program – Mikroregión pre každého – zrealizovaných 9 projektov
- ✓ Uzatvorené dohody o spolupráci s vedeckými (Ústav rastlinnej výroby Piešťany) a vysokoškolskými pracoviskami EU – detašované pracovisko Michalovce,
- ✓ Zapojenie študentov do riešenia problémov a potrieb mikroregiónu cez vypísané témy diplomových a seminárnych prác. Vypracované a obhájené diplomové práce na tému: Využívanie outsourcingu v činnosti samosprávy – Ing. Petra Rácová; Tradície ľudového remesla v obci Pozdišovce a perspektívy jeho uplatnenia v rámci rozvoja regionálneho cestovného ruchu – Ing. Michal Kukolos
- ✓ Sieťovanie odborníkov mikroregiónu a ich zapájanie do riešenia konkrétnych problémov územia. Ing. Danilovič – problematika PCB látok v pôde
- ✓ Spoluúčasť na organizovaní odborných podujatí. Spoluorganizátor odbornej konferencie - Kresťanstvo na Zemplíne
- ✓ Nadviazané partnerské kontakty v ČR – Dražanská vrchovina a na Ukrajine - Europolis
- ✓ Implementácia projektu Podme spolu
- ✓ Implementácia projektu Kvalitnou verejnou správou k vyššej kvalite života
- ✓ Implementácia projektu Rast potenciálu žien – nástroj zmeny

- ✓ Zvýšenie aktivity v príprave projektov – 8x viacej prijímateľov
- ✓ Funkčnosť orgánov MAS DUŠA
- ✓ Vybudované lokálne partnerstvá
- ✓ Podporené miestne aktivity v obciach

Čím združenie DUŠA prispelo obciam?

- ✓ Informačné tabule v jednotnej úprave, s magnetickými erbami obcí
- ✓ Propagačné materiály – Brožúra Odušu pre Dušu
- ✓ Webové stránky pre niektoré obce
- ✓ Telefonické spojenie cez VoIP – bezplatné telefonovanie medzi OcÚ
- ✓ Notebooky so softwarom OFFICE profesionál
- ✓ Materiálna pomoc futbalovým oddielom – sada športového oblečenia a lopty
- ✓ Pomoc pri spracovaní projektov

Príkladom práce lokálnych partnerstiev na území VSP je lokálne partnerstvo v Lesnom, kde sa krátkom období vytvorili výborné podmienky pre cestovný ruch, resp. agroturistiku. K významným sakrálnym pamiatkam patrí ranogotický grécko-katolícky kostol s prvkami románskej kultúry v Lesnom. Objavmi krstiteľnice z 13. storočia a renesančných fresiek na jeho povale a ich sprístupnením v spolupráci so združením DUŠA sa radi medzi ojedinelé. V prostredí dominantnej lesnianskej Hôrky za pomoci zdrojov PRV vyrástlo Turisticko-rekreačné centrum Lesné. V areáli ponúka nielen moderný penzión s originálnou pivnicou z roku 1902 a ochutnávku vín celého michalovského vinohradníckeho regiónu. Poskytuje neopakovateľný pobyt v prírode. Toto stredisko vytvorilo 15 nových pracovných miest, z nich pre 8 miestnych občanov.

Členskú základňu MAS DUŠA, o.z. k 10.12.2015 tvorí 64 členských subjektov. Z nich 21 patrí do verejného sektora, čo tvorí 32,81 % z celkového počtu členov združenia. Verejný sektor tvorí 17 obcí a 4 organizácie zriadené samosprávnymi orgánmi. Súkromný sektor predstavuje 43 subjektov, čo tvorí 67,19 % z celkového počtu členov združenia, z nich je 18 podnikateľských subjektov, 12 neziskových organizácií, 1 združenie právnických osôb a 4 občania.



<i>Sektor</i>	<i>Typ</i>	<i>Počet členov - spolu</i>		
		<i>Typ</i>	<i>Sektor</i>	<i>Sektor %</i>
<b><i>Verejný</i></b>	<i>Obce</i>	17	21	32,81
	<i>Iné</i>	4		
<b><i>Súkromný</i></b>	<i>Podnikateľské subjekty</i>	23	43	67,19
	<i>Občianske združenia</i>	14		
	<i>Neziskové združenia a spolky</i>	2		
	<i>Iné</i>			
	<i>Aktívni občania</i>	4		
<b><i>Spolu členov</i></b>			<b>64</b>	<b>100,00</b>

Štruktúra združenia je pestrá; sú v ňom zapojené obce, podnikateľské subjekty, občania, športové a turistické kluby, organizácia žien, záujmové združenie mladých ľudí, organizácia reprezentujúca zoskupenie Rómov. Sociálna skladba členských organizácií je rôznorodá. Osobitne to platí o občianskych združeniach. Medzi združenia s prevahou mladých ľudí patria športové kluby z Lesného, Nacinej Vsi, Petroviec nad Laborcom, Pozdišoviec a Pustého Čemerného. OZ Strážčanský úsmev tvoria Rómske ženy s prevahou mladých žien, ktoré pracujú aj v ZO Únie žien v Strážskom. Členská základňa je rovnomerne rozložená po celom území VSP.

Príloha č. 3 Metodického pokynu - Zoznam členov MAS podľa sektorov (okrem obcí)

Príloha č. 4 Prehľad aktivít spojených s prípravou stratégie – viď na [www.dusa.sk](http://www.dusa.sk)

## 2.2 Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

V každej z fáz budovania partnerstva boli využité špecifické postupy a spôsoby zapájania miestnych aktérov do tvorby partnerstva. Ich použitie bolo volené na základe zhodnotenia výsledkov predchádzajúceho roka a v súlade s cieľmi stanovenými na nasledujúce obdobie tak, aby boli v súlade s víziou, poslaním a strategickými cieľmi združenia DUŠA.

Vychádzajúc z hodnotenia skúseností z prvých troch fáz budovania a posilňovania VSP DUŠA, ale najmä dosiahnutých výsledkov bola v pri príprave Stratégie CLLD v porovnaní s prípravou ISRÚ v roku 2010 uplatnená nová stratégia práce s verejnosťou na území VSP, avšak dbalo sa aj na zachovanie nevyhnutnej miery kontinuity.

Nové podmienky práce, história a výsledky práce združenia MAS umožnili odlišiť, resp. zmeniť postup prípravy stratégie CLLD v porovnaní s predchádzajúcim – tradičným postupom.

Zmeny boli urobené:

1. V obsahovej príprave
2. V organizačnej príprave.

Podstata zmien vyplývala z postavenej filozofie postupu, ktorý obsahoval zmenu princípov a postupov práce s verejnosťou, zapojenia odborníkov a partnerov VSP. Už v príprave stratégie CLLD v podmienkach združenia DUŠA bola novo zadaná pozícia občana a miestneho aktéra a tiež úloha a postavenie orgánov VSP.

V príprave stratégie sú uplatnené princípy:

- od kampaňovitosti k systematickosti,
- od všeobecnosti ku konkrétnosti,
- od slov k úžitku
- od neadresnosti k zacielenosti.

Občan, nie je tým, kto „len“ odpovedá na otázky položené v ankete, prípadne sa má „len“ vyjadriť. V novej pozícii občan vie, že sa od neho očakáva jeho osobné stanovisko a odpoveď, čo on považuje za najväčší problém vo svojom okolí a on je tým, kto spolurozhoduje, ktoré problémy sa majú riešiť prioritne.

Úlohou orgánov združenia MAS bolo koordinovať postup prípravy vrátane koordinácie práce odborných tímov tak, aby pomáhali pri moderovaní diskusií v Lokálnych partnerstvách, poskytovať im spätnú väzbu o výsledkoch uskutočnených zisťovaní za príslušnú obec a za celý mikroregión.

Z porovnania príprav Stratégie CLLD a príprav ISRÚ v roku 2010 vyplýva, že

- a) kým predchádzajúce informačné kampane v rámci združenia DUŠA boli spojené s vysvetľovaním princípov Leader a ich uplatňovaním v partnerstve, pri tvorbe stratégie CLLD bola komunikácia orientovaná nielen na *objasňovanie prístupu miestneho rozvoja vedeného komunitou* na princípoch Leader, ale bola *rozšírená o výsledky problémovej analýzy a spojená s navrhovaním riešení* reálnych problémov a stanovením cieľov a spôsobov ich dosahovania. S tým súviselo aj použitie informačných a komunikačných prostriedkov.
- b) samotná obsahová príprava novej stratégie mala na príklade výsledkov práce lokálneho partnerstva v Lesnom ukázať, čím bolo, je a bude VSP pre územie a jeho obyvateľov užitočné a preto je treba kontinuálne pokračovať v jeho budovaní a posilňovaní.
- c) v porovnaní s predchádzajúcim obdobím poklesla efektívnosť všeobecných letákových kampaní, avšak výrazne vzrástla účinnosť osobných kontaktov s občanmi.
- d) nový prístup k tvorbe stratégie sa spájal aj s voľbou informačných kanálov. V porovnaní s obdobím formovania VSP sa zmenil aj obsah komunikácie s verejnosťou. Občan a miestny aktér dostal takú spätnú väzbu, aby poznal, že aj on spolurozhodoval.
- e) osvedčil sa novo postavený systém, obsah a organizácia prípravy stratégie CLLD vrátane dotazníkových zisťovaní. Do prípravy nového strategického dokumentu rozvoja územia VSP bolo zapojených okrem členov združenia a partnerov DUŠA aj ďalších 14 dobrovoľníkov vybraných spomedzi evidovaných nezamestnaných s vysokoškolským a stredoškolským vzdelaním bývajúcimi v členských obciach VSP. Ich činnosť bola mimoriadne systematická. Od júna do 30.11.2015 - 4 dní v týždni pracovali v obciach a vždy v stredu popoludní sa zúčastňovali spoločných koordinačných porád.
- f) Výsledkom práce dobrovoľníkov je zhromaždenie veľkého množstva dát, ktoré sú využité v príprave tejto stratégie. Ich multiplikačný význam spočíva aj v tom, že budú využité aj v príprave Programov rozvoja obcí. Takýmto prístupom sa vytvorili výborné predpoklady pre previazanosť strategických rozvojových dokumentov celého územia VSP DUŠA. Na základe jednotnej metodiky bolo spracovaných 19 okruhov tém dotýkajúcich sa stavu a rozvoja území členských obcí, spracovaných 17 problémových

analýz a potrieb obcí, čo umožnilo zhrnúť tieto poznatky do analýzy celého problému a potrieb územia celého VSP a urobiť jeho SWOT analýzu.

- g) dobrovoľníci spravidla tvorili aj vyškolený tím anketárov. Výhodou takto zloženého tímu bolo to, že sa zvýšila efektívnosť a úspešnosť zisťovaní. Keďže obyvatelia a miestni aktéri sa s nimi stretávali pri iných aktivitách v priebehu polroka, k dotazníkovým zisťovaniam pristupovali s väčšou dôverou, čo sa prejavilo v počte vypracovaných a odovzdaných dotazníkov. Celkovo bolo distribuovaných 5136 tlačených dotazníkov, z ktorých sa vrátilo 1095.
- h) najväčšia návratnosť z hľadiska vrátených dotazníkov bola od respondentov – poslancov miestnych zastupiteľstiev, ktorí mali možnosť odpovedať prostredníctvom dotazníka zvereného na Googli. Poslanci bez zručnosti pracovať z PC, resp. bez pripojenia k internetu mohli odpovedať na otázky spojené s problémami, potrebami obcí a prípravou Stratégie CLLD na území VSP prostredníctvom tlačeného dotazníka. Zo 132 miestnych poslancov odpovedalo 99, čo možno považovať za mimoriadne výpovedný príspevok k jej príprave.
- i) zvýšila sa kvalita dotazníkov. Pri ich zostavovaní sa dbalo, aby formulácia otázok bola zrozumiteľná pre konkrétnu cieľovú skupinu zaradenú do zisťovania a aby zisťovania u rôznych cieľových skupín boli kompatibilné do takej miery, aby sa dali porovnať odpovede jednotlivých skupín. Napr. občan – samospráva – subjekty súkromného sektora.
- j) nový postup bol uplatnený pri príprave dotazníkov problémov. Najskôr sa za pomoci občanov a miestnych aktérov zhromaždili problémy, tie sa následne spracovali do dotazníka, ktorý bol vypracovaný pre každú obec špecificky. V nich bolo uvedených spolu 660 problémov s možnosťou doplniť. Z nich mali respondenti v prvej voľbe vybrať 10 najzávažnejších. V 2. voľbe z vybratých 10-tich mali vybrať 5 kľúčových problémov. Dôkazom seriózneho prístupu k dotazníku bolo, že respondenti uviedli ďalších 256 problémov.
- k) do prípravy vízie, strategického cieľa, priorít, špecifických cieľov a opatrení boli zapojení odborníci z územia VSP ako aj ďalších partnerských organizácií.

Zapojenie odborníkov z vlastného územia do tvorby stratégie:

*Poľnohospodári* - Ing. Andrej Paulina, Ing. Michal Štefančík, Ing. Ján Ďurovčík, CSc.,  
Ing. Ladislav Kočerha, Ing. Danilovič – KPVS, dohoda o spolupráci  
*Životné prostredie* – Ing. Vladimír Dunajčák

Cestovný ruch – Ing. Ján Palinský, Ing. Ján Ďurovčík

Regionálny rozvoj – Mgr. Ján Frena, Ing. Nadežda Jurková, konzultant Doc. Oleg Lukša, Mgr. Michal Kukolos.

- l) tieto odborné tímy sa zaoberali posudzovaním silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb, hlavných potrebách a možnostiach rozvoja; vybrali hlavné špecifické ciele, požadovaných výsledkov a priorit, výberu činností, a návrhu finančného plánu.
- m) návrh strategickej a implementačnej časti spracovaný odbornými tímami bol predstavený vo všetkých lokálnych partnerstvách (okrem obce Krásnovce) kde sa zúčastnilo 133 miestnych aktérov. Inovatívny prístup zvolili LP v obciach, ktoré sa rozhodli spracovať spoločné PRO. Takého stretnutia LP sa uskutočnili v obci Zbudza (+ Oreské, Staré), v Lesnom (+ Suché), v Nacinej Vsi (+ Petrovce nad Laborcom)
- n) Návrh strategickej časti v oblasti rozvoja poľnohospodárstva a životného prostredia bol konzultovaný s výskumnými pracovníkmi na detašovanom pracovisku Ústavu rastlinnej výroby v Piešťanoch, pracovisko Michalovce a na Obvodnom úrade životného prostredia v Michalovciach s Ing. Mariánom Zolovčíkom.
- o) k príprave stratégie boli využité aj 3 štúdie spracované špeciálne pre potreby združenia DUŠA.

### ***Vid' povinná Príloha 5***

***V prílohách stratégie sú uvedené písomné a obrazové dokumenty o akciách spojeným s prípravou stratégie CLLD združenia DUŠA<sup>4</sup> a sú zverejnené aj na [www.dusa.sk](http://www.dusa.sk)<sup>56</sup>***

---

<sup>4</sup> <http://www.dusa.sk/index.php/priprava-strategie-clld/analyza-potencialu-uzemia>

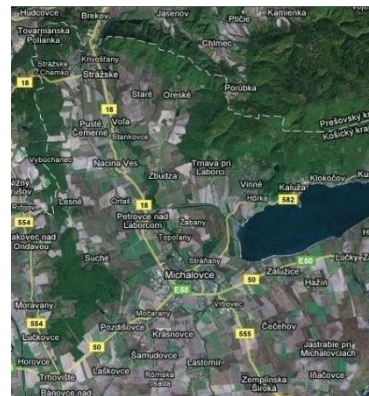
<sup>5</sup> <http://www.dusa.sk/index.php/aktuality>

<sup>6</sup> <http://www.dusa.sk/index.php/projekty/ukonene-projekty>

### 3. Analytický rámec

#### 3.1 Analýza zdrojov územia

Územie VSP združenia DUŠA leží v Brekovskej kotline, ktorá sa tiahne zo severu na juh až za Pozdišovskú pahorkatinu sa svojou členitosťou líši. Na západ je lemovaná lesnatou Ondavskou vrchovinou a na juhovýchod je otvorená Východoslovenskej nížine. Jeho stredom prechádza starý agradačný val rieky Laborec. Katastrálne územia obcí združenia DUŠA sú, rozložené po obidvoch brehoch rieky Laborec. V severnej časti sa územie vyznačuje výraznou členitosťou a nadmorská výška územia sa pohybuje od 102 do 220 m. Jeho južná časť rovinným až nepatrne vlneným reliéfom. Oblasť sa vyznačuje kontinentálnym rázom podnebia. Územie má rovinný až mierne zvlnený reliéf a má vidiecky charakter.



Sídlom VSP združenia DUŠA je mesto Strážske, ktoré patrí medzi priemyselné centrá v Košickom kraji, kde dlhodobo dominovala predovšetkým chemická výroba. Do roku 1989 bolo dlhodobo jedným z najvýznamnejších zamestnávateľov pre obyvateľov okresov Michalovce, Humenné a Vranov nad Topľou. Popri priemyselnej výrobe boli v meste Strážske sústredené aj významné stavebné kapacity, ktoré však postupne zanikli.

Špecifikom celistvého územia je jeho geografická kompaktnosť, existujúca dopravná infraštruktúra, personálne a kultúrne väzby, ktoré sa vytvárali celé polstoročie osobitne vo väzbe na budovanie priemyselného komplexu v Strážskom (Chemko), Chemlon Humenné a Bukóza Vranov n/Topľou. Má výhodnú geografickú polohu, vytvára medzinárodnú križovatku medzi Poľskom (cca 140 km Krosnianske vojvodstvo), Maďarskom (cca 60 km Abovsko - Boršodsko - Zemplínska župa) a Ukrajinou (35 km oblasťné mesto Užhorod).

Mikroregión je výhodne pripojený na medzinárodné cestné ťahy. Priamo územím mikroregiónu vedie medzinárodný cestný ťah I - 50 s prepojením na Ukrajinu<sup>7</sup>. V minulosti regiónom prechádzala severno-južná obchodná cesta.

<sup>7</sup> Zdroj: Územný plán veľkého územného celku Košického kraja- zmeny a doplnky 2004

Územím MAS prechádzajú cesty I. triedy I/50, I/18 a I/74 v celkovej dĺžke 25 km. a 46 km ciest III triedy. Na úseku Michalovce – Strážske – Brekov je čiastočne vybudovaný štvorprúdový úsek v dĺžke 2 km. Pripravované pokračovanie výstavby vyrieši obchvat obcí Petrovce nad Laborcom, Nacina Ves, Voľa, Brekov a vyhne sa aj centru mesta Strážske.

Základná cestná sieť je vhodne trasovaná a pomerne pravidelne pokrýva územie mikroregiónu. Cestný ťah I - 50 a plánovaná diaľnica D - 1 tvoria nadradenú cestnú sieť. V smere sever - juh nadradenú sieť tvoria cesty I - 18 (Michalovce - Strážske) a I - 74 (Strážske - Humenné)<sup>8</sup>.

Podľa dlhodobej stratégie rozvoja Slovenska z roku 2000 je územie okresov Michalovce a Humenné zaradené do kategórie R2 – regióny s potenciálom stať sa vyspelými. Celé územie VSP je Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR je zaradené medzi rozvojové územia. Jeho obce sú zaradené do kategórie obcí v záujmovom území inovačných pólov rastu.

V rozvojových dokumentoch Košického samosprávneho kraja - PHSR KSK, Územnom pláne veľkého územného celku Košického kraja vrátane Zmien a doplnkov z r. 2004 sa uvádza: „Na základe vyhodnotenia rozvoja a hierarchizácie sídelnej štruktúry navrhuje sa prednostne podporovať územný rozvoj kraja v smere prešovsko-michalovskej osy: s nadväznosťou na michalovsko – vranovsko - humenské ťažisko osídlenia ako ťažisko osídlenia 2. úrovne.“<sup>9</sup>

V stratégii rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja sa uvádza: Vidiek Košického samosprávneho kraja v roku 2015 bude revitalizovanou a udržiavanou krajinou zo stabilizovaným vidieckym osídlením, ktoré bude vytvárať konkurencieschopný a vitálny priestor pre kvalitný život, prácu a oddych vidieckeho obyvateľstva, ako aj pre jeho územne vyvážený a trvalo udržateľný rozvoj založený v prevažnej miere na jeho vlastných zdrojoch. Bude atraktívnym miestom pre obyvateľov, podnikateľov, návštevníkov a nové generácie.<sup>10</sup>

Stratégia CLLD územia VSP je v súlade s Koncepciou rozvoja cestovného ruchu KSK, Stratégiou rozvoja ľudských zdrojov KSK, Stratégiou odpadového hospodárstva KSK a ďalších, ale i Rozvojovým plánom Slovensko – Východ, kde územie regiónu je zaradené medzi územia s narušeným, resp. silne narušeným prostredím.

---

<sup>8</sup> Tamtiež s. 11

<sup>9</sup> Zdroj: Územný plán veľkého územného celku Košického kraja- zmeny a doplnky 2004, s.21 a 22

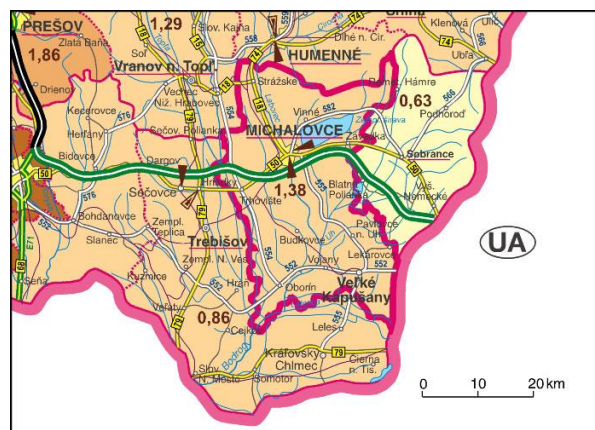
<sup>10</sup> Zdroj: Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja, s. 33

Výhodou územia je, že je v okruhu 50-60 km je dostupné k cestným hraničným prechodom do Maďarska (Slovenské Nové mesto), Ukrajiny (Užhorod, Ubl'a) a Poľska (Palota, Dukla). Smerom na západ do vnútrozemia Slovenska sú krajské mesta – Prešov a Košice s medzinárodným letiskom. Blízko je aj letisko v Užhorode, ako aj blízkosť lokálneho letiska v Kamenici nad Cirochou.



*Cez územie VSP v jeho južnej časti cez obec Pozdišovce prechádza medzinárodná - cestná trasa*

*E 50, ktorá spája SR s Ukrajinou. Týmto územím je plánovaná aj trasa diaľnice D1, pričom práve v katastrálnom území Pozdišovce a Krásnovce – je plánovaný cestný diaľničný privádzač, ktorý spojí nielen mesto Michalovce, ale vytvorí nové príležitosti pre územie VSP. Vzhľadom na potrebu priblíženia diaľničného privádzača pre obce zo severu*



*územia VSP je potrebné riešiť 2 km cestného prepojenia medzi obcami Suché a Pozdišovce, čím by sa vylúčila nevyhnutná obchádzka cez mesto Michalovce a dosiahlo sa zníženie cestnej záťaže na úseku Michalovce – Pozdišovce.*

## Železničná doprava

Stredom cez územie MAS - z juhu na sever - od obce Laškovce cez Michalovce, Petrovce nad Laborcom, Nacinu Ves, Pusté Čemerné, Strážske, Brekov do Humenného prechádza doteraz neelektrifikovaná železničná trať nadokresného významu Michal'any - Medzilaborce, ktorou je celý región pripojený na II. a III. hlavný ťah SR a na medzinárodné železničné trate Košice - Kechnec - Hidasnémeti MÁV a Prešov - Plaveč - Muszyna PKP, ale aj na hraničný prechod Palota s Poľskom. Zo Strážskeho vedie železničná trať smerom na Vranov nad Topľou a Prešov.

Schválená ÚPN - VÚC Košického kraja navrhuje v úseku Bánovce/Ond. - Strážske - Humenné elektrifikáciu trate a modernizáciu zabezpečovacieho zariadenia. Rovnaké technické zásahy sú navrhované na trati Strážske - Prešov.



Rozvoj takmer celého územia VSP bol do roku 1990, celých 30 rokov integrovaný vo väzbe na priemyselný komplex v Strážskom, osobitne na bývalý štátny podnik Chemko, čo bolo podporované predovšetkým zo štátneho rozpočtu a zdrojov Chemka, š.p. Transformačný proces po roku 1989 predchádzajúce väzby značne oslabil.

Osobitným faktorom, ktorý najvýraznejšie ovplyvnil vzťahy obyvateľov obcí mikroregiónu k Strážskemu sa stali dopady chemickej výroby na životné prostredie a zdravie obyvateľov. Odpor k chemickej výrobe znásobovala medializácia znečisteného životného prostredia, keď do povedomia širokej verejnosti preniklo označenie regiónu ako „trojuholník smrti“.

Po významnom oslabení väzieb v uplynulých rokoch, v súčasnosti dochádza k zjavnému zjednoteniu záujmu obyvateľov celého regiónu – riešiť kľúčový problém – stav životného prostredia. Záujem všetkých občanov sa dnes sústreďuje na obnovu životného prostredia, na likvidáciu PCB látok, skládku nebezpečného odpadu Pláne, zúrodňovanie pôdy a pod. Spoločné záujmy boli potvrdené aj pri tvorbe a formulácii vízie územia regiónu Duša.

Nevyriešeným problémom je likvidácia uskladnených PCB látok v Chemku Strážske, ktorý sa riešil aj za účasti UNDP, Slovenskej republiky, Košického samosprávneho kraja a regionálnych orgánov štátnej správy.

Územie MAS tvorí stred Zemplína, tvorí lievik spájajúci Dolný a Horný Zemplín a ich centra Michalovce a Humenné. Kým v severozápadnej časti územia je značne koncentrovaná priemyselná výroba, v jeho južnej časti dominuje poľnohospodárska výroba, na jeho východnej časti je rozhodujúcim odvetvím cestovný ruch.

Zvláštnosťou územia je úroveň integrácie územia s priemyselným komplexom Strážske ako i kontroverznosť tendencie rastu životnej úrovne so zhoršovaním kvality životného prostredia a tým aj kvality života obyvateľov.

Osobitosť územia v porovnaní s inými územiami spočíva predovšetkým v koncentrácii rozporuplnosti pozitívnych a negatívnych faktorov vplyvujúcich na kvalitu života občanov regiónu.

V pozitívnom i negatívnom zmysle je vnímaná vyše 30 ročná história budovania infraštruktúry a väzba územia mikroregiónu na priemyslový komplex Strážske. Na jednej strane zamestnanosť, prítomnosť ekonomicky silného subjektu, na druhej strane negatívne dopady chemickej výroby na stav životného prostredia a zdravotný stav obyvateľstva. V minulosti bola existencia Chemka sociálno-ekonomickou a personálnou základňou nielen pre prípravu a rozvoj odborníkov a manažérov pre výrobnú základňu v okresoch Michalovce, Humenné a Vranov nad Topľou, ale najmä pre verejný a občiansky sektor v obciach.

Komparatívnou výhodou územia MAS oproti iným územiám je predovšetkým doterajšia úroveň integrálnosti dopravnej infraštruktúry a podiel odborníkov pre prácu v chemickom priemysle.

Osobitosťou v porovnaní s inými územiami sú podmienky pre cestovný ruch – osobitne rekreácia pri vode. Zemplínska šírava a Vinianske jazero sú známe nielen na Slovensku, ale v celej strednej Európe, ktoré sú v posledných rokoch znovu objavované aj turistami zo zahraničia.

Významná je aj ponuka kultúrno-historických pamiatok a prírodných atrakcií, Brekovský hrad a jaskyňou Artejama, Viniansky hrad, kultúrne pamiatky v obciach Staré a Lesné. Hrnčiarstvo a pozdišovská keramika reprezentovala bývalé Československo na svetovej výstave EXPO v Kanade, pričom nositelia jej tradícií sa hrnčiarstvu venujú aj v súčasnosti. Charakter krajiny v severnej časti územia ponúka oveľa viac lesa ako územia na juhu regiónu.

Ešte výraznejšie to platí o potenciáli nerastných zdrojov, keď v okolí obce Zbudza – sa nachádza najväčšie ložisko kamennej soli v strednej Európe, podobne pri obci Pusté Čemerné – ložisko zeolitu. Významné sú ložiska keramických ílov v Pozdišovciach a kameňa v Brekove.

Územie VSP DUŠA svojim katastrálnym územím patrí do skupiny regiónov typu - **prevažne vidiecke regióny**. Jeho celková výmera predstavuje 201,86 km<sup>2</sup> s hustotou osídlenia v priemere 85,2 obyvateľov na 1 km<sup>2</sup>. (Pozri prehľad na str. 8 a 9). Územie o rozlohe 192,15 km<sup>2</sup> sa nachádza v okrese Michalovce (16 z 17-tich katastrálnych území obcí) a 9,71 km<sup>2</sup> v okrese Humenné. Obidva okresy sú v rámci NÚTS IV zaradené do kategórie Ostatné vidiecke okresy s podielom vidieckeho obyvateľstva od 15 do 50%.

Okres Michalovce má rozlohu 1 019 km<sup>2</sup> a hustota obyvateľstva je 106,7 obyvateľov na km<sup>2</sup>. Hustota obyvateľov na km<sup>2</sup> na území VSP Duša je pod okresným priemerom o takmer 16 % obyvateľov a predstavuje 89,87 občanov. Interval hustoty obyvateľov na km<sup>2</sup> sa pohybuje od 34 obyvateľov v obci Trnava pri Laborci, 44 vo Voli a Starom až po 184 v meste Strážske, kde je vzhľadom na stupeň urbanizácie zodpovedá úrovni priemyselnej výroby v meste. Hustota nad 150 obyvateľov okrem Strážskeho je vyššia aj v obci Laškovce, čo je skôr výsledkom koncentrácie marginalizovanej skupiny obyvateľov ako stupňa urbanizácie územia. Významné zastúpenie marginalizovaných skupín obyvateľov sa prejavuje aj na hustote obyvateľstva v obciach Nacina Ves, Šamudovce a Petrovce nad Laborcom.



Štruktúra osídlenia mikroregiónu podľa veľkostných skupín obcí je nasledovná:

Interval počtu obyvateľov	Počet	Obce
<b>do 499 obyv.</b>	<b>5</b>	<b>Lesné, Oreské, Pusté Černé, Suché, Voľa,</b>
<b>od 500 do 1000 obyv.</b>	<b>7</b>	<b>Krásnovce, Laškovce, Petrovce n/L, Staré, Šamudovce, Trnava pri Laborci, Zbudza</b>
<b>od 1001 do 1999 obyv.</b>	<b>4</b>	<b>Brekov, Nacina Ves, Pozdišovce, Vinné</b>
<b>od 2000 – do 4999 obyv.</b>	<b>1</b>	<b>Strážske</b>

Najväčšie percento obyvateľov produktívneho veku je sústredené do miest Strážske a obcí, Brekov, Nacina Ves a Pozdišovce. Osobitosťou územia je aj rozdielnosť koncentrácie marginalizovaných skupín obyvateľstva a ich pomer na celkovom počte obyvateľov obcí.

Územie verejno-súkromného partnerstva o výmere 201,86 km<sup>2</sup> sa rozprestiera na území dvoch vyšších územných celkov – Košického a Prešovského samosprávneho kraja a dvoch okresov Michalovce a Humenné.

VÚC	Okres	Rozloha územia	Obce
<b>Košický samosprávny kraj</b>	<b>Michalovce</b>	<b>192,15 km<sup>2</sup></b>	<b>Krásnovce, Laškovce, Lesné, Nacina Ves, Oreské, Petrovce nad Laborcom, Pozdišovce, Pusté Černé, Staré, Strážske, Suché, Šamudovce, Trnava pri Laborci, Vinné, Voľa, Zbudza</b>
<b>Prešovský samosprávny kraj</b>	<b>Humenné</b>	<b>9,71 km<sup>2</sup></b>	<b>Brekov</b>
<b>2 kraje</b>	<b>2 okresy</b>	<b>201,86 km<sup>2</sup></b>	<b>Spolu 17 obcí</b>

Územie patrí do severného mierneho pásma s priemernými ročnými teplotami okolo 10,0° C. Severné časti sú chladnejšie, juhovýchod však v niektorých oblastiach dosahuje až teploty vnútrozemských subtrópov.

Územie ako súčasť VSN patrí do klimatického regiónu O3, s názvom veľmi suchý, nízinný kontinentálny, charakteristické sú horúce letá a chladné zimy.

Ročný úhrn zrážok priemerne 550 mm, avšak príznačná je nerovnomerná rozloženosť zrážok, úhrn za vegetačné obdobie 350 mm. Charakteristické sú zrážky prívalovej povahy – lejaky, s vysokou intenzitou, ale aj dlho trvajúce obdobia sucha. Hodnoty vodnej ročnej kapacity v pôdnom profile sú 35-39 %. Hodnoty využiteľnosti vodnej kapacity sú 22-30,1 %. Priemerná ročná teplota vzduchu vo vegetačnom období je 16,5 °C. Doba trvania slnečného svitu za vegetačné obdobie je 1440 hod.

#### ***Environmentálne ukazovatele územia – kvalita vody, vzduchu a pôdy environmentálne zúť aže;***

Environmentálne ukazovatele územia vzbudzujú znepokojenie orgánov štátnej správy, samosprávy a najmä obyvateľov. Územie je zaradené medzi regióny 3. environmentálnej kvality – zaťažené oblasti, pričom podľa hodnotenia kvalita životného prostredia v roku 2006 väčšej časti územia MAS bola hodnotená ako prostredie narušené a menšia časť ako prostredie vyhovujúce.<sup>11</sup> Rovnako je hodnotený stav ovzdušia územia, ktorý je zaradený do triedy 4 – zvýšené znečistenie (vyskytujú sa v NHK 3 látky)<sup>12</sup>.

Kvalita vody v Laborci pred vstupom na územie mikroregiónu je negatívne ovplyvňovaná nedostatočne čistenými odpadovými vodami z Medzilaboriec a mestskými odpadovými vodami vypúšťanými z ČOV v Humennom. Pod haťou v Strážskom - Krivošťanoch sa kvalita vody v A - skupine ukazovateľov (kyslíkový režim) zaraďuje do II. triedy, v B - skupine ukazovateľov, (základné fyzikálne a chemické) do IV. triedy a v E - skupine ukazovateľov (biologické a mikrobiologické) do IV. triedy čistoty. Nad Petrovcami <sup>n</sup>/Laborcom, kde sú vypúšťané odpadové vody z Chemka Strážske, a.s., a z komunálnej sféry mesta Strážske, nastáva v B a C skupine ukazovateľov zhoršenie vplyvom dusitanového dusíka na V. triedu a nepolárnymi extrahovateľnými látkami na III. triedu. V tomto profile boli zistené v toku aj ťažké kovy, najmä

<sup>11</sup> Životné prostredie Slovenskej republiky v rokoch 2002-2006, MŽP SR, s.219

<sup>12</sup> Tamtiež, s. 197

ortuť a celkový chróm. K ďalšiemu zhoršeniu kvality vody Laborca prispieva aj nezodpovedné konanie a správanie samotných obyvateľov, vrátane nepovolenej ťažby štrkov a piesku.

Rozhodujúcou mierou na emisiách vypúšťaných do atmosféry sa aj naďalej podieľajú najväčší producenti v okrese – výrobné prevádzky v areáli Chemko a.s. Strážske, napriek investíciám do výstavby elektrostatických odlučovačov novej generácie (odstraňovanie TZL), do odsírovacích zariadení - Teplárne Tp 2 (odstraňovanie SO<sub>2</sub>) a do katalytickej denitrifikácie (odstraňovanie NO<sub>x</sub>). a Elektrárne Vojany. Na ovzdušie územia mikroregiónu výrazne vplyva výroba v Bukóze Vranov.

Z hľadiska ochrany ovzdušia sú najproblematickejšími prevádzkovateľmi Chemza, a.s. – výrobňa Pentol, Diakol, s.r.o. – výrobňa Formaldehydu, Fiberstruct, s.r.o. – výrobňa plastových roštov, všetko subjekty sídliace v areáli Chemko, a.s., Strážske.

Z hľadiska imisnej situácie je najviac zaťaženou oblasťou územie na juhovýchod od Chemka Strážske, obce Pusté Čemerné, Staré, Strážske a Voľa, ktoré patria v zmysle vyhlášky MŽP SR č. 112/93 Z.z. o vymedzení oblastí vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia a o prevádzke smogových varovných a regulačných systémov do vymedzeného územia oblasti Strážske - Vranov - Humenné (pozri prílohu č. 2 Vyhlášky č. 112/1993 Z.z.).

Relevantnosť merania kvality ovzdušia na území MAS je často spochybňovaná laickou verejnosťou, ktorá spochybňuje lokalizáciu meracej stanice SHMÚ v Strážskom, ktorá je umiestená v zastávanom území (medzi bytovými domami) a bokom od prevládajúcich smerov vetra z tzv. Brekovskej diery cez areál Chemka smerom na Pusté Čemerné, čo bude predmetom posúdenia zodpovedných orgánov štátnej správy.

Na skládkovanie odpadov sú v mikroregióne povolené skládky:

- Skládku tuhých odpadov Hôrky - Pláne v k. ú. Strážske, kde sa ukladajú tuhé nebezpečné odpady, ale aj TKO z mesta Strážske a okolitých dedín. Obce Šamudovce, Krásnovce, Pozdišovce, ktoré vyvážajú komunálny odpad na skládku v Michalovciach
- Okrem uvedených skládok bol v súlade s ustanoveniami § 4, ods.1, písm. b, zákona o odpadoch pre EBA, spol. s r.o., závod 17 Strážske udelený súhlas na úpravu nebezpečných odpadov s obsahom ropného znečistenia.

V mikroregióne evidujeme v zmysle platnej legislatívy na úseku štátnej správy ochrany ovzdušia (ŠSOO) 4 prevádzkovateľov stredných a veľkých zdrojov znečisťovania ovzdušia, ktorí prevádzkujú spolu 4 zdroje znečisťovania. Medzi podniky kategórie B spadajúce pod zákon o prevencii závažných priemyselných havárií boli zaradené firmy Chemza, s.r.o., Hnojivá, s.r.o., ZTR, s.r.o. a Diakol, s.r.o. v Strážskom. Pôdne pomery územia zodpovedajú zložitým geologickým pomerom, ktoré spôsobili veľkú pôdnu heterogenitu. Zastúpené sú tu pôdy od ľahkých až po veľmi ťažké. Aluviálnymi náplavami vodných tokov sa vytvorili v prevahe pôdy s glejovými procesmi, prevládajú pôdy fluvizeme glejové, pseudogleje a gleje.

Bonita PF je na rozhraní stredne úrodných a menej úrodných pôd. Ornica má fulváto-humátový typ humusu s obsahom strednej zásoby. Pôdna reakcia je slabo kyslá až neutrálna.

Kontamináciu pôd cudzorodými látkami v najväčšej miere v regióne zapríčiňuje chemický, energetický a drevospracujúci priemysel. V minulých rokoch to boli štátne podniky Chemko, a.s. Strážske, Chemes, a.s. Humenné, SE a.s. Vojany, Bukóza Holding, a.s. a po озdravných opatreniach sa situácia u ich nasledovníkov čiastočne zlepšila.

Vplyv plyných a pevných imisií, včítane ťažkých kovov a organických toxínov HCB, DDE a PCB je alarmujúci i pri tendencii znižovania v poslednom období. Zvlášť závažné zamorenie v extrémne vysokých hodnotách obsahu polychlorovaných bifenylov (PCB) je v okolí rieky Laborec, jeho medzihrádzových priestoroch, ako aj v celom toku odpadového kanála z Chemka Strážske a v samotnom areáli závodu. Najväčšou ekologickou záťažou Zemplína sú veľké množstvá PCB látok v skladoch Chemka Strážske.

Štúdie dokazujú, že ľudia žijúci v okrese Michalovce majú najvyššie koncentrácie PCB v krvi na svete. Vysoké hodnoty týchto rizikových škodlivých látok majú nedeľné následky na zdraví občanov tohto regiónu a sú stále trvalou starou environmentálnou záťažou vyžadujúcou okamžité riešenie.

V súčasnosti sa vykonávajú sanačné práce v areáli bývalého distribučného skladu pohonných hmôt v Pozdišovciach.

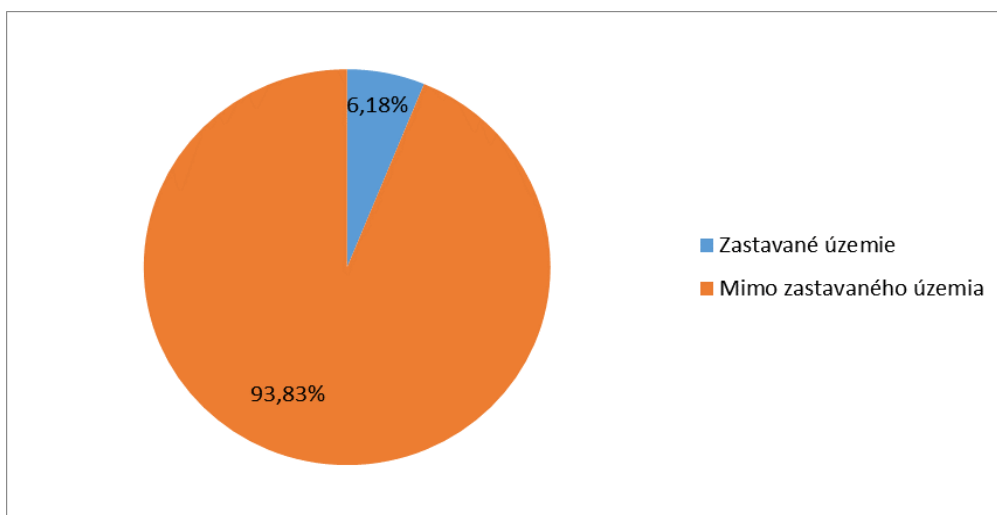
Do zoznamu starých ekologických záťaží patrí odkalisko Poša, ČOV nebezpečných odpadových vôd v Strážskom, dobývací priestor keramických hlin a areál hmotných rezerv v Pozdišovciach, bývalé skládky komunálneho odpadu v Suchom, Lesnom, Zbudzi, dobývací priestor kameňa v Oreskom.

Medzi negatívne vplyvy poľnohospodárskej činnosti patria v regióne predovšetkým skládky a hnojiská znečisťujúce zdroje pitnej vody. Predmetom občianskej kritiky je nevyriešená likvidácia exkrementov z veľkofarmy ošípaných Pláne – firmy DONA, s.r.o., Veľké Revišťa. Ekologickou záťažou sú objekty bývalých poľnohospodárskych podnikov, ktoré nemali vyriešené olejové hospodárstvo (Šamudovce) ako i skladiška chemických látok.

Povedomie o škodlivinách v prostredí je u obyvateľstva alarmujúco nízke, nápravné opatrenia sú prijímané len veľmi pomaly, predovšetkým z dôvodu ich enormnej finančnej náročnosti.

- využitie územia a pôdneho fondu;

*Celková výmera katastrálneho územia obcí regiónu MAS DUŠA je 201,86 km<sup>2</sup>, z toho zastavané územie tvorí 6,18 % a mimo zastavaného územia je 93,82 %.*



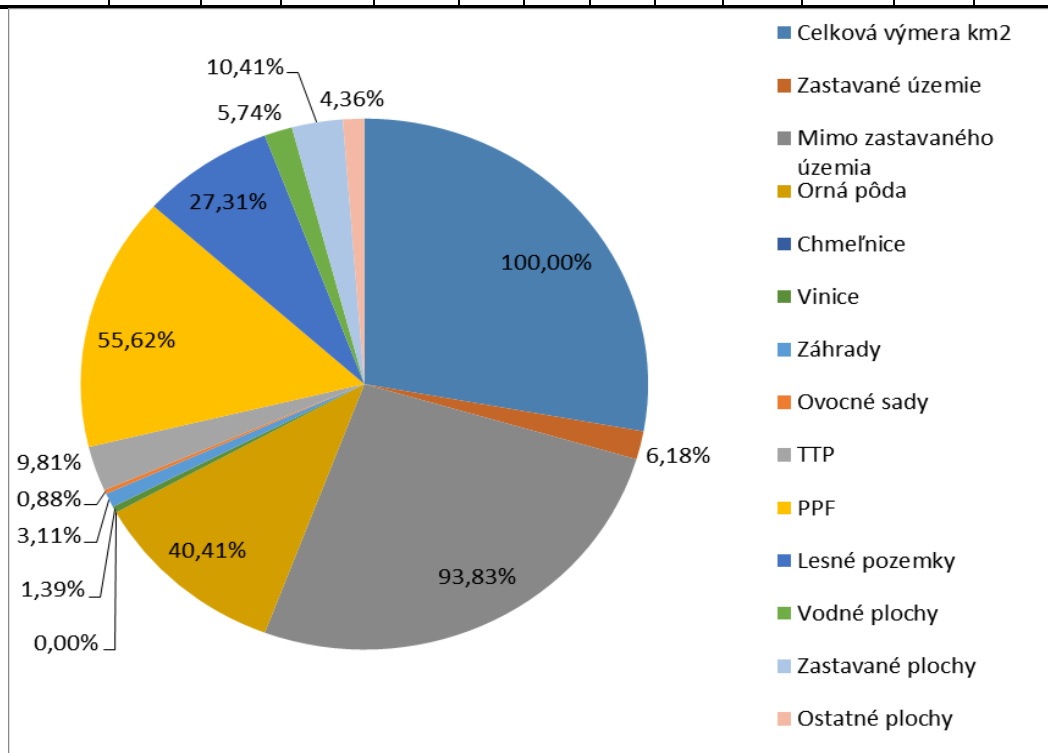
*Poľnohospodársky pôdny fond tvorí 55,62 % (112,27 km<sup>2</sup>) a z neho 72,78 % (81,59 km<sup>2</sup>) tvorí orná pôda, čo je z celkovej výmery územia 40,42 %. Trvalé trávne porasty tvoria 17,63 %, vinice 2,52 %, záhrady 5,59 %, ovocné 1,59 %, čo spolu tvorí 100 % PPF.*

*Vodné plochy tvoria 11,61 km<sup>2</sup>, čo predstavuje 5,75 % z celkovej výmery územia. Z toho 7,4 km<sup>2</sup> tvoria plochy Zemplínskej šíravy a Vinianskeho jazera.*

*Lesné pozemky tvoria 55,13 km<sup>2</sup>, čo predstavuje 27,31 % z celkovej výmery územia.*

KATASTRÁLNE ÚZEMIE MAS DUŠA, o.z. - stav k 31.12.2014 - zdroj [www.katasterportal.sk](http://www.katasterportal.sk)

	Celková výmera km <sup>2</sup>	Zastavané územie	Mimo zastavaného územia	Orná pôda	Chmeľnice	Vinice	Záhrady	Ovocné sady	TTP	PPF	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy
<b>MAS DUŠA spolu v km<sup>2</sup></b>	<b>201,86</b>	<b>12,48</b>	<b>189,38</b>	<b>81,59</b>	<b>0,00</b>	<b>2,83</b>	<b>6,27</b>	<b>1,79</b>	<b>19,80</b>	<b>112,27</b>	<b>55,13</b>	<b>11,61</b>	<b>21,02</b>	<b>8,80</b>
<b>v %</b>	<b>100 %</b>	<b>6,18</b>	<b>93,82</b>	<b>40,42</b>	<b>0</b>	<b>1,4</b>	<b>3,11</b>	<b>0,89</b>	<b>9,81</b>	<b>55,62</b>	<b>27,31</b>	<b>5,71</b>	<b>10,41</b>	<b>4,36</b>



Obec	Celková výmera km <sup>2</sup>	Zastavané územie	Mimo zastavaného územia	Orná pôda	Chmeľnice	Vinice	Záhrady	Ovocné sady	TTP	PPF	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy
Brekov	9,71	0,66	9,05	2,21	0,00	0,23	0,22	0,00	2,19	4,85	3,25	0,47	0,65	0,48
Krásnovce	4,63	0,62	4,01	3,81	0,00	0,00	0,31	0,00	0,07	4,19	0,00	0,05	0,38	0,02
Laškovce	3,31	0,29	3,02	2,30	0,00	0,00	0,15	0,00	0,51	2,96	0,00	0,04	0,30	0,01
Lesné	6,82	0,54	6,28	3,56	0,00	0,17	0,30	0,01	1,19	5,24	1,12	0,06	0,33	0,06
Nacina Ves	15,80	1,23	14,57	9,96	0,00	0,00	0,61	0,01	0,94	11,53	2,40	0,38	0,90	0,59
Oreské	11,13	0,42	10,71	2,65	0,00	0,15	0,27	0,00	2,17	5,24	5,04	0,18	0,39	0,29
Petrovce nL	10,22	0,75	9,47	5,04	0,00	0,00	0,34	0,00	2,44	7,83	0,00	0,38	0,52	1,49
Pozdišovce	18,05	1,16	16,89	7,68	0,00	0,34	0,43	0,00	1,20	9,65	5,84	0,31	7,47	1,50
Pusté Čemerné	6,68	0,66	6,02	2,33	0,00	0,00	0,37	0,00	0,60	3,29	2,87	0,07	0,36	0,08
Staré	18,02	0,82	17,20	10,23	0,00	0,00	0,67	0,62	1,46	12,98	3,08	0,41	0,58	0,96
Strážske	24,77	1,47	23,31	5,75	0,00	0,41	0,48	0,18	0,59	7,43	9,85	0,99	5,34	1,17
Suché	7,30	0,48	6,83	3,40	0,00	0,00	0,20	0,56	1,77	5,94	0,84	0,15	0,33	0,03
Šamudovce	4,84	0,39	4,45	2,30	0,00	0,00	0,23	0,00	1,90	4,42	0,00	0,05	0,36	0,01
Trnava pri Lab	15,94	0,60	15,34	4,21	0,00	0,53	0,48	0,20	0,76	6,18	8,84	0,18	0,62	0,18
Vinné	29,78	1,35	28,43	4,94	0,00	0,98	0,81	0,19	1,04	7,96	11,91	7,40	1,59	1,11
Voľa	5,78	0,36	5,42	4,34	0,00	0,00	0,21	0,00	0,36	4,91	0,00	0,37	0,39	0,10



Zbudza	9,07	0,67	8,40	6,87	0,00	0,00	0,19	0,00	0,61	7,67	0,08	0,09	0,50	0,73
<b>MAS DUŠA spolu v km<sup>2</sup></b>	<b>201,86</b>	<b>12,47</b>	<b>189,40</b>	<b>81,58</b>	<b>0,00</b>	<b>2,81</b>	<b>6,27</b>	<b>1,77</b>	<b>19,80</b>	<b>112,27</b>	<b>55,12</b>	<b>11,58</b>	<b>21,01</b>	<b>8,81</b>

Starostlivosť o ornú pôdu, ktorá tvorí vyše 40,42 % z celkovej výmery územia v posledných rokoch rastie, zlepšila sa kultúra jej obrábania, pod dve percentá klesol podiel viníc, ktoré ostali uchované vo Vinnom a Brekove, kde sa pestovatelia hrozna zaoberajú výrobou vína a v Lesnom. Trvalé trávne porasty tvoria vyše 17,16 % , záhrady vyše 3,11 % a ovocné sady 0,89 %.

ROEP má ukončený každá z obcí. Trh s pôdou sa zatiaľ rozvinul len veľmi slabo. Hlavnou formou transakcií s pôdou je prenájom od súkromných drobných vlastníkov a od Slovenského pozemkového fondu. Významným problémom je rozdrobenosť vlastníckych podielov pôdy, keď počet spoluvlastníckych podielov je vyše 180 000, čo predstavuje v priemere 12 spolupodielov na jedného obyvateľa územia MAS. Táto skutočnosť spolu s počtom neznámych vlastníkov, resp. nepoznanie ich aktuálnych pobytov výrazne sťažuje podmienky podnikania na pôde, jej prenájom alebo kúpu.

- využitie lesných a vodných zdrojov, využitie poľnohospodárskej pôdy;

Oblasť hospodárenia v lesoch predstavuje významný potenciál pre rozvoj mikroregiónu. Lesné pozemky pokrývajú 55,13 km<sup>2</sup> územia mikroregiónu, čo tvorí 27,31 % z celkovej výmery územia. Najviac zalesnenou obcou je obec Oreské, kde lesné pozemky tvoria vyše 45 % z celkového katastra obce. V Pustom Čiernom, Strážskom a Vinnom tvoria takmer 40 %, v Brekove a Pozdišovciach predstavujú vyše 30 %. Bez lesných pozemkov sú obce Krásnovce, Laškovce, Petrovce n/L, Šamudovce a v obci Voľa sa nachádzajú len na výmere 0,25 ha. Hospodárenie na väčšine lesných pozemkov zabezpečujú Štátne lesy SR, pričom obhospodarujú 44,11 km<sup>2</sup>, čo je 80 % z celkovej výmery lesov. Súkromní vlastníci lesa hospodária na výmere 11,02 km<sup>2</sup>, čo je 20 % a ich činnosť má doteraz veľa organizačných a právnych nedostatkov.

Vodné plochy tvoria 11,61 km<sup>2</sup>, čo tvorí 5,75 % z celkovej plochy územia. Interval podielu vodných plôch v obciach mikroregiónu sa pohybuje v rozmedzí od 0,44 % v Šamudovciach až po 63,73 % vo Vinnom. Rieka Laborec, ktorá pozdĺžne zo severu na juh prechádza územím MAS plní aj významnú hospodársku úlohu vo väzbe k Zemplínskej šírave

a Elektrárňam Vojany, je najvýznamnejšou riekou Zemplína. Jej potenciál, napriek handicapu prítomnosti PCB látok v jej koryte, je takmer nevyužívaný pre rozvoj cestovného ruchu napriek tomu, že svojim charakterom vytvára mnoho príležitostí. Vybudovanie turistických chodníkov, cyklistických trás popri Laborci s prepojením na koryto Duše je veľkou výzvou. Platí to aj o oživení existujúcich vodných nádrží v Oreskom, Pozdišovciach, Lesnom, Suchom, Petrovciach nad Laborcom, ktorých potenciál je doteraz nevyužitý.

Prevažná časť pôdy je obhospodarovaná veľkými poľnohospodárskymi podnikmi a farmami, ktorých na území MAS pôsobí spolu 10. U drobných farmárov je výmera pôdy do 200 ha. Počet aktívnych SHR v roku 2008 bol 26, oproti roku 2007 došlo k zvýšeniu ich počtu o 4 na 30.

Vo výrobnom zameraní prevažuje rastlinná výroba nad živočíšnou. V rastlinnej výrobe pestovanými plodinami sú pšenica, jačmeň, kukurica, slnečnica, prestala sa pestovať cukrová repa. Rozšírili sa plochy pestovania olejní, liečivých a aromatických rastlín. V živočíšnej výrobe má najväčší podiel chov ošípaných. K efektívnosti pestovania plodín na území mikroregiónu, osobitne olejní prispieva rozvoj včelárstva realizovaný predovšetkým rodinnou firmou Ličkovcov (člen MAS). S počtom 500 rodín včelstva sú najväčšími včelármi a producentmi medu na Slovensku.

Nedostatočne je využitá vhodnosť pôd na pestovanie rôznych druhov ovocia. Úrodnosť bobuľovín na výmere 50 ha potvrdzuje produkcia Ovocinárskeho majetku, s.r.o. Michalovce na prevádzkach v Lesnom a Pozdišovciach, ktorá svoju produkciu exportuje na zahraničné trhy. Táto firma potvrdzuje trend orientácie na ekologickú výrobu a environment, pričom v roku 2008 prešla dvoma úspešnými kontrolami audítorskej firmy.

Úroveň hospodárenia je predstaviteľmi obcí subjektívne vnímaná ako dobrá, v skutočnosti je ale rentabilita poľnohospodárskych podnikov veľmi nízka, zaisťovaná prevažne euro dotáciami, priamymi platbami na pôdu, bez ktorých by bol sektor stratový.

Rovnako by sa dala charakterizovať aj úroveň strojno-technologického vybavenia poľnohospodárov, ktorá je vnímaná ako uspokojivá, v porovnaní so štandardom vyspelých krajín EU je však hlboko podpriemerná.

Zamestnanosť je v poľnohospodárstve nízka a nedosahuje ani 2 % z celkového počtu pracovných miest v mikroregióne. Zamestnanosť je v prevažnej miere sezónna. Nezamestnanosť obyvateľstva je vnímaná citlivo a považovaná za vážny problém regiónu.

- výskyt a využitie nerastných surovín;

V mikroregióne sa nachádzajú významné nerastné suroviny. Významným je ložisko kamennej soli pri obci Zbudza, ktoré má celoštátny význam (jedno z najväčších ložísk soli v strednej Európe). Vypočítané zásoby tohto ložiska sú 725 mil. ton a nachádzajú sa v hĺbke od 280 do 560 m, pričom hrúbka vrstvy kamennej soli je 100 až 130 m. V dobývacom priestore s rozlohou cca 65 ha predstavuje možnosť ťažby minimálne na 50 rokov pri ročnom objeme 290 tis. ton ťažby soli. Aj keď ťažba soli mala začať už v apríli 1998, ťažobný a spracovateľský závod sú v štádiu rozostavanosti.

Pri obci Pusté Čemerné sa nachádza ložisko zeolitu, ktorý má všestranné využitie. Ložiská stavebného kameňa sa nachádzajú v Brekove a Oreskom, keramické íly v Pozdišovciach, štrkopiesky v povodí Laborca. V obci Suché boli zaznamenané nálezy opalu. V Lesnom sú registrované dva minerálne pramene<sup>13</sup>

Chránené územia sa nachádzajú na severovýchodnom okraji územia MAS DUŠA v katastri obcí Strážske, Oreské a Brekov a tvoria minimálnu výmeru z celkovej plochy .

Do Štátneho zoznamu osobitne chránených častí prírody SR je zaradená prírodná rezervácia Chlmecká skalka, ktorá sa nachádza v katastri obcí Oreské a Chlmec. Predmetom ochrany je sucho - a teplomilná vegetácia Vihorlatu s chránenými ojedinelými druhmi rastlín. Stepné vápnomilné spoločenstvá s masovým výskytom endemitu ponikleca veľkokvetého a veternice lesnej.<sup>14</sup> V zozname je zaradená aj prírodná pamiatka Brekovská jaskyňa - Artejama, kde predmetom ochrany sú citlivé jaskynné krasové geosystémy.<sup>15</sup>

Do kategórie **chránené areály** je zaradená mokrad' a chránený areál Lužný les pri Laborci, k.ú. Strážske na výmere 3,88 ha, ktorý sa nachádza popri toku Laborca smerom na juh (rok vyhlásenia 1992).<sup>16</sup> Je to pozostatok pôvodného vrbovo-topol'ového lužného lesa s bohatým výskytom vzácnej flóry a fauny.

<sup>13</sup> [http://www.sazp.sk/slovak/struktura/ceev/DPZ/pramene/mi/zoznam\\_mi\\_okres.html](http://www.sazp.sk/slovak/struktura/ceev/DPZ/pramene/mi/zoznam_mi_okres.html)

<sup>14</sup> <http://uzemia.enviroportal.sk/main/>

<sup>15</sup> Tamtiež

<sup>16</sup> <http://www.sopsr.sk/webs/MokrSlov/tab5.htm>

Brekovský hradný vrch bol zaradený do sústavy **chránených území členských krajín Európskej únie NATURA 2000** s identifikačným kódom SKUEV0231<sup>17</sup>. Nachádza sa v katastrálnom území obce Brekov. Výmera tejto lokality je 26,72 ha a plní úlohu ochrany biotopov európskeho významu: Teplomilné panónske dubové lesy (91H0), Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom podloží (6210), Porasty borievky obyčajnej (5130), Nesprístupnené jaskynné útvary (8310), Xerothermné kroviny (40A0) a druhov európskeho významu: ohniváčik veľký, fuzáč veľký, bystruška potočná, spriadač kostihojový, netopier veľkouchý, netopier obyčajný, netopier brvitý, netopier ostrouchý, uchaňa čierna, podkovár malý a podkovár veľký (*Rhinolophus ferrumequinum*).

Okolie obce Brekov<sup>18</sup> sa dostalo do národného zoznamu navrhovaných **chránených vtáčích území** ako časť oblasti nazvanej Vihorlat. Výmera celej lokality je 53 944 ha. Vihorlat je jedným z troch najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie druhov hadiar krátkoprstý, sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), d'ateľ prostredný (*Dendrocopos medius*) a jedným z piatich pre hniezdenie druhu výrik lesný (*Otus scops*). Pravidelne tu hniezdi viac ako 1% národnej populácie druhov orol krikl'avý, jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), výr skalný (*Bubo bubo*), lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), chriaštel' poľný (*Crex crex*), d'ateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), d'ateľ čierny (*Dryocopus martius*), muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*), muchárik červenohrdlý (*Ficedula parva*), krutihlav hnedý (*Jynx torquilla*), strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*), škovránok stromový (*Lullula arborea*), včelár lesný (*Pernis apivorus*), žlna sivá (*Picus canus*), penica jarabá (*Sylvia nisoria*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), muchár sivý (*Muscicapa striata*), žltouchvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*), pŕhľaviar čiernohlavý (*Saxicola torquata*) a hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*).

Pod názvom **Krivoštianka** bolo územie neďaleko Brekova zaradené medzi územia sústavy chránených území členských krajín Európskej únie **NATURA 2000**. Kód územia: SKUEV0250 Rozloha: 707,13 ha.

### Popis demografickej situácie

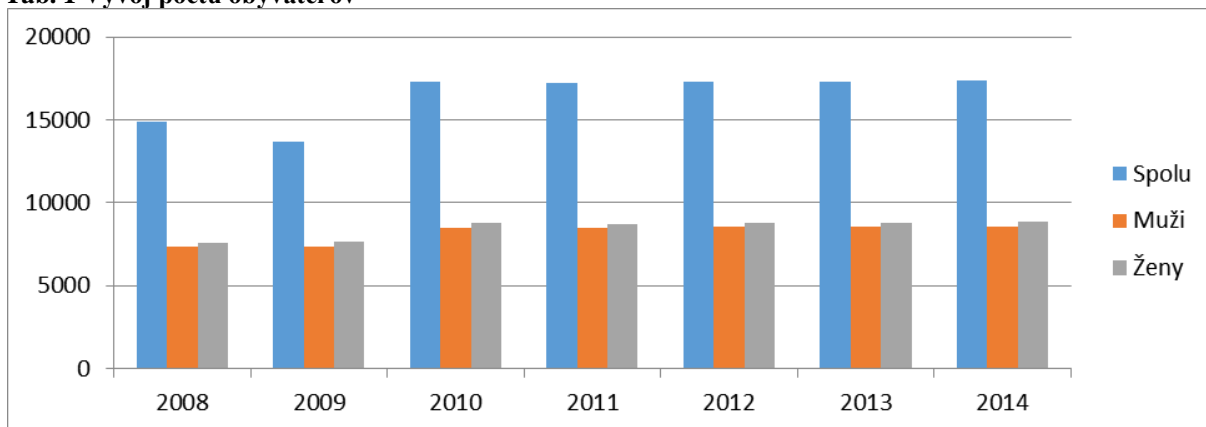
KATASTRÁLNE ÚZEMIE MAS DUŠA, o.z. - stav k 1.11.2008 - zdroj [www.katasterportal.sk](http://www.katasterportal.sk)

<sup>17</sup> <http://www.sopsr.sk/natura/index.php?p=4&sec=6&biotop=6510>

<sup>18</sup> <http://www.brekov.sk>

Na území v pôsobnosti MAS DUŠA k 31.12.2008 žilo v 16-tich obciach a meste Strážske spolu 17 127 obyvateľov. Z nich je 8 370 mužov a 8 757 žien<sup>19</sup>. Z analýzy trendov vo vývoji počtu mužov a žien vývoja za uvedené obdobie vyplýva, že pribudlo 215 mužov a 155 žien, čo rovnako nie je typický jav na Slovensku. Vývoj je bližšie uvedený v nasledujúcej tabuľke:

**Tab. 1 Vývoj počtu obyvateľov**



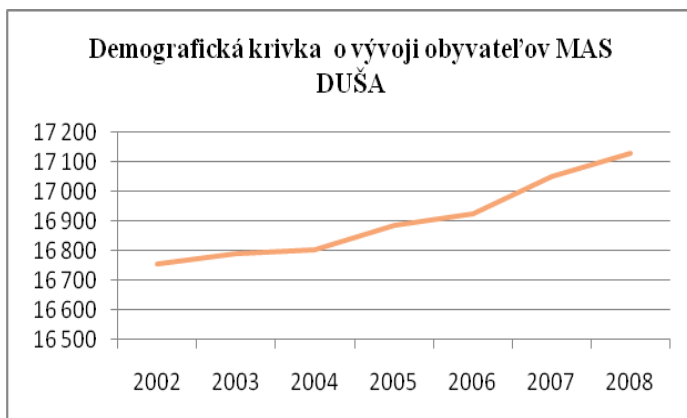
Vývoj počtu obyvateľov k 31.12. na území MAS DUŠA za posledných 7 rokov

Vekové skupiny podľa pohlavia							Údaje k 31.12.2014		
	Obec	Počet obyvateľov		Veková skupina			Veková skupina v %		
				0-14	15-64	65 a viac	0-14	15-64	65 a viac
1.	Brekov	Spolu	1 368	250	954	164	18,27	69,74	11,99
		Muži	677	131	481	65	19,35	71,05	9,60
		Ženy	691	119	473	99	17,22	68,45	14,33
2.	Krásnovce	Spolu	617	88	445	84	14,26	72,12	13,61
		Muži	303	40	232	31	13,20	76,57	10,23
		Ženy	314	48	213	53	15,29	67,83	16,88
3.	Laškovce	Spolu	667	205	406	56	30,73	60,87	8,40
		Muži	327	109	198	20	33,33	60,55	6,12
		Ženy	340	96	208	36	28,24	61,18	10,59
4.	Lesné	Spolu	443	77	305	61	17,38	68,85	13,77
		Muži	211	42	146	23	19,91	69,19	10,90
		Ženy	232	35	159	38	15,09	68,53	16,38
5.	Nacina Ves	Spolu	1 776	354	1 230	192	19,93	69,26	10,81
		Muži	901	197	621	83	21,86	68,92	9,21
		Ženy	875	157	609	109	17,94	69,60	12,46
6.	Oreské	Spolu	481	54	355	72	11,23	73,80	14,97
		Muži	230	29	176	25	12,61	76,52	10,87

<sup>19</sup> Štatistický úrad SR

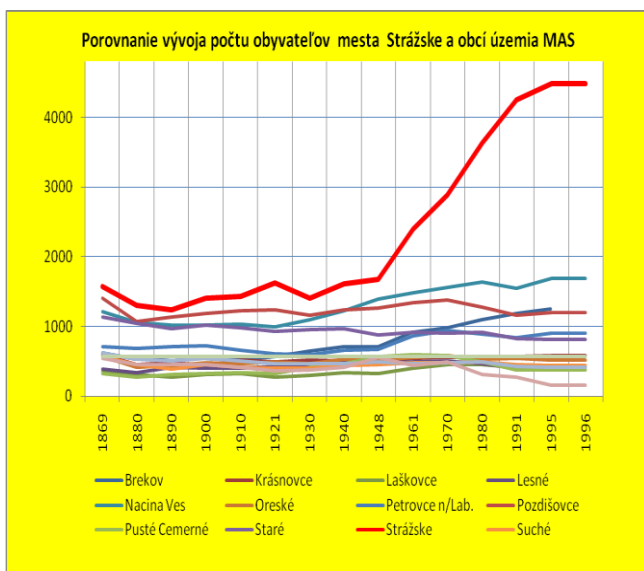
		Ženy	251	25	179	47	9,96	71,31	18,73
7.	Petrovce nad Laborcom	Spolu	1 018	218	661	139	21,41	64,93	13,65
		Muži	508	118	341	49	23,23	67,13	9,65
		Ženy	510	100	320	90	19,61	62,75	17,65
8.	Pozdišovce	Spolu	1 289	206	914	169	15,98	70,91	13,11
		Muži	627	107	456	64	17,07	72,73	10,21
		Ženy	662	99	458	105	14,95	69,18	15,86
9.	Pusté Čemerné	Spolu	352	43	260	49	12,22	73,86	13,92
		Muži	174	21	132	21	12,07	75,86	12,07
		Ženy	178	22	128	28	12,36	71,91	15,73
10.	Staré	Spolu	788	98	568	122	12,44	72,08	15,48
		Muži	377	49	287	41	13,00	76,13	10,88
		Ženy	411	49	281	81	11,92	68,37	19,71
11.	Strážske	Spolu	4 398	647	3 128	623	14,71	71,12	14,17
		Muži	2 187	337	1 595	255	15,41	72,93	11,66
		Ženy	2 211	310	1 533	368	14,02	69,34	16,64
12.	Suché	Spolu	396	39	279	78	9,85	70,45	19,70
		Muži	184	13	140	31	7,07	76,09	16,85
		Ženy	212	26	139	47	12,26	65,57	22,17
13.	Šamudovce	Spolu	634	177	399	58	27,92	62,93	9,15
		Muži	328	97	208	23	29,57	63,41	7,01
		Ženy	306	80	191	35	26,14	62,42	11,44
14.	Trnava pri Laborci	Spolu	591	87	412	92	14,72	69,71	15,57
		Muži	289	52	205	32	17,99	70,93	11,07
		Ženy	302	35	207	60	11,59	68,54	19,87
15.	Vinné	Spolu	1 747	258	1 238	251	14,77	70,86	14,37
		Muži	824	128	603	93	15,53	73,18	11,29
		Ženy	923	130	635	158	14,08	68,80	17,12
16.	Voľa	Spolu	265	41	189	35	15,47	71,32	13,21
		Muži	130	24	94	12	18,46	72,31	9,23
		Ženy	135	17	95	23	12,59	70,37	17,04
17.	Zbudza	Spolu	542	65	384	93	11,99	70,85	17,16
		Muži	275	33	206	36	12,00	74,91	13,09
		Ženy	267	32	178	57	11,99	66,67	21,35
	<b>Spolu</b>	<b>Spolu</b>	<b>17 372</b>	<b>2 907</b>	<b>12 127</b>	<b>2 338</b>	<b>16,66</b>	<b>69,63</b>	<b>13,71</b>
		<b>Muži</b>	<b>8 552</b>	<b>1 527</b>	<b>6 121</b>	<b>904</b>	<b>17,74</b>	<b>71,67</b>	<b>10,58</b>
		<b>Ženy</b>	<b>8 820</b>	<b>1 380</b>	<b>6 006</b>	<b>1 434</b>	<b>15,60</b>	<b>67,70</b>	<b>16,70</b>

Vývoj počtu obyvateľov územia mikroregiónu v pôsobnosti MAS DUŠA je atypický



v porovnaní s inými vidieckymi územiami v kraji a na Slovensku nakoľko počet obyvateľov trvale rastie a k 31.12.2008 dosiahol počet 17 372 obyvateľov. Oproti roku 2008 narástol počet o 245 obyvateľov, čo predstavuje ročný nárast v priemere o 40 osôb. Z analýz vyplýva, že tento jav je výsledkom existencie silného ekonomického centra, ktorým

v podmienkach mikroregiónu je priemyselný komplex Strážske. Jeho vplyv na životnú úroveň ako aj na vývoj obyvateľstva dokumentuje nasledujúci graf. Ukazuje akým tempom narástol počet obyvateľov v Strážskom a jeho najbližšom okolí v spojení s budovaním priemyselného komplexu.



Od sčítania obyvateľov v roku 1948 došlo k nárastu obyvateľov vo všetkých obciach, pričom na začiatku 80-tých rokov dosiahli obce najvyššie počty obyvateľov.

Následne došlo k významnému sťahovaniu obyvateľov z obcí do priemyselných centier, čo sa výrazne prejavilo v náraste počtu obyvateľov miest. K výraznému nárastu počtu obyvateľov došlo v Strážskom, kde v roku 1948 žilo necelých 1700 obyvateľov. V nasledujúcom období spojenom s výstavbou chemickej fabriky

a následným rozvojom priemyselnej výroby v Strážskom sa počet obyvateľov viac ako zdvojnásobil. Osobitným prínosom pre región bol príchod odborníkov z celého Československa. Mnohí z nich svoju pracovnú kariéru spojili so Zemplínom a natrvalo sa tu usadili, čo čiastočne kompenzovalo odchody za prácou ďaleko za hranice okresu a kraja. Príchod odborníkov vyvolal nebývalé tempo výstavby bytov a ostatnej občianskej vybavenosti vrátane technickej vybavenosti, čo za krátky čas zmenilo obec a Strážske získalo štatút mesta.

S výstavbou Chemka boli spojené opatrenia štátu, ktoré okrem iného znamenali napríklad stavebnú uzáveru niektorých obcí (Pusté Čemerné, Voľa) a zastavilo alebo pribrzdilo rozvoj dotknutých obcí. Tieto opatrenia boli zrušené až na prelome storočí po roku 1990, čím sa opätovne začali postupne vytvárať predpoklady pre rozvoj týchto obcí.

- štruktúru populácie územia podľa produktivity a ekonomickej aktivity;

Kým k 31.12.2007 tvorili občania v produktívnom veku 60,55 % z celkového počtu obyvateľov územia mikroregiónu v roku 2008 ich podiel sa zvýšil na 61,87 %, čo je pozitívny trend.. Podiel občanov v poproduktívnom veku klesol za rovnaké obdobie o 0,48 % a dosiahol stav 21,04 % avšak klesol v predproduktívnom veku o 0,85 %, čo znamená pokles pôrodnosti. Rozdiel medzi podielom obyvateľov v predproduktívnom a podproduktívnom veku predstavuje rozdiel 3,4 čo znamená nárast o 0,4 %.

**Tab. 2 Základné údaje o obyvateľstve**

P. č.	Obec	Počet obyv. 31.12.	v tom vo veku					
			predprod.	produkt.	poprod.	predprod.	produkt.	poprod.
			absolútne			v %		
1.	Brekov	1368	250	954	164	18,27	69,74	11,99
2.	Krásnovce	617	88	445	84	14,26	72,12	13,61
3.	Laškovce	667	205	406	56	30,73	60,87	8,40
4.	Lesné	443	77	305	61	17,38	68,85	13,77
5.	Nacina Ves	1776	354	1230	192	19,93	69,26	10,81
6.	Oreské	481	54	355	72	11,23	73,80	14,97
7.	Petrovce n/L	1018	218	661	139	21,41	64,93	13,65
8.	Pozdišovce	1289	206	914	169	15,98	70,91	13,11
9.	Pusté Čemerné	352	43	260	49	12,22	73,86	13,92
10.	Staré	788	98	568	122	12,44	72,08	15,48
11.	Strážske	4398	647	3128	623	14,71	71,12	14,17
12.	Suché	396	39	279	78	9,85	70,45	19,70
13.	Šamudovce	634	177	399	58	27,92	62,93	9,15
14.	Trnava pri Lab.	591	87	412	92	14,72	69,71	15,57
15.	Vinné	1 747	258	1 238	251	14,77	70,86	14,37
16.	Voľa	265	41	189	35	15,47	71,32	13,21
17.	Zbudza	542	65	384	93	11,99	70,85	17,16
	<b>MAS DUŠA</b>	<b>17372</b>	<b>2907</b>	<b>12127</b>	<b>2338</b>	<b>16,66</b>	<b>69,63</b>	<b>13,71</b>

Zdroj: Štatistický úrad SR

- trendy vo vývoji priemerného veku a indexu starnutia

Obec, mesto	Priemerný vek obyvateľov				Index starnutia			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Brekov	37,30	37,48	37,58	38,05	60,33	58,82	59,36	65,60
Krásnovce	39,58	40,05	40,53	40,89	87,36	95,29	97,70	95,45
Laškovce	30,12	29,98	30,20	29,95	26,90	26,87	29,21	27,32
Lesné	37,44	37,43	37,59	37,89	75,31	74,07	75,00	79,22
Nacina Ves	35,31	35,42	35,53	35,88	49,71	50,58	50,00	54,24
Oreské	40,80	40,57	40,97	41,27	142,86	128,81	130,36	133,33



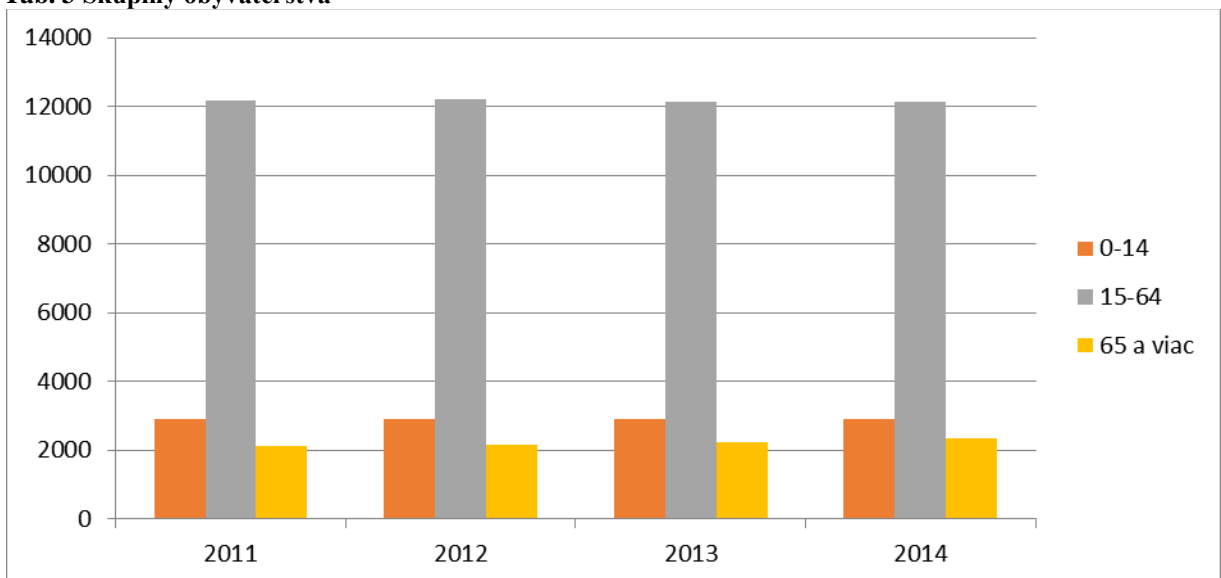
<i>Petrovce nad Laborcom</i>	36,26	36,68	36,82	36,47	60,09	67,14	69,12	63,76
<i>Pozdišovce</i>	38,84	38,89	39,20	39,40	74,77	74,88	73,33	82,04
<i>Pusté Čemerné</i>	40,54	40,40	40,52	41,29	123,26	121,43	108,89	113,95
<i>Staré</i>	40,97	41,10	41,16	41,51	117,53	115,63	120,41	124,49
<i>Strážske</i>	38,40	38,51	38,93	39,41	85,36	86,08	91,65	96,29
<i>Suché</i>	43,94	44,76	45,42	45,58	146,51	166,67	192,31	200,00
<i>Šamudovce</i>	31,79	32,01	32,30	32,49	33,88	34,08	33,52	32,77
<i>Trnava pri Laborci</i>	41,06	40,80	41,39	41,31	100,00	94,25	102,38	105,75
<i>Vinné</i>	39,76	39,90	40,37	40,61	82,40	90,04	94,90	97,29
<i>Voľa</i>	38,95	38,58	39,45	38,84	75,68	72,09	80,00	85,37
<i>Zbudza</i>	41,09	41,09	41,44	41,67	119,44	121,74	130,30	143,08
<b>MAS DUŠA</b>	<b>38,36</b>	<b>38,45</b>	<b>38,79</b>	<b>38,97</b>	<b>85,96</b>	<b>86,97</b>	<b>90,50</b>	<b>94,11</b>

Priemerný vek obyvateľov územia rastie, kým k 31.12.2008 dosahoval 38,23 roka ku koncu roka 2014 sa zvýšil na 38,97 roka, čo je viac o 0, 7 roka. Prejavuje sa to aj v indexe starnutia, ktorý sa v porovnaní s rokom 2008 zvýšil a dosahuje index 94,11.

- trendy v demografických pohyboch, ich príčiny;

Z analýzy obyvateľstva územia vyplýva, že aj keď vývoj počtu obyvateľov za posledné tri roky je vcelku pozitívny – je zaznamenaný rastúci trend, napriek tomu dochádza v štruktúre vekového zloženia k nepriaznivým tendenciám. Rastie podiel obyvateľov v postproduktívnom veku a klesá podiel obyvateľov vo veku do 30 rokov.

**Tab. 3 Skupiny obyvateľstva**



- trendy vo vývoji jednotlivých vekových kategórií;

Vekové skupiny podľa pohlavia						Údaje k 31.12.2014			
	Obec	Počet obyvateľov		Veková skupina			Veková skupina v %		
				0-14	15-64	65 a viac	0-14	15-64	65 a viac
1.	Brekov	Spolu	1 368	250	954	164	18,27	69,74	11,99
		Muži	677	131	481	65	19,35	71,05	9,60
		Ženy	691	119	473	99	17,22	68,45	14,33
2.	Krásnovce	Spolu	617	88	445	84	14,26	72,12	13,61
		Muži	303	40	232	31	13,20	76,57	10,23
		Ženy	314	48	213	53	15,29	67,83	16,88
3.	Laškovce	Spolu	667	205	406	56	30,73	60,87	8,40
		Muži	327	109	198	20	33,33	60,55	6,12
		Ženy	340	96	208	36	28,24	61,18	10,59
4.	Lesné	Spolu	443	77	305	61	17,38	68,85	13,77
		Muži	211	42	146	23	19,91	69,19	10,90
		Ženy	232	35	159	38	15,09	68,53	16,38
5.	Nacina Ves	Spolu	1 776	354	1 230	192	19,93	69,26	10,81
		Muži	901	197	621	83	21,86	68,92	9,21
		Ženy	875	157	609	109	17,94	69,60	12,46
6.	Oreské	Spolu	481	54	355	72	11,23	73,80	14,97
		Muži	230	29	176	25	12,61	76,52	10,87
		Ženy	251	25	179	47	9,96	71,31	18,73
7.	Petrovce nad Laborcom	Spolu	1 018	218	661	139	21,41	64,93	13,65
		Muži	508	118	341	49	23,23	67,13	9,65
		Ženy	510	100	320	90	19,61	62,75	17,65
8.	Pozdišovce	Spolu	1 289	206	914	169	15,98	70,91	13,11
		Muži	627	107	456	64	17,07	72,73	10,21
		Ženy	662	99	458	105	14,95	69,18	15,86
9.	Pusté Čemerné	Spolu	352	43	260	49	12,22	73,86	13,92
		Muži	174	21	132	21	12,07	75,86	12,07
		Ženy	178	22	128	28	12,36	71,91	15,73
10.	Staré	Spolu	788	98	568	122	12,44	72,08	15,48
		Muži	377	49	287	41	13,00	76,13	10,88
		Ženy	411	49	281	81	11,92	68,37	19,71
11.	Strážske	Spolu	4 398	647	3 128	623	14,71	71,12	14,17
		Muži	2 187	337	1 595	255	15,41	72,93	11,66
		Ženy	2 211	310	1 533	368	14,02	69,34	16,64
12.	Suché	Spolu	396	39	279	78	9,85	70,45	19,70
		Muži	184	13	140	31	7,07	76,09	16,85

		Ženy	212	26	139	47	12,26	65,57	22,17
13	Šamudovce	Spolu	634	177	399	58	27,92	62,93	9,15
		Muži	328	97	208	23	29,57	63,41	7,01
		Ženy	306	80	191	35	26,14	62,42	11,44
14	Trnava pri Laborci	Spolu	591	87	412	92	14,72	69,71	15,57
		Muži	289	52	205	32	17,99	70,93	11,07
		Ženy	302	35	207	60	11,59	68,54	19,87
15	Vinné	Spolu	1 747	258	1 238	251	14,77	70,86	14,37
		Muži	824	128	603	93	15,53	73,18	11,29
		Ženy	923	130	635	158	14,08	68,80	17,12
16	Voľa	Spolu	265	41	189	35	15,47	71,32	13,21
		Muži	130	24	94	12	18,46	72,31	9,23
		Ženy	135	17	95	23	12,59	70,37	17,04
17	Zbudza	Spolu	542	65	384	93	11,99	70,85	17,16
		Muži	275	33	206	36	12,00	74,91	13,09
		Ženy	267	32	178	57	11,99	66,67	21,35
	<b>Spolu</b>	<b>Spolu</b>	<b>17 372</b>	<b>2 907</b>	<b>12 127</b>	<b>2 338</b>	<b>16,66</b>	<b>69,63</b>	<b>13,71</b>
		<b>Muži</b>	<b>8 552</b>	<b>1 527</b>	<b>6 121</b>	<b>904</b>	<b>17,74</b>	<b>71,67</b>	<b>10,58</b>
		<b>Ženy</b>	<b>8 820</b>	<b>1 380</b>	<b>6 006</b>	<b>1 434</b>	<b>15,60</b>	<b>67,70</b>	<b>16,70</b>

Vek	2011		2012		2013		2014	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
0-4	978	5,69%	1000	5,78%	950	5,50%	913	5,26%
5-9	945	5,49%	966	5,58%	982	5,69%	1025	5,90%
10-14	973	5,66%	949	5,49%	964	5,58%	969	5,58%
15-19	1232	7,16%	1206	6,97%	1120	6,49%	1081	6,22%
20-24	1362	7,92%	1342	7,76%	1338	7,75%	1323	7,62%
25-29	1336	7,77%	1355	7,83%	1352	7,83%	1326	7,63%
30-34	1397	8,12%	1389	8,03%	1363	7,89%	1349	7,77%
35-39	1376	8,00%	1399	8,09%	1381	8,00%	1409	8,11%
40-44	1027	5,97%	1101	6,36%	1193	6,91%	1250	7,20%
45-49	1113	6,47%	1094	6,32%	1055	6,11%	1022	5,88%
50-54	1100	6,40%	1065	6,16%	1064	6,16%	1110	6,39%
55-59	1132	6,58%	1122	6,49%	1142	6,61%	1146	6,60%
60-64	1102	6,41%	1133	6,55%	1123	6,50%	1111	6,40%

65-69	642	3,73%	697	4,03%	762	4,41%	832	4,79%
70-74	544	3,16%	546	3,16%	544	3,15%	548	3,15%
75-79	467	2,72%	446	2,58%	437	2,53%	435	2,50%
80-84	293	1,70%	298	1,72%	299	1,73%	315	1,81%
85-89	133	0,77%	143	0,83%	140	0,81%	142	0,82%
90-94	43	0,25%	45	0,26%	54	0,31%	54	0,31%
59-99	5	0,03%	2	0,01%	2	0,01%	11	0,06%
100-104	0	0,00%	1	0,01%	1	0,01%	1	0,01%
<b>Spolu</b>	<b>17200</b>		<b>17299</b>		<b>17266</b>		<b>17372</b>	

Je zaznamenaný každoročný pokles najmladšej generácie v dlhšom časovom horizonte, keď oproti roku 2008 sa aj v roku 2014 znížil, napriek nárastu obyvateľov o 245 obyvateľov. Z analýzy vyplýva, že vývoj je nepriaznivý. Podiel obyvateľov v predproduktívnom veku sa výrazne líši v rámci jednotlivých obcí, kým v Suchom tvorí len 10,86 %, v Oreskom a Starom necelých 13 %, čo je výrazne pod priemerom územia, v obciach v výraznejšom podielom marginalizovaných skupín obyvateľstva ako napr. Laškovce tvorí vyše 29 %, v Šamudovce takmer 29 %, v Petrovce n/L a Nacina Ves vyše 20 %.

<b>Veková štruktúra</b>	<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
0-14	2896	2915	2896	2907
15 - 64	12177	12206	12131	12127
65 a viac	2127	2178	2239	2338

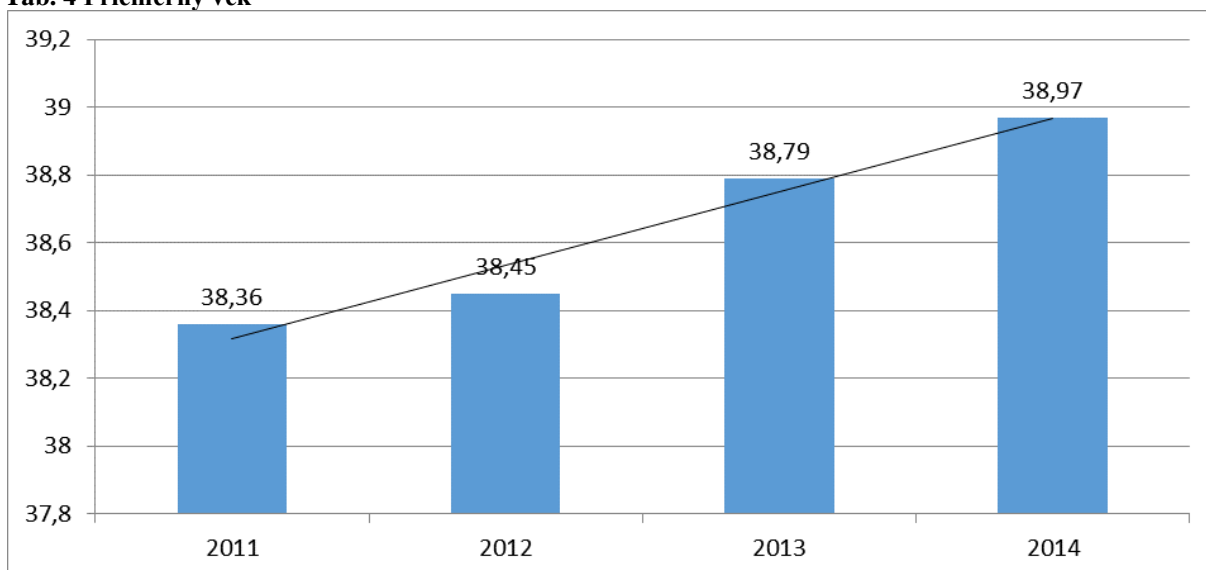
P. č.	Obec	Počet obyv. 31.12.	v tom vo veku						Priemer-ný vek	Index starnutia
			Pred prod.	produkt .	Po prod.	Pred prod.	produkt .	Po prod.		
			absolútne			v %				
1.	Brekov	1368	250	954	164	18,27	69,74	11,99	38,05	65,60
2.	Krásnovce	617	88	445	84	14,26	72,12	13,61	40,89	95,45
3.	Laškovce	667	205	406	56	30,73	60,87	8,40	29,95	27,32
4.	Lesné	443	77	305	61	17,38	68,85	13,77	37,89	79,22
5.	Nacina Ves	1776	354	1230	192	19,93	69,26	10,81	35,88	54,24
6.	Oreské	481	54	355	72	11,23	73,80	14,97	41,27	133,33
7.	Petrovce n/L	1018	218	661	139	21,41	64,93	13,65	36,47	63,76
8.	Pozdišovce	1289	206	914	169	15,98	70,91	13,11	39,40	82,04
9.	Pusté Čemerné	352	43	260	49	12,22	73,86	13,92	41,29	113,95
10.	Staré	788	98	568	122	12,44	72,08	15,48	41,51	124,49
11.	Strážske	4398	647	3128	623	14,71	71,12	14,17	39,41	96,29
12.	Suché	396	39	279	78	9,85	70,45	19,70	45,58	200,00
13.	Šamudovce	634	177	399	58	27,92	62,93	9,15	32,49	32,77
14.	Trnava pri Lab.	591	87	412	92	14,72	69,71	15,57	41,31	105,75
15.	Vinné	1 747	258	1 238	251	14,77	70,86	14,37	40,61	97,29

16.	Voľa	265	41	189	35	15,47	71,32	13,21	38,84	85,37
17.	Zbudza	542	65	384	93	11,99	70,85	17,16	41,67	143,08
	<b>MAS DUŠA</b>	<b>17372</b>	<b>2907</b>	<b>12127</b>	<b>2338</b>	<b>16,66</b>	<b>69,63</b>	<b>13,71</b>	<b>38,97</b>	<b>94,11</b>

Pozitívny trend je v skupine ekonomicky činných obyvateľov, ktorí predstavujú 61 % z celkového počtu obyvateľov. Nad priemerom regiónu je ich podiel v obciach Brekov, Krásnovce, Nacina Ves, Oreské, Pozdišovce, Staré, Strážske, Suché Trnava pri Lab., Vinné a Voľa. V zostávajúcich obciach je ich podiel pod priemerom územia.

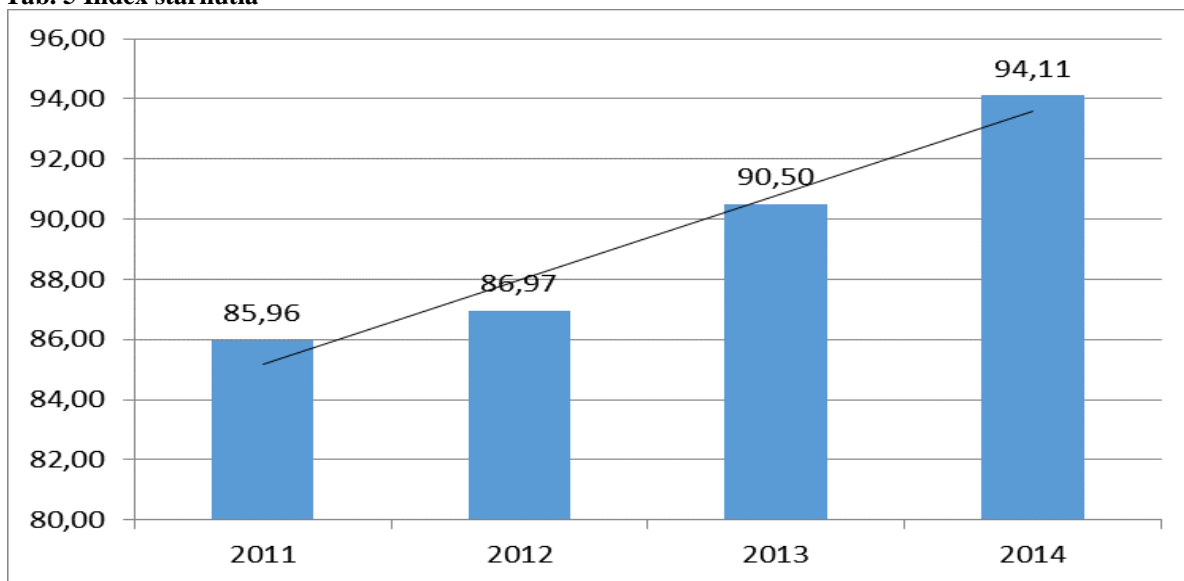
Od roku 2000 obyvateľstvo územia starne. V roku 2008 priemerný vek dosiahol 38,23 a v roku 2014 38,97 čo je nárast o 0, 59 roka. Oproti priemeru územia je rozdiel medzi obcami významný, keď rozdiel napríklad medzi obcou Suché (42,95) a Laškovce (31,31) predstavuje až 11,64 rokov.

**Tab. 4 Priemerný vek**



Trend starnutia obyvateľov mikroregiónu je v porovnaní obcí rozdielny. Výrazným spôsobom ho ovplyvňuje úroveň reprodukcie obyvateľstva. Index starnutia v obciach s výraznejším podielom Rómskeho etnika je pod hodnotou 100. Na území MAS sa index starnutia pohybuje v intervale 51,98 (Laškovce) – 260,98 (Suché). Priemerný index starnutia za celé územie predstavuje 94,11 bodu.

**Tab. 5 Index starnutia**



Z prieskumu v samosprávnych orgánoch, ako i z analýzy rozvojových dokumentov (PHSR, POD atď.) vyplýva, že zohľadňovanie trendov demografického vývoja obcí je nedoceňované, veľmi statické a zjednodušené a temer bezvýchodiskové – osudové.

- národnostné a etnické zloženie obyvateľstva;

Podľa sčítania ľudí, domov a bytov od roku 1991 ako i sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 dominantný podiel na území VSP majú občania slovenskej národnosti. K rómskej národnosti sa hlási len 1,32 % obyvateľov, keď v roku 2001 sa k nej hlásilo vyše 6 % obyvateľov, čo je v porovnaní so štatistickými údajmi s predchádzajúcich rokov menej.

Národnosť	SLDB 1991 (%)	SODB 2001 (%)	SODB 2011 (%)
Slovenská	94,16	92,82	90,76%
Maďarská	0,07	0,07	0,17%
Rómska	5,13	6,12	1,32%
Rusínska	0,03	0,15	0,39%
Ukrajinská	0,16	0,21	0,31%
Česká	0,35	0,32	0,33%
Nemecká			0,08%
Poľská	0,00	0,02	0,04%
Ruská			0,03%
Moravská	0,02	0,03	0,03%
Bulharská			0,01%
Iná			0,09%
Nezistená			5,69%

- vierovyznanie;

Podľa sčítania ľudí, domov a bytov v roku 2001 ako i sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 na území VSP prevláda katolícke náboženstvo, ku ktorému sa hlási približne 80 % obyvateľov územia, pričom podiel rímskokatolíkov sa zvýšil na 56,30 % a počet greckokatolíkov klesol o vyše 8 %. Pokleslo aj zastúpenie evanjelická a pravoslavná cirkev. Kým v obciach Brekov, Nacina Ves, Oreské, Petrovce nad Laborcom, Pusté Čemerné, Staré, Strážske, Suché, Vinné a Zbudza je takmer 60-90 % príklon k rímskokatolíckemu vierovyznaniu, greckokatolícke prevažuje vo Voli, evanjelické v Pozdišovciach, Trnava pri Laborci a Šamudovciach. Viackonfesné sú obce Krásnovce, Laškovce, Suché a Šamudovce. V súčasnosti nie sú známe významnejšie konfesné rozpory a problémy.

	SLDB 1991(%)	SODB 2001(%)	SODB 2011(%)
<i>Rímskokatolícka cirkev</i>	51,11	54,59	56,30%
<i>Gréckokatolícka cirkev</i>	27,76	29,04	21,43%
<i>Pravoslavná cirkev</i>	4,84	6,35	5,40%
<i>Evanjelická cirkev augsb. vyznania</i>	7,79	6,02	4,28%
<i>Reformovaná kresťanská cirkev</i>			0,86%

<i>Evanjelická cirkev metodistická</i>			0,18%
<i>Apoštolská cirkev</i>			0,05%
<i>Náb. spoločnosť Jehovovi svedkovia</i>			0,38%
<i>Starokatolícka cirkev</i>			0,01%
<i>Cirkev československá husitská</i>	0,01	0,01	0,03%
<i>Cirkev adventistov siedmeho dňa</i>			0,01%
<i>Cirkev bratská</i>			0,02%
<i>Kresťanské zbory</i>			0,04%
<i>Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní</i>			0,01%
<i>Bez vyznania</i>	1,20	1,78	3,90%
<i>Iné</i>	0,18	0,03	0,12%
<i>Nezistené</i>	7,11	0,48	5,94%

- vzdelanostná úroveň – stupeň aj druhy, vývojové trendy vo vzdelanosti;

Podľa sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2001 na území MAS DUŠA rastie vzdelanostná úroveň jeho obyvateľov. Napriek tomu nad priemerom okresu Michalovce je počet obyvateľov so základným vzdelaním. V porovnaní s predchádzajúcim sčítaním ľudí, domov a bytov z roku 1991 sa znížil počet obyvateľov s ukončeným učňovským a stredným odborným vzdelaním. Z uvedeného prehľadu je vidieť, že podiel žien so základným vzdelaním na celkovom počte obyvateľov územia predstavuje takmer 15 %. Táto skupina však tvorí až takmer 30 % z celkového počtu žien. Táto skutočnosť výrazne ovplyvňuje pripravenosť značnej skupiny obyvateľov pre trh práce. Najvyššie počty obyvateľov so základným vzdelaním sú koncentrované v obciach Laškovce, Oreské, kde ich podiel je vyšší ako 30 %. Oproti roku 2001 sa výrazne zvyšuje podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním, keď na základe indikatívnych údajov z jednotlivých obcí sa za posledných 10 rokov ich počet zdvojnásobil. Interval podielu obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním v obciach na území MAS sa v roku 2001 pohyboval medzi dvoma až šiestimi percentami z celkového počtu obyvateľov obcí.

P.č.	Z	á	n	o	t	r	Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania
------	---	---	---	---	---	---	---



			Najvyššie dosiahnuté vzdelanie											
			základné	učňovské (bez maturity)	stredné odborné (bez maturity)	úplné stredné učňovské (s maturitou)	úplné stredné odborné (s maturitou)	úplné stredné všeobecné	vyššie odborné	vysokoškolské	vysokoškolské mag., inž., dokt.	vysokoškolské doktorandské	bez vzdelania	nezistené
1.	Brekov	1336	196	174	155	42	214	51	14	25	136	14	254	61
2.	Krásnovce	609	70	87	62	28	127	42	8	16	66	8	87	8
3.	Laškovce	612	222	53	29	14	60	10	0	3	13	2	186	20
4.	Lesné	443	83	58	42	12	106	10	7	5	30	0	82	8
5.	Nacina Ves	1748	392	243	147	57	280	78	29	46	97	11	335	33
6.	Oreské	485	100	103	41	19	107	17	3	11	19	0	55	10
7.	Petrovce nad Laborcom	996	220	147	75	29	162	33	10	13	44	3	219	41
8.	Pozdišovce	1260	233	175	89	49	286	55	15	29	95	3	206	25
9.	Pusté Čemerné	348	71	41	45	13	93	6	4	4	28	1	42	0
10.	Staré	798	119	112	74	38	220	41	9	9	50	2	100	24
11.	Strážske	4416	674	554	441	176	1039	196	54	87	383	19	662	131
12.	Suché	401	59	68	46	14	106	16	0	11	29	1	40	11
13.	Šamudovce	632	192	54	35	17	55	18	6	11	47	1	178	18
14.	Trnava pri Laborci	568	115	63	42	20	115	25	8	13	72	4	83	8
15.	Vinné	1692	186	185	123	58	403	108	29	64	231	16	242	47
16.	Voľa	254	38	54	21	15	43	11	5	12	15	0	36	4
17.	Zbudza	535	82	109	56	26	85	22	2	12	29	5	76	31
	<b>Spolu</b>	<b>17133</b>	<b>3052</b>	<b>2280</b>	<b>1523</b>	<b>627</b>	<b>3501</b>	<b>739</b>	<b>203</b>	<b>371</b>	<b>1384</b>	<b>90</b>	<b>2883</b>	<b>480</b>

- *prehľad zručností obyvateľstva.*

Medzi dominujúce zručnosti obyvateľov územia patria zručnosti pre prácu v poľnohospodárstve, stavebníctve, chemickom a elektrotechnickom priemysle. Na ústupe sú pôvodné remeselné činnosti charakteristické pre dané územie ako napríklad keramická výroba, ktorá sa rozvíjala predovšetkým v Pozdišovciach.

## Popis spoločenských, inštitucionálnych, kultúrnych a historických zdrojov

- situácia v školstve, zdravotníctve, sociálnych a iných verejných službách;

Na území MAS je dostatočná kapacita škôl. Na všetkých typoch škôl v mikroregióne sa vzdeláva 1100 žiakov a na ich vzdelávacom procese sa podieľa 136 pedagógov. Do siete štátnych škôl patria materské školy v 9-tich obciach – Brekov, Krásnovce, Lesné, Naciná Ves, Petrovce n/L, Pozdišovce, Staré, Strážske, Vinné a Zbudza. Plne organizované základné školy sú v Strážskom, Nacinej Vsi a Vinnom. V 7-tich obciach – Brekov, Laškovce, Petrovce n/L, Pozdišovce, Staré a Šamudovce pracujú školy 1. stupňa. Pri všetkých týchto školách sú školské stravovne, avšak len štyri telocvične – v Brekove, Strážskom, Starom a Vinnom, čo potvrdzuje potrebu zásadným spôsobom riešiť technické vybavenie všetkých školských zariadení. Problémom vidieckych škôl je odliv žiakov do plneorganizovaných škôl v okresných mestách, často z dôvodom veľkej koncentrácie žiakov z marginalizovaných skupín obyvateľstva, ale i z dôvodov ich technického vybavenia a personálneho zabezpečenia.

<i>Školy</i>	<i>Počet</i>	<i>Žiaci</i>	<i>Učitelia</i>
<i>Materská</i>	10	292	27
<i>Základná – ročníky 1-4</i>	7	52	5
<i>Základná – plne organizovaná</i>	4	631	88
<i>telocvičňa</i>	4		
<i>školská jedáleň</i>	7		
<i>Stredná</i>	1	125	16
<i>telocvičňa</i>	1		
<i>školská jedáleň</i>	1		

Na území pracuje jedna stredná škola – Stredná odborná škola v Strážskom, ktorú navštevuje 125 žiakov, pričom počet žiakov je na kritickej úrovni.

Zdravotná starostlivosť obyvateľom je zabezpečovaná hlavne v okresných mestách Michalovce a Humenné. Ambulancie všeobecného lekára so spádovým územím pracujú v Strážskom a vo vymedzených dňoch aj Nacinej Vsi, Pozdišovciach a Vinnom. Dve zubné ambulancie pracujú v Strážskom. Odborné vyšetrenia poskytujú 4 ambulancie, po dve v Strážskom a Nacinej Vsi.

<b>Zdravotníctvo</b>	<b>Počet</b>
----------------------	--------------

všeobecný lekár	5
zubný lekár	3
Iný – očný, gynekológ	6

V oblasti sociálnej starostlivosti je situácia v mikroregióne priaznivá v kapacitách ústavov pre starých občanov.

Sociálne zariadenia	Počet
Domov dôchodcov	0
Opatrovateľská služba	3
Iné - Denný stacionár (1), (DSS Harmónia (1), DSS Lidwina (1))	3

V obciach Brekov, Pozdišovce, Šamudovce, Vinné a Voľa zamestnávajú po jednom, v obci Krásnovce dvoch a Staré štyroch pracovníkov poskytujúcich opatrovateľskú službu. Denný stacionár sa pripravuje v obci Lesné.

Vybavenosť mikroregiónu zariadeniami sociálnej starostlivosti:

- **Domov sociálnych služieb** pre mentálne postihnutú mládež v Strážskom - poskytuje celoročnú ústavnú starostlivosť pre deti od 3 do 18 rokov, s celoročnou kapacitou 100 miest V súčasnosti má zriadené štyri lokalizované triedy špeciálnej základnej školy. Zariadenie je umiestnené v troch už bezbariérových budovách na okraji mesta Strážske. V súčasnosti je v procese deinštitucionalizácie.
  - **Domov dôchodcov Strážske** - určený pre dôchodcov s trvalými zdravotnými zmenami, kapacita 112 miest.
- prehľad a opis inštitúcií pôsobiacich v území – na miestnej, regionálnej

V mikroregióne pôsobí jeden mestský a šesťnásť obecných úradov, regionálna rozvojová agentúra. V Strážskom a Vinnom sú zriadené Spoločné stavebné úrady a vo Vinnom aj Spoločný školský úrad. V pracovno-právnom vzťahu k obciam k 31.12.2014 pracovalo 229 zamestnancov, z toho v trvalom pracovnom pomere 188 na dobu neurčitú a 41 na dobu určitú.

V trvalom pracovnom pomere sú predovšetkým starostovia, zamestnanci obecných úradov, pracovníci škôl v pôsobnosti obcí a ďalší prevádzkoví pracovníci. Väčšinu pracovníkov zamestnaných na dobu určitú sú koordinátori aktivačných prác na obciach.

<i>Obec</i>	<i>Počet zamestnancov obce</i>		
	<i>Spolu</i>	<i>TPP</i>	<i>Doba určitá</i>
<i>Brekov</i>	17	16	1
<i>Krásnovce</i>	7	7	0
<i>Laškovce</i>	10	9	1
<i>Lesné</i>	6	4	2
<i>Nacina Ves</i>	52	34	18
<i>Oreské</i>	6	4	2
<i>Petrovce nad Lab.</i>	19	19	0
<i>Pozdišovce</i>	17	17	0
<i>P. Čemerné</i>	3	1	2
<i>Staré</i>	13	12	1
<i>Strážske</i>	19	18	1
<i>Suché</i>	2	2	0
<i>Šamudovce</i>	18	8	10
<i>Trnava pri Laborci</i>	4	3	1
<i>Vinné</i>	25	24	1
<i>Voľa</i>	3	2	1
<i>Zbudza</i>	8	8	0
<i>Spolu MAS</i>	229	188	41

Väčšina zo zamestnancov obcí sú konkrétnym spôsobom už v súčasnosti zapojení do činnosti MAS. Starostovia obcí zastupujú obce v orgánoch MAS, zúčastňujú sa na ich práci ako i na práci lokálnych partnerstiev, Administratívni pracovníci obecných úradov zabezpečujú úlohy spojené s informačnými tokmi, sú zapojení do zberu a šírenia informácií o činnosti MAS – zverejňovanie oznamov v rámci miestnych informačných kanálov – informačne tabule, miestne rozhlas, distribúcia letákov, prístup k webovej stránke MAS a pod. Učitelia škôl sa podieľajú na organizovaní konkrétnych akcií organizovaných v lokálnych partnerstvách. Ako príklad zapojenia učiteľov možno uviesť organizovanie Cyrilo-metodských slávností, čitateľského klubu detí v Lesnom, letné aktivity s mládežou v Pozdišovciach, Starom, Strážskom a iných.

Zapojenie samosprávnych orgánov ako i miestnych inštitúcií prostredníctvom ich zamestnancov ďalej porastie, najmä pri realizácii pripravovaných aktivít k ďalšiemu budovania partnerstva a rozvojových programov. Nezabúda sa pritom ani na vzdelávanie dobrovoľníkov a tzv. pracovníkov MAS. Rovnako veľká pozornosť v súčinnosti s obcami bude venovaná pripravenosti koordinátorov aktivačných prác v obciach.

Osobitná pozornosť v činnosti MAS je už v súčasnosti venovaná budovaniu odborných tímov v oblasti projektovania, zefektívnenia činnosti samosprávy, práce s mládežou a riešenia informačno-komunikačným technológiám s cieľom zachytiť najnovšie trendy a zabezpečiť efektívnu súčinnosť a zapojenie do nadregionálnych projektov.

- prehľad kultúrnych a historických zdrojov

Brekovský hradný vrch patrí medzi územia európskeho významu. **Poloha:** 338 m.n.m. na strmšom andezitovom výbežku Klokočín nad Laborcom, priamo nad rovnomennou obcou na ceste medzi Strážskym a Humenným. Chránil obchodnú cestu z Potisia do Haliče.



Brekovský hradný vrch územím európskeho významu. 17.3.2004 vláda SR schválila Národný zoznam navrhovaných území európskeho významu a 14. 7. 2004 MŽP SR vydalo Výnos č. 3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu s účinnosťou od 1.

augusta 2004.

*Do zoznamu kultúrnych pamiatok sú zapísané nižšie uvedené pamiatky podľa obcí:*

<b>Obec</b>	<b>Pamiatka</b>
<b>Brekov</b>	<i>Hrad Brekov Veľka Artejama - jaskyňa</i>
<b>Lesné</b>	<i>Gréckokatolícky kostol - Učebnica stavebných a umeleckých slohov - Ikonostas - Základy románskej sakristie s menzou a tiež kostnice - Zvyšky gotických fresiek - Renesančné fresky v povalovom priestore</i>
<b>Nacina Ves</b>	<i>Gréckokatolícky kostol</i>
<b>Staré</b>	<i>Sýpka – klasicistická murovaná hospodárska budova účelových tvarov Prícestná plastika Sv. Jána Nepomuckého Rímskokatolícky kostol Kaštieľ</i>
<b>Strážske</b>	<i>Pomník obetiam 1. svetovej vojny Rímskokatolícka fara Rímskokatolícky kostol</i>
<b>Trnava pri Laborci</b>	<i>Kamenný most – technická pamiatka</i>
<b>Vinné</b>	<i>Románsky kostolík na Senderove</i>

Na území MAS existujú zachované architektonické prvky charakterizujúce identitu a jedinečnosť vidieckeho prostredia. Medzi také patria:

- ✓ Renesančno-barokový kaštieľ a sýpka, architektúra rodinných domov v Staré.
- ✓ Zachovalá architektúra v Lesnom, Starom, Suchom mapujúca vývoj v minulom storočí (rodinné domy i hospodárske objekty). V priestore pri miestnom gréckokatolíckom chráme je zachované urbanistické riešenie osadenia RD z prvej polovice minulého storočia.
- typické črty územia, ktoré môžu byť základom pre budovanie identity.

Mikroregión sa rozprestiera na hranici pásem drevenej a hlinenej ľudovej architektúry. Navyše v tomto regióne prechádzajú zvlnené výbežky pohoria Vihorlat do málo zalesnenej roviny nížiny. Prítomnosť vodných tokov a kvalitných hĺn výrazne vplývali na používané techniky staviteľstva i architektonický výraz objektov ľudovej architektúry. Dôležitým faktorom bola aj lokalizácia viacerých kameňolomov o blízkom okolí – Brekov, Oreské, Lesné. Architektonické druhy a formy vyplynuli z požiadaviek každodenného života, skladby spoločnosti v konkrétnom sídle a dostupnosti stavebného materiálu v okolí. Charakteristickými materiálmi pre mikroregión sú kameň, drevo, hlina.

Dostupnosť týchto materiálov priamo na území MAS vytvára predpoklady pre vytvorenie jednoznačných a charakteristických druhov drobnej architektúry osadzovanej ako solitéry alebo v rôznych kombináciách s použitím typických stavebných postupov a miestnych materiálov. Vypracovaný návrh koncepcie jednotného štýlu týchto objektov má ambíciu podporiť príslušnosť k mikroregiónu a vymedziť jeho hranice. Každý člen mikroregiónu (obec) bude charakterizovaný navyše použitím vybraného detailu (napr. vzoru, farby ...), čím sa vymedzí konkrétne územie chotára. Cílené využitie typických črt územia môže byť nielen základom pre budovanie identity, ale aj využitia jeho vnútorného potenciálu a na zvýšenie jeho konkurencieschopnosti.

#### Popis materiálnych zdrojov

- stav vysporiadania vlastníckych vzťahov (situáciou v ROEP a pozemkových úpravách);

Vo všetkých obciach na území MAS DUŠA bol spracovaný Register obnovenej evidencie pôdy.

Spomedzi 17-tich obcí iba v 3 majú platné PHSR. V tomto období všetky obce pracujú na nových Programoch rozvoja obcí v súlade so zákonom o podpore regionálneho rozvoja. V roku 2007 bol vypracovaný PHSR mikroregiónu – združenia obcí DUŠA. Tento dokument bol využitý ako podkladový materiál pri príprave integrovanej stratégie územia vrátane PHSR obcí, ktoré rozhodli o pričlenení k územiu MAS až v roku 2008.

Spomedzi 17 obcí územia MAS má 8 obcí (Nacina Ves, Petrovce nad Laborcom, Pozdišovce, Suché, Staré, Strážske, Vinné) schválený územný plán rozvoja. Obec Brekov v súčasnosti má územný plán rozpracovaný. Aj keď zostávajúce obce nemajú zákonnú povinnosť mať vypracovaný ÚP s ich vypracovaním uvažujú v najbližšom období.

Pozitívne trendy v rozvoji mikroregiónu potvrdzuje aj tendencia vo vývoji počtu obyvateľov územia, ale aj osídlenie a vývoj počtu neobývaných domov.

	<b>SEDB 1991</b>	<b>SODB 2001</b>	<b>k 30.6.2009<sup>20</sup></b>	<b>k 31.12.2014</b>
Domy spolu	3192	3294	2883	4203
Neobývané domy	277	377	256	350
Podiel neobývaných domov v %	8,67	11,4	8,87	8,33

Trend vo vývoji obývanosti domov do istej miery vypovedá nielen o kvalite života v danej obci, o životnom štýle, ale aj o možnostiach uspokojovania potrieb občanov, čo sa nakoniec prejavuje v záujme o bývanie na vidieku. Ten výrazne vzrástol, čo potvrdzuje nárast obývaných domov na území VSP na 4203 a od roku 1991 je najnižší podiel neobývaných domov, čo svedčí o konjunktúre záujmu o neobývané domy a svedčí o rastúcom záujme o bývanie na dedine. Záujem o trvalejšie usídlenie sa na vidieku potvrdzuje aj dynamika rekonštrukcií neobývaných, ale aj obývaných rodinných domov. 52 domov sa využíva na rekreačné účely, najčastejšie na víkendové pobyty vlastníkov domov a ich príbuzných a priateľov.

V zásade možno konštatovať, že čiastočne sa zlepšil aj bytový fond obývaný marginalizovanou skupinou obyvateľstva, čo potvrdzujú príklady rekonštrukcii domov v Nacinej Vsi, Lesnom, Petrovciach nad Laborcom. Oproti tomu sa nezlepšil spôsob bývania

<sup>20</sup> Dotazník o stave infraštruktúry obcí k 30.6.2009

spoločenský neprispôsobivých občanov, kde je zaznamenaný ďalší nárast počtu obyvateľov osád.

Priemerný vek domov za posledných desať rokov sa zvýšil. Na základe indikatívnych údajov z dotazníka je možno konštatovať, že až v posledných troch rokoch vzrástli investície občanov do modernizácie bytového a domového fondu.

Vybavenosť zariadení poskytujúcich služby obyvateľstvu na území regiónu je v súčasnosti nedostatočná. K 31.12.2014 bolo registrovaných 48 obchodných jednotiek, z toho po 20 predajní potravín a zmiešaného tovaru, 6 predajní s drogistickým a 3 predajne s priemyselným tovarom a 4 predajne s odevmi.

Existujúca sieť pohostinských a reštauračných zariadení nevytvára dostatočnú stravovaciu a ubytovaciu kapacitu ani kvalitu ponúkaných služieb.

<b>Služby obyvateľom</b>	<b>Počet</b>
Obchod, pohostinstvo	21
Reštaurácia	8
Holičstvo - kaderníctvo	9
Iné - Autoopravovňa – servis, kaviareň, pošta, pneuservis, herňa,	10

Primerané služby vrátane športovísk je pripravené ponúkať predovšetkým Turisticko-rekreačné centrum Lesné. V areáli ponúka nielen moderný penzión s originálnou pivnicou z roku 1902 a ochutnávku vín celého michalovského vinohradníckeho regiónu. Poskytuje neopakovateľný pobyt v prírode a bezprostredný kontakt so zverou – jeleňmi, danielmi, muflónmi, diviakmi. Pre adrenalínové aktivity je k dispozícii strelnica a možnosť poľovníctva a lov rýb, ale aj činnosti spojené s chovom včiel a výrobou medu. Na susediacej Farme pod Hôrkou je k dispozícii ubytovanie, reštaurácia s bowlingovými dráhami, biliardom a ponukou poľovníckych špecialít ako i mäsových výrobkov značky Jéger. Jazdecký areál, multifunkčné a detské ihriská spolu s futbalovým ihriskom obce, altánkom s ohniskom vytvárajú bohaté príležitosti pre športové aktivity jednotlivcov a kolektívy. Dobrý štandard si udržiava Europenzion Salaš na Medvedej hore, motorest Brekov, čiastočne motorest vo Voli. Mesto Strážske spravuje športové zariadenia - kúpalisko, kolkáreň, telocvične, ihriska na minifutbal ako aj turistické chodníky.

Na základe inventarizácie nevyužívaných priestorov vhodných pre rozvoj cestovného ruchu boli v obciach identifikované nasledovné priestory:



Obec	Objekt	Vlastníctvo
Brekov	Školský byt - 120m <sup>2</sup> , Časť MŠ - 400 m <sup>2</sup> so samostatným vchodom <b>Návrh využitia:</b> Miestne múzeum, informačné centrum	Obecné
Lesné	Budova bývalej predajne Jednoty s pozemkom - 3356 m <sup>2</sup> <b>Návrh využitia:</b> Informačné centrum, servisné centrum na cyklotrase „B“	Súkromné
Pusté Čemerné	Budova bývalej MŠ <b>Návrh využitia:</b> Informačné centrum, turistická ubytovňa	Obecné
Strážske	Areál LLEMI ( bývalá Tesla ) cca 4 ha Areál po SOU (kaštieľ pri parku) - cca 0,65 ha <b>Návrh využitia:</b> Športovo-relaxačné centrum Regionálne vzdelávacie centrum + penzión	Súkromné Štátne
Suché	Areál bývalého Agrozempu rozloha: 0,9 ha (3 maštale využíva Terra a.s. Topoľany ostatné sú voľné plochy) <b>Návrh využitia:</b> Agroturistické centrum, hipocentrum	Súkromné SPF
Voľa	Budova bývalej fary s areálom, vhodná na podnikanie, úprava nutná, plocha cca 200m <sup>2</sup> <b>Návrh využitia:</b> Turistická ubytovňa	Obecné

Obce mikroregiónu v posledných rokoch zaznamenali významnú premenu predovšetkým v oblasti rastu kvality bývania a vybavenosti domov a bytov, čo potvrdzujú trendy zo sčítania obyvateľov, domov a bytov.

- technická vybavenosť obcí

Celé územie MAS je splynofikované.

Zasobovanie obyvateľov vodou je zabezpečené vo všetkých obciach územia okrem časti Ortáš v obci Petrovce nad Laborcom s podielom napojenia obyvateľov 92 %<sup>21</sup>. Na skupinový vodovod Strážske, ktorý je prepojený na prívod vody zo Stariny sú pripojené spotrebiská Brekov, Strážske, Pusté Čemerné, lesné, Suché, Voľa, Nacina Ves, Petrovce nad Laborcom. Na michalovský skupinový vodovod sú napojené spotrebiská Oreské, Zbudza, Krásnovce, Šamudovce a Pozdišovce. Samostatné vodovody majú obce Staré a Laškovce Problémom je

<sup>21</sup> Technický návrh pre zásobovanie pitnou vodou a odkanalizovania obcí v povodí rieky Laborec a Z. Širavy: VVS, 2004

odkanalizovanie a stav čističiek odpadových vôd. Ani jedna obec územia nemá komplexne vybudovaný systém odkanalizovania. Aj v meste Strážske, ktoré prevádzkuje vlastnú ČOV, je potrebné vyriešiť malú časť ulíc. Obce Suché a Pozdišovce, sú odkanalizované do ČOV Michalovce. Obec Petrovce nad Laborcom má kanalizáciu s vlastnou ČOV, ktorú je potrebné intenzifikovať. Vo výstavbe je kanalizácia v obci Brekov, Šamudovce, Krásnovce a Zbudza. V ostatných obciach je potrebné realizovať odkanalizovanie obcí. Uskutočnený prieskum problémov potvrdil odkanalizovanie ako kľúčový problém a najväčšiu potrebu.

Oproti roku 2001 sa v roku 2014 zvýšil počet domov o 909 a dosiahol počet 3294, čo vypovedá, že sa zastavil, resp. obrátil trend odlivu mladých obyvateľov do bytových domov v mestách. S tým bol spojený pokles počtu neobývaných domov v obciach. Na základe údajov z prieskumu realizovaného k 30.10.2014 vyplýva, že došlo k likvidácii zdevastovaných a nevyhovujúcich objektov, zvýšil sa počet obývaných domov a je záujem a kúpu neobývaných domov a ich naslednú rekonštrukciu. Vzrásta počet domov a bytov s väčšou podlahovou plochou a počet dvojpodlažných domov. Výrazne sa zlepšila sa aj technická vybavenosť domov – s ústredným kúrením, vodovodom, kúpeľňami, splachovacími WC a pod. Opätovne po krátkodobom zvýšení sa znížil počet obyvateľov na jeden trvale obývaný dom z 5,14 na 4,68

	SEDB 1991	SODB 2001	k 30.6.2009	k 31.12.2014
Domy spolu	3192	3294	3168	4203
Trvale obývané domy spolu	2915	2917	2883	3714
Počet bytov v bytových domoch			834	1422
Obyvateľstvo - počet spolu	13858	14588	17119	17372
Priemerný počet obyvateľov na 1 obývaný dom	4,75	5,00	5,14	4,68

- majetok obcí a investičné aktivity obcí v posledných 5 rokoch, plánované investičné aktivity.

**Tab. 6 Majetok obcí**

Prehľad hospodárenia obcí			Stav k: 31.12.2014
P. č.	Obec	Celkový majetok	Rezervný fond
1.	Brekov	1 631 767 €	1 060,00 €
2.	Krásnovce	466 190,39 €	2 339,54 €
3.	Laškovce	942 889,00 €	12 569,00 €

4.	Lesné	696 038,84 €	69 357,42 €
5.	Nacina Ves	3 948 592,15 €	57 249,08 €
6.	Oreské	408 935,32 €	125,19 €
7.	Petrovce n/L	3 727 121,00 €	31 381,24 €
8.	Pozdišovce	1 529 931,34 €	56 000,00 €
9.	Pusté Čemerné	390 857,40 €	10 344,53 €
10.	Staré	1 322 239,40 €	0,00 €
11.	Strážske	9 793 068,32 €	159 028,86 €
12.	Suché	826 917,00 €	4 904,63 €
13.	Trnava pri Laborci	272 396,00 €	1 764,50 €
14.	Šamudovce	720 637,13 €	19 655,05 €
15.	Vinné	5 163 220,00 €	2 009,48 €
16.	Voľa	133 463,45 €	57,70 €
17.	Zbudza	669 147,31 €	0,00 €
	<b>SPOLU</b>	<b>32 643 411,05 €</b>	<b>427 846,22 €</b>

Zdroj: Záverečné účty obcí

Z prehľadu vypracovaného na základe podkladov obcí<sup>22</sup> vyplýva, že majetok obcí k 31.12.2014 predstavoval hodnotu vyše **32 643 411,05 €**. Pozitívom je, že obce na svojich rezervných fondoch majú **427 846,22 €**, čo im umožní zabezpečiť projektovú prípravu investičných aktivít v nasledujúcom roku. Z uvedeného prehľadu je však možno usúdiť, že 7 obcí bude musieť usilovať o získanie dotatočných zdrojov, aby v svojom rozvoji nezaostali. Z analýzy zdrojov tiež vyplýva, že investície obcí tvoria necelých 20 % z celkových výdajov obcí. Tento podiel je nedostatočný a v nasledujúcom období sa musí zvýšiť na úroveň nad 35 %.

*Prehľad realizovaných projektov obcí v rokoch 2010 -2015*

<i>Obec</i>	<i>Celkom</i>	<i>Názov projektu</i>	<i>Zdroj pomoci</i>
<b>2010</b>			
<i>Krásnovce</i>	<i>206714</i>	<i>Kanalizácia</i>	<i>PPA</i>
<i>Lesné</i>	<i>3153</i>	<i>Výstavba obecného športovo - relaxačného areálu – II. etapa</i>	<i>POD</i>
<i>Lesné</i>	<i>123742</i>	<i>Opatrenie 3.4.2 Rekonštrukcia miestnych komunikácií v obci Lesné</i>	<i>PRV</i>
<i>Nacina Ves</i>	<i>82 012</i>	<i>Výstavba viacúčelového ihriska pri ZŠ</i>	<i>UV SR</i>

<sup>22</sup> Dotazník o stave hospodárenia a majetku obcí 30.6.2008

<i>Nacina Ves</i>	223 919	<i>Rekonštrukcia ZŠ v obci Nacina Ves</i>	<i>EÚ</i>
<i>Nacina Ves</i>	3716	<i>Rekonštrukcia autobusovej zastávky</i>	<i>MF SR</i>
<i>Pusté Čemerné</i>	168 000	<i>Oprava a prestavba kultúrno-spoločenského strediska v budove Obecného úradu Pusté Čemerné</i>	<i>MP SR</i>
<i>Pusté Čemerné</i>	3000	<i>Vybudovanie chodníka na cintoríne</i>	<i>MF SR</i>
<i>Pusté Čemerné</i>	5000	<i>Renovácia domu smútku</i>	<i>MF SR</i>
<i>Staré</i>	239000	<i>Regionálny operačný program – Rekonštrukcia a modernizácia hasičskej stanice</i>	<i>MVRR SR</i>
<i>Strážske</i>	1 300 570,69	<i>Stavebné úpravy, modernizácia ZŠ Strážske, OP ROP- 1.1. Infraštruktúra vzdelávania, č. zmluvy : Z 2211012024701</i>	<i>MVRR SR, EÚ</i>

**2011**

<i>Nacina Ves</i>	409193,87	<i>Rekonštrukcia centrálnej časti obci</i>	<i>MVRR SR, EÚ</i>
<i>Nacina Ves</i>	13 161,03	<i>Rekonštrukcia ŠJ</i>	<i>MF SR</i>
<i>Staré</i>	95000	<i>Opatrenie č. 3.4.2 Obnova a rozvoj obcí – verejné priestranstvá</i>	<i>PPA</i>
<i>Staré</i>	38000	<i>Opatrenie č 3.4.1 Základné služby pre vidiecke obce – objekt OCU</i>	<i>PPA</i>
<i>Strážske</i>	1 360 894,44	<i>Zlepšenie kvality ovzdušia v Strážskom, OP ŽP, 3.1 Ochrana ovzdušia, č. zmluvy :032/3.1MP/2010</i>	<i>MŽP SR, EÚ</i>
<i>Vinné</i>	470000	<i>Modernizácia a rekonštrukcia základnej školy</i>	
<i>Vinné</i>	581000	<i>Revitalizácia verejných priestranstiev</i>	

**2012**

<i>Nacina Ves</i>	12 939,38	<i>Výstavba spoločenského objektu pri ZŠ</i>	<i>ÚV SR</i>
<i>Petrovce nad Laborcom</i>	15 780	<i>Udržiavacie práce na melioračnom kanáli Ortáš II.</i>	<i>ENVIRO</i>
<i>Petrovce nad Laborcom</i>	435.057	<i>Chodníky</i>	<i>PPA</i>
<i>Pusté Čemerné</i>	7000	<i>Úprava okolia domu nádeje</i>	<i>MF SR</i>
<i>Strážske</i>	117 442,53	<i>Strážske - modernizácia verejného osvetlenia, OP KaHR, 2.2 Budovanie a modernizácia ver. Osvetlenia pre mestá a obce a poskytovanie poradenstva v oblasti energetiky, č. zmluvy: KaHR-22VS-0801/0062/108</i>	<i>MH SR, EÚ</i>

Strážske	432 970,79	Hala - separovaný zber odpadov, OP ŽP 4.1 Odpadové hospodárstvo, č. zmluvy : 038/4.1MP/2009	MŽP SR, EÚ
Trnava pri Laborci	3500	Program obnovy dediny	EF

**2013**

Laškovce	162000	Rekonštrukcia a modernizácia obecného úradu	EPFRV
Nacina Ves	394 723,20	Výstavba ZŠ v obci Nacina Ves	OÚ odbor školstva
Pozdišovce	5300	Obnova dediny	POD
Pozdišovce	20000	Rozšírenie kanalizácie – ulica Arenda	Vlastné
Strážske	1 349 537,76	Rozšírenie stokovej siete Strážske, OP ŽP 1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ č. zmluvy : 064/1.2MP/2010	MŽP SR, EÚ
Trnava pri Laborci	3200	Obnovme svoj dom	MV SR
Šamudovce	40840	Sociálna práca – zlepšiť situáciu MRK	SF

**2014**

Brekov	4727,01	Program obnovy dediny – zlepšenie kvality životného prostredia na vidieku a Programu obnovy dediny – Zelena dedina	SAŽP – ENVIRO
Lesné	600	760 výročie prvej písomnej zmienky	VÚC
Pozdišovce	17000	Rekonštrukcia materskej školy	Vlastné
Pozdišovce	20000	Rekonštrukcia základnej školy	Vlastné
Pozdišovce	215000	Verejné osvetlenie	Vlastné
Nacina Ves	106 622,19	Kanalizácia a ČOV v obci Nacina Ves	ENVIRO,
Nacina Ves	14 100,36	Rekonštrukcia KD Vybúchanec	MF SR
Nacina Ves	971 660,81	Výstavba ZŠ v obci Nacina Ves	OÚ - OŠ
Puste Čemerné	7000	Účelová komunikácia na cintoríne	MF SR
Trnava pri Laborci	9000	Prevenencia kriminality	MV SR

**2015**

Brekov	4657,28	Program obnovy dediny – zlepšenie kvality životného prostredia na vidieku a Programu obnovy dediny – Zelena dedina	ENVIRO
Nacina Ves	57 731,46	Rekonštrukcia MŠ	ENVIRO
Nacina Ves	32 266,31	Oplotenia ZŠ v obci Nacina Ves	MV SR
Petrovce nad Laborcom	2 941 297	Vodovod Petrovce nad Laborcom	ENVIRO

<i>Puste Čemerné</i>	32 000	<i>Sanácia miest s nezákonne umiestneným odpadom v obci Pusté Čemerné</i>	<i>ENVIRO</i>
<i>Staré</i>	84000	<i>Opatrenie č. 3.4.2 Obnova a rozvoj obcí – Kamery</i>	<i>PPA</i>
<i>Zbudza</i>	57928	<i>Rekonštrukcia VO</i>	<i>Eurof.</i>
<i>Zbudza</i>	100	<i>Oslava obce - publikácia</i>	<i>VÚC</i>

Uvedený prehľad realizovaných projektov dokazuje sústredenie obcí na dobudovanie základnej technickej a občianskej infraštruktúry. O pokračovaní tohto trendu svedčí aj stav pripravených a rozpracovaných projektov obcí, k nim pribúdajú projektové zámery pripravované v lokálnych partnerstvách a v rámci MAS.

- *prehľad pripravených projektov obcí na roky 2014 - 2020*

<i>Obec</i>	<i>Stav pripravenosti projektov a stavebnej dokumentácie</i>			
	<i>Kód</i>	<i>Názov zámeru</i>	<i>Rozpočet</i>	<i>Stav</i>
<i>Brekov</i>	7.2.3	<i>Obecný úrad a KD - zlepšenie tepelno-izolačných vlastností</i>	239 160,02 €	<i>P</i>
	7.2.5	<i>Kanalizácia</i>	179 173,38 €	<i>P</i>
	7.2.1 6	<i>Revitalizácia zelene</i>	14 498,22 €	<i>P</i>
	7.4.3	<i>Výstavba multifunkčného ihriska</i>	43 000,00 €	<i>P</i>
<i>Krásnovce</i>	7.4.6	<i>Rekonštrukcia KD</i>	300 000,00 €	<i>P</i>
<i>Laškovce</i>				
<i>Lesné</i>				
<i>Nacina Ves</i>	7.2.4	<i>Výstavba telocvične</i>	1 400 000,00 €	<i>SP</i>
	7.2.4	<i>Rekonštrukcia domu smútku</i>	250 000,00 €	<i>P</i>
	7.2.4	<i>Oplotenie cintorína</i>	50 000,00 €	<i>P</i>
	7.2.5	<i>Kanalizácia</i>	2 846 253,22 €	<i>SP</i>
	7.2.7	<i>ČOV</i>		<i>SP</i>
	7.2.1 1	<i>Výstavba chodníkov</i>	280 000,00 €	<i>P</i>
	7.2.1 3	<i>Výstavba autobusových zastávok</i>	17 000,00 €	<i>P</i>
<i>Oreské</i>	7.4.6	<i>Stavebné a udržiavacie práce - KD</i>	12 252,00 €	<i>P</i>
<i>Petrovce n/L</i>	7.2.8	<i>Rekonštrukcia miestnych komunikácií</i>	400 000,00 €	<i>SP</i>
	7.2.1 1	<i>Výstavba miestnych chodníkov</i>	150 000,00 €	<i>SP</i>
	7.2.1 3	<i>Autobusové čakárne</i>	30 000,00 €	<i>SP</i>
	7.2.1 4	<i>Rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov</i>	70 000,00 €	<i>SP</i>

<i>Pozdišovce</i>				
<i>Pusté Čemerné</i>	7.2.1 1	<i>Výstavba chodníkov</i>		<i>SP</i>
	7.2.1 4	<i>Rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov</i>		<i>SP</i>
	7.2.1 6	<i>Úprava a obnova verejných priestranstiev, námestia</i>		<i>SP</i>
	7.4.1	<i>Úprava verejných priestranstiev</i>		<i>SP</i>
	7.4.2	<i>Tvorba parkov</i>		<i>SP</i>
	7.4.3	<i>Výstavba športovísk a detských ihrísk</i>		<i>SP</i>
	7.4.4	<i>Výstavba amfiteátra</i>		<i>SP</i>
<i>Staré</i>	7.2.1 1	<i>Rekonštrukcia chodníkov a parkov</i>	251 036,00 €	<i>P</i>
	7.4.3	<i>Multifunkčné ihrisko</i>		<i>P</i>
<i>Strážske</i>				
<i>Suché</i>	7.2.1 3	<i>Rekonštrukcia autobusovej čakárne</i>	5 000,00 €	<i>P</i>
	7.4.1	<i>Úprava verejných priestranstiev</i>	200 000,00 €	<i>SP</i>
<i>Trnava pri Lab.</i>				
<i>Šamudovce</i>	7.2.4	<i>Zateplenie obecných budov, výmena okien - KD, Komunitné centrum</i>	100 000,00 €	<i>SP</i>
	7.2.1 1	<i>Výstavba chodníkov v obci</i>	150 000,00 €	<i>P</i>
	7.2.1 3	<i>Výstavba autobusových zastávok</i>	10 000,00 €	<i>SP</i>
	7.4.5	<i>Rekonštrukcia komunitného centra</i>	150 000,00 €	<i>SP</i>
<i>Vinné</i>	7.5.1	<i>Rekonštrukcia budovy Sýpka - Kasáreň na obecné múzeum a galériu</i>	150 000,00 €	<i>SP</i>
	7.5.2	<i>Výstavba bazéna Hôrka - Zemplínska šírava</i>	150 000,00 €	<i>P</i>
	7.4.6	<i>Rekonštrukcia KD</i>	108 000,00 €	<i>SP</i>
<i>Voľa</i>	7.5.6	<i>Ovocný sad + záhradný domček</i>	37 000,00 €	<i>SP</i>
	7.2.4	<i>Rekonštrukcia OCU</i>	177 000,00 €	<i>P</i>
<i>Zbudza</i>	7.2.5	<i>Kanalizácia</i>	1 000 000,00 €	<i>SP</i>

- **Popis ekonomických zdrojov**

Územie MAS v súčasnosti charakterizujú tri oblasti ekonomickej činnosti. Dominujúcou a najvýznamnejšou ekonomickou činnosťou na území je **priemyselná výroba** koncentrovaná v Strážskom. Druhou je **poľnohospodárska výroba**, ktorá je rozptýlená po celom území MAS mimo Strážskeho. Treťou oblasťou je **cestovný ruch**, ktorý je sústredený v juhovýchodnej časti mikroregiónu, predovšetkým v katastri obce Vinné (Zemplínska šírava a Vinianske jazero). Celoplošnou ekonomickou aktivitou je poskytovanie základných služieb v obciach, hlavne obchodnej činnosti a niektorých remeselných činnosti.

Vyššie 55 % hrubého domáceho produktu okresu Michalovce je tvorených v okresnom meste, kde pracuje 55 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva územia MAS. Podiel priemyselného komplexu v Strážskom a ktorý sa blíži k 20-tim % celkového HDP okresu je podstatne vyšší ako podiel 12,6 %-ný podiel obyvateľov územia MAS na celkovom počte obyvateľov okresu Michalovce. Zostávajúci podiel tvoria podnikateľské subjekty vo Veľkých Kapušanoch, Vojanoch a obciach okresu. Územie VSP DUŠA spája katastre okresných miest Michalovce a Humenné, pričom Michalovce sú viac ako z polovice obkľúčené jeho územím.

Existujúci prírodný a najmä nerastný potenciál územia VSP patrí k najvýznamnejším novým investičným príležitostiam okresu Michalovce. Pripravené projekty využitia najväčšieho ložiska kamennej soli v Zbudzi a široké možnosti využitia zeolitu z ložiska Pusté Čemerné sa môžu stať nástrojom rozvoja konkurencieschopnosti mikroregiónu.

V posledných 20-tich rokoch v priemysle i poľnohospodárstve prebehli procesy transformácie, došlo k revitalizácii činnosti a novým výrobným investíciám.

Najvýznamnejšou investičnou aktivitou v poslednom období bola výstavba mikrooceliarne v Strážskom, ktorá sa mala stať druhou najväčšou výrobnou oceľou na Slovensku, a bola daná do prevádzky v polovici roku 2010. V súčasnosti je táto spoločnosť v konkurze.

Nezamestnanosť v mikroregióne je rozdielna a jej spoločným znakom je nedostatočná vzdelanostná úroveň. V obciach s vysokým podielom rómskeho etnika miera evidovaných nezamestnaných vysoko presahuje priemernú úroveň mikroregiónu, ktorá dosahuje 16,64 % k 31.12.2014. V Laškovciach dosahuje 28,48 %, v Šamudovciach 21,52 % a v Petrovciach n/Lab. 16,29 %. Jedinou obcou nad priemerom miery nezamestnaných bez koncentrácie rómskeho etnika je obec Pusté Čemerné s 12,09 %. Zhoršovanie sociálnej situácie značnej časti



obyvateľstva v uvedených obciach a neriešenie existujúcich problémov v spolunažívaní sa môže stať zdrojom rastúceho napätia a väčších problémov.

P.č.	Názov obce	Počet nezamestnaných k 31.12									
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Brekov	102	80	87	73	133	151	148	138	104	125
2.	Krásnovce	45	35	32	27	48	39	44	55	47	49
3.	Laškovce	104	91	88	88	88	87	98	86	60	70
4.	Lesné	27	25	12	12	28	30	35	36	41	30
5.	Nacina Ves	230	166	143	133	157	166	178	161	139	133
6.	Oreské	45	31	26	33	45	49	55	46	50	49
7.	Petrovce nad Laborcom	99	94	92	86	95	110	100	127	134	120
8.	Pozdišovce	123	95	85	121	137	127	144	139	127	111
9.	Pusté Čemerné	34	27	28	26	30	39	41	46	42	36
10.	Staré	54	40	42	37	55	56	57	57	51	51
11.	Strážske	353	292	217	210	316	360	320	327	311	310
12.	Suché	29	18	12	21	24	29	23	21	20	21
13.	Šamudovce	85	86	63	71	85	87	83	81	69	72
14.	Trnava pri Laborci	38	36	30	33	43	47	42	41	41	36
15.	Vinné	131	111	82	104	127	119	133	129	99	87
16.	Voľa	36	29	21	15	19	30	33	26	23	21
17.	Zbudza	44	36	29	30	42	46	48	52	55	55
	<b>MAS DUŠA - spolu</b>	<b>1579</b>	<b>1292</b>	<b>1089</b>	<b>1120</b>	<b>1472</b>	<b>1572</b>	<b>1582</b>	<b>1568</b>	<b>1413</b>	<b>1376</b>

Riešenie zamestnanosti je súčasťou strategickej priority Miestny ekonomický rozvoj a zamestnanosť vo väzbe s ďalšou strategickou prioritou Kvalita vzdelávania, poradenstva a rozvoj informovanosti a ich špecifickými cieľmi. Stratégia vytvára predpoklady pre zapojenie do pracovnej aktivity hlavne dlhodobo nezamestnaných a osôb s nízkou kvalifikáciou najmä pri zvýšení dynamiky obcí a zlepšovania stavu životného prostredia.

- stav podnikateľskej sféry podľa sektorov, odvetví

V rámci územia VSP bolo k 31.12.2014 podľa odvetvovej štruktúry hospodárstva registrovaných 949 subjektov, z toho 230 právnických osôb a 719 fyzických osôb.

	<i>Odvetvová štruktúra hosp.: subjekty za územie spolu (OKEČ 01-99)</i>	<i>Subjekty v ph., poľov., les., a rybolove spolu (OKEČ 01, 02 a 05)</i>	<i>Subjekty v ťažbe ner. sur. priemysle, vyr. el., plynu, vody (OKEČ 10-41)</i>	<i>Subjekty v stavebníctve (OKEČ 45)</i>	<i>Subjekty v obchode, hotel., dopr., peňaž., škol., zdrav... (OKEČ 50-95)</i>
<i>MAS DUŠA</i>	949	71	165	107	447

Medzi významné subjekty patrí 7 akciových spoločností – ZELMA, a.s. Strážske, ZACHEM, a. s. Strážske, Prvá hasičská, a.s. Strážske, MAJKA – a.s. STRÁŽSKE, COVER INVEST, a.s. Brekov, T SILVER, a. s. Brekov. Na území pôsobia aj prevádzka a.s., napr. ACHP, a.s. Michalovce, vyše 87 spoločností s ručením obmedzeným, 10 družstiev organizácie, 30 súkromne hospodáriacich roľníkov, 24 zariadení obcí, 658 samostatne zárobkovo činných občanov, z toho 115 pôsobiach v službách, 82 remeselných činnosti a 61 v iných činnostiach.<sup>23</sup>

V súkromnom sektore na území MAS pôsobí 67 právnických osôb, z toho 3 subjekty s medzinárodným vlastníctvom s prevahou súkromného sektoru, 6 v zahraničnom vlastníctve a 9 v družstevnom vlastníctve. Spoločnosť SIMOP-SK, s.r.o. s francúzskym kapitálom a bola členskou organizáciou MAS DUŠA, o.z.

Podľa počtu zamestnancov jednotlivé podnikateľské subjekty možno na základe prieskumu k 30.6.2008 rozdeliť do nasledovných skupín:

<i>Mikropodniky: 1 – 9 zamestnancov</i>	<i>819 spoločnosti</i>
<i>Malé firmy: 10 – 49 zamestnancov</i>	<i>121 spoločnosti</i>
<i>Stredné firmy: 50 – 250 zamestnancov</i>	<i>6 spoločnosti</i>
<i>Veľké podniky: nad 250 zamestnancov</i>	<i>3 spoločnosti</i>

Na základe prieskumu medzi podnikateľskými subjektmi so sídlom alebo prevádzkou na území mikroregiónu vyplynulo, že ¼ z nich má záujem investovať do rozvoja výrobných činností, ako i rozvoja územia. Ako príklad možno uviesť oživovanie projektu na ťažbu soli z ložiska v Zbudzi, pričom spracovanie soli by sa presmerovalo do areálu priemyselného parku

<sup>23</sup> Štatistický úrad SR

Chemko v Strážskom, pričom by sa využila infraštruktúra mikrooceliarne STEEL Mills. Je predpoklad, že za určitých podmienok by mohol projekt prispieť k využitiu elektrickej energie z Vojan cez distribučnú sústavu vo Voli. S tým je spojené dobudovanie cestnej a železničnej infraštruktúry, čo vyvolá zmeny v odbornom školstve, načo už dnes reaguje Stredná škola dopravná v Strážskom.

Druhým významným projektom je otvorenie nového 50 ha dobývacieho priestoru ťažby zeolitu a jeho následného spracovania firmou Zeocem, a.s., Bystré, ktorý je pozastavený z dôvodu súdneho konania. Predmetom konania je spor o vlastníctvo dobývacieho priestoru.

Významným je rozhodnutie firmy Zamio, s.r.o. Michalovce, prevádzka Lesné rozširovať ekologické pestovanie plodín, ako aj firmy Lesy, s.r.o. Michalovce, prevádzka Lesné v partnerstve s obcou Lesné a chovateľmi včiel bratmi Ličkovcami zefektívniť oddychový areál pod Hôrkou v Lesnom.

- najväčších podnikateľov a zamestnávateľov v území

Najväčšia a najvýznamnejšia koncentrácia zamestnávateľov v rámci územia VSP je sústredená v priemyselnom areáli Chemko, a.s., Priemyselná 720, Strážske. Táto spoločnosť v minulosti zamestnávala 5 tisíc zamestnancov. V posledných rokoch prešla významnou atomizáciou, keď na báze výrobných činností vznikli samostatné právne subjekty. Rozhodujúcim predmetom činnosti a.s. je správa areálu, ktorý ponúka v súčasnosti takmer 2000 pracovných príležitostí. Spomedzi výrobných činností prevažuje výroba chemických látok (hnojivá, lepidlá, špeciálna výroba), strojárka výroba, výroba energií, ochrana životného prostredia a iné. Vo väčšine ide o sofistikované činnosti a značná časť produkcie je určená na export. Medzi najvýznamnejšie firmy pôsobiace v priemyselnom areáli patria; Chemza, s.r.o., Hnojivá Duslo, s.r.o., Fiberstruct, s.r.o., Chemik, s.r.o., Diakol, s.r.o., Simop SK, s.r.o., Slovovagon, s.r.o. Ekologické služby, s.r.o., 1. Hasičská, s.r.o.

Ďalšími významnými zamestnávateľmi sú Llemi Slovakia, s.r.o., Strážske, ktorá zamestnávala 450 zamestnancov pri výrobe hliníkových odliatkov, ATV, v.d., Strážske zamestnáva vyše 100 zamestnancov pri výrobe automobilových dielov a súčiastok, Regena ES, s.r.o., Strážske s 19 zamestnancami poskytuje služby v oblasti merania regulácie tepla a teplej vody, Medzi najvýznamnejších zamestnávateľov patrila firma Slovakia Steel Mills, a.s., ktorá však po dvoch rokoch výroby išla do konkurzu.

V oblasti hospodárenia na pôde v rámci územia MAS medzi najvýznamnejšie firmy patria Ovocinársky majetok, s.r.o. Michalovce – prevádzky Lesné a Pozdišovce, Dona, s.r.o. Veľké Revištia, prevádzka Pláne – Strážske, RD Voľa, Nacina Ves. V čase sezónnych prác do 20 zamestnancov zamestnávajú SHR Ing. Ivan Kačúr, Ing. Michal Štefančík, Michal Jasovský, HEMŠÍR – Jozef Frenďák, Jozef Dermek ako i Biovex – Ing. Andrej Paulina.

- podnikateľské zázemie.

Podnikateľské zázemie v regióne je vnímané zo strany podnikateľských subjektov ako nedostatočné. Prevláda názor, že podnikanie nie je chápané ako nástroj podporujúci rozvoj územia a tým aj zvyšovania jeho konkurencieschopnosti, ako nástroj zvyšovania kvality života. Naopak na základe negatívnych skúsenosti sú podnikatelia často neodôvodnene vnímaní ako osoby, ktoré bezohľadne usilujú o svoj zisk a osobný profit. Toto vnímanie sa premieta aj do činnosti úradov a samosprávnych orgánov, ktoré prostredníctvom svojich zákonných nástrojov sa snažia v maximálnej miere naplniť príjmy vlastného rozpočtu.

Prvé skúsenosti z budovania verejno-súkromného partnerstva ako i lokálnych partnerstiev napr. v Lesnom ukazujú, že táto forma spolupráca pomáha prelamovať postavené bariéry. Pri hľadaní riešení dochádza k neformálnej diskusii a tým aj zblížovaniu stanovísk a hľadaniu spoločných prístupov k riešeniu konkrétnych problémov.

- prieskum zdrojov cestovného ruchu

Na základe dotazníkového prieskumu uskutočneného na celom území MAS možno konštatovať, existujúci potenciál cestovný ruch je využívaný minimálne. Územiu v oblasti rozvoja vidieckeho turizmu a agroturistiky chýba nielen jasná vízia a stratégia, ale aj základné informácie a marketing územia, ktorý by podporil jeho rozvoj prostredníctvom cestovného ruchu. O existujúcom kultúrnom a historickom potenciáli chýba ucelený prehľad, je takmer neznámy nielen mladej ale i staršej generácii. Aj keď boli vydané publikácie – knihy a brožúry s kultúrno-historickým dedičstvom sa nepracuje systémovo, čo sa prirodzene prejavuje v oslabovaní hľadania vlastnej identity občanov. Všeobecne za dôvod absencie aktivít v oblasti CR je uvádzaný pesimizmus odôvodňovaný predovšetkým stavom životného prostredia.

*Pozoruhodnosti nachádzajúce sa v obciach mikroregiónu:*

Brekov	<p>Hrad Brekov  Brekovský hradný vrch  Artajama – brekovská jaskyňa  Nová krasová jaskyňa  Barokový Rímsko-katolícky kostol sv. Michala archanjela  Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie  Mohyla  -dolomitový vápenec  -biotop európskeho významu</p> <p>Vinohrady, ovocné sady: Jonatan, Vinovko, Raneta, Červenovky  Kaňon - Údolie starého kameňolomu</p>
Laškovce	Grécko-katolícky chrám
Lesné	<p>Mohyly na Verchovej dráhe  Grécko-katolícky kostol, románsky sloh  Ikonostas  Fresky  Románska rotunda  Krstiteľnica  Vodné pramene pri cintoríne  Kameňolom- minerálne pramene  Zvernica  Grófska vinica</p>
Nacina Ves	<p>Grécko-katolícky chrám  Rímsko-katolícky kostol  Židovský cintorín</p>
Oreské	<p>Vodná nádrž  Chránené územie „Chlmecká skalka“  -ložiská stavebného kameňa a živca</p>
Petrovce n/L	<p>Kostol najsvätejšej trojice z r.1903  Pomník obetiam I. Svetovej vojny</p>
Pozdišovce	<p>Hrnčiarstvo - tradícia  Vodná nádrž  Pohrebná kaplnka na miestnom cintoríne - zo zač 19.st.  Baroková kúria  Evanjelický kostol a.v. s pôvodným gotickým presbytériom  Grécko-katolícky chrám  Chránený strom – Lipa (300rokov)  Pozdišovský kaštieľ (1864)  Mlyn – technická pamiatka  Pozdišovská keramika  -ložisko keramických ílov</p>
Pusté Čemerné	<p>Gréckokat. chrám sv. Mikuláša - z konca 18.st.  Rímsko-katolícky kostol  Strelnica  -ložisko zeolitu  -obecná rozhľadňa</p>

	<i>Východoslovenské mohyly</i>
<i>Suché</i>	<i>Nálezisko opálu, Umelá požiarna nádrž, Lesný komplex „Sadzenec“ Gréckokatolícka cerkev sv. Petra a Pavla - z r.1805 Rodinné domy s ľudovou architektúrou Zvon z r.1641 Ovocný sad</i>
<i>Staré</i>	<i>Sýpka - klasicistická murovaná hospodárska budova z r.1804 Starianský kaštieľ Prícestná plastika sv. Jána Nepomuckého Rímsko-katolícky kostol Vodojem z roku 1927 Krypta – pozostatky Sztarayovcov Kamenná krstiteľnica Unikátne kňazské rúcho</i>
<i>Strážske</i>	<i>Vrch Krivošťanka Kostol Nanebovstúpenia Pána Chrám Pánovho nanebovstúpenia Gaštanová aleja Mestský historický park Vinice Lužný les Pomník obetiam 1.svetovej vojny</i>
<i>Trnava pri Laborci</i>	<i>Barokovo – klasicistická kúria rodu Ehrenheimovcov Grécko-katolícky chrám Kamenné mosty Tuf –chránené ložiskové územie</i>
<i>Šamudovce</i>	<i>Grécko-katolícky chrám Archeologické nálezisko</i>
<i>Vinné</i>	<i>Sýpka – kasáreň Novogotická kaplnka Prírodná rezervácia Vinianska stráň – Senderov Prírodná rezervácia Vinianský hradný vrch Pomník padlým v 1.svetovej vojne Pomník padlým v 2.svetovej vojne Pomník partizánskej skupiny Pavla Boroša Románsky kostolík Senderov Rímsko-katolícky farský kostol Vinianské obecné múzeum Vinianský hrad Vinianské jazero Vinianský kaštieľ Zrúcanina kostolika na Senderove</i>
<i>Voľa</i>	<i>Grécko-katolícky chrám - Štrkopiesky</i>
<i>Zbudza</i>	<i>Grécko-katolícky chrám</i>

	<i>Rímsko-katolícky kostol - kamenná soľ</i>
--	--

Mikregiónu chýba gastronomické centrum, ktoré by ponúkalo tradičné a pre jednotlivé obce typické jedlá. Typickými jedlami obcí sú;

Brekov - pirové koláče, pirohy, holubky, zemiaky s kyslým mliekom

Krásnovce - holubky, lokše, kysnuté koláče

Lesné - hičkoše - zemiakové, pirohy, lečky s fazuľou

Oreské - pirohy, lokše

Pusté Čemerné - pirohy, halušky, domáci kysnutý koláč

Staré - koláče

Strážske - pirohy, bobal'ky, koláče - makovník, orechovník

Šamudovce - jedlá zo strukovín, zemiakov a múky

Voľa - pirohy, biele koláče, zameška

Zbudza - holubky, biele koláče

Región je bohatý na ľudí, ktorí svojou prácou dosiahli vynikajúce výsledky a môžu byť príkladom pre nasledujúce generácie. Medzi takých patria aj významní rodáci z jednotlivých obcí územia MAS:

<i>Brekov</i>	<i>Adela Gáborová – národná umelkyňa, MUDr. Rudolf Štetkulič - primár urológie v Levoči, MUDr. Cyril Šimkanin - primár sanatória Lúčivná, Milan Mihal'ko - akademický maliar Ladislav Rada – maratónec Doc. Ján Jacina –lekár pedagóg Jozef Štofej - kňaz Marián Baláž- paraolympionik</i>
<i>Krásnovce</i>	<i>Jana Bodnárová-Lataková - husľový virtuóz</i>
<i>Laškovce</i>	<i>Anton Tink – kňaz Juraj Čečehovský – spisovateľ Gróf Dionýz Andrassy Juraj Hajduk – vládny komisár Lubomíra Kohútová –umelkyňa Simona Brhlíková – herečka Dominik Engel – majster bojového umenia</i>
<i>Lesné</i>	<i>Michal Fitz – kňaz - autor knihy Trpké roky, Ing. Michal Šalapa - kartograf, Jozef Bolhaj - učiteľ,</i>

	<i>Ján Hakoš – veterinárny lekár</i>
<i>Nacina Ves</i>	<i>Anton Seman – lekár Ján Ščobík – vydal knihu „Svadby z Nacinej Vsi Matúš Mazár – operný spevák Igor Drotár – automobilový pretekár</i>
<i>Oreské</i>	<i>Mikuláš Čollák - prekladateľ, publicista, Pavol Čollák – verejný činiteľ, učiteľ, Gizela Godová - operná speváčka Dezider Tink – gréckokatolícky kňaz Ján Kamil Hudák – rímskokatolícky kňaz Andrej Lipka - rímskokatolícky kňaz, prekladateľ František Chmeliar – amatérsky maliar</i>
<i>Petrovce n/L</i>	<i>Anton Gajdoš – športovec, majster Slovenska v gymnastike Mária Gajdošová – učiteľia Štefán Rovňák – aktívny občan, starosta obce, zaslúžil sa o rozvoj obce Martin Talnagy - kňaz</i>
<i>Pozdišovce</i>	<i>Jonáš Záborský – dramatik, kňaz, pôsobil v obci, Karol Samuel Seredai – kantor, štúrovec, založil školu, evanjelický zbor, pôsobil v obci, Július Barč Ivan – kňaz, dramatik, matičný pracovník, pôsobil v obci, Majster Ján Parikrupa – hrnčiar Michal Parikrupa – Šipar – hrnčiar, nositeľ mnohých ocenení MUDr. Ján Bulik – lekár, tanečník Peter Sirmaj – majster keramiky Július Krčméry – evanjelický biskup, matičiar Július Král – maliar, básnik Ján Poprik – šéfredaktor publikácií v obci Milan Hreščo – kronikár, historik Michal Drábik– zaslúžil sa o rozvoj folklóru v obci Ján Furčák – zaslúžil sa o rozvoj obce Mons. Ján Eugen Kočiš – gréckokatolícky biskup Michal Magura – protifašistický bojovník, zaslúžil sa o vybudovanie učilišťa</i>
<i>Pusté Čemerné</i>	<i>Ing. Milan Jevín - kronikár Doc. Ing. Ladislav Moravský, CSc. - vysokoškolský pedagóg, spoluautor učebných kníh Vojtech Juraj Dudič, st.- predseda jednoty sv. Cyrila a Metoda Doc. Ing. Tibor Koščo, CSc. - vysokoškolský pedagóg, bol garantom špecializácie financie v poľnohospodárstve Doc. RNDr. Milan Grega, CSc. – matematik, vysokoškolský pedagóg, spoluautor učebnice Matematická analýza</i>
<i>Staré</i>	<i>Ján Filip Sztáray – gróf, zaslúžil sa o rozvoj obce Štefan Staray – grof, zaslúžil sa o výstavbu kostola Gejza Zichi – jednoruký klavirista Ján Štec – zaujímal sa o kultúrny život v obci Michal Husár – výstavba vodojemu, obecného úradu Kamil Ján Hudák – správca farnosti Staré Mária Litunová – víťazka Vidiecka líderka roka</i>



	<i>Mgr. Milena Bančejová – organizátorka Starianská Hudobná Jar</i>
<i>Strážske</i>	<i>Ivan Danilovič - gréckokatolícky náboženský spisovateľ, Lajos Szalay - maliar, grafik, ilustrátor, Ján Hák - maliar, grafik, ilustrátor Eduard Bindas – herec Miroslav Nitka – predseda trénerskej rady VZEH Paula Sabolová-Jelínková - spisovateľka Ladislav Šuhajda - maliar, Gita Šuhajdová – šansonierka Jana Majerníková – majsterka Európy vo fitness</i>
<i>Suché</i>	<i>Ing. Zdenko Vasil' – manažér Ing. Ján Palinský –, manažér v oblasti gastronómie, ochranca prírody</i>
<i>Trnava pri Laborci</i>	<i>Prof. Viliam Gaňo - zakladateľ špeciálnej pedagogiky Martina Vančíšinová – maľovanie obrazov Eubomír Puškár – športovec – 3 boj Michal Puškár – motocyklový pretekár</i>

- Prehľad tradičných remesiel v obciach

<i>Aktivity charakteristické pre obec</i>						
<i>Brekov</i>	<i>Nacina Ves</i>	<i>Oreské Vinné</i>	<i>Pozdišovce</i>	<i>Suché</i>	<i>Staré</i>	<i>Zbudza</i>
<i>poľnohosp, pálením vápna, ovocinárstvom, vinohradníctvom</i>	<i>divadelný krúžok, folklórny súbor</i>	<i>vinohradníctvo, poľnohospo- dárstvo</i>	<i>výroba keramiky</i>	<i>divadlo, kino</i>	<i>chov oviec, pestovanie viniča, poľnohosp</i>	<i>Ochotnicke divadlo</i>
<i>Aktivity pretrvávajúce</i>						
<i>poľnohosp, vinohradníctvo</i>	<i>Divadelný krúžok-čiasťočne</i>	<i>vinohradníctvo</i>	<i>výroba keramiky</i>	<i>žiadne</i>	<i>žiadne</i>	<i>Ochotnicke divadlo</i>

Z analýzy kultúrneho diania v obciach vyplýva, že niektoré typické aktivity charakterizujúce jednotlivé obce sa postupne vytratili. Z analýzy príčin vyplýva, že tento stav je spôsobený nielen vplyvom masovej kultúry, ale aj nedostatkom organizátorov a materiálnymi podmienkami. Príklady novosformovaného folklórneho súboru Čemerňanka, detského klubu v Lesnom dokazujú záujem o zmysluplnú činnosť.

<i>Folklórne súbory alebo spolky</i>			
<i>Pozdišovce</i>	<i>Pusté Čemerné</i>	<i>Strážske</i>	<i>Zbudza</i>
<i>FS Harčare</i>	<i>Čemerňanka od r.2006</i>	<i>Strážčan</i>	<i>Sol'anka</i>

- zamestnanosť a nezamestnanosť – súčasná situácia a vývojové trendy v prepojení na vek a vzdelanie.

Z porovnania trendov miery nezamestnaných vyplýva, že vývoj počtu evidovaných mal pozitívnu trajektóriu. V období od roku 2010 sa počet EvN znižuje<sup>24</sup>. Z detailnej analýzy vyplýva, že tento pozitívny vývoj je výsledkom migrácie obyvateľov za prácou mimo región a len minimálnym vytváraním nových pracovných príležitostí doma. Na základe indikatívnych údajov sa zhoršila vnútorná štruktúra evidovaných nezamestnaných, pričom rastie podiel nezamestnaných bez vzdelania a s nižším vzdelaním. Osobitným problémom je rastúca skupina nezamestnateľných obyvateľov.

Vzhľadom k charakteru činnosti firiem v regióne je minimálny záujem o nekvalifikovaných zamestnancov a je možno predpokladať, že situácia sa nezmení ani realizáciou nových investičných aktivít smerujúcich k sofistikovaným činnostiam. Návratom kvalifikovanej pracovnej sily zo zahraničia sa konkurencia skôr zvýši.

Východiskom pre zvýšenie potenciálu evidovaných nezamestnaných je vytvoriť systém ich vzdelávania a podpory podnikania na území VSP. Osobitne pri zvyšovaní dynamiky rozvoja obcí je potrebné racionálne organizovať verejno-prospešné práce spojené s využitím ich potenciálu EvN s cieľom dosiahnuť rast ich zamestnateľnosti.

Údaje použité pri spracovaní analýzy územia a vypracovaní tejto Závaznej osnovy boli vybraté z oficiálnych údajov Štatistického úradu SR, osobitne od regionálnych pracovísk v Košiciach a Prešove, ÚPSVaR v Michalovciach a Humennom, Dotazníka o stave infraštruktúry obcí, Dotazníka o stave CR, Dotazníka o stave hospodárenia na pôde, Dotazníka o hospodárení a stave majetku obcí – všetky k 31.12.2015. Ďalej boli použité údaje z prameňov, ktoré sú uvedené v poznámkach pod čiarou.

### 3.2 SWOT analýza

V zmysle uvedeného MAS uvedie a hierarchicky usporiada zoznam potrieb vychádzajúcich zo SWOT analýzy.

Príprava SWOT analýzy územia v rámci prípravy tejto stratégie CLLD nadväzovala vykonávané vlastné SWOT analýzy od roku 1998 a ktoré boli dopĺňané v predchádzajúcich

<sup>24</sup> Zdroj: ÚPSVaR v Michalovciach a Humennom

rokoch, napr. v súvislosti s prípravou ISRÚ mikroregiónu DUŠA ako aj ďalších projektov. Osobitosťou terajšieho spracovania SWOT je, že okrem vlastných systematicky dopĺňaných databáz na ich aktualizácii sa podieľalo 14 vysokoškolákov a stredoškolákov, t.č. v evidencii nezamestnaných, ktorí na týchto prácach podieľali v rámci dobrovoľníckej činnosti - v pozícii terénnych anketárov 6 mesiacov 06-11/2015. Zozbierali dáta uvedené v 18-tich dotazníkoch.

Aktualizácia SWOT analýzy bola vykonávaná v troch hlavných štádiách. V prvom štádiu boli zhromaždené dostupné dáta a hodnotenia stavu územia VSP DUŠA. Boli využité dostupne podklady z príprav strategických dokumentov v rámci Košického a Prešovského kraja (Stratégia rozvoja vidieka, PHSR, Stratégia CR a iné, okresov Michalovce a Humenné a obcí územia MAS (PHSR, POD a pod. S veľkou zodpovednosťou boli pripravené dotazníky k aktuálnemu stavu infraštruktúry obcí, potenciálu územia pre rozvoj cestovného ruchu, ako i stav hospodárenia a majetku obcí. Boli zmapované doteraz realizované projekty a zhodnotené ich výsledky. Týmto spôsobom boli získané aktuálne údaje k 31.12.2014, ktoré boli porovnané s oficiálnymi údajmi Štatistického úradu SR. Vzhľadom na štatistickú nepresnosť boli všetky údaje podrobené následnému overeniu a bola prijatá zásada prednosti údajov kompetentných orgánov. Tieto overenia boli realizované odborníkmi spolupracujúcimi so združením DUŠA.

V druhej fáze boli sústredené a verifikované údaje predmetom diskusie odborných skupín združenia DUŠA, na čele ktorých stoja členovia výkonného orgánu MAS (SR). Osobitne a opakovane bol diskutovaný stav v poľnohospodárstve, školstve, sociálnej starostlivosti, ako i stav fungovania samosprávnych orgánov a ich komunikácia s podnikateľskými a nepodnikateľskými subjektmi a občanmi. Výstupy týchto skupín boli využité pri diskusiách spojených s tvorbou a formulovaním vízie územia MAS, ako i formulovaní stromu problémov územia MAS. Spracovaniu SWOT analýzy predchádzal zber informácií, pričom boli využité inovatívne postupy. (Vid' strany 19-21 tohto dokumentu)

Zodpovedná a otvorená diskusia, racionálne posudzovanie faktov v druhej fáze výrazne uľahčila prípravu stratégie CLLD. Zhodnotenie získaných informácií skupinou odborníkov sú premietnuté v Stratégii CLLD, a sú súčasťou tohto dokumentu. Predložený návrh priorít a stratégie predpokladajú ich realizáciu v súlade s Programom rozvoja vidieka a IROP.

Do procesu tvorby SWOT bola zapojená široká verejnosť. Príprava integrovanej stratégie bola predmetom diskusie správnej rady ako aj ostatných orgánov MAS vrátane spoločných pracovných stretnutí za účasti ďalších odborníkov. O príprave stratégie CLLD boli intenzívne

informovaní aj občania. Okrem realizovaných dotazníkov, boli pracovné materiály zverejnené na webovej stránke [www.dusa.sk](http://www.dusa.sk), uskutočnila sa informačná kampaň prostredníctvom stretnutí lokálnych partnerstiev vo všetkých obciach VSP okrem obce Krásnovce. Osobitý postup bol zvolený k oboznámeniu širokej verejnosti cez webovú stránku partnerstva DUŠA. Uskutočnilo sa napr. historicky prvé stretnutie poslancov miestnych zastupiteľstiev z obcí patriacich do VSP s cieľom ich oboznámenia s pripravenou stratégiou CLLD pre územie VSP DUŠA, čím sa vytvorili predpoklady pre jednotný výklad ďalšieho postupu pri riešení otázok miestneho rozvoja.

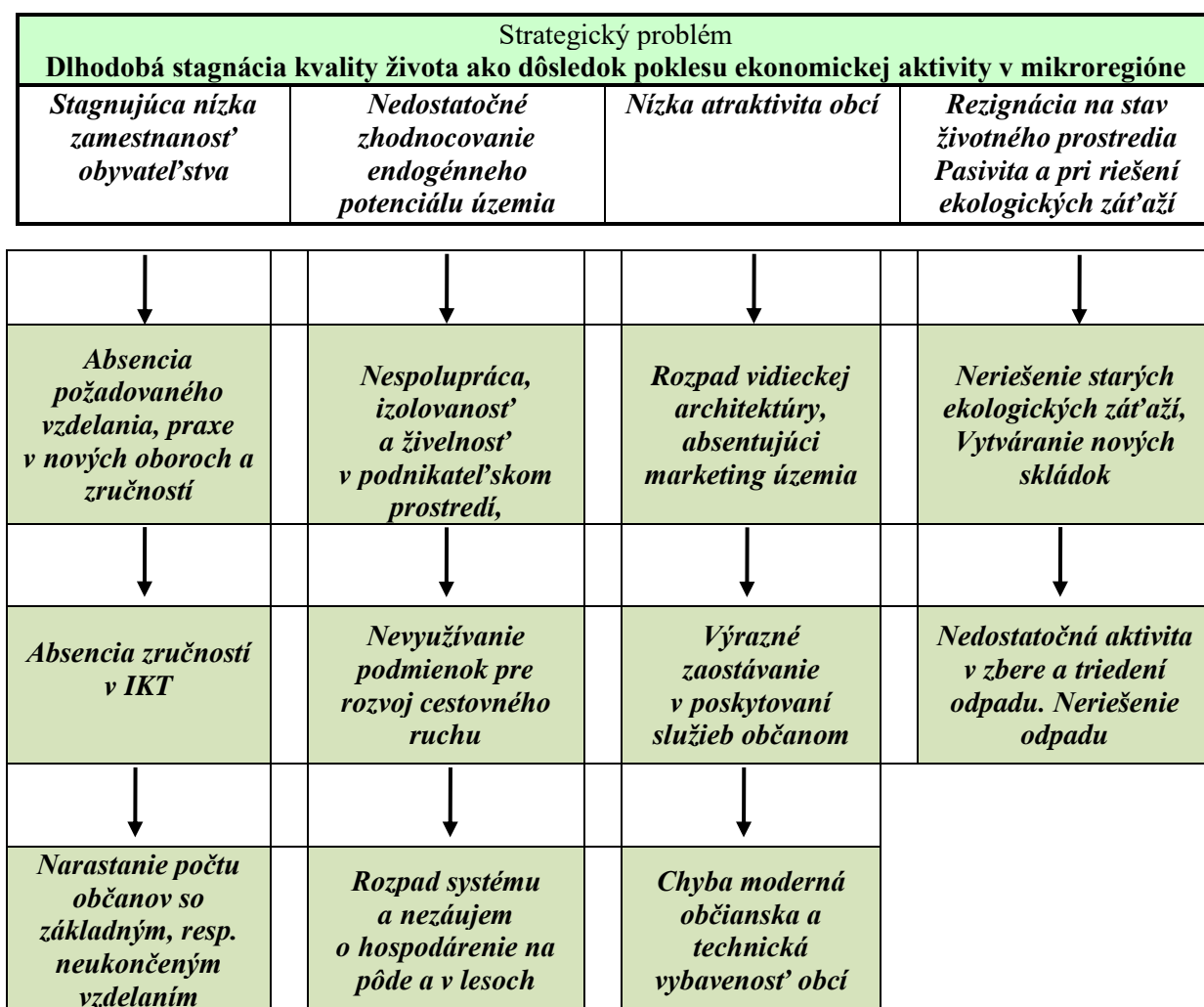
Na tvorbe SWOT analýzy rozhodujúcu úlohu plnili predovšetkým pracovné tímy partnerstva. Hlavnú zodpovednosť niesli členovia správnej rady združenia. Na rokovaníach SR na základe zhromaždených relevantných údajov, ich overenia a po diskusii s občanmi mikroregiónu boli formulované silné a slabé stránky. Rozhodujúci podiel prác na analýzach a návrhu stratégie odvieďla pracovná skupina pod vedením Mgr. Jána Frenu, predsedu MAS. Táto skupina sa opierala a konzultovala niektoré problémové otázky predovšetkým s odborníkmi spomedzi vlastných členov (Ing. arch. Martin Hakoš, Ing. Palinský – cestovný ruch, Bc. Jaroslav Jevčák – poľovníctvo), ako i s ďalšími odborníkmi aj mimo územia MAS (RNDr. Danka Kotorová – Slovenské centrum pôdnej úrodnosti, pracovisko Michalovce, Ing. Marián Zolovčík, prednosta ObŽP Michalovce, RNDr. Pristášová, Ing. Kopásek, Ing. Vidovenec, RNDr. Chovanec – pracovníci ObÚŽP, Ing. Ján Ďurovčík, CSc, - predseda Regionálneho združenia turizmu Zemplín a iní). Dotazník k stavu poľnohospodárstva realizovali Ing. Paulína v súčinnosti s RRA Šírava, členskou organizáciou MAS.

*Prehľad o uskutočnených podujatiach je uvedený v povinnej prílohe č. 5, ako i na webovej stránke – [www.dusa.sk](http://www.dusa.sk).*

## Problémová analýza a stanovenie rozvojových priorít

Analýza problémov územia je založená na poznaní skutkového stavu územia a opiera sa o vypracované odborné analýzy, zozbierané faktografické údaje ich prediskutovanie v odborných tímoch, vypracovanej SWOT analýze a diskusii. V odbornej diskusii na bola vyšpecifikovaná ako kľúčový problém **Dlhodobá stagnácia kvality života ako dôsledok poklesu ekonomickej aktivity v mikroregióne**. Za hlavný dôvod dlhodobej stagnácie kvality v mikroregióne je považovaný útlm priemyselnej výroby v Chemku Strážske a rozpad všetkých predtým prosperujúcich poľnohospodárskych podnikov v mikroregióne, čo malo nepriaznivý dopad na zamestnanosť, ale i samotné obce, ktoré svoje aktivity miestneho rozvoja opierali o tieto podniky. Doteraz tieto subjekty v mikroregióne neboli nikým a ničím nahradené. Na základe analýzy príčin daného stavu bola vypracovaná problémová analýza zhrnutá a nasledujúcom strome problémov:

Obrázok 1 Strom problémov územia MAS DUŠA, o.z.



Pri tvorbe problémovej analýzy boli využité výsledky zo všetkých 18-tich prieskumov, ktoré boli v priebehu polroka uskutočnené za pomoci 14-tich dobrovoľníkov na území VSP.

Ich prehľad je uvedený v povinnej prílohe 6. Odborná skupina pod vedením Mgr. Frenu pravidelne raz za týždeň priebežne sumarizovala výsledky zisťovaní. Tie boli 1x za mesiac súborne predkladané na posúdenie členom správnej rady VSP, osobitne na pracovných stretnutiach odborných tímov.

Už na stretnutiach k sformovaniu lokálnych partnerstiev sa dospelo k záveru, že riešenie kvality života spoločnou úlohou a preto o formuláciách problémov a ich príčin sa dospievalo dohodou.

Zapojenie verejnosti do tvorby problémovej analýzy prebiehalo súbežne s tvorbou SWOT analýzy. Navyše prostredníctvom dotazníkov bola sledovaná prioritizácia problémov v jednotlivých obciach a na základe toho bol tvorený strom problémov celého územia. Vypracovanie analýzy problémov je výsledkom práce správnej rady, rozšírenej o členov výberovej komisie a v MAS po diskusii o príčinných súvislostiach medzi identifikovanými problémami.

Na základe analýzy problémov boli vypracované priority územia MAS vrátane navrhovaných opatrení. Po ich prerokovaní a schválení na rozšírenom zasadnutí správnej rady boli zverejnené na webovej stránke [www.dusa.sk](http://www.dusa.sk) k zoznámeniu občanov.

Záverečnú redakciu problémovej analýzy vypracovala pracovná skupina pod vedením predsedu správnej rady MAS Mgr. Jána Frenu. Využila všetky zhromaždené návrhy a stanoviska z vnútorných zdrojov združenia ako i z konzultácii problémových otázok s odborníkmi z praxe ako i štátnych orgánov.

Odborníci sa na vypracovaní problémovej analýzy podieľali poskytnutím verifikovaných údajov, vydaných rozhodnutí, schválených opatrení a stratégií a ďalších koncepčných dokumentov, ktoré prispeli k príprave ISRÚ. Na základe problémovej analýzy bol vypracovaný strategický cieľ, špecifické ciele a rozvojové priority.

**Tabuľka č. 2: SWOT analýza územia VSP**

<b>Silné stránky</b>	<b>Slabé stránky</b>
<p>Miestny ekonomický rozvoj</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Kompaktnosť územia MAS</li> <li>✓ Vhodné podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva a vinárstva</li> <li>✓ Záujem obyvateľstva o včelárstvo a včelárske produkty</li> <li>✓ Existencia príkladu výsledkov fungujúceho LP v miestnom rozvoji</li> <li>✓ Vybudované turisticko-rekreačné stredisko s jeho multiplikačnými efektami</li> <li>✓ Existencia príkladov spolupráce subjektov VSP pri podnikateľských aktivitách a odborná spolupráca</li> <li>✓ Realizovaný projekt ENPI: Rast potenciálu žien – nástroj zmeny</li> <li>✓ Existencia osobnosti ochotných budovať partnerstvá a MAS</li> <li>✓ Existencia fungujúceho verejno-súkromného partnerstva MAS DUŠA s rastúcou autoritou a dôverou aktérov schopným koordinovať miestny ekonomický rozvoj</li> <li>✓ Vysoká potreba a motivácia aktérov riešiť spoločné problémy</li> <li>✓ Existencia centrálného informačného zdroja MAS - webová stránka</li> <li>✓ Vybudované základné informačné kanály k obyvateľom územia</li> <li>✓ Elektronická komunikácia medzi členmi MAS, zriadené fórum členov MAS na vlastnej webovej stránke</li> <li>✓ Existencia prvých príkladov projektov koordinovaného postupu</li> <li>✓ Akceptácia pravidiel a princípov fungovania MAS</li> <li>✓ Podporený projekt „POĎME SPOLU – k úžitku nám i prírode“</li> <li>✓ Štruktúra členov MAS ochotná spolupracovať</li> <li>✓ Integritnosť územia na priemyselny komplex v Strážskom</li> <li>✓ Existencia nerastných surovín (kamenná soľ, zeolit, keramické íly a kameň)</li> <li>✓ Pripravované a realizované investície vytvárajúce pracovné príležitosti</li> </ul> <p>Atraktívnosť a vybavenosť územia</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Splynofikované celé územie</li> </ul>	<p>Miestny ekonomický rozvoj</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Nedostatok zručnosti členov lokálnych partnerstiev pre efektívnu spoluprácu</li> <li>✓ Absencia akčných prístupov a koordinovaných prístupov k riešeniu dlhodobých problémov</li> <li>✓ Nedostatočné zručnosti členov MAS a obyvateľstva využívať moderné IKT</li> <li>✓ Nedostatočná pripojenosť k internetu.</li> <li>✓ Absencia marketingovej stratégie regiónu,</li> <li>✓ Cestná preťaženosť na úseku Pozdišovce – Michalovce a Michalovce – Nacina Ves – Strážske - Brekov</li> <li>✓ Nízke využívanie osobnej železničnej dopravy, kritický stav vlakových zastávok</li> <li>✓ Nedostatočné možnosti kompostovania na území</li> <li>✓ Nízka efektívnosť využívania pôdneho fondu</li> <li>✓ Nízka odborná zdatnosť stavebných kapacít</li> <li>✓ Rozdrobenosť vlastníckych podielov pôdy</li> <li>✓ Nízka zamestnanosť v poľnohospodárstve</li> <li>✓ Neprehľadný stav hospodárenia v lesoch</li> <li>✓ Absencia náhradného prívodu vody do obcí zásobovaných zo Stariny</li> </ul> <p>Životné prostredie</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Existencia starých ekologických záťaží, po skládkach TKO, nebezpečného odpadu „Pláne“, skladoch chemických látok, hnojiskách a olejovom hospodárstve</li> <li>✓ Skladovanie PCB látok v Chemku</li> <li>✓ Znečistenie vodných tokov (PCB a inými látkami)</li> <li>✓ Existencia 4 prevádzkovateľov stredných a veľkých zdrojov znečistenia ovzdušia</li> <li>✓ Úroveň likvidácie exkrementov z veľkoošipárne Pláne</li> <li>✓ 8 % obyvateľstva nepripojených na verejný vodovod</li> <li>✓ Zaostávanie v odkanalizovaní 8 obcí</li> </ul> <p>Atraktívnosť a vybavenosť územia</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Príťažlivosť prírodnej scenérie územia MAS</li> <li>✓ Geografická poloha územia , medzi tromi inovačnými pólmi rastu; Michalovce, Humenné a Vranov n/T</li> <li>✓ Bezprostredný dotyk územia s druhým najvýznamnejším rekreačným priestorom v celoslovenskom a medzinárodnom význame - Zemplínska šírava,</li> <li>✓ Prírodné rezervácie a chránené územia</li> <li>✓ Existencia prírodných a historických atrakcií</li> <li>✓ Vzdialenosť územia Ukrajiny, Poľska a Maďarska</li> <li>✓ Územím prechádza medzinárodný cestný ťah na Ukrajinu</li> <li>✓ Poľnohospodárska pôda - prvovýroba s následným spracovaním,</li> <li>✓ Bonita pôdy a jej vhodnosť pre pestovanie ovocia</li> <li>✓ Úroveň chovu včiel a ich vplyv na efektívnosť pestovania poľnohospodárskych plodín</li> <li>✓ Záujem o ekologické pestovanie poľnohospodárskych plodín</li> <li>✓ Vypracované ROP (okrem Laškoviec a Šamudoviec</li> <li>✓ Investície do rekonštrukcie domov a bytov</li> <li>✓ Obyvanosť rodinných domov, záujem o neobývané domy</li> </ul> <p><i>Vzdelávanie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Kapacita škôl</li> <li>✓ Kapacita sociálnych zariadení pre deti, mládež a dospelých</li> <li>✓ Podiel odborníkov, špeciálne na chemickú výrobu</li> </ul> <p><i>Verejná správa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Podporený projekt: Vyššou kvalitou verejnej správy k vyššej kvalite života</li> <li>✓ Úverová zaťaženosť obcí nízka</li> <li>✓ Zhromaždené dáta potrebné k spracovaniu PRO</li> <li>✓ Vysoký stupeň pripravenosti pre prípravu PRO</li> <li>✓ územia ZOD, resp. skupín obcí</li> <li>✓ Stav ciest I. a III. triedy</li> <li>✓ Dostupnosť letísk v Košiciach a Užhorode</li> </ul> <p><b>Príležitosti</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Pasivita vo využívaní prírodných a geografických daností pre rozvoj CR, ich nedostupnosť</li> <li>✓ Živelnosť v podnikateľskom prostredí v obciach</li> <li>✓ Zlý stav miestnych komunikácií</li> <li>✓ Nedostatok finančných prostriedkov na rekonštrukciu kultúrnych pamiatok</li> <li>✓ Zaostávanie v organizovaní cestovného ruchu a agroturistiky</li> <li>✓ Absencia siete stravovacích zariadení</li> <li>✓ Zapojenie osobnosti územia do jeho propagácie, nevyužívanie miestnych tradícií</li> <li>✓ Neriešenie lokalizácie a koncentrácie spoločensky neprispôsobivých občanov</li> </ul> <p><i>Vzdelávanie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Nedostatočná technická a personálna vybavenosť škôl</li> <li>✓ Vysoký podiel obyvateľov so základným vzdelaním, osobitne žien</li> <li>✓ Nízka úroveň právneho vedomia a ekologického správania občanov</li> </ul> <p><i>Verejná správa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Rast počtu obyvateľov rómskych osád</li> <li>✓ Nízky podiel investícií na celkových výdajoch obcí</li> <li>✓ Nízka úroveň manažérskych zručností a kompetencií,</li> <li>✓ Nedostatočné využívanie a vybavenosť obecných úradov IKT</li> <li>✓ Nepripravenosť OcÚ na poskytovanie moderných služieb občanom a ostatným subjektom</li> </ul> <p><b>Ohrozenia</b></p>



<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Podpora rozvoja mikroregiónov zo strany EÚ i štátu</li> <li>✓ Rozhodnutie EÚ o znížení priamych platieb poľnohospodárom a presunutie objemu prostriedkov na rozvoj vidieka</li> <li>✓ Využitie nástrojov podpory integrovaného rozvoja územných celkov zo strany EÚ, SR a VÚC</li> <li>✓ Nová vládna legislatíva podporujúca „predaj z dvora“</li> <li>✓ Podpora aktívnych verejno-súkromných partnerstiev zo strany štátu, rozšírené možnosti získavania pozitívnych skúsenosti v rámci Slovenska i zo zahraničia</li> <li>✓ Zaradenie územia medzi regióny s potenciálom stať sa vyspelými</li> <li>✓ Všetky obce zaradené do záujmového územia inovačných pólov rastu</li> <li>✓ Podpora územia v dokumentoch Košického a Prešovského samosprávneho kraja</li> <li>✓ Cez územie je trasovaná diaľnica D1 a lokalizovaný diaľničný privádzač</li> <li>✓ Výstavba malého letiska v Starom</li> <li>✓ Výstavba štvorprúdovej cestnej komunikácie Michalovce – Strážske – Brekov – Humenné s obchvatom obcí Petrovce n/L, Nacina Ves, Vola, centra mesta Strážske a Brekova</li> <li>✓ Vybudovanie cestného spojenia medzi obcami Suché a Pozdišovce</li> <li>✓ Elektrifikácia a modernizácia zariadení železničnej trate na úseku Bánovce nad Ondavou – Humenné</li> <li>✓ Záujem investorov o realizáciu investícií na území</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Odkladanie riešenia starých environmentálnych záťaží územia.</li> <li>✓ Neposkytnutie pomoci regiónu pri riešení starých ekologických záťaží –vyžadovanie a kontrola plnenia štátom</li> <li>✓ Benevolentný prístup štátnych orgánov pri povoľovaní investícií zhoršujúcich stav životného prostredia územia</li> <li>✓ Upevňovanie zlého imidžu územia v okolí Strážskeho</li> <li>✓ Dlhodobé neriešenie likvidácie skladovaných PCB látok</li> <li>✓ Neracionálne uplatňovanie vlastníckeho práva a obmedzovanie aktivít hospodárenia na pôde</li> <li>✓ Rastúca konkurencia na trhu práce</li> <li>✓ Oddialenie vstupu investorov do realizácie projektu ťažby kamennej soli v Zbudzi</li> <li>✓ Rozhodnutia správnych orgánov o povolení výstavby, resp. rozšírenie skládky nebezpečných tuhých a kvapalných odpadov</li> <li>✓ Politický a ekonomický vplyv priemyselnej loby, ako odporcu zákonov pre dôslednú environmentálnu ochranu</li> </ul>
---	--

### 3.3 Identifikácia potrieb

V rámci prípravy stratégie boli identifikované potreby prostredníctvom troch konkrétnych cieľových skupín. Každý z nich prostredníctvom dotazníkov boli položené štyri základné otázky:

1. Čo považujete za najväčšie problémy vo Vašej obci a v mikroregióne?
2. Čo je najviac potrebné pre vás a vašu obec?
3. Čo sú najväčšie prekážky pre sociálno-ekonomický a spoločenský rozvoj obce a mikroregiónu?
4. Aké projekty pre zvýšenie kvality života vo vašej obci by sa mali realizovať?

Navyše k týmto štyrom otázkam bola položená aj piata otázka:

5. Ako by sa mala MAS DUŠA podieľať na činnosti a rozvoji obce a mikroregiónu?

Zmyslom takto zostavených otázok pre tri cieľové skupiny bolo získať multiplikačné efekty zisťovaní v rovnakom čase, na konkrétnom území, v konkrétnej komunite Zámerom bolo:

- a) zistiť názory troch cieľových skupín na problémy, potreby, najväčšie prekážky a návrhy riešení ďalšieho rozvoja obcí
- b) porovnať, v čom sa výsledky zistení zhodujú
- c) zistiť či poslanci miestnych zastupiteľstiev poznajú potreby obyvateľov obcí, resp. ďalších miestnych aktérov (pre ich rozhodovacie oprávnenie nevyhnutný predpoklad)
- d) vytvoriť predpoklad pre participáciu cieľových skupín pre prípravu strategických rozvojových dokumentov obcí - PHRSR (PRO), mikroregiónu (Stratégia CLLD)
- e) získať názory občanov, organov samosprávy, podnikateľských subjektov, občianskych združení, záujmových organizácií a spolkov a nakoniec aj občanov obcí na úlohy a postavenie združenia DUŠA v rámci regiónu

Odpovede na uvedené otázky, resp. ich prienik sa stali východiskom pre určenie strategického rámca, implementácie a akčného plánu tejto stratégie, V súlade s týmito zisteniami bola sformovaná vízia, strategický cieľ, priority a ich ciele ako i opatrenia navrhnuté v tomto dokumente.

Do hľadania odpovedí boli zapojení všetci, hlavne občania – domácnosti, poslanci miestnych zastupiteľstiev a ďalší miestni aktéri.

Do každej domácnosti na území VSP bol doručený dotazník, prostredníctvom ktorého mohli respondenti vyjadriť, ktorý z problémov v ich obci ho najviac vyrušuje. Distribúcia dotazníkov do domácnosti bola cielená. Distribúciu dotazníkov predchádzal prieskum obývaných domov a do nich boli nasmerované dotazníky. Určenie do domácnosti vyplývalo zo zámeru zapojiť do zisťovania celé rodiny a rozvinúť tak diskusiu v čo najširšom rámci. Možno konštatovať, že sa to aj podarilo.

Zhrnutie odpovedí na uvedené otázky (pre porovnanie cieľové skupiny s identickými otázkami)

**Čo je najviac potrebné pre obyvateľov obce v rámci mikroregiónu  
(v pôsobnosti MAS DUŠA)?**

SUBJEKTY NEVEREJNEHO SEKTORA		POSLANCI ZASTUPITELSTIEV	
Tvorba nových pracovných miest.	87,50%	Tvorba nových pracovných miest.	67,71%
Podpora rozvoj miestneho podnikania	68,75%	Budovanie a rozvoj siete trás pre pešiu turistiku a cykloturistiku (chodníky, cyklotrasy)	36,57%
Budovanie a rozvoj siete trás pre pešiu turistiku a cykloturistiku (chodníky, cyklotrasy)	50,00%	Podpora rozvoj miestneho podnikania	34,33%
Investície do infraštruktúry ciest, osvetlenia, chodníkov, parkovísk a pod.	50,00%	Ochrana životného prostredia a prírodných zdrojov	33,58%
Ochrana životného prostredia a prírodných zdrojov	50,00%	Investície do infraštruktúry ciest, osvetlenia, chodníkov, parkovísk a pod.	28,36%
Zlepšenie estetiky verejných miest	43,75%	Výstavba a modernizácia športovej základne	27,61%
Zvyšovanie spôsobilosti obyvateľov v oblasti finančnej gramotnosti	37,50%	Výstavba a modernizácia infraštruktúry pre turistiku a rekreáciu	25,37%
Rozvoj kultúrnej a sociálnej infraštruktúry	31,25%	Zlepšenie estetiky verejných miest	24,63%
Výstavba a modernizácia infraštruktúry pre turistiku a rekreáciu	31,25%	Podpora uchovávanía miestnych tradícií, miestneho folklóru, lokálnych umelcov a tvorcov	20,90%
Podpora uchovávanía miestnych tradícií, miestneho folklóru, lokálnych umelcov a tvorcov	31,25%	Organizácia kultúrnych podujatí	18,66%
Podpora domácej produkcie ovocia a zeleniny	25,00%	Rozvoj kultúrnej a sociálnej infraštruktúry	17,16%
Výstavba a modernizácia športovej základne	25,00%	Podpora domácej produkcie ovocia a zeleniny	16,42%
Podpora rozvoja zariadení a služieb cestovného ruchu a agro-eko-turistiky	25,00%	Organizácia športových a rekreačných aktivít	14,18%
Organizácia kultúrnych podujatí	25,00%	Podpora chovu domácich zvierat	12,69%
Organizácia športových a rekreačných aktivít	25,00%	Oprava, reštaurovanie, propagácia pamiatok a prehliadkových miestnosti	12,69%
Podpora miestnych spracovateľských činností, ich inovatívnosť	18,75%	Zvyšovanie spôsobilosti obyvateľov v oblasti finančnej gramotnosti	10,45%
Rozvoj infraštruktúry pre využívanie obnoviteľných zdrojov energie	18,75%	Podpora rozvoja zariadení a služieb cestovného ruchu a agro-eko-turistiky	10,45%
Podpora chovu domácich zvierat	12,50%	Propagácia a vydávanie propagačno-informačných materiálov o území	7,46%
Podpora lokálnych produktov, vytvorenie lokálnej značky	6,25%	Rozvoj infraštruktúry pre využívanie obnoviteľných zdrojov energie	7,46%

**Čo sú najväčšie prekážky pre hospodársky rozvoj obcí  
(na území MAS DUŠA)?**

SUBJEKTY NEVEREJNEHO SEKTORA	POSLANCI ZASTUPITELSTIEV
------------------------------	--------------------------

Nedostatok pracovných miest na miestnom trhu práce.	81,25%	Nízka úroveň miezd v regióne.	75,00%
Nízka úroveň miezd v regióne.	75,00%	Nedostatok pracovných miest na miestnom trhu práce.	71,88%
Nízka kúpyschopnosť obyvateľstva v regióne.	68,75%	Pracovná migrácia do zahraničia.	55,21%
Vysoký podiel mladých ľudí medzi nezamestnanými.	62,50%	Veľký počet osôb, ktoré poberajú sociálnu pomoc.	51,04%
Nedostatočne rozvinutý sektor malých a stredných podnikov.	62,50%	Vysoký podiel mladých ľudí medzi nezamestnanými.	50,00%
Strach z vlastného podnikania. Nepripravenosť, obavy z podnikateľských rizík.	56,25%	Nízka kúpyschopnosť obyvateľstva v regióne.	50,00%
Veľký počet osôb, ktoré poberajú sociálnu pomoc.	50,00%	Strach z vlastného podnikania. Nepripravenosť, obavy z podnikateľských rizík.	41,67%
Pracovná migrácia do mestských centier.	37,50%	Nedostatočne rozvinutý sektor malých a stredných podnikov.	39,58%
Nízka ziskovosť poľnohospodárskych fariem a značná vlastnícka rozdrobenosť pôdy.	37,50%	Pracovná migrácia do mestských centier.	37,50%
Nedostatočne rozvinutá infraštruktúra dopravy, cestných komunikácií alebo zlý stav ciest.	31,25%	Nízka informovanosť obyvateľov o výhodách vyplývajúcich z poskytovania služieb cestovného ruchu a agroturistiky.	29,17%
Nedostatočná informovanosť a propagácia vlastnej domácej produkcie a služieb.	31,25%	Zvýšenie znečisťovania životného prostredia	28,13%
Pracovná migrácia do zahraničia.	25,00%	Nedostatočne rozvinutá infraštruktúra dopravy, cestných komunikácií alebo zlý stav ciest.	27,08%
Obmedzené možnosti zvyšovania odbornej kvalifikácie.	25,00%	Neefektívne hospodárenie v lesoch, rozdrobenosť ich vlastníctva.	25,00%
Absencia, resp. malý počet podnikateľských subjektov v oblasti agroturistiky.	25,00%	Absencia, resp. malý počet podnikateľských subjektov v oblasti agroturistiky.	21,88%
Nízky stupeň využívania obnoviteľných zdrojov energie.	25,00%	Nízka ziskovosť poľnohospodárskych fariem a značná vlastnícka rozdrobenosť pôdy.	20,83%
Zvýšenie znečisťovania životného prostredia	25,00%	Absencia spracovateľských a potravinárskych podnikov.	17,71%
Absencia spracovateľských a potravinárskych podnikov.	18,75%	Nedostatočná informovanosť a propagácia vlastnej domácej produkcie a služieb.	16,67%
Nie je plne rozvinutá technická infraštruktúra obcí (vody, plynu, elektriny, odpadových vôd).	18,75%	Obmedzené možnosti zvyšovania odbornej kvalifikácie.	15,63%
Zlý technický stav objektov verejného záujmu.	18,75%	Nízky stupeň využívania obnoviteľných zdrojov energie.	15,63%

<b>Čo sú najväčšie prekážky pre hospodársky rozvoj obcí (na území MAS DUŠA)?</b>			
<b>SUBJEKTY NEVEREJNEHO SEKTORA</b>		<b>POSLANCI ZASTUPITELSTIEV</b>	
Nedostatok pracovných miest na miestnom trhu práce.	81,25%	Nízka úroveň miezd v regióne.	75,00%
Nízka úroveň miezd v regióne.	75,00%	Nedostatok pracovných miest na miestnom trhu práce.	71,88%
Nízka kúpyschopnosť obyvateľstva v regióne.	68,75%	Pracovná migrácia do zahraničia.	55,21%
Vysoký podiel mladých ľudí medzi nezamestnanými.	62,50%	Veľký počet osôb, ktoré poberajú sociálnu pomoc.	51,04%
Nedostatočne rozvinutý sektor malých a stredných podnikov.	62,50%	Vysoký podiel mladých ľudí medzi nezamestnanými.	50,00%
Strach z vlastného podnikania. Nepripravenosť, obavy z podnikateľských rizík.	56,25%	Nízka kúpyschopnosť obyvateľstva v regióne.	50,00%
Veľký počet osôb, ktoré poberajú sociálnu pomoc.	50,00%	Strach z vlastného podnikania. Nepripravenosť, obavy z podnikateľských rizík.	41,67%
Pracovná migrácia do mestských centier.	37,50%	Nedostatočne rozvinutý sektor malých a stredných podnikov.	39,58%
Nízka ziskovosť poľnohospodárskych fariem a značná vlastnícka rozdrobenosť pôdy.	37,50%	Pracovná migrácia do mestských centier.	37,50%
Nedostatočne rozvinutá infraštruktúra dopravy, cestných komunikácií alebo zlý stav ciest.	31,25%	Nízka informovanosť obyvateľov o výhodách vyplývajúcej z poskytovania služieb cestovného ruchu a agroturistiky.	29,17%
Nedostatočná informovanosť a propagácia vlastnej domácej produkcie a služieb.	31,25%	Zvýšenie znečisťovania životného prostredia	28,13%
Pracovná migrácia do zahraničia.	25,00%	Nedostatočne rozvinutá infraštruktúra dopravy, cestných komunikácií alebo zlý stav ciest.	27,08%
Obmedzené možnosti zvyšovania odbornej kvalifikácie.	25,00%	Neefektívne hospodárenie v lesoch, rozdrobenosť ich vlastníctva.	25,00%
Absencia, resp. malý počet podnikateľských subjektov v oblasti agroturistiky.	25,00%	Absencia, resp. malý počet podnikateľských subjektov v oblasti agroturistiky.	21,88%
Nízky stupeň využívania obnoviteľných zdrojov energie.	25,00%	Nízka ziskovosť poľnohospodárskych fariem a značná vlastnícka rozdrobenosť pôdy.	20,83%
Zvýšenie znečisťovania životného prostredia	25,00%	Absencia spracovateľských a potravinárskych podnikov.	17,71%
Absencia spracovateľských a potravinárskych podnikov.	18,75%	Nedostatočná informovanosť a propagácia vlastnej domácej produkcie a služieb.	16,67%
Nie je plne rozvinutá technická infraštruktúra obcí (vody, plynu, elektriny, odpadových vôd).	18,75%	Obmedzené možnosti zvyšovania odbornej kvalifikácie.	15,63%
Zlý technický stav objektov verejného záujmu.	18,75%	Nízky stupeň využívania obnoviteľných zdrojov energie.	15,63%



<i>Aké projekty pre zvýšenie kvality života sú potrebné?</i>			
SUBJEKTY NEVEREJNEHO SEKTORA		POSLANCI ZASTUPITELSTIEV	
Rozvoj miestnej infraštruktúry (zeleň, parky a centrá obcí, chodníky, lavičky, koše, atď.)	86,34%	Rozvoj miestnej infraštruktúry (zeleň, parky a centrá obcí, chodníky, lavičky, koše, atď.)	73,96%
Podpora technickej infraštruktúry a verejných služieb (napr. kultúrne domy)	68,20%	Šport, rekreácia, voľný čas pre dospelých (ihriská, posilňovne, iné)	68,75%
Organizovanie spoločenských podujatí a infraštruktúry kultúrnych zariadení (technické prostriedky, atď.)	65,02%	Ihriská pre deti	67,71%
Miesta stretávania (výstavba alebo rekonštrukcia a vybavenie miestností, spoločenské kluby, atď.)	60,95%	Miesta stretávania (výstavba alebo rekonštrukcia a vybavenie miestností, spoločenské kluby, atď.)	59,38%
Šport, rekreácia, voľný čas pre dospelých (ihriská, posilňovne, iné)	43,40%	Rekonštrukcia historických budov, múzeí, kostolov, kaplniek, cintorínov, pamätných miest, atď.	48,96%
Ihriská pre deti	28,35%	Organizovanie spoločenských podujatí a infraštruktúry kultúrnych zariadení (technické prostriedky, atď.)	43,75%
Vzdelávanie občanov, napr. tréningy, workshopy	26,23%	Podpora technickej infraštruktúry a verejných služieb (napr. kultúrne domy)	39,58%
Rekonštrukcia historických budov, múzeí, kostolov, kaplniek, cintorínov, pamätných miest, atď.	26,42%	Podpora infraštruktúry cestovného ruchu a agroturistiky	35,42%
Podpora infraštruktúry cestovného ruchu a agroturistiky	26,90%	Značky a miestne vytvorenie produktu, propagácia	26,04%
Oblasť podpory (publikácie, letáky, inovatívnych nástrojov na propagáciu, veľtrhy)	15,42%	Oblasť podpory (publikácie, letáky, inovatívnych nástrojov na propagáciu, veľtrhy)	17,71%
Značky a miestne vytvorenie produktu, propagácia	4,54%	Vzdelávanie občanov, napr. tréningy, workshopy	16,67%
Iné podniky.	0 %	Iné podniky.	5,21%

<i>Ako by sa miestna akčná skupina DUŠA mala zúčastniť na činnosti a rozvoji obce/mesta?</i>			
SUBJEKTY NEVEREJNEHO SEKTORA		POSLANCI ZASTUPITELSTIEV	
Koordinovať integrovaný rozvoj obcí v rámci mikroregiónu.	56,25%	Organizovať kultúrne a športové podujatia.	52,08%
Vzdelávať a poskytovať poradenstvo pre neformálne združenia a organizácie a podnikateľov.	50,00%	Koordinovať ekonomický rozvoj v rámci mikroregiónu.	51,04%
Iniciovať aktivity na vytvorenie miestnych lokálnych partnerstiev, sietí.	37,50%	Koordinovať integrovaný rozvoj obcí v rámci mikroregiónu.	39,58%
Koordinovať ekonomický rozvoj v rámci mikroregiónu.	25,00%	Vzdelávať a poskytovať poradenstvo pre neformálne združenia a organizácie a podnikateľov.	30,21%

Organizovať kultúrne a športové podujatia.	12,50%	Iniciovať aktivity na vytvorenie miestnych lokálnych partnerstiev, sietí.	28,13%
Konať v prospech skupín ohrozených vylúčením.	6,25%	Angažovať sa v oblasti propagácie, publikovania.	20,83%
Angažovať sa v oblasti propagácie, publikovania.	0,00%	Konať v prospech skupín ohrozených vylúčením.	8,33%

#### **Problémy obce do 500 obyvateľov**

<b>Obec Suché</b>	1. voľba	Priorita
Nevyhovujúci stav kultúrneho domu (chýbajúce technické a sociálne vybavenie)	84,21%	44,74%
Chýbajúca sála na organizovanie rôznych rodinných osláv a podujatí	71,05%	39,47%
Neorganizovanie kultúrnych a spoločenských podujatí v obci (Deň obce, vianočných podujatí)	63,16%	44,74%
Neorganizovanie verejných zhromaždení obecným zastupiteľstvom	50,00%	31,58%
V obci chýba klub mladých	44,74%	10,53%

<b>Obec Pusté Čemerné</b>	1. voľba	Priorita
Chýba kanalizácia v obci	47,73%	40,91%
Chýbajú chodníky v obci	46,59%	27,27%
V obci chýba multifunkčné ihrisko a detské ihrisko	46,59%	28,41%
Chýba centrálny park v strede obce	45,45%	12,50%
V obci chýba oddychová zóna, kultúrno-športový areál	45,45%	35,23%

#### **Problémy obcí nad 500 obyvateľov**

<b>Obec Laškovce</b>	1. voľba	Priorita
Malo autobusových a vlakových spojov ,hlavne cez víkendy a vo večerných hodinách	68,75%	47,92%
Chýbajú chodníky v obci	54,17%	37,50%
Rušenie nočného klľudu voľne sa pohybujúcimi psami v obci	52,08%	22,92%
Nedostatočné osvetlenie obce vo večerných hodinách	52,08%	22,92%
Čierne skládky (za cintorinom, na ceste medzi Pozdišovcami a Laškovcami, na vlakovej zastávke)	47,92%	16,67%

<b>Obec Šamudovce</b>	1. voľba	Priorita
Chýbajúce chodníky v obci	95,56%	75,56%
V obci je len jeden malý obchod s potravinami - nepokrýva potreby všetkých občanov – pre niektorých (najmä starších občanov) je dosť ďaleko	71,11%	55,56%
Rušenie nočného klľudu	68,89%	44,44%
Čierne skládky	57,78%	33,33%
Zlý technický stav kultúrneho domu	53,33%	33,33%



<b>Problémy obcí nad 1000 obyvateľov</b>		
<b>Obec Nacina Ves</b>	1.voľba	Priorita
Nerealizácia projektu odkanalizovania obce vrátane ČOV	62,80%	54,88%
Na železničnom priecestí chýbajú rampy a svetelná signalizácia	55,49%	32,93%
Chýbajúce detské ihrisko	43,29%	24,39%
Nevybudovaná telocvična pri ZŠ	42,68%	29,27%
V obci chýba klub mladých	35,37%	15,85%

<b>Obec Pozdišovce</b>	1.voľba	Priorita
V obci sa nachádzajú čierne skládky	68,89%	37,78%
Chýbajúca kanalizácia v miestnej časti Vislok	48,89%	40,00%
Neupravené rigoly, nespevnené odtoky, znečistený vodný tok Lipovec a Duša,	48,89%	13,33%
V obci chýba zberný dvor na EKO odpad a kompostovisko	44,44%	22,22%
Vypúšťanie obsahu žump do jarkov v obecnej časti Vislok	35,56%	15,56%

Odborný tím tak mohol:

- a) konfrontovať postoje občanov v jednotlivých obciach s postojmi poslancov a konfrontovať ich názormi a postojmi ďalších miestnych aktérov;
- b) spomedzi rozmanitých problémov a potrieb identifikovať prioritné;
- c) urobiť zoradiť potreby na základe preferencií odpovedí jednotlivých respondentov a podľa cieľových skupín;
- d) posúdiť či identifikované prioritne problémy zistené v dotazníkoch sú jasne previazané s identifikovanými potrebami uvedenými v analýze, čo poslúžilo pre zostavenie silnej logiky intervencie a na zabezpečenie rozvoja vybraných priorit v zostavenej stratégii CLLD a na stanovenie očakávaných výsledkov.

Odborný tím pri identifikácii potrieb zbral do úvahy:

- a) prioritne potreby - podľa percentuálnej výšky v zozname jednotlivých potrieb;
- b) odôvodnené názory miestnych zainteresovaných strán;
- c) reálne predpoklady naplnenia prioritných potrieb na základe dostupných zdrojov v novom programovacom období

Tieto zistenia a závery boli premietnuté do strategického dokumentu pre nasledujúce obdobie.

## 4. Strategický rámec

Stratégia CLLD MAS DUŠA rieši kľúčový problém územia - dlhodobú stagnáciu kvality života ako dôsledok poklesu ekonomickej aktivity v mikroregióne. Reaguje na klesajúcu zamestnateľnosť obyvateľstva, nedostatočné zhodnocovanie endogénneho potenciálu územia, nízku atraktivitu územia, rezignáciu na stav životného prostredia a pasivitu pri riešení ekologických záťaží.

### 4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa

Na základe auditu zdrojov a dotazníkov vykonaného v obciach na území VSP DUŠA, na základe vízií jednotlivých obcí, vyjadrení a pripomienok obyvateľov, na základe danosti a podmienok územia bola sformulovaná krátkodobá a dlhodobá vízia rozvoja územia MAS DUŠA.

Očakávaný stav v roku 2020:

**„Atraktívne, zdravé, ekonomicky silné, efektívne spravované územie s rastúcou kvalitou života - spájajúce centrá Dolného a Horného Zemplína.“**

Táto krátkodobá vízia je v súlade s dlhodobou víziou, ktorá znie:

„Píše sa rok 2020.

Média šíria pozitívne príklady výsledkov nezištnej a zmyslupnej spolupráce občanov, verejnej správy, podnikateľských subjektov, združení a spolkov v mikroregióne Duša, kde nachádzajú svoje uplatnenie aktívni, vzdelaní a jazykovo vybavení ľudia. Zmeny v štruktúre podnikateľských aktivít, podiel sofistikovaných činností spolu s rastom efektívnosti fungujúcich partnerstiev vytvárajú dopyt po kvalitných ľudských zdrojoch.

**Princíp partnerstva** je tmelom verejného i osobného života väčšiny obyvateľov a organizácií. Informovanosť, konštruktívna diskusia, fungujúci systém vzdelávania, efektívne využívanie ekonomického a prírodného potenciálu územia, úroveň jeho konkurencieschopnosti, vysoká životná úroveň obyvateľstva sú motorom ich odhodlania trvalo posilňovať **fungujúce partnerstvá** na celom jeho území. Rastúca kvalita, stabilita vzťahov a flexibilita lokálnych partnerstiev rastie a prerástla hranice mikroregiónu.

**Kvalita životného prostredia**, vody a ovzdušia je neporovnateľná s koncom minulého storočia. Ako memento zostali len malé stopy starých ekologických záťaží. Vzťah k prírode a odhodlanie ďalej zlepšovať životné prostredie je príznačný pre konanie obyvateľov a subjekty. Významný je nárast návštevníkov územia a ponuky prírodných,

historických a kultúrnych atrakcií a aktivít, počet cyklotrás, chodníkov a služieb vidieckeho turizmu.

**Moderná dopravná infraštruktúra** priblížila obce, Zemplínsku šíravu, Domašu i Vtáčie údolie Ptičie. Sprístupňuje kultúrno-historické a prírodné krásy územia, podporuje vidiecky turizmus a zároveň zodpovedá potrebám ekonomického rozvoja územia. Južné oblasti so severom spája elektrifikovaná železničná trať so súbežnou štvorprúdovou cestnou komunikáciou. Občania plne využívajú priblíženie diaľničného spojenia s Bratislavou. Dostupnosť hraníc s Ukrajinou Maďarskom a Poľskom sa skrátila na pol hodiny.

**Rastúcu kvalitu života** v regióne sprevádza rast počtu obyvateľov mikroregiónu, najmä zvyšujúci sa podiel mladých ľudí s vysokoškolským a stredoškolským vzdelaním.“

Implementáciou Integrovannej stratégie rozvoja územia v pôsobnosti MAS DUŠA sa dosiahne strategický cieľ, čím sa naplní krátkodobá vízia.

### **Strategický cieľ**

Miestny ekonomický rozvoj a zamestnanosť, rast dynamiky obnovy obcí a kvalita životného prostredia sú piliere k dosiahnutiu strategického cieľa:

**„Každoročne dosahovať zlepšovanie kvality života miestnych komunít a v celom mikroregióne, zvýšiť jeho konkurencieschopnosť prostredníctvom rastu aktivity lokálnych partnerstiev a participácie občanov tak, aby hodnotenie úrovne rozvoja obcí a kvality života sa do roku 2023 zvýšilo minimálne o 13 %.“**

Do roku 2020 zvýšiť úroveň kvality života, osobitne stavu životného prostredia územia v pôsobnosti MAS DUŠA prostredníctvom cielených aktivít podnikov, miestnych samospráv a lokálnych skupín zameraných na maximalizáciu zhodnocovania jeho endogénnych zdrojov.

Strategický cieľ je nielen odrazom auditu zdrojov, uskutočnenej SWOT analýzy a problémovej analýzy. Vyjadruje predovšetkým **závislosť kvality života obyvateľov** na predmetnom území **od efektívneho využívania jeho endogénnych zdrojov** na čom majú veľký podiel nielen orgány samosprávy ale aj miestne podnikateľské subjekty svojimi podnikateľskými aktivitami, ktoré musia byť v súlade s trvalo udržateľným a environmentálnym rozvojom. Základnou cestou k strategickému cieľu je postup na princípoch verejno-súkromného partnerstva. Neoddeliteľnou súčasťou tohto postupu sú aj občianske a záujmové aktivity a najmä včasná a vzájomná informovanosť všetkých aktérov.

### **S kým to chceme dosiahnuť?**

V strategickom celi sú zadaní kľúčoví aktéri, **ktorými sú podniky, miestne samosprávy a lokálne skupiny**. Bez obyvateľov obcí, občianskych a záujmových združení by strategický cieľ by bol nedosiahnuteľný. Preto Stratégiu CLLD predpokladá za **rozhodujúci nástroj** riešenia lokálnych problémov a miestneho rozvoja **silné verejno-súkromné lokálne partnerstvá**.

Dôležitú **koordinačnú úlohu bude plniť miestna akčná skupina** so svojimi orgánmi osobitne Správnou radou a Výberovou komisiou pri implementácii stratégie CLLD územia v pôsobnosti MAS DUŠA.

Orgány MAS DUŠA, o.z. budú naďalej spolupracovať **so strategickými spojencami**, ktorými sú odborníci z poľnohospodárskeho výskumu, pracovísk vysokých škôl, ich študenti, štátne orgány a regionálne orgány samosprávy, ale i družobní partneri v zahraničí. Táto **spolupráca dostane novú dimenziu** pri implementácii Stratégie CLLD.

**Napriek obmedzeným zdrojom postupuje v súlade s logickými väzbami pri napĺňaní svojej stratégie**. Od začiatku jej realizácie podporuje tie aktivity, ktoré vytvárajú a budú ďalej vytvárať **synergický efekt** a budú mať kladný vplyv na plnenie špecifických cieľov a realizáciu jednotlivých opatrení.

Schválením ISRÚ **dôjde k zdynamizovaniu a pokračovaniu integrovaných aktivít** na celom území v pôsobnosti MAS.

Stratégia rozvoja je stanovená do roku 2020. Jej napĺňanie má svoje **logické väzby i z časového hľadiska**.

## 4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

### Strategické priority

Strategické priority rozvoja územia sú stanovené na základe uskutočnenej analýzy problémov. Z nej vyplýva, že strategický cieľ **zvýšenie kvality života v území** vyžaduje zacieliť pozornosť prioritne na **miestny ekonomický rozvoj, rast dynamiky rozvoja obcí a zvyšovanie kvality životného prostredia**. Sústreďenie pozornosti na uvedené priority je podmienené ich vzájomnou väzbou a závislosťou. Preto štvrtou prioritou je dosiahnuť **efektívny chod verejno-súkromného partnerstva MAS**. Od úrovne organizácie a koordinácie postupu všetkých rozhodujúcich aktérov miestneho ekonomického a sociálneho rozvoja v území závisí dosahovanie **cieľov rozvoja územia**.

Priorita	Špecifický cieľ	Zdôvodnenie	Potreba riešená prostredníctvom priority
<b>1. Miestny ekonomický rozvoj a zamestnanosť</b>	<p>1.1 Rozvoj poľnohospodárstva a agroturistiky</p> <p>1.2 Vytvorenie lepších podmienok pre podnikateľské aktivity vo vidieckom prostredí</p> <p>1.3 Zvýšiť počet návštevníkov územia</p>	<p>Územie, ktoré v minulosti bolo úzko späté s priemyselným komplexom Chemko Strážske a rozvinutou poľnohospodárskou výrobou sa doteraz nevyrovnalo s ich rozpadom. Dopadom bolo výrazné zníženie poľnohospodárskej výroby a zamestnanosti v celom mikroregióne. Rozpad infraštruktúry poľnohospodárskych družstiev znamenal ovplyvnenie dynamiky rozvoja obcí a miestnych ekonomických aktivít, čo negatívne ovplyvnilo rozvoj obcí a kvality života ich obyvateľov.</p> <p>Po relatívnom záujme o hospodárenie na pôde poklesol počet zamestnancov v poľnohospodárstve na území a klesá aj počet poľnohospodárskych firiem so značne obmedzenou výrobou a minimálnym zamestnávaním pracovníkov. Prejavuje sa kríza záujmu mladých o poľnohospodársku činnosť. V záujme zachovania krajiny a stabilizácie vidieckeho obyvateľstva je potrebné udržať činnosť poľnohospodárskych subjektov, ale zároveň túto činnosť zatriktívniť najmä pre mladšie generácie. Práve diverzifikácia činností poľnohospodárskych subjektov napomôže k ich ekonomickej prosperite a tým udržaniu ako aj vytváraniu nových pracovných príležitostí pre vidiecke obyvateľstvo. SWOT analýza upozorňuje na nedostatočne využívaný potenciál pre vidiecky cestovný ruch. Prioritou okrem iného sledujeme podporu rozvoja vidieckej turistiky a perspektívne prepojenie centier dolného a horného Zemplína a turistických centier Zemplínska šírava a Domaša.</p>	<p>Vytváranie pracovných príležitostí,</p> <p>Posilňovanie integrovaného prístupu k zhodnocovaniu endogénneho potenciálu regiónu a rast zamestnanosti</p> <p>Rozšírenie ponuky produktov CR – dostupnosť prírodných, historických a kultúrnych atraktivít územia</p>

		<p>Základným východiskom riešenia súčasného stavu je podpora miestneho ekonomického rozvoja využitím existujúceho vnútorného potenciálu územia a využitie podnetov z vonkajšieho prostredia. Dôkazom je prestavba zdevastovaných poľnohospodárskych objektov na nové využitie, napríklad na výrobné účely a poskytovanie služieb v oblasti agroturistiky a vidieckeho cestovného ruchu ako je vybudovanie Turisticko-rekreačného centra Lesné, čím nielen obec, ale aj územie mikroregiónu dostalo nové dimenzie pre rozvoj cestovného ruchu, ako i zamestnanosť v území. Územie MAS DUŠA má predpoklady pre rozvoj vidieckej turistiky, čo preukázal aj uskutočnený audit územia, ktorý definuje nedostatočne využitý potenciál pre túto ekonomickú oblasť. Strategickými rozhodnutiami o zmysluplným pričlenení obcí Brekov, Trnava pri Laborci a Vinné boli vytvorené predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu a organizovaného vidieckeho turizmu a tým aj rozširovaniu služieb, vzniku nových podnikateľských aktivít a produktov na území MAS DUŠA, čo v podmienkach individuálneho postupu obcí a miestnych subjektov by nebolo možné.</p> <p>Zvýšenie konkurencieschopnosti subjektov a príťažlivosti obci je lákadlom pre návštevníkov územia. S tým je spojené sprístupnenie miestnych atraktivít a starostlivosť o návštevníka. V obciach sa len pomaly zvyšuje starostlivosť o prírodné, kultúrne a historické atraktivity. Príležitosť a podnet pre ich obnovu spočíva v zvýšení záujmu v integrovanom prístupe k nim. Chýba spoločný marketing, propagačné materiály a len čiastočne sa využíva potenciál pre rozvoj vidieckej turistiky a agroturistiky.</p> <p>Na takomto modeli integrovaného prístupu k rozvoju regiónu je postavená priorita miestneho ekonomického rozvoja. Integrovaným prístupom a rozvojom aktivít sa vytvoria pracovné príležitosti hlavne pre mladých jazykovo zdatných ľudí, čo prispeje k stabilizácii života na vidieku. Podpora rozvoja vidieckeho cestovného ruchu je novým prístupom k dosiahnutiu miestneho ekonomického rozvoja.</p> <p>Spoločnou ideou a kľúčovou tézou je, že len dostatočný miestny ekonomický rozvoja garantuje plnenie priorít 2 a 3 - rast dynamiky rozvoja obcí a kvalitu životného prostredia. Jednotlivé priority majú multiplikačný charakter.</p>	
<b>2. Rast dynamiky</b>	1.1 Zlepšenie vybavenosti obcí	Na základe SWOT analýzy územia je možné konštatovať, že v porovnaní s inými územiami na Zemplíne a v Košickom kraji občianska, technická ako aj dopravná infraštruktúra obcí sa	Zlepšenie občianskej, technickej a dopravnej

<b>obnovy obcí</b>	<p>základnou infraštruktúrou a službami</p> <p>1.2 Zvýšenie kvality poskytovania sociálnych a komunitných služieb</p> <p>1.3. Zlepšiť vzhľad obcí a občiansku vybavenosť územia</p>	<p>približuje priemernej úrovni. Územie MAS DUŠA tvorí 17 obcí, ktorých stav infraštruktúry, ale najmä vzhľad a upravenosť obcí, je na rôznej úrovni. Najvýraznejšie rozdiely a zaostávanie je však v oblasti technickej a občianskej vybavenosti a sociálnych službách. Z toho vyplýva potreba podporiť dynamiku obnovy obcí, čo prispeje nielen k zvýšeniu príťažlivosti územia pre návštevníkov, ale aj k spokojnosti a rastu kvality života obyvateľov obcí.</p> <p>Východiskom pre rast dynamiky obnovy obcí je zlepšenie efektívnosti získavania a využívania dostupných zdrojov</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a) na služby, ktoré zásadne ovplyvňujú kvalitu života ich obyvateľov</li> <li>b) zvyšovanie efektívnosti prevádzky verejných budov a zariadení</li> <li>c) podporu menších investícií podporujúcich činností v oblasti vidieckej turistiky,</li> </ul> <p>Táto požiadavka je vnímaná aj v kontexte záujmu podporiť odvetvie cestovného ruchu ako príležitosť územia DUŠA pre jeho ďalší ekonomický rozvoj, čo prinesie zvyšovanie návštevnosti územia a tým podporí ďalšiu ekonomickú činnosť a tvorbu nových pracovných príležitostí pre obyvateľov územia. V súvislosti s podporou cestovného ruchu je pripravenosť obcí na nedostatočnej úrovni. Z toho dôvodu je zámerom cez navrhnuté opatrenie podporiť finančne menej náročné neziskové investičné aktivity obcí, ktoré vytvoria podmienky pre ďalší rozvoj vidieckej turistiky v území a podporia rozvoj malých podnikateľských aktivít, zvýšia návštevnosť územia.</p> <p>Zlepšenie životných podmienok v obciach obmedzí migráciu obyvateľstva z obcí do miest, najmä mladšej generácie a tým podporí stabilizáciu počtu obyvateľstva v obciach.</p>	<p>infraštruktúry obcí.</p> <p>Dostupnosť kvalitných služieb pre obyvateľov obcí,</p>
<b>3. Kvalita životného prostredia</b>	<p>3.1 Zníženie energetickej náročnosti verejných budov</p> <p>3.2 Zlepšenie stavu životného prostredia</p>	<p>Prevádzka verejných budov v obciach je nákladná, čo vzhľadom na nedostatočné finančné zdroje obcí obmedzuje nielen výkon samosprávnych funkcií obcí, ale aj poskytovanie služieb občanom. Zefektívnenie prevádzky verejných budov vytvorí predpoklady pre poskytovanie nových a rozširovanie služieb.</p> <p>Rozvoj vidieckej turistiky v území so sebou prináša ekonomický rozvoj, ale aj rozvoj soft aktivít, šetrných k životnému prostrediu, nabáda k zachovávaniu rázu krajiny, tradícii, prírodných hodnôt, k udržaniu vzhľadu obcí. Rozvojom vidieckej turistiky so spoluúčasťou obcí očakávame trvalo udržateľný rozvoj územia DUŠA so zachovaním jeho hodnôt.</p> <p>Napriek zvyšujúcej sa starostlivosti o životné prostredie pretrvávajú nešetrné prístupy k nemu, čo vyžaduje nepretržité aktivity prospievajúce k zlepšovaniu životného prostredia.</p>	<p>Odstránenie zdrojov znečistenia a ekologických záťaží</p>
<b>4. Efektívny chod MAS</b>	<p>4.1 Zabezpečenie efektívneho chodu MAS</p>	<p>Dôležitým predpokladom dosiahnutia cieľov spojených s kvalitou života obyvateľov mikroregiónu je budovanie silného verejno-súkromného partnerstva s jasnou víziou, poslaním, strategickým cieľom a čiastkovými cieľmi dosahovanými na princípoch CLLD. Využitie doterajších skúseností z budovania partnerstva MAS DUŠA bude východiskom pre zvýšenie</p>	<p>Zlepšená spolupráca, koordinácia a integrovaný prístup k riešeniu problémov mikroregiónu.</p>

	4.2 Spolupráca a sieťovanie	efektívnosti chodu a plnenia poslania združenia a obohatenie jeho činnosti o najlepšie príklady dobrej praxe a ich kontinuálne využitie v nasledujúcich rokoch. Nadviážeme na aktivity spojené s budovaním identity územia v pôsobnosti MAS DUŠA, v aktivizácii miestnych subjektov a formovaní lokálnych partnerstiev, v rozvíjaní spolupráce členských subjektov ako napríklad Lesy servis, s.r.o a Barko vinum v odbornej spolupráci a pod, ako i odbornými výskumnými pracoviskami v oblasti poľnohospodárstva a vysokými školami a najmä ich študentami pochádzajúcimi, resp. žijúcimi na území MAS DUŠA.	Vytváranie a posilňovanie partnerstiev, sieťovanie subjektov spoločného predmetu činnosti, záujmu a odbornosti
--	-----------------------------	--	--

Uvedené priority a špecifické ciele sú vzájomne prepojené a previazané. Umožňujú dosahovať multiplikačné a synergické efekty, čo už máme v praktickej činnosti od roku 2008 preukázané.

Priority prispievajú primárne hlavne k prioritě 6 PRV SR: Podpora sociálneho začleňovania, zmierňovania chudoby a hospodárskeho rozvoja vo vidieckych oblastiach a konkrétne jej fókusovej oblasti B: Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach. Okrem tohto primárneho príspevku, však stratégia CLLD MAS DUSA sekundárne aj k iným fókusovým oblastiam.

PRV SR. Prehľad primárnych a sekundárnych príspevkov je v tabuľke:

Tabuľka: Prehľad primárnych a sekundárnych príspevkov priorit stratégie k fókusovým oblastiam PRV SR

Priorita	Špecifický cieľ	fokusová oblastiam PRV“ a špecifickým cieľom IROP	Potreba riešená prostredníctvom priority
<b>1. Miestny ekonomický rozvoj a zamestnanosť</b>	1.1 Rozvoj poľnohospodárstva a agroturistiky	<b>2A)</b> Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie	Vytváranie pracovných príležitostí,
	1.2 Vytvorenie lepších podmienok pre podnikateľské aktivity vo vidieckom prostredí	<b>2B)</b> Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva, a najmä generačnej výmeny	Posilňovanie integrovaného prístupu k zhodnocovaniu endogénneho potenciálu regiónu a rast
	1.3 Zvýšiť počet návštevníkov územia	<b>3A)</b> Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality,	



		<p>pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín výrobcov a medziodvetvových organizácií</p> <p><b>5C)</b> Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky;</p> <p><b>6A)</b> Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov, ako aj vytvárania pracovných miest</p> <p><b>6B)</b> Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach (LEADER)</p>	<p>zamestnanosti</p> <p>Rozšírenie ponuky produktov CR – dostupnosť prírodných, historických a kultúrnych atraktivít územia</p>
<b>2. Rast dynamiky obnovy obcí</b>	<p>1.1 Zlepšenie vybavenosti obcí základnou infraštruktúrou a službami</p> <p>1.2 Zvýšenie kvality poskytovania sociálnych a komunitných služieb</p> <p>1.3. Zlepšiť vzhľad obcí a občiansku vybavenosť územia</p>	<b>6B)</b> Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach	<p>Zlepšenie občianskej, technickej a dopravnej infraštruktúry obcí.</p> <p>Dostupnosť kvalitných služieb pre obyvateľov obcí,</p>
<b>3. Kvalita životného prostredia</b>	<p>3.1 Zníženie energetickej náročnosti verejných budov</p> <p>3.2 Zlepšenie stavu životného prostredia</p>	<b>6B)</b> Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach	Zaostávajúca infraštruktúra obcí
<b>4. Efektívny chod MAS</b>	<p>4.1 Zabezpečenie efektívneho chodu MAS</p> <p>4.2 Spolupráca a sieťovanie</p>	<p>Primárne: <b>6B) Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach</b></p> <p>Sekundárne:</p> <p>1A) Podpora inovácie, spolupráce a rozvoja vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach</p> <p>2A) Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie</p>	<p>Nedostatočné využívanie endogénneho potenciálu obcí.</p> <p>Zvyšovanie zamestnanosti a konkurencieschopnosti subjektov.</p> <p>Zvýšenie záujmu mladých o hospodárenie na pôde.</p>

		2B) Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva, a najmä generačnej výmeny	
--	--	---	--

Okrem PRV SR priority a špecifické ciele stratégie CLLD prispieva aj k cieľom IROP v rámci jeho 5. prioritnej osi – Miestny rozvoj vedený komunitou, a to nasledovne:

Priorita	Špecifický cieľ	Špecifickým cieľom IROP	Potreba riešená prostredníctvom priority
<b>1. Miestny ekonomický rozvoj a zamestnanosť</b>	1.1 Rozvoj poľnohospodárstva a agroturistiky 1.2 Vytvorenie lepších podmienok pre podnikateľské aktivity vo vidieckom prostredí	Špecifický cieľ č. 5.1.1: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií	Vytváranie pracovných príležitostí, Predajom regionálnych výrobkov a služieb, ktoré budú mať inovatívne prvky tiež prispeje k naplneniu cieľa CLLD 5.1.1
<b>2. Rast dynamiky obnovy obcí</b>	1.1 Zlepšenie vybavenosti obcí základnou infraštruktúrou a službami 1.2 Zvýšenie kvality poskytovania sociálnych a komunitných služieb 1.3. Zlepšiť vzhľad obcí a občiansku vybavenosť územia	Špecifický cieľ č. 5.1.2: Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach	Zlepšenie občianskej, technickej a dopravnej infraštruktúry obcí. Dostupnosť kvalitných služieb pre obyvateľov obcí,
<b>4. Efektívny chod MAS</b>	4.1 Zabezpečenie efektívneho chodu MAS 4.2 Spolupráca a sieťovanie	Špecifický cieľ č. 5.1.1: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií	Nedostatočné využívanie endogénneho potenciálu obcí. Zvyšovanie zamestnanosti a konkurencieschopnosti subjektov. Zvýšenie záujmu mladých o hospodárenie na pôde.

### 4.3. Súhrn strategického rámca

Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca

<b>Vízia</b>		
Atraktívne, zdravé, ekonomicky silné, efektívne spravované územie s rastúcou kvalitou života - spájajúce centrá Dolného a Horného Zemplína.		
<b>Strategický cieľ</b>		
Každoročne dosahovať zlepšovanie kvality života miestnych komún a v celom mikroregióne, zvýšiť jeho konkurencieschopnosť prostredníctvom rastu aktivity lokálnych partnerstiev a participácie občanov tak, aby hodnotenie úrovne rozvoja obcí a kvality života sa do roku 2023 zvýšilo minimálne o 13 %.		
<b>Priorita 1: Miestny ekonomický rozvoj a zamestnanosť</b>		
<b>Špecifický cieľ:</b>		
1.1 Rozvoj poľnohospodárstva a agroturistiky		
1.2 Vytvorenie lepších podmienok pre podnikateľské aktivity vo vidieckom prostredí		
1.3 Zvýšiť počet návštevníkov územia		
<b>Opatrenia PRV:</b>	<b>Opatrenia IROP:</b>	Iné opatrenia:
- <b>Podopatrenie 6.1</b> Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov	prioritná os 5 Miestny rozvoj vedený komunitou	-
- <b>Podopatrenie 6.4</b> Podpora investícií do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	- <b>Špecifický cieľ:</b> 5.1.1.2 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	-
- <b>Podopatrenie 16.3</b> Spolupráca medzi strediskami prevádzkovateľov v organizovaní spoločných pracovných procesov pri spoločnom využívaní zariadení a prostriedkov pre rozvoj/marketing cestovného ruchu		
<b>Priorita 2: Dynamika rozvoja obcí</b>		
<b>Špecifický cieľ:</b>		
2.1 Zlepšenie vybavenosti obcí základnou infraštruktúrou a službami		
2.2 Zvýšenie kvality poskytovania sociálnych a komunitných služieb		
2.3. Zlepšiť vzhľad obcí a občiansku vybavenosť územia		
<b>Opatrenia PRV:</b>	<b>Opatrenia IROP:</b>	Iné opatrenia:
7. Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach	prioritná os 5 Miestny rozvoj vedený komunitou	-
- <b>Podopatrenie 7.4</b> Podpora investícií do zriaďovania, zlepšenia alebo rozšírenia miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane služieb v oblasti voľného času a kultúry a do súvisiacej infraštruktúry	- <b>Špecifický cieľ:</b> 5.1.2.2 Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania	-
- <b>Podopatrenie 7.5</b> Podpora investícií pre verejné využívanie rekreačnej infraštruktúry,		

informačnej a drobnej infraštruktúry cestovného ruchu		
<b>Priorita 3: Kvalita životného prostredia</b>		
<b>Špecifický cieľ:</b> 3.1 Zníženie energetickej náročnosti verejných budov 3.2 Zlepšenie stavu životného prostredia		
<b>Opatrenia PRV:</b> 7. Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach - <b>Podopatrenie 7.2</b> Podpora investícií do budovania, zlepšenia alebo rozšírenia všetkých typov malej infraštruktúry vrátane investícií do obnoviteľných zdrojov energie a úspor energie	<b>Opatrenia IROP:</b> -	<b>Iné opatrenia:</b> - -
<b>Priorita 4: Chod MAS a animácia</b>		
<b>Špecifický cieľ:</b> 4.1 Zabezpečenie efektívneho chodu MAS 4.2 Spolupráca a sieťovanie		
<b>Opatrenia PRV:</b> - 19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie	<b>Opatrenia IROP:</b> prioritná os 5 Miestny rozvoj vedený komunitou - Špecifický cieľ: 5.1.1.1 Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD	<b>Iné opatrenia:</b> - -

#### 4.4. Integrované znaky stratégie CLLD

Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou pre MAS DUŠA bola pripravená na obdobie rokov 2014 – 2020 za využitia partnerského prístupu, t. j. do jej prípravy boli v dostatočnej miere zapojené všetky relevantné skupiny obyvateľstva z územia. Ako doklad slúžia zápisnice a fotografie z jednotlivých stretnutí. V rámci týchto stretnutí boli identifikované potreby územia, ktoré by sa realizáciou stratégie mali naplniť, pričom do rozhodovania o ďalšom smerovaní územia boli zapojení miestni ľudia. Stratégia nemá ambíciu vyriešiť všetky problémy územia, ale sústreďuje sa na kľúčové problémové oblasti.

Stratégia si kladie za cieľ skvalitniť život v obciach na území MAS DUŠA podporou ekonomiky územia, skvalitnením dopravnej a environmentálnej infraštruktúry na území a skvalitnením prostredia pre život obyvateľov, čím integruje rôzne úrovne života. Spoločným záujmom je riešiť problémy, ktoré presahujú hranice obcí a hľadať spoločné riešenia.

Účelom je vytváranie synergického efektu, aby sa investície v území zhodnocovali, prinášali úžitok podnikateľom a súčasne všetkým obyvateľom územia a tak prinášali vyššiu

pridanú hodnotu. Opatrenia navrhnuté v stratégii smerujú do oblastí s pridanou hodnotou pre celé územie MAS DUŠA.

Dôraz je kladený na opatrenia a aktivity zamerané na spoluprácu a koordináciu. Prepojenie rôznych skupín obyvateľstva na území sa v budúcnosti uskutoční prostredníctvom kancelárie MAS, ktorá bude realizovať aktivity zamerané na propagáciu výstupov stratégie a semináre pre všetkých členov MAS, ktoré budú zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie.

Existujúce činnosti, ktorých podpora v rámci stratégie CLLD môže priniesť najvyšší efekt, resp. zmenu a to v týchto oblastiach:

- **Podpora viacerých ekonomických odvetví:** poľnohospodárstvo, vinárstvo, potravinárstvo, včelárstvo, cestovný ruch, atď. Vzhľadom k tomu, že ide o územie s dlhoročnou poľnohospodárskou tradíciou, môžeme skonštatovať že práve tento sektor predstavuje najvýznamnejší endogénny, miestny zdroj, ktorého podpora prinesie regiónu vysokú hodnotu, pričom aj ďalšie aktivity (napr. cestovný ruch) sú čiastočne naviazané na poľnohospodárstvo.
- **Rozvíja viacero sektorov života** na vidieku: ekonomiku, sociálnu oblasť a vzdelávanie, podmienky života v obciach
- **Využitie širokej škály miestnych zdrojov:** prírodných, materiálnych, kultúrnych, historických, ľudských a ekonomických. Na území MAS sú lokality nadregionálneho významu, ktoré do istej miery koncentrujú body záujmu pre cestovný ruch, čo umožňuje prilákať záujemcu na dlhší čas. Medzi významnejšie lokality patrí Zemplínska Šírava, Vinné jazero, kultúrne pamiatky ako Viniansky a Brekovský hrad, kaštieľ v Starom, atď..
- **Ľudské zdroje:** Väčšina aktivít je zameraná na rozvoj ľudských zdrojov – od predproduktívneho veku (zlepšenie kvality vzdelávania), cez rozvoj zamestnávania a samozamestnávania (poľnohospodárstvo, existujúce podniky, nové podniky, CR) až po jednotlivcov potrebujúcich sociálne služby (komunitné sociálne služby). Ostatné aktivity sú prierezovo zamerané na zlepšenie prostredia pre život obyvateľov vidieka, resp. návštevníkov.
- **Podporuje viaceré cieľové skupiny územia:** farmárov, spracovateľov, podnikateľov, občianske združenia, obce,

Ďalšie špecifické znaky integrácie stratégie:

- **Mobilizácia komunity** – mnohé úlohy, ktoré sú riešené prevažne obcami (obecnými úradmi) sú „delegované“ tretiemu sektoru – ide najmä o sociálne veci, vzdelávanie, údržba neziskovej infraštruktúry cestovného ruchu (napr. cyklotrasy), čo si vyžaduje mobilizáciu ľudí aj mimo orgánov miestnej samosprávy.

- **Podpora horizontálnej a vertikálnej spolupráce** medzi subjektami hlavne prostredníctvom výroby, propagácie a predaja regionálnych výrobkov. Stratégia (na rozdiel od individuálnych projektov financovaných z rôznych externých zdrojov) umožňuje zvyšovať násobiace efekty investíciou do navzájom prepojených odvetví – napr. v prípade poľnohospodárstva do prvovýroby, zhodnocovania produkcie a umiestňovania na trh, v prípade cestovného ruchu do estetizácie krajiny, budovania infraštruktúry v oblasti služieb a budovania infraštruktúry priamo negenerujúcej tržby (informačný systém, značenie cyklotrás, propagácia.
- **Prepájanie** – v prípade stratégie ide o zlepšovania konektivity vidieka a miest najmä udržateľnými formami dopravy – cyklistickou a hromadnou
- **Koncentrácia/integrácia investícií** – z hľadiska geografického by išlo najmä o podporu oblastí s najväčším potenciálom, z hľadiska odvetvového by išlo o koncentráciu podpory najmä do oblasti zamestnanosti (vrátane CR), ľudských zdrojov a kultúrneho a prírodného dedičstva.

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že stratégia CLLD MAS DUŠA prejavuje črty vysokej integrácie v území.

#### 4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD

Inovatívnosť stratégie CLLD MAS DUŠA spočíva hlavne v nasledovných oblastiach:

- **Stratégia ako nástroj rozvoja územia**  
Samotné princípy prístupu Leader aplikované na území MAS sú inovatívne znaky: nutnosť spolupráce pri vytváraní verejno-súkromného partnerstva, účasť prístup zdola nahor, spájanie viacerých obcí do jedného súdržného celku, vytváranie sietí, integrované akcie a inovácie. Inovatívnym znakom plánovaných opatrení je, že samotní miestni obyvatelia boli zapojení do rozhodovania o ďalšom smerovaní územia a navrhovaní jednotlivých opatrení. Fungovanie a riadenie partnerstva bude taktiež inovatívne, nakoľko zloženie orgánov MAS DUŠA bude vo vyváženom pomere zastupovať existujúce miestne záujmové skupiny z verejného a súkromného sektora. Uvedený prístup zdola nahor môže podporiť vznik nových inovatívnych nápadov na riešenie problémov územia MAS.
- **Zmena v prístupe k riešeniu miestnych problémov.** Nový prístup znamená zapojenie občanov, zmenu v prístupe k podnikateľom, podnikateľským subjektom a v objektívnom hodnotení ich prínosu pre sociálno-ekonomický rozvoj obce. Znamená nové postavenie podnikateľských i nepodnikateľských subjektov a ich predstaviteľov - ako partnerov orgánov obce a nie súperov. Nový prístup znamená odbornú diskusiu o budúcnosti

príležitostiach, predvídanie možných problémov. Uprednostňuje akčnosť, aktivitu a iniciatívu, jeho znakmi sú otvorenosť, transparentnosť a partnerstvo.

- **Nové prístupy v komunikácii s ľuďmi:** dotazníkový prieskum a obecné stretnutia použité v príprave stratégie boli prvými signálmi snahy zapájať občanov do rozhodnutí v súvislosti s rozvojom územia na miestnej úrovni. V tomto chce MAS pokračovať v rámci ďalších aktivít, napr. realizáciou spoločných kultúrnych, športových podujatí organizovaných zapojením verejnosti a aj pravidelná propagácia obecných aktivít v celom území MAS. Využitím IKT priblížiť svoju činnosť mladým ľuďom (napr. prostredníctvom webových stránok, sociálnych sietí, aplikácií do smart zariadení, atď.), aktivizovať ich a aktívne zapájať do života na území a budovať v nich identitu k územiu. Je tu veľká snaha aktivizovať samotných ľudí na území, aby sa aktívne zapájali do rozvoja svojich obcí i celého územia.
- **Snaha vytvárať spoločné podujatia a budovať spoločnú „značku“ regiónu** – príkladom je už 3. ročník medzinárodnej súťaže vinárov s názvom „Vino DUŠA“ - ktoré by územie MAS odlišovali od ostatných území a definovali jej charakter. V budúcnosti sa plánujú podobné aktivity u ďalších záujmových skupín ako sú včelári, remeselníci, čipkárky, atď.
- **Dôraz na spoluprácu a sieťovanie subjektov z územia i mimo neho** – v tejto oblasti bude stratégia klásť dôraz na vertikálnu spoluprácu a tvorbu produktov až po predaj, alebo horizontálnu spoluprácu viacerých výrobcov, ktorí majú podobné alebo identické produkty. Ide tu hlavne o regionálnu značku. Tu prichádza do úvahy aj spolupráca s inými subjektmi a miestnymi akčnými skupinami, ktoré značku už úspešne realizujú. Spolupráca a sieťovanie je základný princíp štartovania a mobilizácie miestnych zdrojov s očakávaním multiplikačného efektu, synergie a trvalej udržateľnosti. Preto bolo aj vybrané do stratégie CLLD opatrenie 16.3 Spolupráca medzi strediskami prevádzkovateľov v organizovaní spoločných pracovných procesov pri spoločnom využívaní zariadení a prostriedkov pre rozvoj/marketing cestovného ruchu
- **Nové služby a nové výrobky**, ktoré budú podporené prostredníctvom stratégie v rôznych sektoroch. Niektoré sektory napríklad majú tradíciu, ale táto buď zanikla, oslabil sa alebo sa vyznačuje zastaranými spôsobmi. Tu bude snaha o zavedenie inovatívnych technológií do výroby pre trh, a zároveň inovatívne obnovenie tradícií pre cestovný ruch. Tomu sa dá rozumieť tak, že časť výroby bude zameraná na priamy predaj, kde bude kladený dôraz na množstvo a kvalitu. V oblasti cestovného ruchu bude kladený dôraz na inovatívny prístup k tvorbe produktov založených na tradícii, kultúre, histórii a relaxe. Inovatívna bude aj

propagácia produktov vidieckeho cestovného ruchu – regionálne produkty od včelárov, vinárov, poľnohospodárov, atď. Snahou je udržať dané sektory pri živote a zabezpečiť odovzdávanie skúseností mladým následníkom, čím sa automaticky vytvárajú predpoklady na udržanie a zvyšovanie zamestnanosti.

- **Nové prístupy k tradičným projektom v oblasti vzhľadu obcí**, kde sa bude klásť dôraz na kreativitu, fantáziu, úžitkovosť a radosť zo života. Mostík, verejné priestranstvo, park sa dajú opraviť tradičným spôsobom alebo aj inovatívne tak, aby umožnili „zážitok“. Aj verejné priestranstvo môže poskytnúť príležitosť predstaviť typické črty územia a nielen obyčajnú úpravu terénu (napr. náučný chodník, oprášenie histórie, atď.) Zvyšuje sa tak atraktivita územia a priláka to mladé rodiny z mesta na vidiek.
- **Spoločný marketing územia i produktov**. Sieťovanie výrobcov na území, pomoc v oblasti informačných a komunikačných technológií pre rast konkurencieschopnosti. Kumulácia zdrojov samospráv i podnikateľských subjektov na území prinesie väčší synergický efekt.
- **Systém vzdelávania** členov a zamestnancov MAS, ako aj jej rôznych odborných skupín, ktorý zabezpečí rast ich manažérskych, komunikačných, odborných a technických zručností. Prínosom budú spoločné semináre a workshopy za účasti odborných kapacít napr. pre včelárov, poľnohospodárov z územia.

Potenciál pre inovácie na území MAS DUŠA zvyšuje aj existencia subjektov, ktoré už majú skúsenosti s rôznou formou inovácií, vďaka ktorým sú úspešní.. Tieto subjekty predstavujú potenciál pre rozvoj inovatívnych postupov, výrobkov, služieb, využívania IKT, využívania existujúceho potenciálu krajiny s dôrazom na TUR, spolupráce s ďalšími inovatívnymi subjektmi aj mimo územia MAS a v oblasti prípravy a realizácie inovatívnych pilotných projektov.

## **5. Implementačný rámec**

### **5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu**

Riadiaci a implementačný rámec Stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou v pôsobnosti MAS DUŠA, o.z. vychádza z platných dokumentov a usmernení k miestnemu rozvoju v podmienkach Slovenska v programovom období 2014-2020, rešpektuje princípy CLLD/LEADER ako i ciele PRV a opatrenia 19.2.

Navrhovaný riadiaci a implementačný rámec rešpektuje odbornú, organizačnú a technickú pripravenosť orgánov združenia, ktoré od roku 2008 systematicky budujú



a rozvíjajú neformálne verejno-súkromné partnerstvo s jasnou víziou, poslaním, prioritami, cieľmi a opatreniami – zacielenými na zvýšenie kvality života na danom území a jeho konkurencieschopnosť. Dokazuje to aj doterajšia kompetentnosť, cieľavedomosť a efektívnosť ich práce, potvrdená doterajšími výsledkami združenia vrátane úspešnej implementácie náročných projektov. Nielen skúsenosť z nich, ale aj ich konkrétne výstupy a dopady ako sú zvýšenie personálnej a odbornej kapacity združenia, jeho materiálnej, technickej a riadiacej úrovne. Dôraz bude kladený na uplatňovanie prístupu LEADER, ktorý je plne rešpektovaný a vžitý v podmienkach práce orgánov združenia.

MAS DUŠA, o.z. počas celého uplynulého obdobia budovala kapacity miestnych aktérov na vytváranie a uskutočňovanie operácií vrátane podporovania ich schopností na riadenie projektov – tie budú pokračovať aj v nasledujúcom období realizáciou seminárov, školení, konferencií, workshopov pre členov MAS a ďalších miestnych aktérov zameraných na rozširovanie ich vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie rozvoja nielen v miestnych komunitách, ale aj v rámci širšieho územia. Takýto postup je dobrým predpokladom pre implementovanie tejto Stratégie CLLD a s tým spojených činnosti a aktivít. Prínos doteraz realizovaných projektov pripravených vlastnými kapacitami potvrdzuje dostatočnú projektovú kapacitu a pripravenosť na projektový prístup k rozvoju územia.

### **5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS**

V zmysle Stanov je MAS DUŠA, o.z. **je verejno-súkromným partnerstvom a zoskupením predstaviteľov verejných a súkromných miestnych spoločensko-hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv.**

Pri kreovaní a práci orgánov MAS, ktoré majú rozhodovaciu právomoc sa postupuje v zmysle platného Systému riadenia CLLD (Leader a komunitný rozvoj) V interných predpisoch - v rokovacom a volebnom poriadku orgánov MAS sa spôsob ich kreovania a rozhodovania upraví tak, aby boli rešpektované jeho princípy a umožňovali voľbu členov zo všetkých záujmových skupín a žiadna z nich nemala viac ako 49% hlasovacích práv v príslušnom orgáne. Váha hlasu každého jedného člena najvyššieho orgánu MAS je rovnaká. Obdobne to platí v jednotlivých orgánoch MAS. Výnimkou je rozhodovanie v orgánoch v prípade nerozhodného výsledku, kedy váha hlasu predsedu príslušného rozhodovacieho orgánu hlasovania je rozhodujúca.

Tento princíp platí pre všetky rozhodovacie orgány MAS okrem voľby predsedu združenia - štatutárneho orgánu, ktorý je volený členmi správnej rady spomedzi jej členov, pričom platí zásada: Ak zvolený predseda z verejného sektora jeho podpredseda je volený z neverejného sektora a naopak.

**Organizačná štruktúra** verejno-súkromného partnerstva je vymedzená Stanovami MAS DUŠA, o.z. a je v súlade s kapitolou 6 Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 - 2020. Je vytvorená tak, aby boli zabezpečené všetky činnosti pre realizáciu a manažment stratégie územia podpornými programami EÚ pre roky 2014-2020, a zároveň aby boli jednoznačne určené kompetencie na horizontálnej i vertikálnej úrovni.

Orgánmi združenia sú:

- Valné zhromaždenie = najvyšší orgán združenia
- Správna rada = výkonný orgán
- Revízna komisia = kontrolný orgán združenia
- Predseda združenia = štatutárny orgán združenia
- Výberová komisia
- Monitorovací a kontrolný výbor

Ich postavenie a vzájomná podriadenosť, kreovanie a voľba, kompetencie a úlohy sú vymedzené v Stanovách MAS DUŠA, o.z. a v znení ich Doplnku č. 1. Popis pôsobnosti a úlohy pre jednotlivé orgány združenia sú podrobne popísané v interných normách MAS DUŠA - v organizačnom a rokovacom poriadku združenia, a sú prílohou Stratégie CLLD.

### Valné zhromaždenie

<b>Zloženie</b>	všetci členovia združenia
<b>Zastúpenie sektorov</b>	verejný sektor 33,33 % súkromný sektor 66,67 % (podnikateľský sektor 34,92 %, občiansky sektor 31,75 %)
<b>Základné činnosti</b>	Valné zhromaždenie je najvyšší orgán združenia a rozhoduje o najdôležitejších otázkach MAS a zabezpečuje úlohy v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. -
<b>Zasadnutia</b>	minimálne 1-krát ročne

## Správna rada

<b>Zloženie</b>	11 členov, z toho: <ul style="list-style-type: none"><li>- 5 členovia z verejného sektora</li><li>- 6 členovia zo súkromného a neziskového sektora</li></ul>
<b>Zastúpenie sektorov</b>	verejný sektor 45,45% súkromný sektor 54,54% (podnikateľský sektor 18,18 %, neziskový sektor 36,36%)
<b>Základné činnosti</b>	Je najvyšší výkonný a riadiaci orgán v období medzi valnými zhromaždeniami. Za svoju činnosť je zodpovedá valnému zhromaždeniu a vykonáva činnosti v súlade so stanovami a internými vykonávacími predpismi v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. <ul style="list-style-type: none"><li>- plní ďalšie úlohy vyplývajúce zo Stanov a interných predpisov MAS.</li></ul>
<b>Zasadnutia</b>	minimálne 4-krát ročne

## Revízna komisia

<b>Zloženie</b>	3 členovia, z toho: <ul style="list-style-type: none"><li>- 1 člen z podnikateľského sektora</li><li>- 1 člen z neziskového sektora</li><li>- 1 člen z verejného sektora</li></ul>
<b>Zastúpenie sektorov</b>	verejný sektor 34% súkromný sektor 66% (podnikateľský sektor 33%, neziskový sektor 33%)
<b>Základné činnosti</b>	Je nezávislým kontrolným orgánom MAS, ktorý za svoju činnosť zodpovedá najvyššiemu orgánu. Člen revíznej komisie nesmie byť členom správnej rady, výberovej komisie ani monitorovacieho a kontrolného výboru. Môže byť členom len najvyššieho orgánu. <ul style="list-style-type: none"><li>- Zabezpečuje úlohy v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.</li></ul>
<b>Zasadnutia</b>	minimálne 1-krát štvrtročne

## Predseda, podpredseda

<b>Zloženie</b>	1 predseda štatutárny zástupca združenia, 1 podpredseda
<b>Zastúpenie sektorov</b>	predseda z ktoréhokoľvek sektora 1 podpredseda zastupujúci podnikateľský resp. neziskový sektor

<b>Základné činnosti</b>	Zabezpečuje úlohy v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. -
<b>Konanie v mene MAS</b>	Predseda je štatutárnym orgánom MAS, ktorý vystupuje v mene MAS navonok a podpisuje zmluvy. Za MAS podpisuje tak, že k názvu MAS DUŠA, o.z. pripojí svoj podpis. Počas dlhodobej neprítomnosti predsedu ho zastupuje podpredseda, na základe poverenia predsedu.

Funkčné obdobie orgánov MAS DUŠA, o.z. je 2 roky. Mandát členov týchto orgánov partnerstva končí uplynutím ich funkčného obdobia, odstúpením člena alebo jeho odvolaním valným zhromaždením a v prípade predsedu, resp. podpredsedu výkonným výborom.

Na účely implementácie stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou (stratégia CLLD) prostredníctvom jednokolového systému výberu ŽoNFP/ŽoPr a uzatvorených výziev Správna rada MAS DUŠA zriaďuje ďalšie orgány združenia, ktorými sú:

- Výberová komisia
- Monitorovací a kontrolný výbor

### Výberová komisia

<b>Zloženie</b>	7 členov. MAS môže okrem riadnych členov menovať aj náhradníkov členov výberovej komisie. Členstvo vo výberovej komisii je nezlučiteľné s členstvom v správnej rade, revíznej komisii alebo v monitorovacom a kontrolnom výbore združenia.
<b>Zastúpenie sektorov</b>	Zastúpenie členov z akéhokoľvek sektora vo výberovej komisii nemôže byť vyššie ako 49 % z celkového počtu členov výberovej komisie.
<b>Základné činnosti</b>	Zabezpečuje úlohy v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. -

Pre účely hodnotenia projektov správna rada menuje vždy novú výberovú komisiu pre každú výzvu na predkladanie ŽoNFP, pričom jednotliví členovia sa môžu opakovať. V rámci jednej výzvy môže byť menovaná len jedna výberová komisia na celú výzvu, výnimkou môže byť len výmena členov z opodstatnených dôvodov. Opodstatnenými dôvodmi sú najmä konflikt záujmov, úmrtie člena výberovej komisie, jeho dlhodobá pracovná neschopnosť alebo nečinnosť a pod.

## Monitorovací a kontrolný výbor

<b>Zloženie</b>	5 členov. Členstvo v monitorovacom výbore MAS je nezlučiteľné s členstvom vo výkonnom orgáne združenia.
<b>Zastúpenie sektorov</b>	Zastúpenie členov z akéhokoľvek sektora v monitorovacom výbore nemôže byť vyššie ako 49 % z celkového počtu členov monitorovacieho výboru
<b>Základné činnosti</b>	Zabezpečuje úlohy v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. -

Monitorovací a kontrolný výbor je volený a odvolávaný výkonným výborom na obdobie implementovania stratégie CLLD.

Správna rada na zabezpečenie manažovania činnosti MAS DUŠA, spravovanie verejných prostriedkov a realizáciu úloh združenia zriadi kanceláriu a menuje manažéra. Manažér zodpovedá výkonnému výboru MAS DUŠA za každodennú činnosť kancelárie. Funkcia manažéra MAS DUŠA bude zabezpečovať úlohy v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.

V prípade udelenia štatútu MAS a realizácie stratégie sa predpokladá nárast administratívy, úloh a zodpovedností, a preto bude nutné posilniť kanceláriu MAS DUŠA, o.z. po stránke personálnej, technickej a materiálnej.

### **Kvalifikačné predpoklady člena správnej rady**

Ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou alebo ukončené vysokoškolské vzdelanie I. alebo II. stupňa a minimálne 5 ročné skúsenosti v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, potravinárstva, rozvoja vidieka, regionálneho rozvoja, resp. manažmentu občianskych združení a záujmových organizácií.

### **Kvalifikačné predpoklady manažéra MAS DUŠA, o.z.**

Ukončené vysokoškolské vzdelanie II. stupňa a viac ako 3 roky praxe na zodpovedajúcej manažérskej pozícii alebo v oblasti projektového manažmentu alebo regionálneho rozvoja a prax v oblasti tvorby, implementácie a koordinácie projektov v rámci štrukturálnych fondov EÚ.

**Úlohy a zodpovednosti jednotlivých orgánov združenia, spôsob volenia, výberu jednotlivých zástupcov, spôsob zastupovania a delegovania.**

Úlohy a zodpovednosti jednotlivých orgánov združenia a spôsob volenia, výberu jednotlivých zástupcov, spôsob zastupovania a delegovania je bližšie popísaný v stanovách MAS DUŠA, o.z. resp. v organizačnom poriadku združenia.

### 5.1.2. Implementačný proces

Dosiahnutie cieľov Stratégie CLLD bude MAS realizovať pomocou projektov, ktoré budú podnietené výzvami na jednotlivé opatrenia v zmysle **harmonogramu výziev**. Kancelária MAS v súlade so stratégiou CLLD a napĺňaním jej cieľov spracuje indikatívny harmonogram vyhlasovania výziev vždy na jeden kalendárny rok pre výzvy týkajúce sa všetkých opatrení z PRV SR 2014 - 2020 a z IROP zahrnutých do stratégie. Harmonogram bude zverejnený na webovom sídle MAS DUŠA, PPA, na webovom sídle RO pre IROP a v ITMS systéme 2014+. V prípade, že dôjde k zmenám v termínoch vyhlasovania výziev, bude harmonogram výziev aktualizovaný. Rámcový časový harmonogram vyhlasovania výziev je od 11/2017 do 06/2022. Pre opatrenia podporované v rámci PRV a IROP bude MAS DUŠA aplikovať:

- jednokolový výber projektov
- uzavretú formu výzvy

**Vyhlasovanie výziev** bude v súlade so systémom riadenia IROP a PRV SR 2014 – 2020, Systémom riadenia CLLD v platnom znení a príručkou pre žiadateľa/prijímateľa.

Výzvy na predkladanie ŽoNFP vypracuje kancelária MAS DUŠA. Výzva bude obsahovať všetky náležitosti podľa Systému riadenia PRV SR 2014 - 2020 a Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 - 2020 a IROP a bude vypracovaná v súlade so Zákonom č. 292/2014 o príspevku poskytovanom z EŠIF a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Výzvy budú zverejnené na webovom sídle PPA, v systéme ITMS2014+, na webovom sídle RO pre IROP a na webovom sídle MAS DUŠA.

Okrem povinného zverejnenia výziev na webových sídlach riadiacich orgánov a MAS, je to aj zverejnenie prostredníctvom regionálnych médií. Pre žiadateľov z PRV SR a z IROP bude kancelária MAS organizovať informačné semináre k jednotlivým výzvam, minimálne jeden informačný seminár ku každej výzve. Semináre budú organizovať a viesť zástupcovia MAS, ktorí účastníkov oboznámia s pravidlami a postupmi platnými v rámci danej výzvy. V priebehu trvania výzvy budú zástupcovia MAS poskytovať potenciálnym žiadateľom konzultácie (osobne, elektronicky alebo telefonicky).

### Rámcový popis procesu výberu projektov v rámci PRV

Prvým krokom je vyhlásenie výzvy v rámci harmonogramu výziev a v súlade s podmienkami PRV, Systémom riadenia CLLD v platnom znení a príručkou pre žiadateľa/prijímateľa. Žiadosti budú prijímané do termínu uvedeného vo výzve. Po prijatí ŽoNFP bude vykonaná ich administratívna kontrola. V prípade nekompletnosti ŽoNFP, bude žiadateľ vyzvaný na jej doplnenie. Následne sa vykoná kontrola splnenia podmienok poskytnutia príspevku. V prípade pochybností alebo nejasností MAS vyzve žiadateľa na vysvetlenie, resp. doplnenie ŽoNFP. Po vykonaní všetkých procesov súvisiacich s administratívnou kontrolou a kontrolou splnenia podmienok je ŽoNFP postúpená na odborné hodnotenie, ktoré vykonajú dvaja nezávislí hodnotitelia. Hodnotitelia sú vybratí z databázy hodnotiteľov, ktorú MAS vedie a priebežne dopĺňa. Hodnotitelia sú vybratí tak, aby mali odborné skúsenosti v oblasti, na ktorú je výzva zameraná. Hodnotitelia hodnotia v zmysle schválených pravidiel „Výberové a hodnotiace (bodovacie) kritériá pre výber projektov“. Výstupom hodnotiteľov je hodnotiaci hárok, ktorý obsahuje odborné hodnotenie projektov a súčet dosiahnutých bodov. Po odbornom hodnotení zasadne výberová komisia (VK), ktorú na danú výzvu menuje výkonný orgán MAS. VK pri výbere projektov zohľadňuje výsledky administratívnej kontroly, splnenie všeobecných a výberových podmienok a hodnotenie projektov odbornými hodnotiteľmi. Výstupom rokovania VK je:

- zoznam projektov, ktoré boli vyradené z dôvodu nesplnenia podmienok,
- zoznam projektov odporučených na financovanie z PRV,
- zásobník projektov s určeným poradím.

MAS vypracuje protokol o výbere ŽoNFP, ktorý spolu s vybratými ŽoNFP ich postúpi PPA. PPA vykoná následnú kontrolu ŽoNFP po formálnej a vecnej stránke ŽoNFP a odborné hodnotenie ŽoNFP a v prípade splnenia všetkých podmienok informuje MAS o zozname schválených žiadostí a vypracuje Zmluvu o poskytnutí NFP so žiadateľmi.

Podrobne je celý proces výberu projektov popísaný v dokumente Systém riadenia CLLD v kapitole 9.

### **Rámcový popis procesu výberu projektov v rámci IROP**

Proces výberu projektov v rámci IROP je totožný s výberom projektov v rámci PRV s tým rozdielom, že protokol o výbere spolu s vybratými ŽoNFP postúpi MAS na RO pre IROP.

Podrobne je celý proces výberu projektov popísaný v dokumente Systém riadenia CLLD v kapitole č.9 a v dokumente „Kritériá pre výber projektov a metodika ich uplatňovania“ (IROP), kapitola č.2.

## **Činnosť výberovej komisie v procese hodnotenia projektov**

Výberová komisia bude zostavená z odborníkov v oblasti prípravy projektov a manažmentu, zástupcov verejnej správy, podnikateľského sektoru a bude postupovať v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení a príručkou pre žiadateľa/prijímateľa. Zloženie členov hodnotiteľského tímu korešponduje s témami opatrení. MAS pre členov výberovej komisie spracuje Príručku pre hodnotiteľov MAS DUŠA, v ktorej detailne popíše procesy prijímania, konania a hodnotenia ŽoNFP. MAS zabezpečí školenie hodnotiteľov, na ktorom budú oboznámení s prácou člena výberovej komisie, jeho kompetenciami a zodpovednosťou.

Výberovú komisiu zvoláva manažér MAS, aby odborne posúdila ŽoNFP z hľadiska hodnotiacich kritérií a priradila im body. Na základe bodového ohodnotenia a aplikáciou výberových kritérií výberová komisia zostaví zoznam ŽoNFP a odporučí/neodporučí ich na schválenie. V prípade nesplnenia hodnotiacich kritérií alebo administratívneho a formálneho overenia výberová komisia podáva návrh na pozastavenie konania o ŽoNFP. Správna rada MAS DUŠA menuje tím hodnotiteľov, z ktorých pre každú výzvu vymenuje 7 člennú výberovú komisiu a 2 náhradníkov podľa počtu prijatých ŽoNFP. Hodnotiteľom je umožnené zoznámiť sa s predloženými ŽoNFP v kancelárii MAS 5 dní pred zasadnutím výberovej komisie. Zasadnutie výberovej komisie má verejnú a neverejnú časť. V rámci verejnej časti je umožnené predkladateľom ŽoNFP osobne v krátkej prezentácii predstaviť svoj projekt a odpovedať na otázky hodnotiteľov.

Výberová komisia na svoje zasadnutia prizýva manažéra MAS. Na začiatku zasadnutia si spomedzi seba zvolí predsedu a zapisovateľa. Na záver hodnotenia výberová komisia vypracuje zápisnicu zo zasadnutia výberovej komisie a Protokol o výbere ŽoNFP.



## 5.2. Akčný plán

### Časť A.) Akčný plán implementácie stratégie CLLD

Akčný plán Stratégie MAS DUŠA pre základnú alokáciu MAS je špecifikáciou opatrení a postupu k dosiahnutiu stanovených cieľov stratégie. Zároveň definuje základné podmienky realizácie opatrení v zmysle príslušných článkov nariadenia EÚ) č. 1305/2013 a cieľov politiky rozvoja vidieka a zohľadňujú dohodnuté pravidlá komplementarity v rámci CLLD medzi PRV a IROP (medzi fondmi EPFRV a EFRR).

Jeho zostavenie rešpektuje nielen strategický cieľ, priority, ale aj objem dostupných zdrojov z jednotlivých zdrojov EÚ, ako i vlastných zdrojov budúcich prijímateľov. Akčný plán stratégie CLLD je spracovaný podľa opatrení PRV financovaných z EPFRV, IROP financovaných z EFRR a ostatných opatrení financovaných z iných zdrojov vrátane zdrojov VSP. Pre lepšiu prehľadnosť Stratégie CLLD sú opatrenia PRV a IROP zoradené v takom poradí ako sú uvádzané v dokumentoch PRV a IROP a v rovnakom poradí sú zoradené aj vo finančnom pláne stratégie CLLD.

### Opatrenia PRV

Tabuľka č. 4.A: Opatrenie stratégie CLLD financované z EPFRV (6.4 PRV)

Názov opatrenia	<b>6. Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikania</b>
Priradenie kódu opatrenia	6.4. – Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností
Priradenie k <b>fokusovej oblasti PRV</b>	<b>Primárna fokusová oblasť – 6B</b> <b>Sekundárna FO predominantná - 6A</b> <b>Sekundárna FO predominantná - 5C</b> <b>Sekundárna FO doplnková 2A, 6A,</b>
Ciele opatrenia	<b>Prepojenie opatrenia so strategickou prioritou:</b> Prispieť k miestnemu ekonomickému rozvoju a zamestnanosti, - Opatrenie je zamerané na podporu diverzifikácie poľnohospodárskych činností  <b>Prepojenie opatrenia so špecifickým cieľom:</b> Rozvoj poľnohospodárstva a agroturistiky.  <b>Prepojenie opatrenia s prioritnou oblasťou:</b> Posilňovanie integrovaného prístupu k zhodnocovaniu endogénneho potenciálu regiónu a rast zamestnanosti Vytváranie pracovných príležitostí
Zdôvodnenie výberu	<b>Odôvodnenie:</b> Zvolené opatrenie má prispieť k riešeniu v analýze identifikovaných slabých stránok, problémov a potrieb na území MAS DUŠA – najmä nízka zamestnanosť v poľnohospodárstve, pričom územie má vhodné podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva, vinárstva a včelárstva, ďalej vysoká nezamestnanosť mladých ľudí (vyššia ako priemer Slovenska), odliv ekonomicky aktívnych ľudí do miest a zahraničia, veľký nedostatok miestnych pracovných príležitostí priamo v obciach, čo jednak núti

	<p>obyvateľov k migrácii za prácou a nevyhovuje tým, ktorí z nejakých príčin nie sú schopní dochádzať za prácou na veľké vzdialenosti. Územie je tradičnou poľnohospodárskou oblasťou, poľnohospodárstvo je však v úpadku. Poľnohospodárstvo a potravinárstvo bolo v SWOT analýze definované ako príležitosť pre uplatnenie miestnych obyvateľov v pracovnom či podnikateľskom priestore.</p> <p>Realizácia opatrenia prispieje k rozvoju alternatívnych ekonomických činností, pomôže stabilizovať zamestnanosť a zlepšiť príjem poľnohospodárov bez toho, aby zvýšili svoju produkciu primárnych potravín. Ide hlavne o <b>rozširovanie alternatívnych zdrojov príjmov obyvateľstva cestou zriaďovania doplnkových výrobnepoľnohospodárskeho charakteru</b>. Širší rozvoj podnikateľskej činnosti na vidieku zabezpečí nové pracovné príležitosti pre nezamestnaných a osobitne mladých ľudí, čím sa podporí ekonomický rast, stabilizácia a posilnenie vidieckej ekonomiky a generovanie nových pracovných miest.</p>
Rozsah a oprávnené činnosti	<p><b>Oprávnené činnosti (aktivity):</b></p> <p><b>Činnosť 1:</b> činnosti spojené s <b>vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou</b> zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov.</p> <p>Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností.</p> <p>V prípade obhospodarovateľov lesa je <b>činnosť 1</b> oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhladkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).</p> <p><b>Činnosť 2:</b> činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: <b>deti, seniari a občania so zníženou schopnosťou pohybu</b>. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny.</p> <p><b>Činnosť 3:</b> spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ. Vstupom spracovania môže byť aj produkt, ktorý spadá do prílohy I ZFEÚ za podmienky, že je vstupom zároveň aj produkt, ktorý nespadá do prílohy I ZFEÚ (s výnimkou spracovania poľnohospodárskych produktov, ktorých vstup spadá výlučne do prílohy I ZFEÚ a výstupom je energia z OZE alebo produkt, ktorý sa ďalej využíva na výrobu energie) vrátane doplnkovej výroby nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru, ako aj predaj vlastných produktov nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru (vrátane zariadenia mobilných predajných miest) a výrobkov a/alebo produktov iných poľnohospodárov a obhospodarovateľov lesa a akvakultúrnych podnikov za účelom ekonomického rozvoja daného územia. Oprávnená je aj tvorba a rozvoj aktivít a činností spojených s poskytovaním služieb, najmä služieb súvisiacich so skladovaním, logistikou a dopravou a zriaďovaním podnikateľských inkubátorov.</p> <p><b>Činnosť 4:</b> V rámci využívania <b>obnoviteľných zdrojov energie</b> sú oprávnené nasledovné investície za podmienky, že časť energie prijímateľ podpory spotrebuje vo vlastnom podniku a v prípade využívania solárnej</p>

	<p>energie, táto pokryje sprostredkovane aj časť jeho spotreby tepla resp. bude vyrobená elektrina použitá aj na klimatizáciu a pod.:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. investície na budovanie zariadení na energetické využívanie biomasy na výrobu elektriny a tepla spaľovaním bioplynu vyrobeného anaeróbnou fermentáciou, s max. elektrickým výkonom do 500 kW, kde je časť energie uvádzaná do siete;</li> <li>2. investície na budovanie zariadení na energetické využívanie biomasy na výrobu tepla a vykurovanie s max. tepelným výkonom do 500 kW, kde je časť energie uvádzaná do siete;</li> <li>3. investície na výrobu biomasy pre technické a energetické využitie, kde je časť energie uvádzaná do siete;</li> <li>4. investície na budovanie zariadení na energetické využívanie drevnej biomasy na výrobu elektriny a tepla spaľovaním plynu vyrobeného termochemicou konverziou s max. elektrickým výkonom do 500 kW;</li> <li>5. investície na budovanie zariadení na energetické využívanie odpadovej drevnej biomasy na výrobu tepla a vykurovanie s max. tepelným výkonom do 500 kW;</li> <li>6. investície na budovanie zariadení na energetické využívanie solárnej energie s max. výkonom 250 kW;</li> <li>7. investície na budovanie zariadení na energetické využívanie veternej energie s max. výkonom 250 kW;</li> <li>8. investície na budovanie zariadení na energetické využívanie vodnej energie s max. výkonom 250 kW.</li> </ol>
Oprávnení prijímatelia	<p><b>Podniky pôsobiace v sektore poľnohospodárstva. V tomto prípade môžu byť prijemcami mikro, malé a stredné podniky.</b></p> <p><b>Činnosť 1 a 2:</b> Mikropodniky a malé podniky (v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) vo vidieckych oblastiach.</p> <p><b>Činnosť 1 až 3:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby.</li> <li>2. Fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) obhospodarujúce lesy vo vlastníctve: <ul style="list-style-type: none"> <li>• súkromných vlastníkov a ich združení;</li> <li>• obcí a ich združení;</li> <li>• cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním.</li> </ul> </li> </ol> <p>Fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) podnikajúce v oblasti hospodárskeho chovu rýb (akvakultúry).</p>
Intenzita pomoci <sup>25</sup>	<b>85 %</b>
Oprávnené výdavky <sup>26</sup>	<p><b>Oprávnené výdavky v menej rozvinutých regiónoch (mimo Bratislavského kraja)</b></p> <p>Výdavky na hmotné a nehmotné aktíva<sup>29</sup> na počiatočnú investíciu, zameranú na založenie nového podniku alebo rozšírenie kapacity existujúceho podniku alebo diverzifikáciu činnosti podniku na produkty alebo služby, ktoré predtým neboli predmetom jeho činnosti.</p> <p>Oprávnené výdavky sú výdavky na oprávnené projekty, súvisiace s aktivitami v zmysle bodu 2.2 tohto podopatrenia a to výdavky na:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- výstavbu, obstaranie (vrátane leasingu) alebo rozšírenie kapacity nehnuteľného majetku vrátane prípravy staveniska, terénnych úprav a úpravy okolia a vrátane vnútorného vybavenia; u obstarania nehnuteľného majetku (okrem nezastavaného a zastavaného pozemku)</li> </ul>

<sup>25</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>26</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	<p>najviac za sumu nepresahujúcu 30 % celkových oprávnených výdavkov na príslušnú operáciu zistenú znaleckým posudkom,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- kúpu nezastavaného a zastavaného pozemku za sumu nepresahujúcu 10 % celkových oprávnených výdavkov na príslušnú operáciu zistenú znaleckým posudkom,</li> <li>- obstaranie nových strojov a zariadení vrátane leasingu do výšky ich trhovej hodnoty o nehmotné investície - len obstaranie alebo vývoj počítačového softvéru,</li> <li>- za oprávnené vnútorné vybavenie nehnuteľného majetku sa pre potreby tejto výzvy pokladajú len elektrospotrebiče, prístroje a technológie (napr. sauna, zariadenie posilňovne) súvisiace s cieľom projektu. Pokiaľ nie sú súčasťou stavby musí ísť o majetok zaradený do dlhodobého hmotného majetku (t.j. samostatné hnuiteľné veci, alebo súbory hnuiteľných vecí so samostatným technicko-ekonomickým určením s obstarávacou cenou nad 1700 EUR resp. s cenou pod 1700 EUR, pokiaľ doba ich použiteľnosti je dlhšia ako jeden rok),</li> <li>- za oprávnené stroje sa pre potreby tejto výzvy pokladajú len stroje slúžiace na výrobu alebo poskytovanie služieb v súlade s cieľom projektu, pričom v oblasti 1 maximálne spolu do 30 % oprávnených výdavkov projektu,</li> <li>- za oprávnené zariadenia sa pre všetky oblasti pre potreby tejto výzvy považujú všetky výrobné a obslužné zariadenia a technológie súvisiace s oprávneným predmetom projektu,</li> <li>- za oprávnené výdavky sa považujú aj výdavky súvisiace s úpravou okolia vrátane zelenej infraštruktúry – stromy, kríky a pod ak sú súčasťou stavebnej investície max do výšky 5 % z oprávnených výdavkov projektu,</li> <li>- za oprávnené výdavky v súvislosti s oblasťou 1 a 2 sa považujú aj výdavky súvisiace poskytovaním stravovacích a reštauračných služieb. V rámci oblasti 1 len do výšky 30 % oprávnených výdavkov projektu. V oblasti 2 výhradne na účel a pre cieľovú skupinu.</li> </ul> <p>Výdavky spojené s lízingsom hmotných aktív možno zohľadniť za týchto podmienok:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- v prípade pozemkov a budov musí prenájom pokračovať najmenej 3 roky a v prípade veľkých podnikov najmenej 5 rokov, po očakávanom dátume ukončenia projektu;</li> <li>- v prípade zariadenia a strojov musí mať prenájom formu finančného lízingu a musí zahŕňať záväzok pre príjemcu pomoci odkúpiť tieto aktíva po uplynutí doby prenájmu.</li> </ul> <p>Nehmotné aktíva sú oprávnené na výpočet investičných výdavkov, ak spĺňajú tieto podmienky:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- musia sa používať výlučne v podniku, ktorý je príjemcom pomoci; a musia byť odpisovateľné;</li> <li>- musia byť nakúpené za trhových podmienok od tretích strán, ktoré nie sú v žiadnom vzťahu voči nadobúdateľovi;</li> <li>- musia byť zahrnuté v aktívach podniku, ktorý je príjemcom pomoci, a musia ostať spojené s projektom, na ktorý bola pomoc poskytnutá, najmenej počas troch rokov a v prípade veľkých podnikov najmenej päť rokov.</li> </ul> <p>Za <b>počiatočnú investíciu</b> sa považuje (v rámci zamerania projektu pri dodržaní podmienok uvedených v bode 2.2.3.3) investícia do hmotných a nehmotných aktív, ktorá sa týka založenia nového podniku, rozšírenia kapacity existujúceho podniku, diverzifikácie výroby podniku na produkty alebo služby, ktoré sa predtým v podniku nevyrobali alebo neposkytovali;</p>
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<b>maximálna výška 100 000,- €</b>

Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	307 492,94	196 026,75	65 342,25	46 123,94	0
	VR	0	0	0	0	0
	<b>Spolu</b>	<b>307 492,94</b>	<b>196 026,75</b>	<b>65 342,25</b>	<b>46 123,94</b>	<b>0</b>
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií <sup>27</sup>	Výberové a hodnotiace kritériá sú uvedené v Prílohe č. 3 k projektovému zámeru „Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritériá pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD“ a boli vypracované v súlade s nariadeniami PRV, MAS DUŠA, o.z. v rámci hodnotiacich kritérií si definovala uprednostnenie (bodové zvýhodnenie) projektov s vyšším spolufinancovaním zo strany žiadateľa.					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	6.4	Počet novovzniknutých PM	FTE	0	7	
	6.4	Počet prijímateľov (poľnohospodárskych podnikov), ktorí dostávajú podporu na investície do nepoľnohospodárskych činností vo vidieckych oblastiach (6.4.)	počet	0	7	

**Tabuľka č. 4.B: Opatrenie stratégie CLLD financované z EPFRV (7.2 PRV)**

Názov opatrenia	<b>7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach</b>
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	<b>7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie</b>
Priradenie k <b>fokusovej oblasti PRV</b>	<b>Primárna fokusová oblasť - 6B</b> <b>Sekundárna FO predominantná – 6B</b> <b>Sekundárna FO doplnková 6A</b>
Ciele opatrenia	<b>Špecifický cieľ:</b> Zlepšenie stavu životného prostredia prostredníctvom dobudovania chýbajúcej drobnej infraštruktúry alebo jej obnovenie.  <b>Prepojenie opatrenia so strategickou prioritou:</b> Rast dynamiky obnovy obcí,  <b>Prepojenie opatrenia so špecifickým cieľom:</b> Zlepšenie kvality základných služieb a obnova dedín vo vidieckych oblastiach.  <b>Prepojenie opatrenia s prioritnou oblasťou:</b> Modernizácia občianskej a technickej vybavenosti obcí Dostupnosť kvalitných služieb pre obyvateľov obcí
Zdôvodnenie výberu	V regióne sa nachádza veľa malých obcí, ktorým obecné rozpočty nedovoľujú vyčleňovať dostatočné finančné zdroje na realizáciu aktivít súvisiacich so zlepšením infraštruktúry, komunikačnej napojenosti, estetizáciu a revitalizáciu verejných priestranstiev a teda celkovým zlepšením stavu životného prostredia. Na území je nedostatočná technická úroveň miestnych cestných a peších komunikácií, vo viacerých obciach chodníky chýbajú, zastávky nie sú zrekonštruované vo viacerých obciach. Cieľom opatrenia je skvalitniť

<sup>27</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	miestnu infraštruktúru na území MAS DUŠA, o.z., a tak prispieť k zlepšeniu technickej infraštruktúry.
Rozsah a oprávnené činnosti	<p><b>Aktivita 1:</b> výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, V prípade investícií do miestnych komunikácií, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.)</p> <p>Konkrétnejšie aktivity: <b>miestne komunikácie</b> v dedinách, vidiecke cesty a <b>chodníky</b> (cesty a chodníky aj vrátane <b>parkovísk</b>), <b>parkoviská</b>, <b>priekopy a rigoly</b> (len ak sú súčasťou popri realizovanej ceste, resp. chodníku), <b>cestné mosty</b> (z ocele, betónu alebo z iného materiálu) spolu s nadjazdami a príjazdami, <b>pešie mosty</b> (lávky pre peších), <b>autobusové prístrešky</b> (autobusové zastávky).</p> <p>Za oprávnený výdavok sa považuje aj tzv. <b>mobiliiár:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- lavička,</li> <li>- odpadkový kôš,</li> <li>- kontajner na zeleň/kvetináč, informačné plochy/tabule/vitríny (napr. aj vrátane názvu zastávky, názvu ulice, umiestnenie mapy obce/okolia/kultúrnych pamiatok),</li> <li>- uvítacie tabule,</li> <li>- smerníky a ukazovatele (napr. k obecnému úradu, ku kultúrnej pamiatke, k historickej budove, múzeu, pamätnej izbe, a pod.),</li> <li>- bariéry,</li> <li>- zábrany vjazdu,</li> <li>- ochranné mreže (napr. na koreň/kmeň stromov).</li> </ul> <p><b>Aktivita 2:</b> výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd. Podrobnejšie: stokové siete (kmeňové stoky, zberače a uličné stoky, výustné stoky a odľahčovacie stoky), čistiarne odpadových vôd, obecné, skupinové a ostatné vodovody lokálneho charakteru, miestne potrubné rozvody teplej vody, súvisiace vodárenské stavby miestneho významu (úpravne vody, čerpacie stanice).</p> <p><b>Aktivita 3:</b> zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov, aleje, pešie zóny, nábrežia (v prípade, že je súčasťou takejto investície aj parkovisko v menšom rozsahu, tak sú výdavky oprávnené aj vrátane parkovísk) a pod.</p> <p>Za verejné priestranstvo možno považovať pre účely vydávania zákazov a príkazov v legislatívnej pôsobnosti obce každý priestor, ktorý spĺňa súčasne tri nasledujúce podmienky:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- je prístupný všetkým bez obmedzenia (teda prístupný každému bez toho, aby musel prekonávať prekážky)</li> <li>- slúži na všeobecné užívanie (teda neexistuje žiadny právny dôvod, ktorý by niekoho vylučoval z jeho užívania resp. neexistuje právny dôvod, ktorý by obmedzoval jeho využívanie len pre zúžený okruh osôb alebo len pre určitý účel)</li> <li>- je ako verejné priestranstvo definovaný alebo určený (lokalizovaný) vo všeobecne záväznom nariadení obce.</li> </ul> <p>Slová "priestor prístupný bez obmedzení" je nutné definovať tak, že nejde o akékoľvek ľubovoľné priestory, ale že ide o priestranstvá majúce podobný charakter ako námestie, trhovisko, cesty, miestne komunikácie, parky a verejná zeleň.</p> <p>Obec je vo všeobecne záväzných nariadeniach oprávnená pojem "verejné priestranstvo" definovať, avšak táto definícia musí vychádzať zo zákonného základu.</p> <p>Vo všeobecnosti môžeme za verejné priestranstvo považovať verejnosti prístupné pozemky vo vlastníctve obce alebo pozemky, ktoré si obec</p>

	<p>prenajíma. Verejným priestranstvom na účely zákona nie sú pozemky, ktoré sú síce vo vlastníctve obce, ale obec ich prenajala podľa osobitného zákona.</p> <p>Za verejnú priestranosť, v rámci tejto aktivity 3, je možné považovať aj cintorín, a aj to len v prípade, ak ho má obec <b>definovaný alebo určený (lokalizovaný) vo všeobecne záväznom nariadení obce pred podaním ŽoNFP, ako verejnú priestranosť.</b></p> <p>Za verejnú priestranosť, v rámci tejto aktivity 3, <b>nie je možné považovať</b> školu, školské zariadenia (škôlky, jasle), areál školy (školský dvor).</p> <p>V rámci aktivity 3 nie je možné realizovať investície, ktoré boli začlenené do aktivity 1. (napr. Líniové chodníky, líniové komunikácie)</p> <p>V prípade, že súčasťou realizácie investície verejného priestranstva je vytvorenie menšieho počtu parkovacích miest, tak tieto je možné v rámci aktivity 3 akceptovať, ak sú súčasťou uceleného investičného celku a bezprostredne s priestranstvom, ktoré je predmetom predloženej ŽoNFP a ako takým súvisia.</p> <p>Oprávneným výdavkom v rámci aktivity 3 je aj mobiliár/drobný architektonický prvok napr.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- lavička, odpadkový kôš,</li> <li>- kontajner na zeleň/kvetináč,</li> <li>- informačné plochy/tabule/vitríny (napr. názvu námestia/parku, umiestnenie mapy obce/okolia/kultúrnych pamiatok a pod.),</li> <li>- smerníky a ukazovatele (napr. ku kultúrnej pamiatke, k historickej budove, múzeu, pamätnej izbe, a pod.),</li> <li>- stojan a/alebo prístrešky na bicykle,</li> <li>- bariéry,</li> <li>- zábrany vjazdu,</li> <li>- ochranné mreže (napr. na koreň/kmeň stromov),</li> <li>- hodiny,</li> <li>- fontánka na pitnú vodu/výpustný stojan na pitnú vodu</li> </ul> <p><b>Aktivita 4:</b> výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehĺbovanie existujúcich obecných studní</p> <p><b>Oprávnené investície sú drenáže a odvodňovacie kanály, otvorené odtokové kanály, odvodňovacie priekopy, obecné studne.</b></p> <p>V rámci aktivity 4 sú za odvodňovacie kanály považované investície, ktoré sú v rámci predloženej ŽoNFP realizované <b>pod zemským povrchom</b> a nie na zemskom povrchu, ktoré je možné realizovať v rámci aktivity 1. To znamená, že za odvodňovací kanál je považovaná tá časť odvodnenia, ktorá začína/pokračuje pri vpustí/od vpustí z rigolu/z povrchového kanálu/priekopy, za ON sa považuje aj odvodňovací kanál, ktorý plní protipovodňovú funkciu.</p> <p>V tejto aktivite nie je možné realizovať investície do:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- historických vodohospodárskych diel (tajchy, jarky, nápusťné alebo výpustné objekty a pod.),</li> <li>- historických vodovodov, priehrad,</li> <li>- diaľkových rozvodov vody,</li> <li>- do miestnych potrubných rozvodov vody,</li> <li>- plavebných kanálov.</li> </ul>
Oprávnení prijímatelia	<p>Oprávneným žiadateľom je:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Obce z územia príslušnej MAS</li> <li>2. Občianske združenie</li> <li>3. Združenia obcí s právnou subjektivitou z územia príslušnej MAS s právnou formou:</li> </ol> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Záujmové združenie právnických osôb v zmysle § 20 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov</li> </ul>

Intenzita pomoci <sup>28</sup>	100%																								
Oprávnené výdavky <sup>29</sup>	<p>Oprávnené výdavky projektu, ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené výdavky v zmysle stratégie CLLD uvedené vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnené výdavky MAS. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj podmienky uvedené v bode 2.2 pre Podopatrenie .2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a podmienky v kapitole 7., ods. 3 až ods. 5 vyššie uvedenej príručky.</p> <p>Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné):</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce.</li> <li>2. Všeobecné náklady súvisiace s bodom 1 (v prípade investičných opatrení): <ol style="list-style-type: none"> <li>a. výstavba, obstaranie (vrátane leasingu) alebo zlepšenie nehnuteľného majetku</li> <li>b. kúpa alebo kúpa na leasing nových strojov a zariadení, ako i strojov a zariadení do výšky ich trhovej hodnoty</li> <li>c. všeobecné náklady súvisiace s výdavkami uvedenými v bode a) a v bode b) ako sú poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti. Štúdie uskutočniteľnosti zostávajú oprávnenými aj v prípade, ak sa na základe ich výsledkov nebudú realizovať žiadne výdavky uvedené v bodoch a) a b) – max. do 15% z výšky projektu</li> <li>d. nehmotné investície ako obstaranie alebo vývoj počítačového softvéru, získanie patentov, licencií, autorských práv a obchodných značiek</li> </ol> </li> </ol>																								
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	maximálna výška 100 000,- €																								
Finančný plán	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Región</th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MR</td> <td>287 927,34</td> <td>215 945,51</td> <td>71 981,84</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>VR</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td><b>Spolu</b></td> <td><b>287 927,34</b></td> <td><b>215 945,51</b></td> <td><b>71 981,84</b></td> <td><b>0</b></td> <td><b>0</b></td> </tr> </tbody> </table>	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	287 927,34	215 945,51	71 981,84	0	0	VR	0	0	0	0	0	<b>Spolu</b>	<b>287 927,34</b>	<b>215 945,51</b>	<b>71 981,84</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
MR	287 927,34	215 945,51	71 981,84	0	0																				
VR	0	0	0	0	0																				
<b>Spolu</b>	<b>287 927,34</b>	<b>215 945,51</b>	<b>71 981,84</b>	<b>0</b>	<b>0</b>																				
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií <sup>30</sup>	Výberové a hodnotiace kritériá sú uvedené v Prílohe č. 3 k projektovému zámeru „Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritériá pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD“ a boli vypracované v súlade s nariadeniami PRV, MAS DUŠA, o.z. v rámci hodnotiacich kritérií si definovala uprednostnenie (bodové zvýhodnenie) projektov s vyšším spolufinancovaním zo strany žiadateľa.																								
Merateľné ukazovatele projektu	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kód /ID</th> <th>Názov/Ukazovateľ</th> <th>Merná jednotka</th> <th>Počiatočná hodnota</th> <th>Celková cieľová hodnota</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>7.2</td> <td>Počet zrealizovaných investícií</td> <td>Počet</td> <td>0</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>7.2</td> <td>Počet operácií , ktoré získali podporu na</td> <td>Počet</td> <td>0</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	7.2	Počet zrealizovaných investícií	Počet	0	3	7.2	Počet operácií , ktoré získali podporu na	Počet	0	3									
Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota																					
7.2	Počet zrealizovaných investícií	Počet	0	3																					
7.2	Počet operácií , ktoré získali podporu na	Počet	0	3																					

<sup>28</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>29</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<sup>30</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP



		investície do infraštruktúry malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie			
--	--	---	--	--	--

**Tabuľka č. 4.C: Opatrenie stratégie CLLD financované z EPFRV (7.4 PRV)**

Názov opatrenia	<b>7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach</b>
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	<b>7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry</b>
Priradenie k <b>fokusovej oblasti PRV /</b>	<b>Primárna fokusová oblasť - 6B Sekundárna FO predominantná 6B Sekundárna FO doplnková 6A, 3A, P4, 5C</b>
Ciele opatrenia	<p><b>Špecifický cieľ:</b> Zlepšenie kvality života občanov prostredníctvom dobudovania chýbajúcej drobnej infraštruktúry alebo jej obnovenie.</p> <p><b>Prepojenie opatrenia so strategickou prioritou:</b> Rast dynamiky obnovy obcí, Kvalita životného prostredia</p> <p><b>Prepojenie opatrenia so špecifickým cieľom:</b> Zlepšenie kvality základných služieb a obnova dedín vo vidieckych oblastiach. Zlepšenie stavu životného prostredia</p> <p><b>Prepojenie opatrenia s prioritnou oblasťou:</b> Modernizácia občianskej a technickej vybavenosti obcí Dostupnosť kvalitných služieb pre obyvateľov obcí Odstránenie zdrojov znečistenia a ekologických záťaží</p>
Zdôvodnenie výberu	Na základe analýzy, územie má nedostatočne vybudovanú infraštruktúru a nevyhovujúci stav objektov pre poskytovanie základných služieb či trávenie voľného času. Podieľajú sa na znižovaní kvality života obyvateľov v území MAS. Pre jej zvýšenie je potrebné investovať do zlepšenia podmienok pre poskytovanie miestnych služieb za účelom rozvoja a podpory súdržnosti miestnych komún. Nevyhovujúci stav verejných budov, športovísk a aktivít súvisiacich so zlepšením kultúrno - spoločenského a športového vyžitia, v obciach s nachádzajú objekty s energetickou náročnosťou, ktorú je potrebné znížiť rekonštrukciou a modernizáciou. Neustále je potrebné venovať pozornosť aj odstraňovaniu čiernych skládok a teda celkovo vylepšovať vybavenosť a ochranu životného prostredia.
Rozsah a oprávnené činnosti	<p><b>Aktivita 1:</b> investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátróv, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov</p> <p><b>Aktivita 2:</b> investície zamerané na zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia</p> <p><b>Aktivita 3:</b> investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu</p>

	<p><b>Aktivita 4:</b> investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod.</p> <p><b>Aktivita 5:</b> investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb. Za miestne služby považujú len služby spojené so spolkovou činnosťou v rámci komunitných centier, služby spojené s kultúrou v rámci kultúrnych domov, služby spojené s poskytovaním samosprávnych činností v rámci obecných úradov, služby spojené s predškolskou výchovou v rámci materských škôlok a služby spojených so športom v rámci obecných športových hál a telocviční</p> <p><b>Aktivita 6:</b> investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti t.j. nákup prídavných zariadení na komunálnu techniku na čistenie, údržbu zelene a zimnú údržbu ciest/miestnych komunikácií a chodníkov (malé zariadenia) a investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov)</p>
Oprávnení prijímatelia	<p>1. Obce z územia príslušnej MAS34  2. Občianske združenie  3. Združenia obcí s právnou subjektivitou z územia príslušnej MAS s právnou formou:</p> <p>- Záujmové združenie právnických osôb v zmysle § 20 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov</p>
Intenzita pomoci <sup>31</sup>	100%.
Oprávnené výdavky <sup>32</sup>	<p>1. výdavky na hmotné a nehmotné investície v súlade s podporovanými činnosťami (vrátane začlenením prvkov zelenej infraštruktúry, následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce, náklady súvisiace s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie)</p> <p>1. súvisiace všeobecné náklady s bodom 1 (v prípade investičných opatrení):</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a) výstavba, obstaranie (vrátane leasingu) alebo zlepšenie nehnuteľného majetku;</li> <li>b) kúpa alebo kúpa na leasing nových strojov a zariadení, ako i strojov a zariadení do výšky ich trhovej hodnoty;</li> <li>c) všeobecné náklady súvisiace s výdavkami uvedenými v bode a) a v bode b) ako sú poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti. Štúdie uskutočniteľnosti zostávajú oprávnenými aj v prípade, ak sa na základe ich výsledkov nebudú realizovať žiadne výdavky uvedené v bodoch a) a b) – max. do 15% z výšky projektu;</li> <li>d) nehmotné investície ako obstaranie alebo vývoj počítačového softvéru, získanie patentov, licencií, autorských práv a obchodných značiek.</li> </ul> <p>- Pod výdavkami na prípravné práce sa rozumejú výdavky na poplatky architektom, projektantom, inžinierom a konzultantom súvisiace s vypracovaním projektovej dokumentácie (max. 4%), výdavky za stavebný dozor (max. 1%) a výdavky na poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti (max. 8%).</p>

<sup>31</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>32</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.																								
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<b>maximálna výška 100 000,- €</b>																								
Finančný plán	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Región</th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MR</td> <td>249 755,68</td> <td>187 316,76</td> <td>62 438,92</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>VR</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td><b>Spolu</b></td> <td><b>249 755,68</b></td> <td><b>187 316,76</b></td> <td><b>62 438,92</b></td> <td><b>0</b></td> <td><b>0</b></td> </tr> </tbody> </table>	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	249 755,68	187 316,76	62 438,92	0	0	VR	0	0	0	0	0	<b>Spolu</b>	<b>249 755,68</b>	<b>187 316,76</b>	<b>62 438,92</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
MR	249 755,68	187 316,76	62 438,92	0	0																				
VR	0	0	0	0	0																				
<b>Spolu</b>	<b>249 755,68</b>	<b>187 316,76</b>	<b>62 438,92</b>	<b>0</b>	<b>0</b>																				
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií <sup>33</sup>	Výberové a hodnotiace kritériá sú uvedené v Prílohe č. 3 k projektovému zámeru „Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritériá pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD“ a boli vypracované v súlade s nariadeniami PRV, MAS DUŠA, o.z. v rámci hodnotiacich kritérií si definovala uprednostnenie (bodové zvýhodnenie) projektov s vyšším spolufinancovaním zo strany žiadateľa.																								
Merateľné ukazovatele projektu	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kód/ID</th> <th>Názov/Ukazovateľ</th> <th>Merná jednotka</th> <th>Počiatočná hodnota</th> <th>Celková cieľová hodnota</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>7.4</td> <td>Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo (7.4.)</td> <td>Počet</td> <td>0</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>7.4</td> <td>Počet zrealizovaných investícií</td> <td>Počet</td> <td>0</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	7.4	Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo (7.4.)	Počet	0	3	7.4	Počet zrealizovaných investícií	Počet	0	3									
Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota																					
7.4	Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo (7.4.)	Počet	0	3																					
7.4	Počet zrealizovaných investícií	Počet	0	3																					

**Tabuľka č. 4.D: Opatrenie stratégie CLLD financované z EPFRV (7.5 PRV)**

Názov opatrenia	<b>7. Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach</b>
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	<b>7.5 Podpora investícií pre verejné využívanie rekreačnej infraštruktúry, informačnej a drobnej infraštruktúry cestovného ruchu</b>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	<b>Primárna fokusová oblasť 6B Sekundárna FO predominantná 6B Sekundárna FO doplnková 6A</b>
Ciele opatrenia	<b>Špecifický cieľ:</b> Zlepšenie kvality života občanov prostredníctvom dobudovania chýbajúcej drobnej infraštruktúry alebo jej obnovenie.

<sup>33</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	<p><b>Prepojenie opatrenia so strategickou prioritou:</b> Rast dynamiky obnovy obcí,</p> <p><b>Prepojenie opatrenia so špecifickým cieľom:</b> Zlepšenie kvality základných služieb a obnova dedín vo vidieckych oblastiach.</p> <p><b>Prepojenie opatrenia s prioritnou oblasťou:</b> Modernizácia občianskej a technickej vybavenosti obcí Dostupnosť kvalitných služieb pre obyvateľov obcí Rozšírenie ponuky produktov CR – dostupnosť prírodných, historických a kultúrnych pamiatok</p>
Zdôvodnenie výberu	V úsilí o zvýšenie atraktivity územia je nevyhnutné obnoviť a ukázať doteraz ukrytý potenciál územia pre vidiecky cestovný ruch a agroturistiku, ktorý má predpoklady prispieť ku všetkým trom prioritám rozvoja územia - k miestnemu ekonomickému rozvoju, zvýšeniu dynamiky obnovy obcí a zlepšeniu stavu životného prostredia. Naplnenie cieľa tohto opatrenia patrí medzi dôležité predpoklady na dosiahnutie strategického cieľa rozvoja celého územia MAS DUŠA, o.z.
Rozsah a oprávnené činnosti	<ul style="list-style-type: none"> <li>- investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.</li> <li>- investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúľ v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKY a pod.</li> <li>- budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhladkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.</li> </ul>
Oprávnení prijímatelia	<p>1. Obce z územia príslušnej MAS</p> <p>2. Občianske združenie</p> <p>3. Združenia obcí s právnou subjektivitou z územia príslušnej MAS s právnou formou:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Záujmové združenie právnických osôb v zmysle § 20 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov</li> </ul> <p>4. Cirkevné organizácie</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Cirkvi a náboženské spoločnosti registrované podľa zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov a/alebo právnické osoby, ktoré odvodzujú svoju právnú subjektivitu od cirkví a náboženských spoločností, ak nepodliehajú inej evidencii alebo registrácii.</li> </ul>
Intenzita pomoci <sup>34</sup>	100 %,
Oprávnené výdavky <sup>35</sup>	<p>1. Výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce.</p> <p>2. Všeobecné náklady súvisiace s bodom 1 (v prípade investičných opatrení):</p> <p>a) výstavba, obstaranie (vrátane leasingu) alebo zlepšenie nehnuteľného majetku</p>

	<p>b) kúpa alebo kúpa na leasing nových strojov a zariadení, ako i strojov a zariadení do výšky ich trhovej hodnoty</p> <p>c) všeobecné náklady súvisiace s výdavkami uvedenými v bode a) a v bode b) ako sú poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti. Štúdie uskutočniteľnosti zostávajú oprávnenými aj v prípade, ak sa na základe ich výsledkov nebudú realizovať žiadne výdavky uvedené v bodoch a) a b) – max. do 15% z výšky projektu</p> <p>d) nehmotné investície ako obstaranie alebo vývoj počítačového softvéru, získanie patentov, licencií, autorských práv a obchodných značiek</p> <p>Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.</p>																								
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<b>Maximálna výška príspevku: 50 000,- € €</b>																								
Finančný plán	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Región</th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MR</td> <td>70 000,00</td> <td>52 500,00</td> <td>17 500,00</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>VR</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td><b>Spolu</b></td> <td><b>70 000,00</b></td> <td><b>52 500,00</b></td> <td><b>17 500,00</b></td> <td><b>0</b></td> <td><b>0</b></td> </tr> </tbody> </table>	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	70 000,00	52 500,00	17 500,00	0	0	VR	0	0	0	0	0	<b>Spolu</b>	<b>70 000,00</b>	<b>52 500,00</b>	<b>17 500,00</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
MR	70 000,00	52 500,00	17 500,00	0	0																				
VR	0	0	0	0	0																				
<b>Spolu</b>	<b>70 000,00</b>	<b>52 500,00</b>	<b>17 500,00</b>	<b>0</b>	<b>0</b>																				
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/ Hlavné zásady výberu operácií <sup>36</sup>	Výberové a hodnotiace kritériá sú uvedené v Prílohe č. 3 k projektovému zámeru „Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritériá pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD“ a boli vypracované v súlade s nariadeniami PRV, MAS DUŠA, o.z. v rámci hodnotiacich kritérií si definovala uprednostnenie (bodové zvýhodnenie) projektov s vyšším spolufinancovaním zo strany žiadateľa.																								
Merateľné ukazovatele projektu	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kód/ID</th> <th>Názov/Ukazovateľ</th> <th>Merná jednotka</th> <th>Počiatočná hodnota</th> <th>Celková cieľová hodnota</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>7.5</td> <td>Počet zrealizovaných investícií</td> <td>Počet</td> <td>0</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>7.5</td> <td>Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do rekreačnej/turistickej infraštruktúry (7.5.)</td> <td>Počet</td> <td>0</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	7.5	Počet zrealizovaných investícií	Počet	0	2	7.5	Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do rekreačnej/turistickej infraštruktúry (7.5.)	Počet	0	2									
Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota																					
7.5	Počet zrealizovaných investícií	Počet	0	2																					
7.5	Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do rekreačnej/turistickej infraštruktúry (7.5.)	Počet	0	2																					

#### Tabuľka č. 4.E: Opatrenie stratégie CLLD financované z EFRR (IROP)

Názov opatrenia	<b>5 – Miestny rozvoj vedený komunitou</b>
-----------------	--

Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	<b>5.1.1</b>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / <b>špecifickému cieľu IROP</b>	<b>Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií</b>
Ciele opatrenia	<p><b>Špecifický cieľ:</b> Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií.</p> <p><b>Prepojenie opatrenia so strategickou prioritou:</b> Prispieť k miestnemu ekonomickému rozvoju a zamestnanosti,</p> <p><b>Prepojenie opatrenia so špecifickým cieľom:</b> Rozvoj poľnohospodárstva a agroturistiky.</p> <p><b>Prepojenie opatrenia s prioritnou oblasťou:</b> Posilňovanie integrovaného prístupu k zhodnocovaniu endogénneho potenciálu regiónu a rast zamestnanosti Vytváranie pracovných príležitostí</p>
Zdôvodnenie výberu	<p><b>Odôvodnenie:</b> Nepriaznivá ekonomická situácia v území MAS DUŠA, O.Z. má vplyv na všetky oblasti života vrátane podnikateľskej sféry, ktorá nie je dostatočne rozvinutá, najmä kvôli nízkej ekonomickej sile a infraštruktúrnej vybavenosti územia VSP. S tým súvisí aj nedostatočná tvorba pracovných príležitostí a odliv kvalifikovanej pracovnej sily, čo sa prejavuje v nepriaznivej štruktúre nezamestnaných a tým aj v situácii na trhu práce. Ten je v území MAS DUŠA, O.Z. poznačený vysokou mierou nezamestnanosti, ktorej riešenie v kumulácii so súvisiacimi problémami presahuje možnosti územia VSP okresu.</p> <p>Realizácia vybraného opatrenia však môže významne prispieť k posilneniu miestnej ekonomiky, a to investíciami do diverzifikácie podnikateľských aktivít, do rozvoja služieb a zavádzania inovácií, ako aj do podpory spolupráce na horizontálnej i vertikálnej úrovni, čím sa podporí konkurencieschopnosť miestnych podnikov. Uvedenou podporou dôjde k zlepšeniu podnikateľského prostredia, a tým aj k rozvoju podnikania, s ktorým je spojená tvorba nových pracovných miest. Pre zníženie nezamestnanosti v regióne je dôležité zakladať a podporovať nové mikro a malé podniky a samostatne zárobkovo činné osoby a družstvá. Rozvoj nových ekonomických činností pomôže stabilizovať zamestnanosť a zlepšiť príjem podnikateľských subjektov.</p>
Rozsah a oprávnené činnosti	<p><b>Oprávnené činnosti (aktivity):</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest</li> <li>2. Nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb</li> <li>3. Podpora marketingových aktivít</li> <li>4. Podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností</li> </ol>
Oprávnení prijímatelia	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH</li> <li>- Mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH</li> </ul>
Intenzita pomoci <sup>37</sup>	zdroje EÚ (EFRR) menej rozvinutý región 85 % , vlastné zdroje 15 %
Oprávnené výdavky <sup>38</sup>	Výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tejto aktivity. Oprávnené výdavky budú bližšie špecifikované vo výzve.

<sup>37</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>38</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<b>maximálna výška 100 000,- €</b>																												
Finančný plán	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Región</th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MR</td> <td>392 727,27</td> <td>216 000,00</td> <td>0,00</td> <td>176 727,27</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>VR</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td><b>Spolu</b></td> <td><b>392 727,27</b></td> <td><b>216 000,00</b></td> <td><b>0,00</b></td> <td><b>176 727,27</b></td> <td><b>0</b></td> </tr> </tbody> </table>					Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	392 727,27	216 000,00	0,00	176 727,27	0	VR	0	0	0	0	0	<b>Spolu</b>	<b>392 727,27</b>	<b>216 000,00</b>	<b>0,00</b>	<b>176 727,27</b>	<b>0</b>
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																								
MR	392 727,27	216 000,00	0,00	176 727,27	0																								
VR	0	0	0	0	0																								
<b>Spolu</b>	<b>392 727,27</b>	<b>216 000,00</b>	<b>0,00</b>	<b>176 727,27</b>	<b>0</b>																								
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií <sup>39</sup>	Výberové a hodnotiace kritériá sú uvedené v Prílohe č. 3 k projektovému zámeru „Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritériá pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD“ a boli vypracované v súlade s nariadeniami IROP, MAS DUŠA, O.Z. v rámci hodnotiacich kritérií si definovala uprednostnenie (bodové zvýhodnenie) projektov s vyšším spolufinancovaním zo strany žiadateľa.																												
Merateľné ukazovatele projektu	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kód/ID</th> <th>Názov/Ukazovateľ</th> <th>Merná jednotka</th> <th>Počiatočná hodnota</th> <th>Celková cieľová hodnota</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>5.1.1</td> <td>Počet podporených podnikov</td> <td>podnik</td> <td>0</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>5.1.1</td> <td>Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch</td> <td>FTE</td> <td>0</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>5.1.1</td> <td>Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové</td> <td>Podnik</td> <td>0</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>					Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	5.1.1	Počet podporených podnikov	podnik	0	3	5.1.1	Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch	FTE	0	3	5.1.1	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	Podnik	0	3				
Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota																									
5.1.1	Počet podporených podnikov	podnik	0	3																									
5.1.1	Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch	FTE	0	3																									
5.1.1	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	Podnik	0	3																									
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev																												

**Tabuľka č. 4.F: Opatrenie stratégie CLLD**

Názov opatrenia	<b>Rozvoj základnej infraštruktúry</b>
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	5.1.2
Ciele opatrenia	<p><b>Špecifický cieľ:</b> Budovaním dopravného prepojenia zlepšiť dostupnosť sídiel a možnosti cestovania obyvateľov za prácou, vzdelaním a službami.</p> <p><b>Prepojenie opatrenia so strategickou prioritou:</b> Rast dynamiky obnovy obcí</p> <p><b>Prepojenie opatrenia so špecifickým cieľom:</b> Zlepšenie kvality základných služieb, a obnova dedín vo vidieckych oblastiach</p> <p><b>Prepojenie opatrenia s prioritnou oblasťou:</b> Modernizácia občianskej a technickej vybavenosti obcí Dostupnosť kvalitných služieb pre obyvateľov obcí</p>
Zdôvodnenie výberu	<b>Odôvodnenie:</b> Priorita Infraštruktúra a služby pre obyvateľov sa bude orientovať na rekonštrukciu miestnych komunikácií a chodníkov,

<sup>39</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	autobusové zastávky, ďalej na investície spojené s úsporou energie ako súčasť investícií do miestnych služieb, na investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov a tiež na nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôbených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie. Opatrenie prispieva k modernizácii občianskej a technickej vybavenosti obcí a zlepšeniu kvality základných služieb pre obyvateľov																								
Rozsah a oprávnené činnosti	<b>Oprávnené činnosti (aktivity):</b> Dopravné prepojenie a dostupnosť sídel: B2 výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom, budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách,																								
Oprávnení prijímatelia	Mestá/samostatné mestské časti a obce Združenia miest a obcí Mikroregionálne združenia Občianske združenia Neziskové organizácie Cirkevné organizácie																								
Intenzita pomoci <sup>40</sup>	<i>v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020</i> neverejný sektor: zdroje EÚ (EFRR) menej rozvinutý región 95% , vlastné zdroje 5% verejný sektor: zdroje EÚ (EFRR) menej rozvinutý región 95% , vlastné zdroje 5%																								
Oprávnené výdavky <sup>41</sup>	Výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tejto aktivity Oprávnené výdavky budú bližšie špecifikované vo výzve.																								
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	minimálna výška 3000,- € maximálna výška 51 000,- €																								
Finančný plán	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Región</th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MR</td> <td>171 578,95</td> <td>163 000,00</td> <td>0,00</td> <td>8 578,95</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>VR</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td><b>Spolu</b></td> <td><b>171 578,95</b></td> <td><b>163 000,00</b></td> <td><b>0,00</b></td> <td><b>8 578,95</b></td> <td><b>0</b></td> </tr> </tbody> </table>	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	171 578,95	163 000,00	0,00	8 578,95	0	VR	0	0	0	0	0	<b>Spolu</b>	<b>171 578,95</b>	<b>163 000,00</b>	<b>0,00</b>	<b>8 578,95</b>	<b>0</b>
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
MR	171 578,95	163 000,00	0,00	8 578,95	0																				
VR	0	0	0	0	0																				
<b>Spolu</b>	<b>171 578,95</b>	<b>163 000,00</b>	<b>0,00</b>	<b>8 578,95</b>	<b>0</b>																				
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií <sup>42</sup>	Výberové a hodnotiace kritériá sú uvedené v Prílohe č. 3 k projektovému zámeru „Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritériá pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD“ a boli vypracované v súlade s podmienkami Výzvy IROP.																								
Merateľné ukazovatele projektu	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kód/ID</th> <th>Názov/Ukazovateľ</th> <th>Merná jednotka</th> <th>Počiatočná hodnota</th> <th>Celková cieľová hodnota</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>5.1.2</td> <td>Počet zrealizovaných aktivít</td> <td>počet</td> <td>0</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>5.1.2</td> <td>Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry</td> <td>počet</td> <td>0</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	5.1.2	Počet zrealizovaných aktivít	počet	0	3	5.1.2	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	0	3									
Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota																					
5.1.2	Počet zrealizovaných aktivít	počet	0	3																					
5.1.2	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	0	3																					
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev																								

**Tabuľka č. 4. G: Opatrenie stratégie CLLD**

Názov opatrenia	Rozvoj základnej infraštruktúry
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia)	5.1.2

<sup>40</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>41</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<sup>42</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP



v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)																									
Ciele opatrenia	<p><b>Špecifický cieľ:</b> Budovaním infraštruktúry vzdelávania docieľiť zlepšenie podmienok a kvality vzdelávacieho procesu a spokojnosť pedagógov a žiakov.</p> <p><b>Prepojenie opatrenia so strategickou prioritou:</b> Rast dynamiky obnovy obcí</p> <p><b>Prepojenie opatrenia so špecifickým cieľom:</b> Zlepšenie kvality základných služieb, a obnova dedín vo vidieckych oblastiach</p> <p><b>Prepojenie opatrenia s prioritnou oblasťou:</b> Modernizácia občianskej a technickej vybavenosti obcí Dostupnosť kvalitných služieb pre obyvateľov obcí</p>																								
Zdôvodnenie výberu	<b>Odôvodnenie:</b> Rozvoj sociálnej spoločnosti bude podporovať: vybudovanie a modernizáciu učební ZŠ, sebarealizáciu a udržanie mladých ľudí v regióne, zavedenie celoživotného vzdelávania, využitie priestorov škôl pre rozvoj kultúry, voľnočasové aktivity, ktoré prispejú k lepšiemu začleneniu do spoločného života.																								
Rozsah a oprávnené činnosti	1. Vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ 2. Skvalitnenie a rozširovanie kapacít predškolských zariadení																								
Oprávnení prijímatelia	Mestá/samostatné mestské časti a obce Združenia miest a obcí Občianske združenia Neziskové organizácie Cirkevné organizácie																								
Intenzita pomoci <sup>43</sup>	neverejný sektor: zdroje EÚ (EFRR) menej rozvinutý región 95% , vlastné zdroje 5% verejný sektor: zdroje EÚ (EFRR) menej rozvinutý región 95% , vlastné zdroje 5%																								
Oprávnené výdavky <sup>44</sup>	<i>v súlade s IROP</i> Výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tejto aktivity Oprávnené výdavky budú bližšie špecifikované vo výzve.																								
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	minimálna výška 3000,- € maximálna výška 40 000,- €																								
Finančný plán	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Región</th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MR</td> <td>158 578,88</td> <td>150 649,94</td> <td>0,00</td> <td>7 928,94</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>VR</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td><b>Spolu</b></td> <td><b>158 578,88</b></td> <td><b>150 649,94</b></td> <td><b>0,00</b></td> <td><b>7 928,94</b></td> <td><b>0</b></td> </tr> </tbody> </table>	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	158 578,88	150 649,94	0,00	7 928,94	0	VR	0	0	0	0	0	<b>Spolu</b>	<b>158 578,88</b>	<b>150 649,94</b>	<b>0,00</b>	<b>7 928,94</b>	<b>0</b>
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
MR	158 578,88	150 649,94	0,00	7 928,94	0																				
VR	0	0	0	0	0																				
<b>Spolu</b>	<b>158 578,88</b>	<b>150 649,94</b>	<b>0,00</b>	<b>7 928,94</b>	<b>0</b>																				
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií <sup>45</sup>	Výberové a hodnotiace kritériá sú uvedené v Prílohe č. 3 k projektovému zámeru „Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritériá pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD“ a boli vypracované v súlade s nariadeniami IROP, MAS DUŠA, O.Z. v rámci hodnotiacich kritérií si definovala uprednostnenie (bodové zvýhodnenie) projektov s vyšším spolufinancovaním zo strany žiadateľa.																								
Merateľné ukazovatele projektu	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kód/ID</th> <th>Názov/Ukazovateľ</th> <th>Merná jednotka</th> <th>Počiatočná hodnota</th> <th>Celková cieľová hodnota</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota																			
Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota																					

<sup>43</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>44</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<sup>45</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	5.1.2	Počet zrealizovaných aktivít	počet	0	3
	5.1.2	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	0	3
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev				

## Časť B.) Akčný plán pre Chod MAS a animácie

Tabuľka č. 4.H: Animácie (základná alokácia pre MAS z menej rozvinutého regiónu)

Názov opatrenia	<b>Chod MAS - Časť – animácia</b>
Priradenie kódu opatrenia	<b>19.4</b>
Priradenie k <b>fokusovej oblasti PRV</b>	<b>6B – Primárna fokusová oblasť</b> 1A, 2A, 2B – Sekundárna fokusová oblasť predominantná
Ciele opatrenia	<b>Cieľom opatrenia je:</b> - animácia celého územia MAS DUŠA, O.Z. počas implementácie stratégie, informovanosť a zapojenie občanov
Zdôvodnenie výberu	MAS DUŠA, O.Z. financuje aktivity súvisiace s animáciou MAS DUŠA, O.Z. v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území MAS DUŠA, O.Z. financovaných z PRV SR.
Rozsah a oprávnené činnosti	<b>Rozsah a oprávnené činnosti:</b> Financovanie animačných nákladov MAS DUŠA, O.Z. v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: a) propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; b) výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS DUŠA, O.Z., ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; c) vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.  Náklady súvisiace s oživovaním stratégie (animácie) musia tvoriť min. 15 % a max 25 % z celkových výdavkov v rámci operácie Chod miestnej akčnej skupiny a animácia.  <b>Oprávnené činnosti (aktivity):</b> Náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území.
Oprávnení prijímatelia	- MAS, ktorá je vybraná RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja, a má právnu formu občianske združenie – v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.
Intenzita pomoci <sup>46</sup>	100 %.
Oprávnené výdavky <sup>47</sup>	Podpora v rámci operácie bude poskytovaná na prevádzkovú a administratívnu činnosť schválených miestnych akčných skupín ako aj na náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území. 2. financovanie animačných nákladov MAS DUŠA, O.Z. v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD:

<sup>46</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>47</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD;</li> <li>- výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS DUŠA, O.Z., ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác;</li> <li>- vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.</li> </ul> <p>Náklady súvisiace s oživovaním stratégie (animácie) musia tvoriť min. 15 % a max 25 % z celkových výdavkov v rámci operácie Chod miestnej akčnej skupiny a animácia.</p> <p>Na financovaní chodu MAS DUŠA, O.Z. a animácie sa budú podieľať obidva fondy využité pri realizácii nástroja CLLD (EFRR a EPFRV). Nakoľko podporené budú len multifondové stratégie (financované z obidvoch fondov v rámci CLLD – EFRR a EPFRV) nebude sa uplatňovať lead fund, ale financovanie bude nasledovné: Prevádzkové náklady na chod MAS DUŠA, O.Z. budú hradené z EFRR a náklady na oživenie všetkých stratégií (animácie) budú hradené z EPFRV.</p>																								
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Výška prepočítaných oprávnených nákladov na animácie je 18 % z celkovej dotácie na opatrenie chod MAS DUŠA, O.Z. a animácie.																								
Finančný plán	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Región</th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MR</td> <td>47 941,40</td> <td>35 956,05</td> <td>11 985,35</td> <td>0,00</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>VR</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td><b>Spolu</b></td> <td><b>47 941,40</b></td> <td><b>35 956,05</b></td> <td><b>11 985,35</b></td> <td><b>0,00</b></td> <td><b>0</b></td> </tr> </tbody> </table>	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	47 941,40	35 956,05	11 985,35	0,00	0	VR	0	0	0	0	0	<b>Spolu</b>	<b>47 941,40</b>	<b>35 956,05</b>	<b>11 985,35</b>	<b>0,00</b>	<b>0</b>
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
MR	47 941,40	35 956,05	11 985,35	0,00	0																				
VR	0	0	0	0	0																				
<b>Spolu</b>	<b>47 941,40</b>	<b>35 956,05</b>	<b>11 985,35</b>	<b>0,00</b>	<b>0</b>																				
Merateľné ukazovatele projektu	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kód/ID</th> <th>Názov/Ukazovateľ</th> <th>Merná jednotka</th> <th>Počiatková hodnota</th> <th>Celková cieľová hodnota</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>19.4</td> <td>Počet animačných aktivít podľa druhu</td> <td>počet</td> <td>0</td> <td>10</td> </tr> <tr> <td>19.4</td> <td>Počet informačných, propagačných aktivít podľa druhu</td> <td>počet</td> <td>0</td> <td>10</td> </tr> </tbody> </table>	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	19.4	Počet animačných aktivít podľa druhu	počet	0	10	19.4	Počet informačných, propagačných aktivít podľa druhu	počet	0	10									
Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota																					
19.4	Počet animačných aktivít podľa druhu	počet	0	10																					
19.4	Počet informačných, propagačných aktivít podľa druhu	počet	0	10																					

**Tabuľka č. 4.I: Chod MAS1 a Chod MAS 2 v rámci IROP (základná alokácia z menej rozvinutého regiónu)**

Názov opatrenia	<b>Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD</b>
Priradenie kódu opatrenia	<b>5.1.1</b>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	
Ciele opatrenia	Plynulé zabezpečenie realizácie stratégie (chod MAS) a z týchto prostriedkov MAS zabezpečuje financovanie kancelárie, platy zamestnancov, náklady spojené so stretnutiami, propagačné a informačné aktivity a školenia členov a zamestnancov. rozvíjať verejné služby v oblasti vzdelávania v MAS DUŠA, o.z.
Zdôvodnenie výberu	<b>Odôvodnenie:</b> Opatrenie tiež prispieva k uplatňovaniu horizontálnych princípov, konkrétne horizontálneho princípu trvalo udržateľný rozvoj, ako aj horizontálneho princípu rovnosť mužov a žien, nediskriminácia a prístupnosť, v rámci ktorého bude v celom PRV zabezpečená rovnosť príležitostí všetkým občanom SR. MAS financuje aktivity súvisiace s chodom MAS financovanej z IROP SR.
Rozsah a oprávnené činnosti	<b>Aktivity špecifického cieľa</b> - prevádzkovanie a administratívna činnosť schválených miestnych akčných skupín

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území</li> </ul> <p><b>Oprávnené činnosti (aktivity):</b>          Podpora v rámci operácie bude poskytovaná na prevádzkovú a administratívnu činnosť schválených miestnych akčných skupín ako aj na náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, internet, osobné, poistenie)</li> <li>- vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD</li> <li>- náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS</li> <li>- finančné náklady (napr. bankové poplatky)</li> <li>- náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)</li> </ul>																								
Oprávnení prijímateľa	MAS, ktorá je vybraná RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja, a má právnu formu občianske združenie – v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.																								
Intenzita pomoci <sup>48</sup>	95 %.																								
Oprávnené výdavky <sup>49</sup>	<p>Podpora v rámci operácie bude poskytovaná na prevádzkovú a administratívnu činnosť schválených miestnych akčných skupín ako aj na náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území.</p> <p>1. financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>a) personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie);</li> <li>b) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD;</li> <li>c) náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS;</li> <li>d) finančné náklady (napr. bankové poplatky);</li> <li>e) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS);</li> </ol> <p>Na financovaní chodu MAS a animácie sa budú podieľať obidva fondy využité pri realizácii nástroja CLLD (EFRR a EPFRV). Nakoľko podporené budú len multifondové stratégie (financované z obidvoch fondov v rámci CLLD – EFRR a EPFRV) nebude sa uplatňovať lead fund, ale financovanie bude nasledovné: Prevádzkové náklady na chod MAS budú hradené z EFRR a náklady na oživenie všetkých stratégií (animácie) budú hradené z EPFRV.</p>																								
Finančný plán	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr> <th>Región</th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MR</td> <td>178 871,68</td> <td>169 928,10</td> <td>0,00</td> <td>8 943,58</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>VR</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td><b>Spolu</b></td> <td><b>178 871,68</b></td> <td><b>169 928,10</b></td> <td><b>0,00</b></td> <td><b>8 943,58</b></td> <td><b>0</b></td> </tr> </tbody> </table>	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	178 871,68	169 928,10	0,00	8 943,58	0	VR	0	0	0	0	0	<b>Spolu</b>	<b>178 871,68</b>	<b>169 928,10</b>	<b>0,00</b>	<b>8 943,58</b>	<b>0</b>
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
MR	178 871,68	169 928,10	0,00	8 943,58	0																				
VR	0	0	0	0	0																				
<b>Spolu</b>	<b>178 871,68</b>	<b>169 928,10</b>	<b>0,00</b>	<b>8 943,58</b>	<b>0</b>																				

<sup>48</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>49</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	5.1.1	Počet podporených MAS	počet	0	1
	5.1.1	Počet vzdelávacích aktivít MAS	počet	0	9
	5.1.1	Počet aktivít v oblasti publicity MAS	počet	0	7

**Tabuľka č. 4.J: Chod MAS a animácie (dodatočná alokácia na základe splnenia míľníka A ), max. 20% z pridelenej dodatočnej alokácie na základe splnenia míľníka A**

Názov opatrenia	Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	<b>6B – Primárna fokusová oblasť</b> 1A, 2A, 2B – Sekundárna fokusová oblasť predominantná
Ciele opatrenia	Plynulé zabezpečenie realizácie stratégie (chod MAS) a z týchto prostriedkov MAS zabezpečuje financovanie kancelárie, platy zamestnancov, náklady spojené so stretnutiami, propagačné a informačné aktivity a školenia členov a zamestnancov. rozvíjať verejné služby v oblasti vzdelávania v MAS DUŠA, o.z.
Zdôvodnenie výberu	<b>Odôvodnenie:</b> Opatrenie tiež prispieva k uplatňovaniu horizontálnych princípov, konkrétne horizontálneho princípu trvalo udržateľný rozvoj, ako aj horizontálneho princípu rovnosť mužov a žien, nediskriminácia a prístupnosť, v rámci ktorého bude v celom PRV zabezpečená rovnosť príležitostí všetkým občanom SR. MAS financuje aktivity súvisiace s chodom MAS financovanej z IROP SR.
Rozsah a oprávnené činnosti	<b>Aktivity špecifického cieľa</b> - prevádzkovanie a administratívna činnosť schválených miestnych akčných skupín - náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území  <b>Oprávnené činnosti (aktivity):</b> Podpora v rámci operácie bude poskytovaná na prevádzkovú a administratívnu činnosť schválených miestnych akčných skupín ako aj na náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území. - personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, internet, osobné, poistenie) - vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD - náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS - finančné náklady (napr. bankové poplatky) - náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)
Oprávnení prijímatelia	MAS, ktorá je vybraná RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja, a má právnu formu občianske združenie – v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

Intenzita pomoci <sup>50</sup>	100 %.																								
Oprávnené výdavky <sup>51</sup>	<p>1. financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD: a. personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie); b. vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD; c. náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS; 573 d. finančné náklady (napr. bankové poplatky); e. náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS);</p> <p>2. financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: a. propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; b. výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; c. vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov</p>																								
Finančný plán	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Región</th> <th>Spolu</th> <th>EÚ</th> <th>ŠR</th> <th>VZ</th> <th>iné</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MR</td> <td>16 543,38</td> <td>12407,54</td> <td>4 135,84</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>VR</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Spolu</td> <td><b>16 543,38</b></td> <td><b>12407,54</b></td> <td><b>4 135,84</b></td> <td><b>0</b></td> <td><b>0</b></td> </tr> </tbody> </table>	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	16 543,38	12407,54	4 135,84	0	0	VR	0	0	0	0	0	Spolu	<b>16 543,38</b>	<b>12407,54</b>	<b>4 135,84</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
MR	16 543,38	12407,54	4 135,84	0	0																				
VR	0	0	0	0	0																				
Spolu	<b>16 543,38</b>	<b>12407,54</b>	<b>4 135,84</b>	<b>0</b>	<b>0</b>																				
Merateľné ukazovatele projektu	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kód/ID</th> <th>Názov/Ukazovateľ</th> <th>Merná jednotka</th> <th>Počiatková hodnota</th> <th>Celková cieľová hodnota</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>5.1.1</td> <td>Počet podporených MAS</td> <td>počet</td> <td>0</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>5.1.1</td> <td>Počet vzdelávacích aktivít MAS</td> <td>počet</td> <td>0</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>5.1.1</td> <td>Počet aktivít v oblasti publicity MAS</td> <td>počet</td> <td>0</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	5.1.1	Počet podporených MAS	počet	0	1	5.1.1	Počet vzdelávacích aktivít MAS	počet	0	2	5.1.1	Počet aktivít v oblasti publicity MAS	počet	0	2				
Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota																					
5.1.1	Počet podporených MAS	počet	0	1																					
5.1.1	Počet vzdelávacích aktivít MAS	počet	0	2																					
5.1.1	Počet aktivít v oblasti publicity MAS	počet	0	2																					

**Tabuľka č. 4.K: Chod MAS a animácie (dodatočná alokácia na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách) max. 20% z pridelenej dodatočnej alokácie na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách**

Názov opatrenia	<b>Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD</b>
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	<b>6B – Primárna fokusová oblasť</b> 1A, 2A, 2B – Sekundárna fokusová oblasť predominantná
Ciele opatrenia	Plynulé zabezpečenie realizácie stratégie (chod MAS) a z týchto prostriedkov MAS zabezpečuje financovanie kancelárie, platy zamestnancov, náklady spojené so stretnutiami, propagačné a informačné aktivity a školenia členov a zamestnancov. rozvíjať verejné služby v oblasti vzdelávania v MAS DUŠA, o.z.
Zdôvodnenie výberu	<b>Odôvodnenie:</b> Opatrenie tiež prispieva k uplatňovaniu horizontálnych princípov, konkrétne horizontálneho princípu trvalo udržateľný rozvoj,

<sup>50</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>51</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	<p>ako aj horizontálneho princípu rovnosť mužov a žien, nediskriminácia a prístupnosť, v rámci ktorého bude v celom PRV zabezpečená rovnosť príležitostí všetkým občanom SR.</p> <p>MAS financuje aktivity súvisiace s chodom MAS financovanej z IROP SR.</p>
Rozsah a oprávnené činnosti	<p><b>Aktivity špecifického cieľa</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- prevádzkovanie a administratívna činnosť schválených miestnych akčných skupín</li> <li>- náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území</li> </ul> <p><b>Oprávnené činnosti (aktivity):</b></p> <p>Podpora v rámci operácie bude poskytovaná na prevádzkovú a administratívnu činnosť schválených miestnych akčných skupín ako aj na náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, internet, osobné, poistenie)</li> <li>- vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD</li> <li>- náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS</li> <li>- finančné náklady (napr. bankové poplatky)</li> <li>- náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)</li> </ul>
Oprávnení prijímatelia	MAS, ktorá je vybraná RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja, a má právnu formu občianske združenie – v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.
Intenzita pomoci <sup>52</sup>	100 %.
Oprávnené výdavky <sup>53</sup>	<p>1. financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD: a. personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie); b. vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD; c. náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS; 573 d. finančné náklady (napr. bankové poplatky); e. náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS);</p> <p>2. financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: a. propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; b. výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; c. vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov</p>

<sup>52</sup> Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<sup>53</sup> v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	45 281,56	33 961,17	11 320,39	0	0
	VR	0	0	0	0	0
	Spolu	45 281,56	33 961,17	11 320,39	0	0
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	5.1.1	Počet podporených MAS	počet	0	1	
	5.1.1	Počet vzdelávacích aktivít MAS	počet	0	6	
	5.1.1	Počet aktivít v oblasti publicity MAS	počet	0	5	

### 5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

Cieľom zavedenia monitorovania a hodnotenia je pravidelná kontrola priebehu plnenia strategického cieľa a špecifických cieľov stratégie CLLD a strategických priorít prostredníctvom opatrení PRV a IROP a to prostredníctvom systematického zberu a vyhodnocovania údajov a informácií s cieľom minimalizovať riziko ich neplnenia a následných prípadných sankcií zo strany riadiacich orgánov. Monitorovacie ukazovatele slúžia pre monitorovanie priebehu a výsledku stratégie CLLD a projektov v rámci jej implementácie. Povinné monitorovacie ukazovatele v zmysle metodického pokynu na spracovanie stratégie CLLD sú uvedené v zmluve o poskytnutí NFP.

#### 5.3.1. Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD

Monitorovanie a hodnotenie opatrení stratégie CLLD bude realizované priebežne počas celej doby implementácie v zmysle Systému riadenia CLLD. MAS vybrala monitorovacie ukazovatele tak, aby definovanými ukazovateľmi boli pokryté všetky kľúčové aktivity, ktoré sú pre MAS nevyhnutné pre správnu implementáciu stratégie CLLD. MAS definuje ukazovatele nasledovným spôsobom:

- a) PRV SR 2014 – 2020: na úrovni programu a fokusových oblastí.
- b) IROP: na úrovni programu a špecifických cieľov
- c) Dodatočné (vlastné) ukazovatele MAS:

Prostredníctvom priebežného monitoringu projektu bude zabezpečený prehľad:

- o obsahovom a finančnom postupe projektu,



- o stave realizácie projektu podľa aktivít, míľnikov a etáp projektu na základe vopred stanovených ukazovateľov,
- o nedostatkoch v realizácii projektu, čo umožní včas hľadať riešenia pre ich odstránenie a nápravu.

Monitoring sa bude realizovať priebežne počas celej doby realizácie Stratégie CLLD. Kancelária MAS DUŠA bude zhromažďovať údaje a zostavovať ich prehľad tak, aby príslušné orgány mali kedykoľvek k dispozícii aktuálne údaje. Záverečný monitoring zhodnotí splnenie cieľov projektu a dosiahnutie všetkých monitorovacích ukazovateľov.

Výsledkom hodnotenia bude vypracovaná hodnotiacia správa, v ktorej sa zameriame na vyhodnotenie efektívnosti a účinnosti realizovanej aktivity smerom k napĺňaniu opatrení. Hodnotenie sa bude vykonávať jedenkrát ročne, hodnotiacia správa sa bude predkladať Správnej rade a Valnému zhromaždeniu.

### Úrovne hodnotenia

Hodnotenie a monitorovanie bude prebiehať:

#### - na úrovni na úrovni stratégie CLLD

MAS predkladá vždy k 31.3 roka n+1 „Správu o implementácii stratégie CLLD“ v zmysle vypracovaného vzoru, ktorý zverejní gestor CLLD. Základnými zdrojmi údajov do Správy o implementácii stratégie CLLD sú údaje z ITMS2014+ (relevantné len pre projekty IROP); monitorovacie správy realizovaných projektov v rámci implementácie stratégie CLLD; administratívne údaje ako sú napr. súbory informácií, štatistiky a pod.

MAS je v rámci hodnotenia povinná vykonať:

- strednodobé hodnotenie (mid-term) v polovici implementácie stratégie CLLD (v roku 2020, najneskôr do 30.6.2020) s cieľom posúdiť výstupy a výsledky intervencie. Posudzuje sa celá stratégia CLLD, pričom výsledok posúdenia a hodnotenia má vplyv na jej aktualizáciu. Strednodobé hodnotenie predkladá MAS spolu so „Správou o implementácii stratégie CLLD“.
- záverečné hodnotenie (ex-post) na základe vyhodnotenia monitorovacích ukazovateľov s ohľadom na ich prínos pre naplnenie cieľov stratégie CLLD a prínos pre územie MAS. Hodnotenie je zamerané na celkovú účinnosť a efektívnosť vynaloženia finančných prostriedkov EPFRV a EFRR.

Toto hodnotenie vykonáva nezávislý hodnotiteľ, pričom by mali byť zohľadnené špecifiká v jednotlivých oblastiach sebahodnotenia MAS a to implementácie stratégie CLLD vrátane 7

klúčových znakov LEADER, implementačného a riadiaceho procesu, propagácie a vzdelávanie členov MAS.

Na úrovni hodnotenia stratégie CLLD sú monitorované:

- ukazovatele priorít,
- ukazovatele špecifických cieľov/fokusových oblastí,
- ukazovatele opatrení/podopatrení.

**- na úrovni projektu konečných prijímateľov**

Prijímatelia projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú povinní predkladať kópiu monitorovacích správ a kópiu záverečnej ŽoP na príslušnú MAS, identickú ako predkladajú riadiacim orgánom pre PRV a IROP. Monitorovacia správa projektu bude vypracovaná podľa záväznej osnovy pre opatrenie, v rámci ktorého prijímateľ realizuje projekt. Monitorovacia správa bude obsahovať hodnoty sledovaných ukazovateľov, priebeh realizácie projektu, problémy pri realizácii projektu a ďalšie náležitosti, ktoré sú obsahom správy.

V rámci PRV SR 2014 – 2020 monitorovanie na úrovni projektu pozostáva z monitorovania počas realizácie projektu, pri ukončení projektu, po ukončení projektu a počas udržateľnosti projektu.

Každý podporený projekt, implementovaný v rámci stratégie CLLD bude monitorovaný členmi monitorovacieho výboru minimálne jedenkrát formou monitorovacej návštevy na mieste. Predmetom návštevy bude overenie skutočného dodania tovarov, vykonania prác alebo poskytnutia služieb v súlade s projektom žiadateľa, po ukončení projektu súlad uvádzaných hodnôt monitorovacích ukazovateľov s predloženou Monitorovacou správou, dodržanie podmienok stanovených v stratégii a ostatných súvisiacich koncepčných dokumentoch, overenie dodržiavania pravidiel publicity. Každý projekt bude mať minimálne jednu kontrolu na mieste, ktorá obsahuje aj plnenie cieľov projektu, monitorovanie a hodnotenie, kontrolu finančných a administratívnych postupov. V mieste kontroly sa spíše zápisnica, ku ktorej sa vyjadrí konečný prijímateľ a podpíše ju. Zápisnica v prípade potreby obsahuje aj nápravné opatrenia prípadných nedostatkov a termíny ich realizácie. V prípade potreby sa kontrola opakuje, až kým nie sú nedostatky odstránené. Zápisnice a fotodokumentácia z kontrol sú archivované v kancelárii združenia minimálne po dobu 5 rokov.

Monitoring realizácie projektov budú okrem MAS vykonávať aj riadiace orgány pre PRV a IROP, a to prostredníctvom monitorovacích správ a kontroly na mieste u konečného prijímateľa, ktorej sa bude zúčastňovať aj poverený zástupca. Z každej kontroly bude vyhotovený zápis, ktorý bude podpísaný všetkými zainteresovanými stranami.

## - na úrovni sebahodnotenia jednotlivých orgánov MAS

Sebahodnotenie MAS prebieha v týchto oblastiach:

- implementácie stratégie CLLD vrátane 7 kľúčových znakov LEADER – Kvalita partnerstva, spolupráca a vytváranie sietí v území, integrovaných a viacsektorových akcií, inovácií, dodržanie princípu zdola-nahor (zapojenie verejnosti do rozhodnutí MAS), atď.
- implementačného procesu,
- riadiaceho procesu,
- propagácie a vzdelávanie členov MAS.

Pri samohodnotení orgánov a činnosti MAS sa budú hodnotiť nasledovné oblasti: výsledky činnosti orgánov vo vzťahu k realizácii stratégie CLLD, vo vzťahu k verejnosti a vo vzťahu k členom MAS. Proces samohodnotenia jednotlivých orgánov MAS je zakomponovaný aj v Stanovách a Organizačnom poriadku MAS. Organizačná štruktúra presne vyjadruje hierarchiu rozhodovacích procesov pri implementácii stratégie a riadení MAS. Základom samohodnotenia implementácie stratégie je číselné vyhodnocovanie merateľných ukazovateľov za súčasného sledovania celkového vývoja územia v kontexte.

V procese samohodnotenia sa budú využívať aj nasledovné nástroje zberu informácií: správy o činnosti MAS DUŠA (hodnotenie implementácie stratégie, napĺňanie monitorovacích ukazovateľov a pod.), dotazníkový prieskum orientovaný na verejnosť a predkladateľov projektov (hodnotenie úrovne informovanosti zo strany MAS DUŠA, hodnotenie spokojnosti s konzultáciami a poradenstvom a pod.) a dotazníkový prieskum orientovaný na členov MAS DUŠA (hodnotenie úrovne informovanosti, hodnotenie procesu riadenia a prevádzky MAS DUŠA a pod.)

Pravidelná realizácia procesu samohodnotenia bude využívaná ako prostriedok zlepšovania činnosti orgánov MAS. Výsledky samohodnotenia budú zverejňované pre členov MAS i verejnosť a budú podkladom pre identifikovanie a realizáciu krokov na zlepšenie, prípadne odstránenie zistených nedostatkov.

Predmetom pre sebahodnotenie orgánov MAS a Kancelárie MAS je manažovanie implementácie Stratégie CLLD, pomoc a podpora prijímateľom a informovanosť verejnosti. Základom samohodnotenia je dodržiavanie smerníc, ktoré jasne a presne stanovujú rozsah pôsobnosti jednotlivých orgánov MAS. Smernice zachytávajú všetky dôležité pravidlá chodu a kontrolovania jednotlivých orgánov. Jednotlivé postupy samohodnotenia MAS budú

zaznamenané formou písomného záznamu so stanovením úloh a opatrení a archivované v zmysle všeobecne stanovených právnych podmienok.

### **Zpracovanie výsledkov hodnotenia do stratégie**

V rámci hodnotenia bude zisťovaná hlavne efektivita finančných prostriedkov, ktoré budú v súvislosti s realizáciou stratégie CLLD distribuované k príjemcom a to s dôrazom na výstupy a výsledky jednotlivých projektov. V prípade, že sa zistí nedostatočná efektivita použitých finančných prostriedkov, zmenia sa v procese v rámci aktualizácie stratégie výberové kritéria a pod. Stratégia CLLD sa bude aktualizovať jedenkrát za programovacie obdobie.

Základom samohodnotenia je dodržiavanie smerníc, ktoré jasne a presne stanovujú rozsah pôsobnosti jednotlivých orgánov MAS. Smernice zachytávajú všetky dôležité pravidlá chodu a kontrolovania jednotlivých orgánov. Jednotlivé postupy samohodnotenia MAS budú zaznamenané formou písomného záznamu so stanovením úloh a opatrení a archivované v zmysle všeobecne stanovených právnych podmienok.

### **Monitorovací výbor MAS.**

V Stanovách MAS DUŠA je vymedzené postavenie a úlohy Monitorovacieho a kontrolného výboru MAS. Monitorovací výbor bude sledovať realizáciu naplňania projektov a stanovených termínoch predkladať správy Správnej rade minimálne 1x za polrok a Valnému zhromaždeniu 1x za rok.

### **Míľniky implementácie stratégie CLLD MAS**

**Míľnikom A** pre určenie výkonnosti MAS je vyhlásenie výziev MAS zverejnením na webovom sídle PPA/RO pre IROP s celkovou alokáciou 65 % zo základnej alokácie pre MAS (uvedenej v Rozhodnutí o schválení stratégie CLLD a udelení štatútu MAS) a to do 24 mesiacov od účinnosti zmluvy o poskytnutí NFP na chod MAS Výberová komisia pre schvaľovanie stratégií CLLD a výber MAS pri vyhodnotení míľnika A bude brať do úvahy objektívne prekážky, ktoré by mohli brániť MAS v splnení míľnika A.

**Míľnikom B** pre určenie výkonnosti MAS je splnenie všetkých nasledovných kritérií:

- vyhlásenie prvej výzvy MAS zverejnením na webovom sídle PPA/RO pre IROP do 2 mesiacov od účinnosti zmluvy o poskytnutí NFP na chod MAS,
- do 9 mesiacov od účinnosti zmluvy o poskytnutí NFP na chod MAS, vyhlásenie výziev MAS zverejnením na webovom sídle PPA/RO pre IROP s celkovou alokáciou aspoň 20 % zo základnej alokácie pre MAS (uvedenej v Rozhodnutí o schválení stratégie CLLD a udelení štatútu MAS),

- do 15 mesiacov od účinnosti zmluvy o poskytnutí NFP pre podopatrenie na chod MAS, vyhlásenie výziev MAS zverejnením na webovom sídle PPA/RO IROP s celokovou alokáciou aspoň 40 % zo základnej alokácie pre MAS (uvedenej v Rozhodnutí o schválení stratégie CLLD a udelení štatútu MAS),
- do 30.6.2020 dosiahnuť úroveň kontrahovania 95 % z alokácie na všetky výzvy MAS, ktoré vyhlásila do 15 mesiacov od účinnosti zmluvy o poskytnutí NFP na chod MAS.

### Riadenie rizík implementácie stratégie CLLD

Názov rizika	Popis rizika	Popis opatrení na jeho elimináciu	zodpovedný subjekt
Finančné	Neschválenie rozpočtu v požadovanej výške počas schvaľovacieho procesu. Prípadný vznik neoprávnených výdavkov. Meškanie preplácania žiadostí o platby od sprostredkovateľského orgánu a platobnej jednotky.	Riziko bolo do veľkej miery eliminované pri príprave stratégie CLLD. Je tu riziko nepredvídateľných finančných výdavkov, ktoré nie sú zahrnuté v rozpočte. Žiadateľ bude dbať prostredníctvom odborného personálu, aby nevznikali neoprávnené výdavky. Žiadateľ bude dbať o predkladanie bezchybných a kompletných žiadostí o platbu a ostatných podkladov, ktoré budú presné v súlade s metodikou, aby financovanie prebiehalo bezproblémovo. Dobré nastavenie kontrolného mechanizmu už od začiatku projektu bude veľmi dôležité. Riadiaci tím bude podrobne sledovať disponibilitu zdrojov, skutočné využívanie naplánovaných zdrojov, zaistenie plánovaných finančných prostriedkov, skutočné čerpanie rozpočtových nákladov, zmeny predpokladov a ich zásadný vplyv na realizáciu projektu, vzťah rozpočtovaných a skutočných nákladov, sledovanie cash-flow, čerpania zdrojov vzhľadom k plánu. V prípade odchýlok bude môcť okamžite prijímať opatrenia.	Správna rada + kancelária MAS + jednotlivé orgány

Procesné	Riziká z nedosiahnutia cieľových hodnôt ukazovateľov	<p>Hodnoty ukazovateľov sú stanovené v súlade so systémom riadenia CLLD a IROP.</p> <p>Pravidelné monitorovanie, prijímanie nápravných opatrení.</p> <p>Dobré nastavenie kontrolného mechanizmu už od začiatku projektu a počas celej doby implementácie eliminuje toto riziko na minimum. Budú sa kontrolovať a vyhodnocovať všetky stanovené ukazovatele a s nimi súvisiace dodržiavanie stanovených termínov, aktívna pomoc potenciálnym žiadateľom a prijímateľom pri príprave a implementácii ich projektov, atď.</p>	Správna rada + kancelária MAS + jednotlivé orgány
Personálne	Vzhľadom na dĺžku projektu možná fluktuácia kľúčových členov projektového tímu v dôsledku nepredvídaných okolností (choroba, rodinné problémy, atď.), prípadné ľudské pochybenie, omyly, opomenutie, nekompetentnosť, absencia dostatočnej komunikácie, zodpovednosť,	<p>Dobrá špecifikácia požiadaviek na osobnostné a kvalifikačné predpoklady v prípade potreby preobsadenia pozície v tíme na implementáciu stratégie CLLD</p> <p>Pri výbere ostatných členov projektového tímu, bude kladený veľký dôraz na ich organizačné schopnosti a osobnostné predpoklady nevyhnutné pre realizáciu projektu, čím sa zabezpečí kvalitný personálny manažment projektu.</p> <p>Dopad prípadnej personálnej výmeny budeme eliminovať kvalitnou administráciou, systémom práce a evidencie zápisov zo stretnutí projektového tímu a takisto archiváciou akejkoľvek korešpondencie, preferovaním mailovej komunikácie, aby čo najviac informácií bolo podložených v písomnej forme, aby sa prípadný nástupca rýchlo dokázal zorientovať v projekte, ako aj v jeho aktuálnom stave.</p> <p>Zaškolenie nového člena tímu.</p>	Správna rada + kancelária MAS

### 5.3.2. Monitorovacie ukazovatele

V období rokov 2014 – 2020 by preukazovanie napĺňania cieľov mali byť vo forme jasne definované

**Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020**

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2025
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	17482
Počet obyvateľov podporenej MAS	17723
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	7

**Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020**

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2025
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	869 052,02
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	109 766,34

**Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020**

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	podnik	3
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	5
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podnik	3
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	1
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	12

## 6. Finančný rámec

### 6.1. Financovanie stratégie CLLD

**Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP**

	SPOLU EUR	
<b>Základná alokácia</b>		
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (maximálny limit podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	1 307 492,73	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	1 089 577,28	
Chod MAS a animácie	217 915,45	
<b>Dodatočná alokácia na základe splnenia míľnika A</b>		
Celkové zdroje z PRV (EPFRV), z toho:	99 260,28	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	82 716,90	
Chod MAS a animácie	16 543,38	
<b>Dodatočná alokácia na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách</b>		
Celkové zdroje z PRV (EPFRV), z toho:	271 689,34	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	226 407,78	
Chod MAS a animácie	Chod MAS	Animácie
suma v rámci IROP v zmysle vydaného Rozhodnutia na Chod MAS1 a Chod MAS2 (ak relevantné)	169 974,05	0,00



<b>suma v rámci PRV v zmysle vydaného Rozhodnutia na podopatrenie 19.4 základná alokácia</b>	<b>0,00</b>	<b>47 941,4</b>
<b>suma v rámci dodatočnej alokácie na základe splnenie míľnika A</b>	<b>14 061,87</b>	<b>2481,507</b>
<b>suma v rámci dodatočnej alokácie na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách</b>	<b>38489,326</b>	<b>6792,234</b>

## 6.2. Finančný plán pre opatrenia

Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov

Dodatočná alokácia na základe splnenia míľníka A	99 260,28
Dodatočná alokácia na základe predĺženia obdobia PRV SR 2014 – 2022 v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách	271 689,34
<b>SPOLU</b>	<b>370 949,62</b>
Výpočet chod MAS a animácie	370 949,62 €/120x20 = 61 824,94
Implementácia projektov	309 124,68
minimálne 15% súkromný sektor	46 368,70

Názov opatrenia stratégie CLLD	Rozpočet na opatrenie	Oprávnený prijímateľ – verejný sektor (označiť „X“)	Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor (označiť „X“)
6.4 Podpora investícií do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	261 369 €		X
7.2 Podpora investícií do budovania, zlepšenia alebo rozšírenia všetkých typov malej infraštruktúry vrátane investícií do obnoviteľných zdrojov energie a úspor energie	287 927,34 €	X	
7.4 Podpora investícií do zriaďovania, zlepšenia alebo rozšírenia miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane služieb v oblasti voľného času a kultúry a do súvisiacej infraštruktúry	249 755,68 €	X	
7.5 Podpora investícií pre verejné využívanie rekreačnej infraštruktúry, informačnej a drobnej infraštruktúry cestovného ruchu	70 000 €	X	
5.1.1.2 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	216 000,00 €		X
5.1.2.1 Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel	163 000,00 €	X	
5.1.2.2 Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: infraštruktúra vzdelávania	150 649,94 €	102382,34	48267,60
<b>Celkový rozpočet podľa sektorov</b>	-----	<b>873 065,36 €</b>	<b>525 636,60 €</b>
<b>Percentuálny pomer zamerania stratégie</b>	-----	<b>62%</b>	<b>38%</b>

## **7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť**

### **7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia**

Zlepšovaniu stavu ekonomiky v území MAS sa priamo venuje samostatná priorita (priorita 1. Miestny ekonomický rozvoj a zamestnanosť). Táto priorita zameriava na oblasti, ktoré majú v území najvyšší potenciál – poľnohospodárstvo (živočíšna výroba, rastlinná výroba, rybníkárstvo), zhodnocovanie poľnohospodárskej produkcie, predaj poľnohospodárskych výrobkov, využívanie dostupných miestnych zdrojov energie, rozvoj podnikania aj mimo poľnohospodárstva a turizmus spojený s vidiekom, poľnohospodárstvom a existujúcimi prírodnými hodnotami. Opatrenia tejto priority sú priamo zamerané na tvorbu pracovných miest a samozamestnávanie.

Ostatné priority zabezpečujú prostredie pre kvalitnejší život, ale z veľkej časti zlepšujú aj dostupnosť zamestnávateľov v mestách a infraštruktúru podnikania. Ide najmä o opatrenia spojené s infraštruktúrou verejnej dopravy a so stavom miestnych komunikácií. Význam v tejto oblasti majú aj opatrenia zamerané na sociálne služby (dostupnosť služieb sociálnych pre seniorov zvýši možnosti ekonomicky aktívnej časti obyvateľstva uchádzať sa o zamestnanie, resp. podnikat') a materské školy (rodičia detí od troch rokov môžu, v prípade možnosti využívať MŠ, opätovne vstúpiť na trh práce). Skvalitňovanie infraštruktúry vzdelávania zvýši šance absolventov základných škôl pokračovať na stredných školách a tým si nájsť lepšie zamestnanie. Zlepšovanie vzhľadu obcí zvýši ich atraktivitu aj pre vidiecky cestovný ruch.

Samostatným problémom je integrácia Rómov, ktorý z hľadiska počtu predstavujú už dnes významnú ekonomickú silu, ktorá sa zlepšením miery integrácie využije pre rozvoj obcí. K zlepšovaniu v tejto oblasti prispeje napr. aktivita zameraná na zriadenie komunitného centra aj pre Rómov.

Zlepšovanie ekonomického rozvoja územia je jednou z kľúčových priorít stratégie. Plánované opatrenia sú zamerané primárne na tvorbu pracovných miest s dôrazom na neverejný sektor. Stratégia predpokladá vytvorenie viac ako 23 nových pracovných miest. Stratégia sa zameriava na rozvoj rôznych odvetví ekonomiky a služieb na svojom území, s výrazným zameraním na miestne špecifiká, konkurenčné výhody. Súčasťou stratégie sú aj opatrenia na podporu znevýhodnených/marginalizovaných skupín pri rozvoji ekonomického potenciálu územia.

Opatrenia sú plánované s dôrazom na racionálne využívanie prírodných zdrojov a ochranu životného prostredia.

## 7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

- *Prínosy stratégie CLLD k napĺňaniu cieľov PRV najmä v oblasti konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, lesníctva a potravinárstva:*

Pomocou predloženej Stratégie a vďaka opatreniam v nej nastavených, budú podporované rôzne ciele PRV, týkajúce sa oblasti ako konkurencieschopnosť, inovácie či životné prostredie.

Aktívnym uplatňovaním prístupu LEADER, kedy občania sami, iniciatívou zdola nahor, preberajú zodpovednosť za svoje územie, za jeho rozvoj a rast, sa zároveň napĺňajú aj ciele PRV. Obyvatelia dôkladne poznajú silné, slabé stránky ale aj potenciál územia, a miestnych zdrojov, taktiež poznajú významných aktérov v rámci územia.

Prvou z priorit Stratégie CLLD MAS DUŠA je podporiť ekonomický rozvoj a zvýšiť zamestnanosť, a to pomocou lepšieho využívania potenciálu v poľnohospodárstve, podporou podnikania či zlepšením odbytu produkcie.

Vďaka podpore modernizácie zastaraných strojov, technológií, zavádzaním nových prístupov pri spracovaní, skladovaní produktov a podobne sa umožní rozvoj podnikania v oblasti poľnohospodárstva, aj potravinárstva. Zvýši sa podiel produkcie na trhu a napomôže sa tiež diverzifikácii poľnohospodárskej výroby.

Zároveň sa vďaka modernizácii prevádzok a technológií zvýši energetická účinnosť. Podporou poľnohospodárskej a potravinárskej výroby, malých a mladých poľnohospodárov, sa zároveň podporí vznik nových pracovných miest, a tiež začleňovanie rôznych ohrozených skupín obyvateľstva. Pomocou rozširovania výroby a spracovania, skladovania, distribúcie rôznych produktov, inováciou rastlinnej produkcie, zavádzaním nových plodín a produktov a výrobkov na trh sa podporí konkurencieschopnosť, zavádzanie inovácií a tiež vytváranie nielen sezónnych, ale trvalých pracovných miest.

Keďže nevyhovujúca a nerozvinutá infraštruktúra je jednou z bariér rozvoja územia, zameriame sa taktiež na jej skvalitnenie.

- *Prínosy stratégie CLLD na podporu znevýhodnených/ marginalizovaných skupín pri rozvoji ekonomického potenciálu územia*

Na území MAS DUŠA je viacero obcí s vysokým podielom obyvateľov MRK. Prostredníctvom aktivít cieľa 5.1.1. IROP – podpora zakladania malých podnikov má územie ambíciu podporiť zamestnávanie znevýhodnených skupín obyvateľstva, znižovať riziko

sociálneho vyčlenenia tvorbou napr. chránených dielní, zamestnávaním občanov s nízkym stupňom vzdelania a pod., najmä pri spracovávaní regionálnych produktov, zavádzaní nových miestnych a komunitných služieb. Okrem toho stratégia predpokladá podporiť prostredníctvom aktivít cieľa 5.1.2. IROP komunitné centrá, ktoré budú slúžiť hlavne pre marginalizované skupiny občanov – starší a zdravotne postihnutí občania, Rómovia, dlhodobo nezamestnaní a pod.

Rovnako budú uprednostňované projekty v rámci opatrení 6.1 a 6.4, ktoré budú vo svojich podnikateľských zámeroch predpokladať zamestnávanie osôb zo znevýhodnených skupín obyvateľstva.

MAS bude prostredníctvom Stratégie CLLD vytvárať také podmienky, ktoré uľahčia vstup týmto skupinám na trh práce a pri posudzovaní žiadostí budú uprednostnené projekty, ktoré budú pri vytváraní nových pracovných miest uprednostňovať uchádzačov z ohrozených skupín, keďže tvoria významný podiel obyvateľstva.

Nastavenie priorít a následne vyhlasované výzvy budú pripravené spôsobom, ktorý umožní zapojenie sa a rozvoj všetkých obyvateľov územia, vrátane zraniteľných skupín obyvateľstva. Podporou malých podnikateľov sa vytvoria pracovné miesta aj pre záujemcov z rómskej komunity, či dlhodobo nezamestnaných. Pri rôznych rekonštrukciách a opravách sa taktiež umožní ich aktívne zapojenie a účasť, čo zároveň napomôže k stieraniu bariér medzi marginalizovanými a zraniteľnými skupinami a majoritou.

- *Princípy ochrany a zlepšenia životného prostredia:*

Územie spadajúce do územia MAS DUŠA bolo v minulosti zasiahnuté viacerými vplyvmi zhoršujúcimi životné prostredie – znečistenie vôd, ovzdušia, kontaminácia PCB látkami (Chemko Strážske), vysušenie územia a likvidácia drvivej väčšiny mokradí, zníženie ekologickej stability.

Zadefinovaná bola priorita „Odstránenie zdrojov znečistenia a ekologických záťaží“, ktorá obsahuje aktivity zamerané na zlepšenie hospodárenia s odpadmi a na vybudovanie kanalizácií a ČOV, ako aj odstraňovanie nelegálnych skládok. Stratégia tiež obsahuje aktivitu zameranú na využívanie obnoviteľných zdrojov energie (opatrenia a aktivity sú v oblasti energetiky fokusované predovšetkým do oblasti znižovania emisií skleníkových plynov v regióne a zvýšeniu ekologickej stability). Aktivity spojené s cestovným ruchom (ekoturizmom) sú z veľkej časti zamerané na prírodné hodnoty, ktoré sa budú využívať

udržateľným spôsobom. Kladie sa dôraz na udržateľné formy dopravy – cyklistickú dopravu, hromadnú dopravu.

Vplyv na ŽP bude hodnotený aj pri aktivitách priamo necielených na ochranu ŽP.

Stratégia zohľadňuje hlavné princípy ochrany životného prostredia. Stratégia prierezovo podporuje environmentálnu účinnosť plánovaných projektov, predpokladá zavádzanie inovatívnych ekologických prvkov a prístupov, prvkov zelenej infraštruktúry, zvýšenie synergického efektu prostredníctvom napr. zeleného verejného obstarávania, eko-manážmentu, a pod. V rámci prvkov zelenej infraštruktúry budú podporené aktivity smerujúce k výsadbe verejnej zelene, alejí, atď. a umiestnenie drobných prvkov ľudovej architektúry z prírodných materiálov, ktoré prispievajú k prirodzenému zveľad'ovaniu vidieckej krajiny a vychádzajú z historicko-kultúrnych tradícií daného územia.

Stratégia CLLD bude v poľnohospodárstve u začínajúcich poľnohospodárov i subjektov podnikajúcich v poľnohospodárstve podporovať agrotechnické opatrenia, ktoré je možné aplikovať ako účinné adaptačné mechanizmy pre zmiernenie negatívnych a pre využitie pozitívnych účinkov zmeny klímy a to napr. zmenu pestovanej plodiny, zmenu odrody, posun termínu sejby, využitie závlahových systémov, ako aj opatrenia na ochranu poľnohospodárskej pôdy pred eróziou. Opatrenia reagujú financovaním podpory do preventívnych aktivít na elimináciu vplyvov zmeny klímy a ohrozenia katastrofickými udalosťami ako sú požiare a pod. Zo strategického hľadiska v rámci Stratégie CLLD budú podporené opatrenia smerujúce na vodné hospodárstvo a možné dôsledky klimatickej zmeny, a to:

- zásobovanie obyvateľ'stva pitnou vodou,
- ochrana pred hydrologickými extrémami: suchom a povodňami,
- zabezpečenie vody pre poľnohospodársku produkciu a priemysel.

Aj prostredníctvom opatrení v rámci zeleného verejného obstarávania bude stratégia CLLD prispievať k ochrane a zlepšeniu životného prostredia a využité nasledujúce opatrenia v rámci:

- v súťažných podkladoch, v rámci ktorých sa „opis predmetu zákazky vypracuje na základe výkonnostných a funkčných požiadaviek, ktoré môžu zahŕňať environmentálne charakteristiky“, ktoré môžu vychádzať zo špecifikácií definovaných v európskej, viacnárodnej, národnej alebo inej environmentálnej značke,
- v kritériách na vyhodnotenie ponúk, ak sa ponuky vyhodnocujú na základe ekonomicky najvýhodnejšej ponuky,

- v rámci podmienok účasti pri posudzovaní technickej alebo odbornej spôsobilosti uchádzačov alebo záujemcov, uvedením opatrení environmentálneho manažérstva pre plnenie zmluvy,
- v osobitných podmienkach plnenia zmluvy, ktoré sa môžu týkať sociálnych a environmentálnych hľadísk,
- uvedením do súťažných podkladov, že „výrobky a služby označené environmentálnou značkou sa považujú za výrobky a služby spĺňajúce technické požiadavky určené v súťažných podkladoch“,
- pri potvrdení splnenia určitých noriem environmentálneho riadenia uchádzačom alebo záujemcom, kde môže využiť „schému Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit alebo normy environmentálneho manažérstva vyplývajúce z príslušných európskych noriem alebo medzinárodných noriem certifikovaných orgánov“.

Ďalej sa budú integrovať environmentálne charakteristiky do technických špecifikácií,

- používať environmentálne značky ,
- stanoviť sociálne a environmentálne podmienky pre plnenie zmlúv,
- požadovať, aby hospodárske subjekty preukázali, že splnili svoje environmentálne povinnosti,
- požadovať, aby hospodárske subjekty preukázali, že môžu plniť zákazku v súlade s opatreniami environmentálneho riadenia,
- použiť kritériá, založené na environmentálnych charakteristikách.

Stratégia CLLD bude pri plánovaných aktivitách v rámci implementácie podporovať - energeticky úsporné opatrenia (ako zateplenie obvodového plášťa až po kompletne zateplenie – plášť, strecha, stropy nad nevykurovanými priestormi, výmena okien, hydraulické vyregulovanie sústavy, atď.)

- *Aspekty environmentálnej účinnosti pri:*

Takisto bude podporovať prvky zelenej infraštruktúry, teda prírodných/ poloprírodných území/ prvkov a zelených plôch na svojom území, ktoré zlepšujú zdravotný stav a rezilienciu ekosystémov, zavádzanie inovatívnych ekologických prvkov a prístupov, ktoré prispievajú k ochrane biodiverzity a prinášajú benefit pre ľudí prostredníctvom zabezpečovania ekosystémových služieb.

### **7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP**

Stratégia CLLD MAS DUŠA svojim obsahom nadväzuje na globálny cieľ IROP, ktorým je prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí. Zároveň prispieva k napĺňaniu špecifických cieľov IROP.

V strategickej časti predkladanej stratégie sú navrhnuté opatrenia tak, aby napomáhali napĺňaniu globálneho a špecifických cieľov programu IROP. Vybavenosť obcí, poskytovanie kvalitných a atraktívnych služieb je nevyhnutné pre pozitívny obraz celého územia. Atraktívne prostredie a jeho kvalita má významný vplyv na vytváranie rázu a charakteru celého územia, sú opatrenia zamerané práve na túto oblasť. Vznikne územie atraktívne s dobrou infraštruktúrou priláka rodiny s malými deťmi, čím sa vytvorí dopyt po ďalších službách, čo vytvorí podmienky pre nárast zamestnanosti.

Synergiou implementácie projektov aj z PRV v rámci opatrení 7.2, 7.4 a 7.5 sa budú vytvárať podmienky pre prostredie, vďaka ktorému sa obyvatelia budú v území cítiť dobre a bezpečne. To napomôže k vytváraniu podmienok pre zvýšenie zamestnanosti, pretože trvalo udržateľný rozvoj vidieckych oblasti je prepojený s riešením zamestnanosti na vidieku. Pre trend vidieckej zamestnanosti posledných rokov je typický pokles zamestnanosti v primárnom a sekundárnom sektore, podobne ako v celom národnom hospodárstve v SR.

Implementáciou stratégie CLLD sa zároveň napomôže integrácii a podpore rôznorodých zraniteľných skupín obyvateľstva, čím dochádza k prepojeniu jednotlivých cieľov stratégie a synergickému efektu.

### **7.4. Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD**

#### **7.4.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať**

Medzi základné spoločné znaky integrovaných nástrojov v období 2014 – 2020 patrí vzájomná synergie a doplnkovosť stratégií rôzneho rozsahu a územnej pôsobnosti. Stratégia Európa 2020, Dunajská stratégia, Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, Integrovaný regionálny operačný program 2014 – 2020, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK, PSK a Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí MAS DUŠA.



## Stratégia Európa 2020

Európa 2020 je stratégiou EÚ, ktorá ma počas nasledujúceho desaťročia zabezpečiť hospodársky rast. EÚ má záujem vybudovať inteligentné, udržateľné a inkluzívne hospodárstvo. Tieto tri vzájomne sa dopĺňajúce priority by mali pomôcť EÚ a jej členským štátom dosiahnuť vyššiu mieru zamestnanosti, produktivity a sociálnej súdržnosti.

Stratégia CLLD je v súlade s nasledujúcimi cieľmi stratégie Európa 2020:

- ❖ Inteligentný rast: vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii
  - Rast sektoru služieb pre oblasť kúpeľníctva, turizmu a podnikania na vidieku
- ❖ Udržateľný rast: podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje
- ❖ Inkluzívny rast: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť
  - Rozvoj multifunkčného pôdohospodárstva
  - Podpora rozvoja sociálneho kapitálu v pôdohospodárstve a na vidieku
  - Regenerácia vidieckych sídiel

## Stratégia Európskej únie pre podunajskú oblasť

Stratégia CLLD prispieva k napĺňaniu týchto pilierov Dunajskej stratégie:

- (1) Prepojenie podunajskej oblasti
  - podporovať kultúru a cestovný ruch, kontakty medzi ľuďmi
- (2) Ochrana životného prostredia v podunajskej oblasti
  - obnoviť a udržať kvalitu vôd
  - chrániť biodiverzitu, krajinu a kvalitu ovzdušia a pôd
- (3) Rozvíjanie prosperity v podunajskej oblasti
  - podporovať konkurencieschopnosť podnikov vrátane rozvoja zoskupení
  - investovať do ľudí a zručností

## Operačný program Ľudské zdroje

Stratégia CLLD prispieva k napĺňaniu OP ĽZ v týchto bodoch:

### - **PRIORITNÁ OS 2: Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí**

Investičná priorita 2.1 Trvalo udržateľná integrácia mladých ľudí, najmä tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komúní, vrátane vykonávania systému záruk pre mladých ľudí

- **PRIORITNÁ OS 3: Zamestnanosť**

Investičná priorita **3.1 Prístup uchádzačov o zamestnanie** a neaktívnych osôb k zamestnaniu vrátane dlhodobo nezamestnaných a osôb, ktoré sú vzdialené od trhu práce, ako aj miestne iniciatívy v oblasti zamestnávania a podpora mobility pracovnej sily

Špecifický cieľ 3.1.1 Zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a znížiť nezamestnanosť s osobitným dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnuté osoby

- podpora poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach,
- podpora miestnych a regionálnych iniciatív a ich prístupu k tvorbe udržateľných pracovných miest a samozamestnávaniu

Špecifický cieľ 3.1.2: Zlepšiť prístup na trh práce uplatnením účinných nástrojov na podporu zamestnanosti, vrátane podpory mobility pre získanie zamestnania, samostatnej zárobkovej činnosti a aktivít vo vidieckych oblastiach

- Investičná priorita **3.2 Rovnosť medzi mužmi a ženami** vo všetkých oblastiach vrátane v oblasti prístupu k zamestnaniu, kariérenmu postupu, zosúladenia pracovného a súkromného života a presadzovania rovnakej odmeny za rovnakú prácu

Špecifický cieľ 3.2.1 Zlepšením podmienok pre zosúladenie pracovného a rodinného života zvýšiť zamestnanosť osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien

- Špecifický cieľ 3.2.2 Znížiť horizontálnu a vertikálnu rodovú segregáciu na pracovnom trhu a v príprave na povolanie

Vzdelávanie v PRV zamerané na opatrenia podporujúce kvalitu ďalšieho odborného vzdelávania v pôdohospodárstve formou školení, seminárov, koučingu, workshopov a rôznych demonštračných a informačných aktivít bude dopĺňované vzdelávaním v rámci OP LZ zameraným na rozvoj kompetencií potrebných pre úspešné pôsobenie na trhu práce. Komplementarita s PRV sa bude zabezpečovať i v oblasti zamestnanosti, kde v rámci OP LZ bude prostredníctvom vzdelávania a prípravy podporovaný vstup na trh práce a v rámci PRV potom realizácia podnikateľských plánov už existujúcich MSP, rovnako ako aj tvorba a rozvoj ich nepoľnohospodárskych činností. Zároveň odborné školenia v rámci PRV môžu byť poskytnuté osobám, ktoré začínajú pracovať vo vidieckych oblastiach (majú podpísanú pracovnú zmluvu s dňom nástupu) v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a mimo týchto sektorov.

V rámci CLLD bude zabezpečená synergia, tým že v OP ĽZ budú medzi oprávnenými žiadateľmi MAS ako aj žiadatelia z územia MAS. PRV bude doplnkovo prispievať k sociálnej inklúzii marginalizovaných skupín obyvateľstva, vrátane marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom opatrenia LEADER a základné služby a obnova dedín na vidieku vrátane aplikovania sociálneho aspektu pri verejnom obstarávaní v rámci týchto opatrení.

## **IROP**

### **Prioritná os č. 5: Miestny rozvoj vedený komunitou**

Prioritná os č. 5 prispieva k tematickému cieľu č. 9 Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii.

Investičná priorita č. 5.1: Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou

Špecifický cieľ č. 5.1.1: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií

Špecifický cieľ 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach

## **PHSR KSK**

Stratégia CLLD je v synergii najmä so Strategickým cieľom č.2 Posilňovanie regionálnej identity cestou rozvoja vidieka, Špecifickým cieľom 2.1. Tvorba nových pracovných miest podporou vzniku miestnych distribučných a spracovateľských sietí. Významný efekt sa môže dosiahnuť a z hľadiska Strategického cieľa č.3 Posilňovanie regionálnej identity hľadaním alternatív k trhu práce pre pracovnú silu, ktorá bola z trhu práce vytlačená - Špecifického cieľa 3.1 Podpora rozvoja komunitného spôsobu života.

Ďalšie ciele PHSR, ku ktorým prispieva aj Stratégia:

- ❖ Strategický cieľ č. 4 Posilňovanie regionálnej identity cestou podpory rozvoja občianskej Spoločnosti Špecifický cieľ č. 4.2 podpora zvyšovania občianskej participácie podporou združovania obyvateľov a vzniku záujmových skupín
- ❖ Strategický cieľ č. 5 Posilňovanie regionálnej identity cestou podpory rozvoja sociálnych ľudských práv Špecifický cieľ č. 5.1 skvalitňovanie poskytovania sociálnych služieb; Špecifický cieľ č. 5.3 skvalitnenie systému vzdelávania
- ❖ Strategický cieľ č.7 Posilňovanie regionálnej identity rozvojom kultúrneho dedičstva Špecifický cieľ č. 7.1 zachovanie kultúrneho dedičstva

- ❖ Strategický cieľ č. 8 Posilňovanie regionálnej identity cestou ochrany prírodného dedičstva a zvyšovania kvality života obyvateľov; Špecifický cieľ č. 8.1 budovanie technickej a sociálnej infraštruktúry; Špecifický cieľ č. 8.2 zlepšenie kvality povrchových a podzemných vôd; Špecifický cieľ č. 8.3 zvýšenie kvality ovzdušia, vrátane využívania; obnoviteľných zdrojov energie; Špecifický cieľ č. 8.4 zvýšenie objemu materiálového zhodnocovania odpadov; Špecifický cieľ č. 8.5 uchovanie a zveľaďovanie prírodného dedičstva

### **Regionálna integrovaná územná stratégia Košického kraja na roky 2014 – 2020**

RIÚS je východiskovým implementačným dokumentom pre realizáciu IROP. Zároveň RIÚS predstavuje záväzný akčný plán konkrétnych plánovaných aktivít IROP v Košickom kraji.

- ❖ Prioritná os č. 2: Lahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám
  - Špecifický cieľ č. 2.1.1. Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni
  - Špecifický cieľ č. 2.2.1. Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl
- ❖ Prioritná os č. 4: Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie
  - Špecifický cieľ č. 4.2.1. Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie.

### **Stratégia rozvoja cestovného ruchu v Košickom kraji do roku 2020**

Cieľ 1 Zatraktívniť krajinu a prírodné prostredie, podporiť infraštruktúru a zabezpečiť prínos primárnej ponuky pre vznik nových produktov v cestovnom ruchu

- Opatrenie 1. 3. Zabezpečiť dobré prístupové cesty k atraktívnym lokalitám
- Opatrenie 1. 5. Podporiť vytvorenie prívetivého a vítajúceho prostredia pre turistov

Cieľ 2 Zvýšiť spoločný prospech aktérov v cestovnom ruchu vrátane podnikateľov zlepšením spolupráce a vzájomnej podpory

- Opatrenie 2. 1. Podporiť spoluprácu aktérov v cestovnom ruchu na inovatívnych spoločných produktoch

Cieľ 4 Zvýšiť atraktívnosť odvetvia cestovného ruchu pre pracovníkov aj ďalšie investície v Košickom kraji

- Opatrenie 4. 1. Podporiť prilákanie a udržanie zručných pracovníkov a talentovaných podnikateľov

## **PHSR PSK**

### Opatrenie I.1.1 Podpora podnikania a zamestnanosti

- Vytvárať podmienky pre pôsobenie konkurencieschopných podnikateľských subjektov v regióne s dôrazom na podporu začínajúcich podnikateľov;
- Rozvíjať podnikateľské a inovačné prostredie v regióne zakladajúce sa na funkčnom inovačnom systéme a posilniť ekonomiku založenú na znalostiach;
- Zvýšiť konkurencieschopnosť podnikateľských subjektov pôsobiacich v kraji, zvýšiť podiel inovatívnych firiem;
- Vytvárať podmienky pre vznik nových pracovných miest;
- Rozvíjať cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu v ekonomickej oblasti;

### Opatrenie I.1.3 Rozvoj cestovného ruchu ako významného sektoru ekonomiky kraja

- Skvalitniť a rozšíriť infraštruktúru a služby cestovného ruchu a zabezpečiť ich udržateľnosť;
- Podporovať zamestnanosť a zvyšovať kvalitu vzdelávania a kvalifikácie ľudských zdrojov v cestovnom ruchu;

### Opatrenie I.1.4 Podpora podnikania na vidieku

- Zvýšiť podporu poľnohospodárskym a lesníckym subjektom v oblasti poradenstva a propagácie;
- Vytvárať podmienky pre optimálne využívanie krajiny;
- Stabilizovať obyvateľstvo na vidieku;
- Podporovať rozvoj lokálnych ekonomík s využitím miestneho potenciálu;
- Podporovať medzi sektorovú komunikáciu a spoluprácu na vidieku;

## **Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne Dolný Zemplín**

### 2 PRIORITA - Infraštruktúra pre CR

- 2.1 ŠPECIFICKÝ CIEĽ Infraštruktúra cestovného ruchu zlepšila dostupnosť produktov a zvýšila kvalitu služieb v regióne.
- Opatrenie 2.1.2 Podpora výstavby a modernizácie objektov a zariadení poskytujúcich služby CR

### 3 PRIORITA - Pestrá produktová ponuka a služby v CR

- 3.1 ŠPECIFICKÝ CIEĽ Zlepšená ponuka produktov, programov a služieb CR v jednotlivých centrách CR a mikroregiónoch, výrazný nárast inovovaných a nových produktov.
  - Opatrenie 3.1.1 Podpora tvorby regionálnych produktov
  - Opatrenie 3.1.2 Podpora tvorby regionálnych programov podporujúcich rozvoj CR
  - Opatrenie 3.1.3 Podpora a rozvoj produktov vidieckej turistiky a agroturistiky
- 4 PRIORITA - Rozvoj ľudských zdrojov v CR
- 4.2 ŠPECIFICKÝ CIEĽ Cestovný ruch generuje zamestnanosť a zvyšuje výkonnosť regiónu.
  - Opatrenie 4.2.1 Podpora malého a stredného podnikania v oblasti CR
- 5 PRIORITA - Zvýšenie konkurencieschopnosti regiónu.
- 5.2 ŠPECIFICKÝ CIEĽ Zvýšenie konkurencieschopnosti Dolnozemplínskeho regiónu
  - Opatrenie 5.2.1 Maximalizovanie využívania existujúceho potenciálu jednotlivých mikroregiónov pre rozvoj CR.
  - Opatrenie 5.2.2 Podpora regionálnych aktivít a nástrojov podporujúcich návštevnosť Dolnozemplínskeho regiónu.

## **Program ENI CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE MAĎARSKO-SLOVENSKO-RUMUNSKO-UKRAJINA 2014-2020**

Tematický cieľ 3 Podpora miestnej kultúry a zachovanie historického dedičstva

Priorita 1: Podpora miestnej kultúry a historického dedičstva spolu s funkciami cestovného ruchu

Tematický cieľ 7 Zlepšenie prístupnosti regiónov, rozvoj udržateľných a voči klimatickým zmenám odolných dopravných a komunikačných sietí a systémov

Priorita 1: Rozvoj dopravnej infraštruktúry s cieľom zlepšiť mobilitu osôb a tovaru

### **7.4.2. Synergie a komplementarity**

Stratégia CLLD MAS DUŠA je v súlade so všetkými nadriadenými dokumentmi, rovnako aj s Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí v jej území. Všetky uvedené dokumenty boli zohľadnené a vzájomne sa dopĺňajú pri tvorbe stratégie CLLD MAS DUŠA v snahe zabezpečiť prepojenie dokumentov na európskej, národnej a krajskej úrovni s

dokumentmi na lokálnych úrovniach a rovnako aj sektorovými dokumentmi a operačnými programami.

Samotný výber opatrení pre stratégiu CLLD bol zostavený tak, aby sa opatrenia navzájom dopĺňali a vytvárali synergický efekt za účelom podpory pre naplnenie hlavného cieľa – vytvorenie podmienok pre udržanie a tvorbu nových pracovných príležitostí.

Preto sú aj opatrenia vybrané tak, aby tieto potenciálne sektory pre rozvoj samozamestnania a vytvárania nových pracovných príležitostí boli nosnými opatreniami stratégie CLLD. K nim sú vybrané doplnujúce opatrenia, ktoré by zlepšovali podmienky pre zvyšovanie zamestnanosti a vytvárali by tak synergický efekt na podporu rozvoja miestnej ekonomiky.

V rámci stratégie CLLD dochádza k synergii a doplnkovosti medzi fondmi EPFRV a EFRR. MAS v rámci svojej stratégie zahŕňa obidva fondy, pričom v rámci jednotlivých fondov je na úrovni programov špecifikovaná oblasť zamerania daného fondu. Doplnkovosť a pridaná hodnota operácií implementovaných v rámci CLLD voči ostatným operáciám realizovaných z iných opatrení PRV a IROP bude zabezpečená na úrovni činností, príjemcov a veľkosťou investícií.

Doplnkovosť a synergia opatrení podporených z PRV SR, IROP a OP Ľudské zdroje bude zabezpečená neprekrývaním podpory pre jednotlivé projekty, ktorá bude zabezpečená na úrovni žiadateľov alebo podporených činností v súlade so systémom riadenia PRV SR, Systémom riadenia CLLD a Systémom riadenia EŠIF. Na čerpanie z iných zdrojov ako je PRV SR a IROP sa budú uplatňovať podmienky a kritériá oprávnenosti platné pre dané fondy, pričom bude zabezpečená vzájomná doplnkovosť a synergia a zamedzené duplicitné financovanie.

Implementované aktivity v rámci stratégie CLLD boli definované na základe analýzy územia. Zároveň však platí, že subjekty z územia MAS DUŠA budú oprávnené žiadať o podporu aj na úrovni národných výziev pre jednotlivé opatrenia PRV za podmienky využitia len jedného zdroja financovania daného výdavku. Doplnkovosť je zabezpečená aj stanovením maximálnej výšky NFP na jeden projekt pre jednotlivé opatrenia. MAS sa tiež rozhodla, že prostredníctvom stratégie CLLD podporí opatreniami PRV SR iba malé a mikropodniky. Doplnkovosť stratégie CLLD je vymedzená výberom opatrení aj voči iným strategickým dokumentom na nadnárodnej, národnej, regionálnej a lokálnej úrovni. Aby podpora pre obce smerovala do území, kde je potrebná a opodstatnená, je stanovená podmienka pre obec, že musí preukázať súlad príslušnej operácie s Plánom rozvoja obce, a zároveň aj v súlade s príslušnou stratégiou miestneho rozvoja.

## 7.5. Popis multiplikačných efektov

Integrovaný prístup prináša nové možnosti efektívnejšieho investovania finančných prostriedkov v rozvoji obcí a regiónu, nakoľko niektoré investície spolu logicky súvisia a prinášajú multiplikačný efekt, ktorý mobilizuje a znásobuje využité verejné a súkromné zdroje v území a prispieva k prehĺbeniu spolupráce v rámci MAS DUŠA (verejný, súkromný, občiansky a neziskový sektor).

Okrem priamych investícií bude mať stratégia multiplikačný efekt, ktorý sa prejaví v nasledujúcich oblastiach, a ktoré bude možné vyhodnotiť:

- Zvýšenie atraktivity územia,
- zníženie odlivu mladých ľudí do veľkých miest – sledovanie cez register obyvateľstva,
- príliv rodín s malými deťmi do vidieckeho prostredia v dôsledku zvýšenia kvality života na vidieku – sledovanie cez register obyvateľstva,
- podpora vzájomnej spolupráce podnikateľských subjektov vo vybraných oblastiach – počet spolupracujúcich subjektov,
- spoločné propagačné aktivity,
- nárast tvorby pracovných miest – nárast zamestnanosti,
- vytvárajú podmienky pre dlhodobý a vyvážený miestny ekonomický rozvoj vidieka,
- lepšia propagácia územia,
- vplyv na sekundárnu zamestnanosť v nadväzných odvetviach v dôsledku implementácie stratégie,
- propagácia výsledkov na webovom sídle žiadateľa, ako aj na webových sídlach obcí a prijímateľov v rámci implementácie stratégie CLLD,

Multiplikačné efekty budú sledované a hodnotené v rámci pravidelného monitorovania implementácie stratégie CLLD MAS DUŠA.